

Verwoest leven: ware geschiedenis uit onze dagen

<https://hdl.handle.net/1874/257002>

Verwoest Leven

Ware geschiedenis
- uit onze dagen -

door

:- CATHARINA :-
ALBERDINGK THIJM

TWEEDE DRUK.

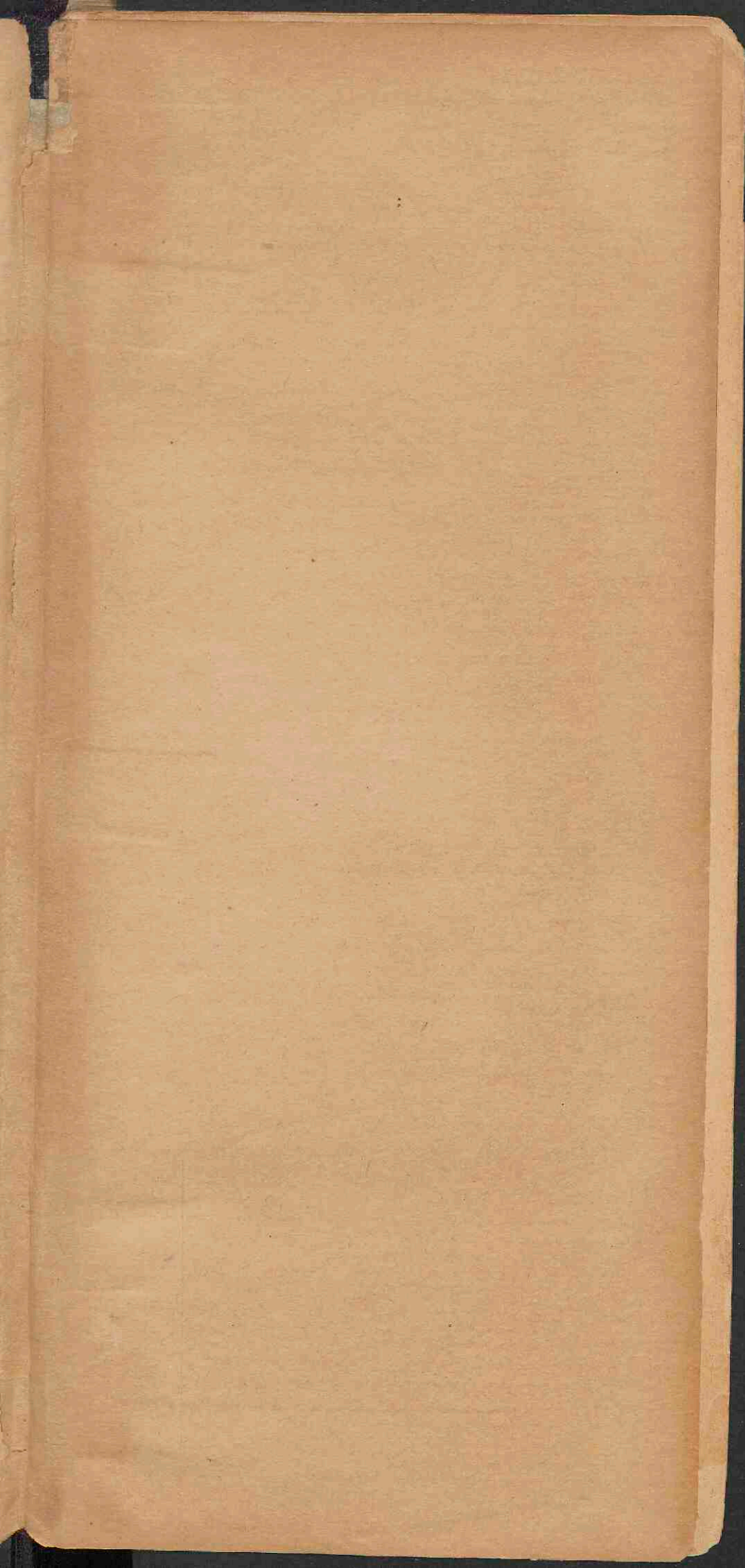
UTRECHT
VAN DER STAL & GROENEWEGEN.

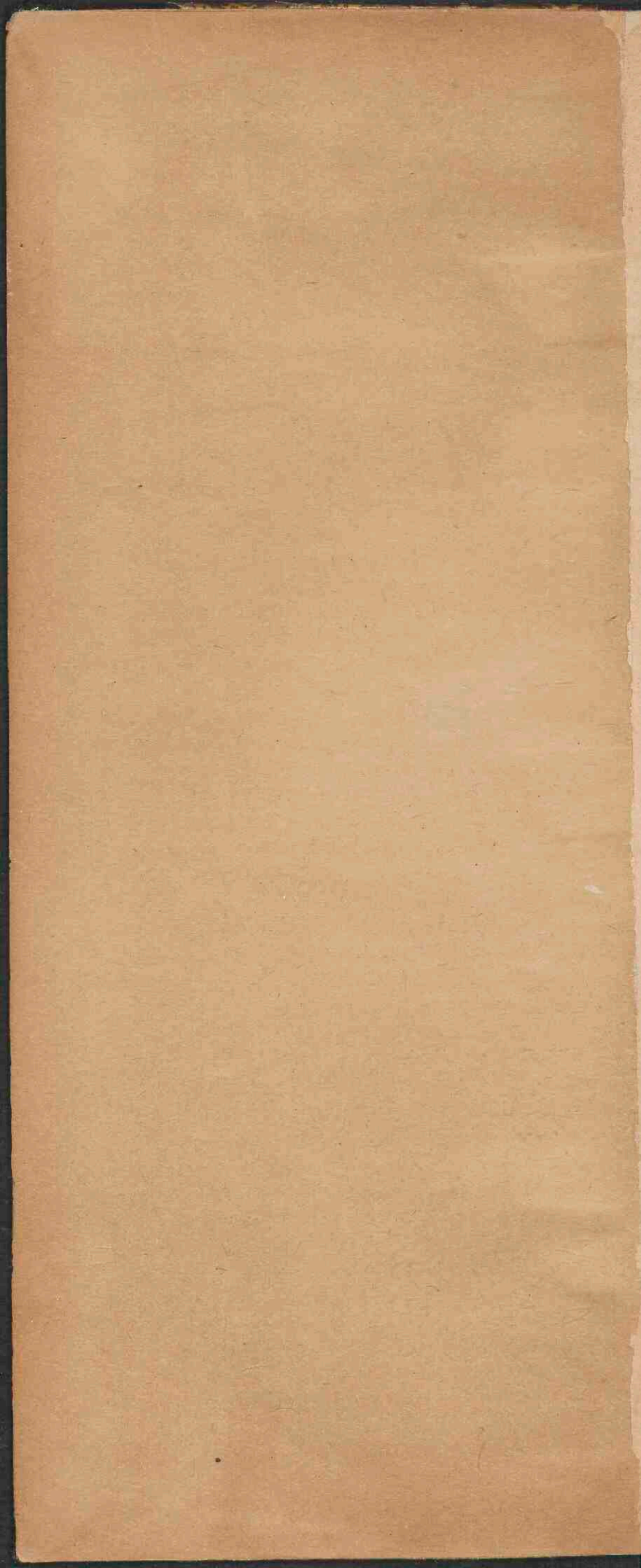

218

C

51

n

HIJM

VERWOEST LEVEN

WEGEN.

218. C. 51

Verwoest Leven

Ware geschiedenis
- uit onze dagen -

door

CATHARINA ALBERDINGK THIJM

TWEEDE DRUK.

1909

UTRECHT. — VAN DER STAL & GROENEWEGEN.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

0312 8422

ONZE VRIENDEN.

»Dat had ik nooit gedacht, dat Adrienne van Tak zich nog eens zou laten schaken door den jongen Montering.«

»Zou het wezenlijk waar wezen?«

»Waar? — al de brieven aan haar huis gezonden komen terug met: »naar het buitenland vertrokken.«

»Hoe weet je dat?«

»De brievenbesteller heeft het aan onze Daatje de keukenmeid gezegd, hij weet het wel, want hij verliest er veel aan, Adrienne was altijd vlot met fooien geven.«

Ze was vlot met alles, met geld en met amourettes, ik zou er wel wat meer van willen weten... kijk, daar komt juist mijnheer Cannelek binnen, die zal er het fijne van kunnen vertellen. »Dag mijnheer Cannelek, ik ben blij je te zien, och kom eens even hier en vertel ons...«

De dames, die dit onderhoud voerden, waren twee gasten van den klassieken muziekavond ten huize van mevrouw Riffer, zij waren een van de eersten geweest, hadden zich een gezellig hoekje uitgezocht en letten weinig op de andere binnenkomenden, toen de heer Cannelek zijn entrée in het salon maakte; met veel zelfbewustzijn loog hij, die niet weinig verheerlijkt was, zijn komst zoo gewenscht te zien, dat hij, nauwelijks binnen, door de rijke mevrouw van der Waal aangehouden en in beslag genomen werd.

»Goddank!« riep zij uit, terwijl zij den jongen man een stoel naast haar wees en hem, nauwelijks gezeten, familiaar met haar waaier op de knie sloeg: »vertel nu eens gauw op, jongenlief, want over een kwartier beginnen ze, kom, rep je wat.«

»Och ja, mijnheer!« voegde de vriendin er

dringend aan toe, terwijl zij als een kenster hem van het hoofd tot de voeten opnam.

»Mag ik eerst mevrouw van der Waal verzoeken mij wel aan deze schoone dame voor te stellen?« vroeg Cannelek, die gaarne den indruk gaf van een heertje te zijn.

»Met alle plezier... maar dat is wat nieuws, ik dacht, dat je oude kennissen waart.« —

»Ik betreur zeer...«, hij stond reeds in gebogen houding.

»Mijnheer Cannelek, onze jonge gevierde advocaat« — zeide mevrouw van der Waal met een streelend glimlachje — »mijn vriendin, Anna Martijn, de bloem van het gezelschap! enongehuwd.«

»Mejuffrouw, het is mij zeer aangenaam« — Cannelek boog nog dieper en zette zich neer, terwijl hij verzekerde: »geheel tot de dispositie der dames te zijn.«

»Zeg ons even in een paar woorden, beste vriend, hoe of de ware geschiedenis is van de cronique scandaleuse van Adrienne; niettegenstaande de drukke practijk hoor ik, dat je veel op de sociëteit komt, daar verneemt men zoo allerlei, 'tis eeuwig jammer, dat er geene dames toegelaten worden — dit geheel onder ons — en dan... je was nogal goed gezien door Adrienne, men zeide zelfs... maar dat is nu tot daar aan toe, een bewijs hoe onwaar dit was, blijkt door het feit, dat zij op den loop is en jij hier, niet waar, Anna, ik zeide het je nog daareven.«

»Ik herinner het mij niet goed meer, Fanny«, — gaf Anna Martijn eenigszins geaffecteerd ten antwoord, terwijl zij een smachtenden blik op het allerliefste monocle van den jongen advocaat wierp, die zich door deze teederheid niets uit het veld geslagen voelde, hij was het zoo van de dames gewend.

»Ik hoop mejuffrouw Martijn niet al te zeer te ontroeren«, zeide Frits Cannelek, met studie 'tkleine voetje der jonge dame beziende, dat zenuwachtig op den grond tikte, »mejuffrouw is niet zeer sterk, dunkt me en.....«

»Kom, kom wat praatjes«, viel de rijke getrouwde vrouw hem in de rede, »Anna is ook

geen kind meer, begin maar, jongen, wij verliezen al onzen tijd.«

Het monocle werd opnieuw tusschen wenkbrauw, neus en wang gewrongen, de beenen werden wat uitgestrekt, de rug tegen de leuning van den stoel geplaatst en Cannelek maakte met zijn tien vingers een piano-oefening op zijn maag, een onmisbaar voortteeken, dat hij eens embonpoint zoude bezitten en nu reeds de daarbij passende manieren aannam. Hij zuchtte diep, keek juffrouw Martijn aan, die een tegen het plafond aangeplakte, oude, overwinterende vlieg scheen te ontdekken, — glimlachte even, verwijderde met den rechterpink een stofje van zijn jas en begon:

»U begrijpt, dames, ik weet er alles van, dus moet ik u verzoeken deze mededeeling gewaarborgd te houden, onder de strikste discretie«. Mevrouw van der Waal knikte toestemmend, mejuffrouw Martijn's blik zakte van het plafond op het reeds kaal wordende hoofd des jongen sprekers — in haar oog blonk iets als een traan, een welsprekende traan, — hij kon dus gerust voortgaan:

»Adrienne had een verliefde natuur... wat zal ik u zeggen... dat ik er niet aan ontsnapte, zal u weinig verwonderen, maar het schijnt, dat ik die gunst met vijf of zes anderen deelde, ik kwam zelden bij haar, niet wenschende 't arme onvoorzichtige schepsel te compromitteren, ik kan dus begrijpen, dat haar naar liefde dorstend hart tusschentijds bij anderen voeding zocht; — ge ziet, ik geloof haar geheel onschuldig, ze meende het niet kwaad.«

»O!« riepen de beide vrouwen ontzet en mevrouw van der Waal stootte dit »o« zoo luid uit, dat eenige andere gasten verschrinkt omkeken, drie of vier schoten zelfs toe en vroegen:

»Is er iets, mevrouw van der Waal?« Na dien uitroep lachte mevrouw luid en kon maar niet tot bedaren komen, zij fluisterde achter haar waaijer iets aan ieder der toegeschoten heeren, dat hun bijzonder moest amuseeren, want zij lachten allen luidkeels en keerden in geanimeerd onderhoud terug tot de groep, die zij verlaten hadden, ook dàar deelden zij hun ondervindingen.

gen mede, althans gedurende eenige minuten was er overal gefluister, de naam van Adrienne van Tak ging van mond tot mond.

Cannelek scheen met zijn houding wat verlegen, toen hij deze teere mededeeling gedaan had, althans hij trok aan zijn hoord, als iemand die bang is gekeeld te worden; hij scheen niet eens bemerkte te hebben, dat mevrouw van der Waal reeds tweemaal fluisterend gevraagd had:

»En verder, en verder?!« — Anna Martijn lag half in zwijm achter in haar stoel met afgewend gelaat.

»Ja, verder... hm — waaraan zij het geld besteedde weet ik niet, — maar toen zij zoo eenigen van ons om den tuin geleid had, en toch nog meer, altijd meer wilde hebben, bestormde zij oudere heeren om haar quasi wat te leenen... ik zeg wat, maar ik meen dertig duizend gulden links en dertig duizend gulden rechts, nu, wat geleend wordt, moet teruggegeven worden, maar daar dachten die oude papa's niet om, zoodra zij den betooverenden glimlach en de dankbare blikken, die de oude gekken voor verliefdheid hielden, van Adrienne zagen; — 't schijnt echter, dat die oude lui niet genoeg gaven en toen heeft Adrienne nog even het hoofd op hol gemaakt van mijn boezemvriend Willem Veegers en hem vijftig duizend gulden ter leen gevraagd onder conditie, dat zij ze in tien dagen zoude retourneren en zijn vrouw worden... gelukkig is Veegers gewaarschuwd door Adrienne's neef, die het goed met haar en met ons meende; toen gingen zijn oogen open, hij begreep, dat die voorgewende verliefdheid slechts op zijn beurs speculeerde en vorderde zijn geld terug, eerst vriendschappelijk, — toen... met geweld... zij ontvluchtte om aan de doos te ontsnappen«.

»Wat deed zij toch met al dat geld?« vroeg juffrouw Martijn in eens als uit een slaap ontwakende.

»Mais, ma chère... — quelle innocence!« riep mevrouw van der Waal uit, »ik bid u, antwoord dit kind niet...«.

»Ja«, zeide Cannelek met gewicht, »ja, — dat is het juist... laat het voor de kiesche ooren der dames genoeg zijn te weten, dat het in een

waren put ging...»

»Maar werkelijk, meende nu mevrouw van der Waal met afschuw te moeten zeggen, »ze is in optima forma een oplichtster, een escro...«

»Spreek dat woord niet uit, mevrouw! eerbiedig mijn vroegere vriendschap voor haar, want nu nog, weet u, wil ik haar redden, zoo veel ik kan... ik ga rond en betaal uit mijn zak al haar kleine loopende rekeningetjes«.

»Dit zou u kunnen compromitteeren!« riep ineens vol vuur en haar kinderrol vergetende, mejuffrouw Martijn uit.

»Ik ben een zoo trouw vriend!« bevestigde met veel gevoel de heer Cannelek.

»Ach! dat ik ook op mijn levenspad dergelijke vrienden mocht ontmoeten!« zuchtte de jonge schoone.

»Voyons, ma chère, niet te veel gevoel, buitendien... men begint, wij moeten ons omdraaien, het zal mooi worden... adieu Cannelek, dag Annetje, tot straks!« En mevrouw van der Waal verwijderde zich langzaam deftig om tot een andere groep te gaan, bij welke zij plaats nam om de dilettante in 't gezicht te hebben.

Terwijl dit gezelschap met min of meer kennis, maar alle met opvallende inspanning en aandacht eene fuga van Bach aanhoort, zal ik u eenigen uit hun midden voorstellen.

De musicienne, die thans wonderbare tonen uit het klavier haalt, is eene mevrouw Briges; vroeger beoefende zij de muziek als tijdpassering, nu... als broodwinning, sinds dat haar man alles opmaakte, toen stierf, en haar onverzorgd met een eenig dochtertje achterliet. Zij werd nog uit medelijden ontvangen in de kringen, die zij vroeger bezocht, men wilde haar daar de gelegenheid openen om haar spel te doen kennen en waardeeren, dan kon zij nog meer pianolessen geven; op dergelijke avondjes liet men haar altijd voor niet spelen, het was reeds belooning genoeg: bekend te worden... Mevrouw Briges was een stille, bleeke, sympathieke figuur: »met wel wat te veel trots voor haar actueele positie«, zeiden de vrienden hoofdschuddend. Niemand stond bij haar aan de piano; men kon niet vergen, dat die rijke

jongelui voor eene pianofuffrouw... blaadjes zouden keeren.

Op een canapé niet ver van den vleugel verwijderd zat de huisvrouw: — Mevrouw Riffer, zij was van geboorte een Duitsche, haar man was nu aan het hoofd van een der grootste manufactuurzaken van het land; wat zij vroeger was geweest, daar sprak men niet van; ze waren schatrijk, dit was voldoende. Mevrouw Riffer, die in haar jonge jaren zich uitsluitend op de keuken toelagde, had later bemerkt, dat anderen van hare landsgezellinnen kunst en poëzie vereenigden bij de huishoudkunde en zij begreep, dat dit zeer passend was bij het fortuin van den goeden Riffer: een echte ongelikte beer onder ons gezegd, en die liever niet te voorschijn kwam op de formeele receptie-avonden. — Met dien eigenaardigen tact, die velen vrouwen aangeboren is, had mevrouw Riffer, rijk wordende, haar positie begrepen. Zij maakte zichzelf tot beschermvrouw van arme artisten, luisterde goed, sprak weinig en vergat niets; zij was ook lid van alle liefdadigheidsgenootschappen en drong zich aan niemand op. Haar rijkdom opende haar de eerste kringen; niet in eens maar langzamerhand, omdat de dames der aristocratie, zelf aan het hoofd der liefdewerken, mevrouw Riffer's beurs uimuntend konden gebruiken. — Mevrouw van der Waal — die nu bij een paar dames had plaats genomen — was van zeer burger afkomst, eene juffrouw Lebon uit Dordrecht — maar, schatrijk. Haar moeder huwelijkte haar, zeer jong, uit aan een graaf van Starum, die een bont verleden had. Na drie jaren van schijnbare bekeering herviel de graaf in zijn vroegere gebreken, en echtscheiding was het gevolg. — De vrouw behield de kinderen en huwde kort daarop haar eerste liefde, jonkheer van der Waal.

Er was niets op haar te zeggen, het gerecht was op haar hand geweest, maar de maatschappij verstiet haar. In dien tijd ging Adrienne van Tak haar opzoeken en wat geen fatsoenlijke vrouw van de wereld deed, zij ging met haar uit, bracht haar bij zich aan huis met andere families in connectie, en hield dit vol, totdat

langzamerhand de andere dames Adrienne's voorbeeld volgden.

Mevrouw van der Waal had dus oneindig veel aan Adrienne te danken... was het daarom, dat zij zoo lichtzinnig over haar sprak?

Anna Martijn was een dichteres, die zeer intiem aan huis bij Adrienne verkeerde; menigmaal had zij tranen van dankbaarheid en sympathie aan Adrienne's borst geschreid! Maar...hoe kan men zich zooiets herinneren?

Van al diegenen, welke iets kwaads te vertellen hadden over Adrienne van Tak, was de heer Cannelek er het meeste gerechtigd toe, immers hij had Adrienne zeer opvallend het hof gemaakt en had niettegenstaande zijn aanhouden en dringen toch niet overwonnen. Of het echter edel van hem was om zooveel slechts te zeggen van de jonge vrouw, aan wie hij veertien dagen te voren nog schreef: »Eén blik slechts, Adrienne, en je redt me van de uiterste wanhoop«, — mag betwijfeld worden, te meer daar hij toch aan deze vrouw de eer van zijn naam en het moederschap over zijn kinderen had willen toevertrouwen. Niet ver van Cannelek zaten twee beeldschoone zusters, een oogenblik te voren waren zij zeer omringd, nu is hun slechts de oude generaal Brester overgebleven, die met echt oude galanterie haar voortdurend complimentjes toefluistert. De jonge dames glimlachen en buigen, ze zijn fatsoenlijke vrouwen van de wereld en niets coquet; zij kennen den generaal reeds lang; zij hebben beide den goeden naam van niet alleen schoon maar ook zoo goedhartig te zijn, dat een ieders reputatie bij haar bewaard is; — de lichtzinnige wereld noemt ze vervelend, maar daar ze toch zoo aanbiddelijk schoon zijn, probeert de »jeunesse dorée« telkenmale of ze op het punt van verveling — resp. ingetogenheid, nog niet bekeerd zijn... tevergeefs; ook ditmaal worden zij verlaten: »zoo stijf als harken!« mompelt de jonge Durieux tegen Verbeek, terwijl hij hem bij den arm neemt en aan een andere dame voorstelt, die pas was binnengekomen. De »fuga« was juist uit, men applaudiseerde even. De gastvrouw ging de hand drukken der speelster

en deze nam plaats bij den generaal Brester en het schoone zusterpaar.

De dame, waaraan Durieux Verbeek voorstelde, was freule Cornelia van Starum. Zij was een lang, donker meisje met roode wangen, levendige oogen en een prachtig figuur; dat zij een gravenkind was, deed haar tegenwoordigheid in dezen semi-burger kring nog meer waardeeren. Zij was lachend met zeer veel geruisch binnengekomen, gevolgd door drie jongelui, en had luid tegen de gastvrouw gezegd:

»Ik ken uw hospitaliteit, lieve Mevrouw, en breng daarom een paar vriendjes mede: Willem van Waterhoek, Alexander van Belkum, Reinier 't Serklaes, vrienden, mevrouw Riffer! kom jongens, nu eens een gezellige plaats opgezocht.«

En zonder meer complimenten had zij drie ongenooide gasten binnengeleid.

Freule van Starum was vol geestige invallen, en gedurende twintig minuten, dat men pauzeerde en thee aanbood, wist zij den ganschen zwarten kring, die zich om haar gevormd had, alleraardigst bezig te houden. Zij sprak luid, deed een ieder lachen, zeide iets liefs rechts en links, of wel een impertinentie, al naar de behoefte zich deed gevoelen; fluisterde iets allerzoetst in de ooren van hem, wiens verovering zij nog niet tot de hare kon tellen; liet den eenen haar kanten zakdoek houden, den tweeden haar waaijer, den derden haar kopje thee en aan dezen stond zij zelfs toe even te proeven of het niet te warm was« — daarop dronk zij, brandde schijnbaar haar lippen en riep op bestraffenden toon:

»Domme jongen! heb je lippen van metaal, dat je me zoo blootstelt om de mijne te branden... och, mijnheer Verbeek, ik ken u nog wel niet lang, maar weest u nu eens mijn..... proever.....

Verbeek liet zich dit geen tweemaal zeggen.

— — — — —
Mevrouw Riffer gaf altijd drie inéénlopende zalen ter beschikking van haar gasten, de eene was meer speciaal muziekkamer, en daar ook naar ingericht, en buiten hen, die iets voordroegen, zaten slechts weinig gasten hier; —

de tweede en derde zaal echter waren gewoonlijk ingenomen door een honderd vijftigtal menschen.

Men bezocht dit huis gaarne, er heerschte een gemakkelijken toon, er waren steeds goede artisten, een beetje mengelmoes uit alle standen, zoodat de strikste etiquette niet in het oog werd gehouden en, last not least, de kelder en keuken van mevrouw Riffer lieten niets te wenschen over.

In de derde zaal, zoo ver mogelijk van de muziek verwijderd, had freule van Starum haar troon opgeslagen en hield allen, die om haar stonden, onder de tooverroede harer gevaarlijke heerschappij. Verder op in deze zaal en in de andere, vooral daar, waar eenige vrouwen zich bevonden, ging een gemompel op, dat niet geheel ten voordeele was van de jonge gravin.

Mevrouw van der Waal vooral, die in de laatste laatste jaren haar echtgenoot (de eerste liefde) vervelend was gaan vinden, en zich ook in de schermkunst der coquetterie duchtig ge-oefend had, kon niet verdragen, dat dit beginnende meisje reeds meer macht zou hebben dan zij en daarom... na eerst hier en daar een passend woordje over de arrogantie van freule van Starum onder de dames gestrooid te hebben, stond zij op en begaf zich naar den kant, waar haar jonge rivale troonde. Tot haar niet geringe verwondering zag zij in de verte Anna Martijn, aan zichzelf overgelaten, door een reet van een gordijn naar de sterren staan kijken, terwijl de jonge Cannelek de rij om Cornelia van Starum was gaan vermeederen. Toen mevrouw van der Waal bij deze kwam, hoorde zij juist Cornelia uitroepen, terwijl zij op haar ontblooten schouder sloeg:

»'t Is niet levend vrienden, geloof het niet, het is marmer!«

»Mogen we ons vergewissen?« vroegen een paar mannenstemmen.

»Och freule!« sprak plotseling mevrouw van der Waal, die ongemerkt naast haar was komen zitten, »ik ben blij, dat ik u vroolijk zie, dit bewijst, dat het zoo erg niet is als men zegt met Adrienne, want u was toch haar allerin-

tiemste vriendin ? !«

»Niet erg mevrouw ? pardon ! och, Durieux haal me even een glas champagne; die flauwe thee maakt me zenuwachtig, en nu, dit onderwerp...«

»Excuseer freule, indien ik schuld hieraan ben, ik wist niet...«

»Geloof u, mevrouw, dat als mijn beste vriendin bewijst heel iets anders te zijn dan ik dacht, dat ik daarom mij uit de wereld terug zoude trekken... men zou denken, dat ik met haar samenspande... buitendien is het leven in de wereld mij noodig om mij wat te verstrooien van deze groote teleurstelling in vriendschap; — zij — heeft mijn geheele levensgeluk geruïneerd; — ik geloofde door haar aan het goede in de menschheid en nu!...

Freule van Starum boog haar hoofd in haar handen en weende werkelijk... Dus zij heeft veel gevoel, dus zij kan teeder beminnen, dachten eenige mannen, die om haar stonden.

»Troost u, freule«, zeide er een van hen.
»U blijven nog zoovele vrienden...«

Anderen meenden — zij hadden haar nooit zoo schoon gezien, als toen zij het gelaat op-hief, dat iet of wat bleek, met twee zware dauwdruppels versierd was.

Het meisje was werkelijk ontzenuwd voor een oogenblik; toen zij de handen voor haar gezicht deed was het hartverscheurende van haar toestand haar duidelijk voor oogen gekomen: »Zij had Adrienne een toonbeeld van dengd en goedheid gewaand, en nu... nu Adrienne geruïneerd en gevlucht was, was dat alles verloren, want nu zou Cornelia geen toiletten meer van haar krijgen, geen reizen meer met haar maken, geen rekeningen meer door haar betaald zien, 't was een vreeselijk verlies, 't maakte wel een verschil van vijftien honderd gulden 's jaars, en... zij zou niet weenen ! ?« Spoedig echter herstelde zij zich weer, nam het glas champagne aan, dat Durieux gehaald had, dronk het in één teug leeg, schudde de rijke lokken naar achteren en zeide luchtig:

»Komt jongens, 'tis me hier te benauwd, ik krijg hier dwaze gedachten... al wie me liefheeft

volgt me !« Zij stak haar handen onder de armen van haar beide naaste bureu, stond op, en zonder meer complimenten liet zij mevrouw van der Waal aan haar lot over en trok de geheele schaar mede naar het balkon.

«Freule, 't is te koud voor u», verzekerde Cannelck.

»Welnu, vriendje, hang me dan maar wat om«.

»Ik heb hier niets dan...«

»Dien pels ? — uitmuntend... hij is toch niet van u, hoop ik ?«

»Freule !«.....

»Kom gauw wat, ik verlang naar lucht en straks begint het getjingel weer; komt heeren, wees nu eens galant, ge weet, ik kom hier alleen voor u, althans voor eenigen van u... want muzikaal ben ik alles behalve.«

Het geheele clubje ging de glazen deur uit op het balkon, dat op den Vijverberg uitzag; de zware damasten gordijnen vielen achter hen dicht en wat verder verhandeld werd, kon men in de zaal niet bemerken.

Daar binnen ging men voort met theedrinken; de heeren en jonge dames circuleerden om de waarderigen in stand en leeftijd aan te spreken.

Mevrouw van der Waal was buiten zich zelve, doch zij had bijzondere reden om zich de freule van Starum, nog een halve nicht van haar eersten man, te vriend te houden. Zij had dus ook eens dienzeliden naam gedragen, maar was toen door de oudelui van Starum niet ontvangen, omdat haar geboorte te zeer burgerlijk was; Cornélie echter was de eenige, die op dit punt volstrekt aan geen vooroordeelen hechtte, en zij was ook een van de eersten geweest, die door Adrienne geleid, weer opnieuw de tegenwoordige mevrouw van der Waal bezochten. Beide vrouwen, de eene jong, de andere meer dan rijp, ontzagen elkander; in den grond haatten zij elkander, maar dit uitte zich alleen, als zij op het gebied der coquetterie of veroveringszucht tegenover elkaar stonden.

Vroeger was mevrouw van der Waal altijd zegevierend geweest; toen was Cornélie nog te beschroomd, te goed... maar één winter in de

groote wereld had dit meisje wel tien jaar ondervinding doen winnen, en na al de looze streken van de bekende coquetten afgeluisterd te hebben, deed zij ze met veel genoegen, geheel au naturel na, en bij haar werden de behendigste manèges voor goede munt opgenomen, omdat zij de overwinnende kracht van de jeugd en een voorgewende naïviteit bezat, die de mannen van de meeste ondervinding nog op een dwaalspoor leidde. Mevrouw van der Waal zocht Anna Martijn en eenige andere dames op, om haar wrevel lucht te geven; daar zij Cornélie sparen wilde, zocht en vond zij alras een zondenboek geheel tot haar dispositie.

»De ellendige invloed van Adrienne toont zich nu nog in mijn nichtje«, zeide ze met een bedenkelijk gelaat tot haar gehoor; — zij liet nooit een gelegenheid voorbijgaan zonder haar parentage met de familie van Starum te doen opmerken...

»Wat is er dan gebeurd, lieve mevrouw?« vroeg Anna.

»Wel, alles wat vrouwelijk aan dat meisje was, is er geheel afgegaan; ze is niets gereserveerd meer; maar na hetgeen ik van Adrienne gehoord heb, is het ook niet te verwonderen.«

»Zou de freule van Starum nu ook zoo'n gevaarlijk schepsel worden?« vroeg eene bejaarde dame met een blauwen bril en rood gezicht.

»Zoo'n gevaarlijk schepsel... wat bedoelt u, mevrouw van Eick... Cornélie heeft van Adrienne dat vreeselijk coquette tegenover heeren aangenomen, dat...«

»O,« viel de blauwgebrilde dame haar in de rede, , neen, ik meende of het hier ook moest heeten: »prenez garde à vos poches!«

Mevrouw van der Waal wendde zich met een uitdrukking van verachting af:

»Die oude van Eick wordt kindsch« — fluis- terde zij tegen een heer, die juist achter haar stoel was komen staan; en zonder verder op haar omgeving te letten, knoopte ze met dezen een gesprek aan; — haar gelaat was weer opgeklaard en nam zelfs een glimlach aan, toen zij Durieux en Cannelek beiden van achter de portières van het balcon zag komen en zich

bij haar voegen; zij wist echter haar genoeg te verbergen en zeide bestraffend tot Cannelek:

»O booze, booze man, ik weet wel, welke nieuwe blauwe sterren u hier heen lokken... nu, ga gerust uw gang, ge hebt champ libre, niemand zal u in den weg staan, de kleine Martijn heeft niet veel aanbidders.« — Hoe zacht deze woorden ook gesproken waren, Anna Martijn hoorde ze en beet op de lippen; Cannelek boog zich diep tot op het randje, waar mevrouw van der Waals handschoen in de teere vleeschkleur overging; hij drukte zijn lippen op haar arm en sprak:

»Ge kent mij te goed dan te veronderstellen, dat iemand anders mij van uw belooverende nicht zoude kunnen verwijderen.«

Dat weet ik nog zoo zeker niet, en gij Durieux, zou Cannelek Cornélie niet verlaten hebben uit... jaloezie?»

Durieux sloeg een grappigen blik op den advocaat, maar zeide hoffelijk:

»Wel neen, mevrouw, slechts omdat hem, gelijk mij, de veldbloem verveelde en wij tot onze gevierde roos terugkeeren.«

»Zeer goed, heeren, maar spreekt bid ik u wat minder symbolisch, mijn vriend Carger zou moeite hebben u te volgen... ik weet niet, of ik u reeds met elkander in connexie bracht?»

De heeren werden aan elkaar voorgesteld.

»Les amis de mes amis«, begon Mevrouw van der Waal, »buitendien verbeeldt u, dat baron Carger mij juist iets zeer interessants van onze voortvluchtige vertelde, iets, dat zelfs de ex-minnaar, mijn goede Cannelek, zeker niet weet.«

»En dat zoude zijn?» — vroeg de advocaat met zichtbare nieuwsgierigheid.

»Wel, dat zij eigenlijk volstrekt nog niet het land verlaten heeft, maar zich verborgen houdt bij haar nieuwe vrienden, de familie Verwilligen.«

»Niet mogelijk!» riep Cannelek uit, »daarvan zal ik morgen reeds zekerheid hebben.«

»In elk geval«, besloot mevrouw van der Waal, kunnen haar vrienden haar geen beteren dienst doen, dan haar voor krankzinnig te ver-

klaren, het is de eenige verontschuldiging voor haar onverklaarbaar gedrag.»

Anna Martijn bevestigde de uitspraak.

»Ja, ze moet krankzinnig zijn; dit zeide ook haar neef Kreling, en ik vind het een weldaad aan 't arme schepsel bewezen.»

»Maar dan..., ik meen niet indien de jonge dame geesteskrank is, maar indien zij bij de familie Verwillingen is, dan... zoude zij niet met Montering weg zijn...» besloot Carger.

»Overall mysteries!» zeide mevrouw van der Waal, »nu, wij zullen er nog veel van hooren, ik vind het interessant, zoo'n klein schandaaltje, 't is nog eens variatie — maar als de Verwillingen er achter zitten, dan is de godsdienst er ook al bij in het spel, 't zijn echte Jezuïeten... nu, er schijnt stof te zijn voor een roman; liefde, religie, bankroet, krankzinnigheid... ik ben benieuwd, wat het volgende zal wezen.»

»Mevrouw heeft dikwijls bewezen van dergelijke geschiedenisjes te houden«, merkte Carger eenigszins bitter op, boog en draaide dit gezelschap den rug toe. Mevrouw van der Waal verbleekte eerst en een oogenblik trilden haar lippen, maar zij herstelde zich terstond en riep vroolijk uit:

»Een charmant mensch, die Carger, hebt gij gezien, hoe sierlijk hij boog, Cannelek?»

»Wat wilt ge, mevrouw, hij is uit een geslacht, dat altijd hofmannen voortbracht en neemt den schijn aan, van volstrekt naar geen chronique scandaleuse te willen hooren.»

Carger was doorgedrongen tot achter in de zaal, zijn gedachten waren bij Adrienne van Tak.

»Ik ken haar toch«, zeide hij tot zichzelf, »alles wat ik van haar zag en hoorde, deed mij een edele, reine ziel veronderstellen, vol goedheid en poëzie... mama vertelde dikwijls van haar ijver in het bezoeken der armen en zieken — freule van Starum was al sinds jaren met juffrouw van Tak — overal zag men ze samen — indien Adrienne in het ongeluk geraakt is, schuldig of niet, zoude dan de plaats van freule van Starum niet naast de ongelukkige vriendin zijn? of zou deze zoo diep ge-

vallen zijn? — Onmogelijk! — Nog voor veertien dagen was zij de gevierde in deze kringen en ieder noemde haar zoo rijk en zoo weldadig. Arm meisje! zou zij tot speelbal geworden zijn van den een of anderen schurk?»

Zijn monoloog werd onderbroken door het lachende gezelschap, dat van het balkon terugtrad in de zaal; ook preludeerde men eenige accoorden op het klavier en drie minuten later droeg een der beide schoone zusters een solo op de viool voor, een ieder luisterde met aandacht, en de volmaakte stilte, die er heerschte, werd slechts onderbroken door zacht lispelen in de omgeving van freule van Starum, die dit beantwoordde met een onderdrukten schaterlach.

— zij had geen talent voor wat dan ook en trachtte steeds haar jaloezie over begaafde menschen lucht te geven door te spotten; dit was haar eenig wapen... het wapen der kleinen tegenover grooten. Dikwijls ziet toch de verblinde wereld deze lachlust als een macht aan. In ieder geval, de aanbidders van freule van Starum wisten zeer goed, dat zij haar geen grooter plezier konden doen, dan door alles wat eenigszins schitterde bespottelijk te maken.

Of de heeren daarbij in hun hart de jonge gravin verachtten, die haar titel en haar geboorte niet door eenige deugd of talent wist te versieren?

De jonge kunstenares droeg haar solo voor zonder zich in deze houding, die van zoo geringe opvoeding getuigde, te laten storen; alleen haar uitdrukking, die bij den aanhef van haar stuk werkelijk bezielde was, veranderde in een kleine minachtende plooi om de fraaie lippen, haar spel verloor aan gevoel, maar won aan kracht en schitterende uitvoering. Toen zij geëindigd had, verloor het lachen van Cornélie zich in een luid applaussement ter eere der jeugdige artiste.

TERUGBLIK.

Laten wij de soirée ten huize van mevrouw Riffer ongestoord voortgaan, en slaan even een terugblik om kennis te maken met Adrienne van Tak, die voor dit geheele gezelschap een interessant onderwerp tot conversatie scheen.

Adrienne was de jongste dochter uit een oude patricische familie. Zij had slechts een halven broeder van het eerste huwelijk haars vaders gehad. — Deze was nog voor den vader gestorven, had in Amsterdam gewoond en daar een jonge, coquette weduwe achtergelaten, die weinig met Adrienne sympathiseerde. Bij den dood haars vaders deelde zij het fortuin met de halve zuster.

Ik zeg, zij deelde, maar dit is onjuist, daar zij, nog niet meerderjarig zijnde, slechts een kleine jaarlijksche toelage ontving en haar vermogen in handen van een voogd kwam.

Is het niet moeilijk voor een voogd, die geen fortuin heeft, om aan de verzoeking te weerstaan, van met een hem toevertrouwde som te probeeren zelf een klein vermogen te verzamelen? En waar vindt men in den deftigen stand een toezienenden voogd, die, op gevaar af van groote onaangenaamheden te krijgen, den voogd tot rekenschap zou vorderen over het beheer van het hem toevertrouwde geld?

Het is zeer te betreuren, dat wij niet in Holland, gelijk in Indië, een weeskamer hebben!

Hoe het zij, toen Adrienne op den dag harer meerderjarigheid in het bezit van haar vermogen gesteld werd, bedroeg dit tachtig duizend gulden, in plaats van honderd duizend. — Zij bemerkte, dat haar voogd zeer bevreesd was voor deze ontdekking en begreep, dat hij in ongelukkige speculaties die twintig duizend verloren moest hebben.

Zij had een medelijdend hart en was haar voogd met eerbiedige liefde toegedaan; haar houding was bij deze gelegenheid zoo, dat haar voogd nooit te weten kwam, of zij eenig verdriet had over de vermindering van haar vermogen, ja, nog sterker, hij twijfelde of zij het wel ooit bemerkt had. Hij voelde zich gelukkig en tevreden toen het overhandigen van haar fortuin in stilte en vriendschap was afgeloopen.

Nu trad Adrienne aan het hoofd van haar klein, maar toereikend inkomen.

Met een trouw bewaarde eerste liefde in het hart wees zij alle huwelijksaanvragen van de hand. — Zij kon geen andermaal beminnen, na haar eerste affectie verloren te hebben; dit was zeker romantisch, overdreven, weinig geschikt voor de twintigste eeuw..... zeer wel mogelijk.

De behoefte aan een levensdoel deed zich dringend voelen.

Adrienne van Tak behoorde tot de poëtische naturen, zooals er nog enkele onder ons dwalen, die, als tot een ander tijdperk behoorende, ons met groote oogen aanzien, alsof zij niets van het realistisch materiele begripen, dat zij rondom zich opmerken. — Zij was middelbaar groot; had een allerliefst uiterlijk, een zachte, innemende spraak, gedistingeerde manieren en bezat voor alles een edele, diepvoelende ziel, die door haar geheele optreden een ieder weldadig aandeed. — Zij was onder de armen en kleinen gekend en bemind en zij zelf had in haar naar 't Ideaal strevend hart een groote voorkeur voor poëzie en godsdienst. — Hierin zocht zij dan ook haar levensdoel.

Iedereen, die lijden of tegenspoed ondervond, richtte zich tot juffrouw van Tak en niemand ging ongetroost weg; de ongelukkigen, die niet tot haar kwamen, zocht zij zelf op in hun schamele woningen. — De zondagsscholen vonden in haar een krachtige hulp, de zieken in de hospitalen verheugden zich reeds vooruit op den Donderdag, dan wisten zij, dat juffrouw van Tak tot hen kwam, zij bracht hun liefderijke woorden en kleine versnaperingen, die een onwaardcerbare troost voor die arme verlatenen waren.

Terstond na haar meerderjarigheid had zij aan drie arme leden van hare familie een jaarlijksche toelage van vijfhonderd gulden beloofd; — zij was bijdragend lid van alle mogelijke liefdadigheidsinstellingen en genootschappen; zij wist wel, dat haar inkomen niet groot was, maar zij gaf zoo gaarne weg, dat het haar een geluk was zich te kunnen bekrimpen om anderen wel te doen.

Reeds in het eerste halve jaar van haar verblijf in de residentie had zij met freule van Starum kennis gemaakt.

Eens toen zij uit de middagkerk huiswaarts keerde, voelde ze zich bij haar kleed getrokken en omziende, was ze niet weinig verbaasd, de reeds opgeschoten dochter van graaf van Starum te herkennen.

»Juffrouw, lieve juffrouw! ik heb al zoo lang gewenscht u te spreken, mag ik niet eens met u naar uw huis gaan?»

»Zeker freule, zelfs gaarne.«

Cornélie van Starum was toen nog een recht natuurkind; zij had haar kinderjaren op het buiten haars grootvaders gesleten; — zij was nu ruim vijftien jaar en nog zeer timide en onbeholpen.

Toen zij in de vriendelijke kleine woning van Adrienne aankwam, was het Cornélie al veel lichter om het hart, toen die »lieve mooie juffrouw, van wie ze zooveel goeds en schoons gehoord had«, haar naast zich op de kanapé deed zitten en minzaam vroeg:

»En nu, freuletje, waarin kan ik u van dienst zijn en waarmee eenig genoegen doen?»

»Och juffrouw. ik ben wel heel brutaal, maar ik houd zooveel van u; in de kerk zie ik u altijd aan en denk: net een engel, dan probeer ik ook zoo goed en vroom te bidden als u, maar dat gelukt mij volstrekt niet.«

Adrienne kon haar glimlach niet verbergen en vroeg:

»En nu wilt ge, dat ik u zou leeren om net zoo te bidden?»

»Neen juffrouw, dat was het eigenlijk niet, want ik denk, als ik eerst goed zal worden zijn door veel met u te wezen, dan komt dat

wel vanzelf.«

»Dat is meer dan waarschijnlijk, freule, maar...«

»Ik ben hier geheel uit mijn eigen gekomen; ik weet nog niet hoe of ik den moed er toe gehad heb; mama zal mij zeker heel indiscreet vinden als zij het hoort...«

»Ge zijt tegenwoordig in het huis van uw ouders?«

»Ja, juffrouw, begrijpt u eens, wat een ongeluk; — ik was altijd zoo gelukkig buiten; zoo vrij... en nu, omdat ik toekomende jaar aan het hof gepresenteerd moet worden, heeft mama mij naar Den Haag laten komen; — zij zegt om gepolijst te worden.«

Adrienne zuchtte; zij kende de familie genoeg om te weten, dat deze polijsting voor dit buitenmeisje grootendeels een school van slechte zeden zoude wezen; de familie van Starum geloofde zich hoog genoeg gesteld om aan alle »enge moraliteitsbegrippen«, zooals zij het noemde, zich te onttrekken.

»En nu kom ik tot u, juffrouw«, ging het kind voort, »omdat ik u zoo bewonder en zoo gaarne net zoo wilde worden als u is; — ook heb ik gehoord, dat u zoo knap moetzijn, en daar ik door ongesteldheid nooit iets op de kost-school kon leeren en van mijn gouvernantes niets wilde leeren, omdat ik niet van haar hield, zoo dacht ik... ja... ik zal het maar zeggen, als het niet te veel gevergd is, moest u mij maar wat leeren, want ik vind het zoo naar om dom te wezen.«

Dit onderhoud gaf aanleiding, dat Adrienne van Tak zich de jonge freule als een jongere zuster aannam; — zij wist en zag, dat werkelijk aan de opvoeding van dit kind oneindig veel ontbrak, zij wist, dat dit kind in hooge kringen zou moeten verkeeren, waar zij ter wille van haar moeder, die een zeer slechte reputatie had, toch reeds aan erge vernederingen zou blootgesteld worden, zij begreep, dat een degelijk onderricht, en vooral een degelijke grond van Christelijke deugd onontbeerlijk zouden zijn voor de jonge gravin om een edele, goede vrouw te worden, en... Adrienne nam

deze taak, die zij door de Voorzienigheid gezonden achtte, met liefde en ernst op. — Dagelijks kwam Cornélie van Starum eenige uren bij haar. — Adrienne hervatte opnieuw de studiën uit haar kinderjaren, om geheel op de hoogte te zijn van alles wat haar élève haar kon vragen. — Cornélie hechtte zich zeer aan Adrienne; zij kon er dikwijls niet toe komen van haar te scheiden; bleef dagen achtereen in haar lief klein huis, en haar grootste geluk was om 's nachts gelijk een kind op den schouder harer innig-geliefde vriendin te mogen rusten. Doch naast deze opvoeding, die Adrienne met hart en ziel voltooide, hield zij met onveranderlijke trouw de armenbezoeken en haar letterkundig werk bij; want Adrienne was dichteres tot in het diepst der ziel en met onbeschrijflijk veel voldoening had zij reeds onder een pseudoniem twee versbundels uitgegeven, waarvan de opbrengst ook voor haar armen bestemd was.

In dit eerste jaar van haar kennismaking werd Cornélie van Starum zwaar ziek. Zij wilde niemand bij zich zien als Adrienne, die haar geen oogenblik verliet gedurende al die pijnlijke dagen en slapeloze nachten.

Cornélie had typhus en toen zij eindelijk buiten gevaar was, werd Adrienne aangetast, zonder dat een liefderijke hand haar steunde, want Cornélie was tot verder herstel buiten bij haar grootvader.

Toen Adrienne een paar zomermaanden tot herstel van krachten te Zeist — waar zij vroeger zomers ook dikwijls geweest was — vertoefd had, kreeg zij door bemiddeling van een goeden vriend, die president van een kunstvereniging was, de uitnoodiging om in Assen een lezing en voordracht van haar verzen te komen houden. Zij nam dit voorstel des te gretiger aan, daar er een klein honorarium aan verbonden was en zij dit zeer goed voor haar armen meende te kunnen gebruiken. Na de voorlezing ontving Adrienne tweehonderd gulden, die zij vol dankbaarheid bij zich stak en den volgenden dag direct aan twee ziekelijke juffrouwen zond, die van goeden stand, maar te

oud en te ziekelijk om iets te kunnen verdienen, haar hulp ingeroepen hadden.

Daarop haastte zij zich naar de residentie terug om haar zaken te regelen, die onder haar ziekte en afwezigheid geleden hadden. Zij was misschien nog geen uur thuis, toen de meid belet vroeg voor den heer Montering.

»Montering? — Wie kan dat zijn, Mietje?»

»Ik weet niet, juffrouw, zeker iemand om een aalmoes, mijnheer ziet er zoo mager uit... maar mijnheer kon mij de boodschap niet laten.«

»Laat hem maar boven komen.«

De meid gehoorzaamde, en eenige oogenblikken later stond voor Adrienne een mager, klein, bleek ventje, dat de nederigste buigingen maakte en haar »dame« noemde.

Later nog vertelde Adrienne dikwijls, hoe deze man, toen zij hem voor het eerst ontmoette, een allerellendigsten indruk op haar gemaakt had; het was haar, alsof een slang haar naderde, zeide zij, en dacht »die man zal mij ongelukkig maken, hoe... weet ik niet.« — In het oogenblik echter, dat hij zich voorstelde nam juffrouw van Tak zichzelf dit gevoel van afkeer zeer kwalijk, zij verweet zich, dat zij misschien, omdat hij er zoo min uitzag, iets tegen hem had, zij waande werkelijk, dat hij om ondersteuning kwam en trachtte zoo vriendelijk mogelijk te zijn:

»Gaaf u zitten, mijnheer Montering!« zeide zij met dien glimlach, die haar alleen eigen was, »ik ben bereid naar u te luisteren.«

»Dame... ziet u... 't is maar, ik heb u gisteren in Assen hooren lezen.«

»Zoo mijnheer, en?»

»Ja, ziet u, dame, ik dacht zoo in mijn eigen, dat u een buitengewoon groot talent had, maar dat u alleen niet in staat zoude zijn, dit vruchtbaar voor de menschen te maken.«

»Hoe meent u dat?»

»Wel, ik weet, ik heb vernomen, dame, en ik hoorde ook wel zoo hier overal mompelen, dat u gaarne weldoet, nu kon u op tweederlei manieren weldoen.«

»Hoe dan, mijnheer?» vroeg Adrienne gretig.

»Wel, u sprak zoo prachtig over het recht der vrouwen, over haar positie in de maatschappij, over de manier, waarop men ze zoude kunnen veredelen, haar roeping doen vatten, en er werkelijk engelen van maken; — toen dacht ik zoo bij mij zelve — ziet u dame, ik ben een klein, pas beginnend uitgevertje, heel min, maar toch wel te gebruiken als machine.«

»U is al te nederig, mijnheer.«

»De dame is wel goed; — maar toen dacht ik zoo: dat zou wat kunnen worden; — ik heb alles overwogen; in het spoor al mijn berekeningen gemaakt, en nu kom ik u voorstellen: laat ons een vrouwenblad tezamen opzetten; — ik ben de uitgever, u de redactrice, u stort een klein kapitaaltje, waarvan ik u de renten uitkeer, want zooals ik zeide, ik ben arm en zeer gering, pas beginnend, ziet u, ik heb niets als mijn hoofd om een plan te maken en mijn handen om te werken; — ik moet 't drukloon, papier enz. betalen, ik moet de exploitatiekosten van adverteeren, colporteerden, enz. doen; daarom wilde ik u verzoeken om uw talent en een klein kapitaaltje; ik zou u natuurlijk als redactrice ook nog honoreeren.«

»En hoe groot zou dat kapitaaltje dan moeten wezen?«

»Tien duizend gulden dame, — u ziet, 't is bijna niets; ik geef u zeven percent rente; het eerste jaar zeshonderd gulden tractement! — het tweede jaar duizend; — het derde jaar vijftienhonderd — als alles goed gaat; daar zullen we dan op blijven staan; u kunt omtrent mij bij de twee grootste drukkers, bij van Lammeren en Beers, informaties nemen; wij zullen hierover een contract opmaken met een notaris en een advocaat als u wilt.«

»En als het eens niet goed ging?« — vroeg Adrienne nadenkend.

»Ja, dat is waar, dan heeft u uw kapitaaltje verloren; maar voor zoo'n gefortuneerde dame is dat niet veel en men moet altijd een klein risico loopen om een goede winst te krijgen.«

»Ik zal er over denken, mijnheer Montering, en u binnen drie dagen mijn antwoord zenden, uw adres?«

»Ja, ziet u dame, ik woon nu nog op een weinig deftigen stand; maar dat zal bij deze nieuwe onderneming wel verbeteren... ik mag u dus mijn adres wel verzwijgen, en uw antwoord hier aan de deur komen halen.«

»'t Is goed, mijnheer, — maar vergeef me, ik heb waarlijk geen tijd meer; ik moet uit« — voegde Adrienne er bij, toen zij zag, dat de man nog eens gemakkelijk diep in zijn stoel schoof, en niet scheen te denken om weg te gaan. Hij keek haar gluisperig aan en zeide:

»Ik ben maar een minne man, maar ik heb veel geloopen, en heb wat maagpijn, zou de dame mij niet waf te drinken willen geven?«

Adrienne stond op, schelde, liet de meid wijn geven, schonk zelf den man in, en ging toen de kamer uit om hoed en mantel aan te doen, daar zij werkelijk uit moest. Toen Montering alleen was, lei hij brutaal zijn modderige laarzen op de lichte sofa waar Adrienne juist gezeten had.

»Nu — zoon van mijn vader« — sprak hij tegen zichzelf, »jij bent een genie, dat staat vast; dit meisje loopt in de val; jij betaalt je schulden, ze wordt misschien wel je vrouw, want ze heeft ook nog geen onaardig snoetje, en ze schijnt bang als een wezeltje; — als ik haar geld maar eerst beet heb, dan houd ik haar wel in het respect, o die aristocratie!« ging hij voort, zijn vuist ballende, »wacht maar, mijn rotje, wat zeide zij dat als eene koningin: »ik heb waarlijk geen tijd meer!« — maar ik heb mij niet aan de deur laten zetten als een bedelaar, — neen, ik drink hier lekkertjes in haar salon, als huisheer uitgestrekt, haar besten wijn... zoo'n leventje zou je nog wel bevallen, oude jongen! — Wat zullen die hooge lui opkijken, als Adriennetje me zal voorstellen als haar bruidegom!

»Eerst haar geld en dan haar man... ik ben al netjes op weg...—« Fluks trok de ploert zijn beenen van de canapé, want Adrienne kwam binnen; met één teug dronk hij zijn glas leeg, en verliet met duizend buigingen het vertrek en weldra haar huis.

Adrienne maakte eenige armenbezoeken, kwam

thuis om zich te kleeden voor een groot diner ten huize van den gouverneur van Zuid-Holland, haar neef van moederszijde, en kon pas 's avonds laat over het plan van Montering nadenken.

Montering was geen slecht mensch, maar hij had allerlei lage instincten en een groote hekel aan de aristocratie.

Toen Adrienne 's avonds thuis kwam was het twaalf uur; — zij gevoelde zich moe, maar toch... het voorstel van Montering speelde haar door de gedachten. Terwijl zij voor den spiegel stond en haar tooi aflegde, straalde haar gelaat van ongekennde vreugde.

»Zoo het waar kon zijn! zoo het waar kon zijn, mijn lieve armen! Wat een geluk!«

Een oogenblik later zat zij in haar nachtgewaad bij een kaars te rekenen en vroeg zich zelf af: »hoe groot zou mijn kapitaal nog wel zijn?... ja... och, ik heb zooveel effecten verkocht... ze kwamen mij altijd vragen, en het schijnt, dat ik al een heel zwak karakter heb... ik kan niet weigeren... ik kan niet!«

Zij liet een oogenblik het hoofd moedeloos in de hand zakken en ging voort: »maar dat is niets; in de toekomst zal ik het driedubbel terug krijgen, laat ons zien; ik heb nog zoowat vijftigduizend gulden kapitaal; veronderstel, dat ik daar nu tienduizend gulden afneem voor Montering, en dit ging verloren... wat ik niet hoop — dan bleef mij nog ruim f 40.000 over en van de renten daarvan zou ik als vrouw alleen desnoods nog kunnen leven; — maar veronderstel, dat de onderneming slaagt; dan heb ik eerstens al 7 percent van de tien duizend en buitendien reeds het eerste jaar zeshonderd gulden, als tractement meer — zonder dat ik lezingen behoef te houden, die mij erg onaangenaam zijn en mij altijd ziek maken van zenuwachtigheid; — ik kan dan mijn gewone aalmoezen voortzetten en al moest ik ook dit jaar nog een paar duizend van mijn kapitaal afnemen, want Cornelia van Starum moet paardrijden leeren, een zadel en amazone hebben, buitendien aan het hof gepresenteerd worden, dus...toiletten;... dan heb ik haar voor het voorjaar een reis be-

loofd... ze heeft dit allemaal noodig in haar stand, en de moeder, die het geld op een andere wijze heeft zoek gemaakt, wil of kan haar niets geven... ha!... wat een langen tusschehizin maak ik daar in mijn gedachten, dat is niet fraai voor een toekomstige redactrice... Dus om kort te gaan, ik wil maar zeggen, dat ik meer dan ooit geld noodig heb, en dat die Montering met zijn plan al heel gelukkig uit de lucht is komen vallen! — Zoo'n voorstel geschiedt ook niet elken dag. — Buitendien, mijn eigen orgaan te hebben, wat kan heerlijker zijn. — Mijn hoofd is altijd zoo vol gedachten... wie weet hoeveel bedorven vrouwenlevens ik dan niet zal kunnen redden; hoeveel zielen ik troost en moed in zal kunnen spreken; ik ben toch reeds op al die buitenlandsche, wetenschappelijke tijdschriften geabonneerd voor Cornélie... die zullen mij goed te stade komen voor mijn redactie. — Ik geloof, dat ik al half besloten ben het maar te doen... nu nog de informaties omtrent Montering en als die schappelijk zijn, dan gaat het de volle zee in! O, hoe zal ik God danken, dat hij mij een weinig talent gaf dat ik ten dienste der menschheid kan gebruiken! Al breng ik maar weer hoop, licht, vertrouwen in één hart! dit is mij al genoeg.»

Met deze gedachten ging Adrienne te bed; in haar droom zag zij vele verlaten en bedroefde vrouwen, die een door haar geschreven blad lazen en vol geluk naar den hemel blikten; tegelijk was het haar alsof een slang om haar hand zich wrong, zij ontwaakte met een angstkreet. Zij had altijd een grooten afkeer van slangen; waarom wist zij zelf niet.

Het was volle dag en Adrienne kleedde zich haastig. In de voorkamer wachtte haar reeds een schrijver van Montering met een projekt van contract.

Zij wilde dien dag nog informaties inwinnen en met haar advocaat spreken.

De drukkers, waar zij liet informeeren, antwoordden, dat zij Montering weinig kenden, maar dat hij in 't algemeen niet anders dan als een eerlijk man bekend stond, die weliswaar menigmaal in geldverlegenheid zat. Nu, dat was

in Adrienne's oogen geen misdaad. De advocaat keurde het contract ook goed; en zonder den derden dag af te wachten, zond Adrienne het aan een boekhouder om er een dubbele copie van te laten maken, en toen Montering kwam, lagen beide contracten reeds door haar geteekend klaar, en zij nam op zich de storting der *f* 10.000 binnen acht dagen te doen.

PLUKHAZEN.

Het nieuwe Vrouwentijdschrift zou twee keer maandelijks uitkomen, het heette »Vrouwenrecht,« en Adrienne schreef met oneindig veel genoegen het prospectus, en maakte het eerste nummer klaar.

Voor iederen stand, voor iederen leeftijd wilde zij er iets nuttigs in plaatsen; zij bereidde alles met ontzaggelijk veel zorg voor, — bestudeerde, wat in andere landen in de vrouwenwereld gedaan werd; schreef eenige goede verzen en een lieve novelle, zoodat Montering in het bezit der copie was, zes weken voordat het blad verschijnen zou. — Adrienne had met zooveel vlijt en liefde gewerkt, dat zij volstrekt niet twijfelde, of de onderneming zou en moest slagen.

Montering had wel over illustraties en medewerking gesproken, maar men moest eerst zien, hoe of het eerste nummer werd ontvangen.

Adrienne begon ook werkelijk vertrouwen in haar uitgever te krijgen, daar hij haar bij het aanvaarden der tienduizend gulden reeds vooruit de helft der rente had betaald en honderd gulden honorarium gegeven voor al de moeite, welke zij zich getroost had. Zij vond wel, dat hij wat al te dikwijls bij haar aan kwam loopen om nog over het een en ander te spreken, en dat hij dan al heel erg zich op zijn gemak zette, maar zij weet zijn herhaaldelijk komen aan al de maatregelen, welke voor de nieuwe onderneming noodig waren en was overtuigd, dat, eens het eerste nummer de wereld in, deze talrijke bezoeken ook wel zouden ophouden. Zijn toon en manieren excuseerde zij op grond van zijn geringe opvoeding.

Cornélie was nu weer teruggekomen, en

Adrienne was blij, zich opnieuw met het meisje bezig te houden, in afwachting van haar uitgave. — Freule van Starum nam innig deel aan Adrienne's werken, zij verzocht om voor haar te mogen vertalen, en langzamerhand, zooals de vriendin, zich geheel aan de letteren te kunnen wijden. — Adrienne was zeer trotsch op haar leerling; een gravenkind, dat zich zoo aan de wetenschap overgaf, zou in ons land iets nieuws zijn.

Toch vond zij Cornélie minder hartelijk dan vroeger, zij kon er de reden niet van doorgronden, totdat het meisje eens in tranen badend tot haar kwam:

»Wat scheelt er aan, lieveling?«

»Och, Adrientje, ik hou zooveel van je, dat weet je wel, maar als jij net zooveel van mij hieldt, dan zou je alles wat je hadt, met me deelen.«

»Nu? wat kan ik je geven, kindje? — Je weet, dat ik je paardrijden en toiletten betalen zal.....«

»Dat is het niet! denk je, dat ik om die voddenden wat geef? — Ik kan het niet hebben, dat jij beroemd zult worden en ik niet.....«

»Misschien zou daar ook nog wat aan te verhelpen zijn«, zeide Adrienne glimlachend, — »ik heb wel gehoord, dat schrijvers van reputatie hun naam leenen aan beginners om deze in de mogelijkheid te stellen zich gedrukt te zien; — welnu, lieve Cornélie, ik ben zelf nog maar een beginstertje, maar indien je er prijs op stelt om dit eerste sprankje van roem te deelen, welnu, schrijf dan iets..., ik zal er mijn naam op zetten.«

»Nee, dat is het immers niet«, pruilde de vriendin voort, »ik wilde er juist mijn naam op hebben!«

»Nu, dat is niet moeilijker, dan keeren wij de rollen om: ik schrijf het, gij zet uw naam er op; is het nu goed?«

»Er is nog iets«, ging Cornélie voort, reeds zeer verblijd, maar toch verlegen, dat ze meer vragen wilde.

»Wat kan dat zijn?«

»Jij schrijft zulke mooie brieven, Adrienne, en

als ik nu als schrijfster optreed, dan moet ik toch ook wat goede brieven schrijven kunnen, en dat vind ik een van de vervelendste en moeilijkste dingen.»

»Dat gaat beter met de jaren.«

»Ja maar, en attendant...«

»Had je graag, dat ik je brieven schreef, tot dat jij het beter kunt? dat wil ik met plezier doen...«

»Alle?«

»Alle; — ben je nu tevreden? Kom, zet weer je lieve gezicht op en laten wij wat Engelsch lezen.«

»Ik kan nog zoo bitter weinig Engelsch.«

»Als de zaken goed gaan, dan nemen wij samen aanstaand voorjaar een kleine vacantie in Londen; dan zal je het wel leeren.«

»Heerlijk! heerlijk!« riep Cornélie. De groote vriendschap was weer hersteld. Adrienne kon Cornélie niets weigeren en deze laatste zou ruimschoots van haar macht profiteeren.

Het najaar kwam met rassche schreden: 1 October zou het blad »Vrouwenrecht« verschijnen; het stond reeds in alle couranten geannonceerd, overal waren gekleurde biljetten aangeplakt, en tot bevreemding van Cornélie waren in twee maandelijksche tijdschriften novellen van Adrienne's hand onder den naam der gravin van Starum verschenen.

Adrienne had al dien tijd hard gewerkt, haar armenbezoek leed er wel wat onder, maar zij beloofde zich, later weer alles goed te maken. Zij had nu ook een motto-kalender klaar onder den naam harer jeugdige vriendin en had voor zichzelf een drama geschreven ter beantwoording eener prijsvraag.

Zij was zoo nerveus gespannen voor het uitkomen van haar blad, dat zij maar liefst veel werkte om op andere gedachten te komen.

Het was nu al de vijf en twintigste September, tusschenbeide scheen het Adrienne, dat de dagen rondkropen, vooral als Montering zoo gedurig kwam. Eens had deze haar gezegd, dat hij zoo diep ongelukkig was, of hij haar zijn levensgeschiedenis mee mocht deelen; — zij vond de vraag vreemd, maar zag geen kans dit te

weigeren. Dien dag bleef hij drie uur bij haar zitten, vatte haar hand bij het weggaan en zeide:

»Gij zult eens mijn reddende engel zijn, Adrienne!»

Verstomd trok zij zich terug en vroeg verstoord:

»Maar mijnheer, wat beteekent dat? ik verbied u dergelijke familiariteit, en ik zal onder geen conditie toestaan, dat u mij bij mijn naam noemt.»

»Dat zal wel wennen«, zeide hij brutaal.

Adrienne schoot buiten zichzelf:

»Ik verzeker u, mijnheer! dat ik u uit mijn huis laat zetten, liever de geheele onderneming opgeef, en de tien duizend gulden verlies, dan mij zoo door u te laten beledigen.»

»Ik ben te gauw geweest«, zeide Montering zacht in zichzelf en toen op nederigen, beleefden toon: »Vergeef me, dame, ik was opgewonden, buiten me zelf, door al hetgeen ik u van mijn zieleleven mededeelde; ik vertrek nu en hoop uw achting niet te verspelen; ik zal niet terugkomen, voordat u mijzelf laat roepen; u weet, ik ben nu verhuisd en woon in de Jan Hendrikstraat no. 15.»

Montering ging weg en besloot, dat Adrienne deze vernedering door hem geleden, met eenige honderd gulden zou boeten.

Adrienne was verontwaardigd over de brutaliteit van dezen man, en nam zich voor, voortaan alles per brief af te handelen, en hem zoo min mogelijk te zien.

Den volgenden dag, reeds vroeg 's morgens, ontving Adrienne een briefje van Montering om haar twee honderd gulden te vragen voor een kleine betaling aan een colporteur.

Adrienne zond het gevraagde geld, maar uitte daarbij haar verwondering, daar hij toch pas het kapitaaltje aanvaardde en gezegd had, niets meer te zullen behoeven; zij vroeg om een quitantie.

Nog denzelfden middag vond zij een tweede briefje, waarin Montering zeide, dat hij te weinig gevraagd had, want dat hij nog driehonderd gulden noodig had, daar de papierhandelaar hem geen crediet wilde geven.

Adrienne antwoordde, dat zij het geld niet in huis had en ook volstrekt niet van plan was, meer te geven.

»Dan zal ik het komen halen over twee uur«, antwoordde haar uitgever, »want ik moet het hebben.«

Adrienne was reeds zoo beangst hem weer te zien, dat zij snel eenige effecten liet wisselen en hem de gevraagde som zond met herhaald verzoek om quitantie.

De acht en twintigste September was een heele rustdag voor Adrienne, zij hoorde of zag niets van Montering. Cornélie bracht haar gewone uren weer met de trouwe vriendin door; het meisje was zoo verheugd over hetgeen zij haar letterkundige beroemdheid noemde en dacht er geen oogenblik over na, dat zij zichzelf en het publiek bedroog.

»Och lieve, lieve Adrientje, 't is zoo'n heerlijk weer, laten we samen je armen gaan bezoeken.«

»Dolgraag kind, ik zal me klaar maken!« En ze sloot het meisje aan haar borst. — Een kwartier later waren de vriendinnen op weg.

Adrienne vond zooveel liefs en goeds in haar Cornélie, zij was zoo gelukkig de voortbrengselen te zien van hetgeen zij in de ziel van het jonge meisje plantte.

Adrienne's karakter bracht mee, dat zij nooit gebreken zag, dààr waar zij liefhad; daarom deugde zij zeker niet meer als opvoedster of geleidster, zoo spoedig als het voorwerp harer zorgen in haar hart een groote plaats veroverd had.

De meisjes bezochten twee huisgezinnen, waar Adrienne als troostende engel ontvangen werd.

»Ach«, zuchtte Cornélie bij het heengaan, »was ik maar zoo rijk als jij, dan kon ik ook overal weldoende rondgaan, en zou ook door een ieder op de handen gedragen worden.«

Adrienne door haar blinde toegenegenheid voor de jonge vriendin, zag niet, dat ook hier, zooals bij haar letterkundigen arbeid, jaloezie de drijfveer was van de wenschen, die Cornélie uitsprak.

»Je kon je daarin toch wel vergissen, liefste,

want, ofschoon dat ik het eerste huis, dat wij bezochten ook geldelijk nogal steunde, dat was toch hier niet het geval met het tweede; neen, hier bracht ik meer moreele troost en slechts af en toe voor de zieke moeder een flesch wijn of een fijn schoteltje... zoo iets kan iedereen doen, Cornélie, en als je wat ouder bent...»

»Ja, maar er is nog iets anders, Adrienne, jij hebt zooveel zachtheid en vriendelijkheid; dat neemt een ieder voor je in, en ik ben zoo'n ruw veldkind...»

»Wel zeker, nu moet ik je nog complimentjes ook gaan geven? Pas maar op, dat je niet een coquette wordt; je weet toch, iedereen heeft je zoo lief.«

»Je hebt me nog iets beloofd, Adrienne.«

»Die verzen van Mussuet meen je?«

»Neen; — als ik tamelijk rijden kon, zou je me een amazone enz. schenken; — welnu, je hebt me in veertien dagen niet te paard gezien, maar de meester zegt, ik zit er als op gegoeten en nu zou ik zoo graag uitrijden en dan moet ik toch een goed costuum hebben...«

»Ja... 'tis waar, maar ik ben op het oogenblik niet goed bij kas.«

Het beeld van Montering wierp ineens een groote schaduw op Adrienne's heldere ziel.

»Niet goed bij kas!« lachte Cornélie luid.

Maar Adrienne lachte niet; — zij was echter bang, dat Cornélie den indruk zoude krijgen, alsof haar vraag indiscreet ware geweest en zeide daarom snel:

»Je zult het hebben, hoor lieverd; — ik zal het wel zoo schikken, dat je het krijgt.«

»Nog deze week Adrienne? — och toe; ik heb een invitatie van van der Waal om mee uit te rijden; de zoons zijn daar ook van op de les, je weet wel, die groote blonde jongens.«

»Maar dan moet ik mee om je te chaponneeren.«

Och God, Adrientje, neen, daar pas jij niets bij, en neem het mij niet kwalijk; je bent lief, aardig, mooi, maar... als amazone, neen, waarlijk, daarvoor heb je niets geen figuur en je zit op het paard als een kat op een warme stoof.«

»Adrienne wist wel, dat ze door gebrek aan fysieke krachten volstrekt niet heel recht kon zitten en het paardrijden haar veel pijn in den rug gaf, maar zij had zeker, indien zij minder verblind geweest was, deze aanmerking in den mond van Cornélie niets aardig gevonden.. Cornélie wist zeer goed, dat Adrienne zich reeds voorgenomen had zelf rijlessen te nemen, omdat zij nooit een goede manège bezocht had, maar zij had er van afgezien, ofschoon zij het erg gaarne deed, toen Cornélie ook dergelijke lessen begeerde en haar kas haar niet toestond om deze uitgaven dubbel te maken. Maar Adrienne wilde zich dit niet herinneren en zij gaf zacht ten antwoord:

»Wie gaat dan mee?»

»Mevrouw van der Waal, mijn halve nicht, je weet wel?»

»Ja«, zeide Adrienne, »maar Cornélie, je zult toch haar manieren niet aannemen?»

»Wees daar maar niet bang voor, ik volg alleen jouw voorbeeld... Zouden we nu niet eens de amazone en het overige bestellen? Wij zijn hier toch in de buurt van de winkels.«

»O klein dwingelandje! — Nu, 't is goed.«

»Zooveel zal het ook wel niet zijn, Adriennetje, slechts een goede honderd gulden, en al nam je die nu ook van je couponnetjes af, dan zou je daarom maar vijf gulden in het jaar armer zijn, wat geef je om vijf gulden.«

»Je bent een lieve slimmerd, dat je het mij zoo gemakkelijk maakt, en je hebt gelijk ook, 't zijn twee paar handschoenen minder, 't is een nietsigheid.«

De meisjes gingen een groot magazijn binnen; het laken werd uitgezocht, de amazone aangezien, de pantalon evenzeer, met prachtige witzeemleeren bovenstukken; de hoed, karwats, handschoenen, voile werden gekocht; alles op rekening van Adrienne.

»De prijs valt me erg mee«, zeide deze laatste, toen zij den winkel uitgingen, want zij meende op Cornélie's gezicht een deceptie te lezen en dacht, dat het misschien ook meer een gevoel van schaamte was, dat zij haar vriendin zooveel kostte.

»Dat doet me plezier«, gaf deze ten antwoord, want ik dacht er juist over, dat ik met zoo'n goede amazone wel mijn eigen zadel zal noodig hebben, maar durfde het je niet te zeggen.«

»Je doet me verdriet, Cornelia, kan er iets zijn, dat je me niet zoudt durven zeggen..... je weet hoe getukkig je me maakt, als je het kleinste van me aanneemt, het is enkel egoïsme van me, als ik je verzoek, mij alles te vragen zonder ooit te vreezen van indiskreet te wezen; ik geef immers zoo gaarne; 'tis dus een plezier, dat je me aandoet.«

»Je zoudt dus geen bezwaar maken tegen een eigen zadel.«

»Wel neen, kindje, en als mijn courant opneemt, hoop ik je nog eens een eigen paardje ook te kunnen geven; — maar laat ons nu in de tram gaan, dan breng ik je naar huis.«

Toen Adrienne thuis kwam, zeide de meid, dat mevrouw van Eick al een half uur in de zijkamer op de juffrouw zat te wachten, en niet heen wilde gaan zonder haar gesproken te hebben.

»Mevrouw van Eick? heb je dat goed verstaan- Mietje? Ik ken die dame niet.«

»Ja, juffrouw, ze zci, ze was een goede vriendin van u geweest in Zeist.«

»O! — 'tis goed, ik zal dadelijk gaan.«

Adrienne herinnerde zich nu; mevrouw van Eick was aan het hoofd der dames te Zeist, die zich met de Zondagsschool belastten en had zich menigmaal van haar eigen taak op de schouders van Adrienne ontdaan, omdat zij de jongste was en toen Adrienne eens heel timide hierover klaagde, omdat haar eigen gezondheid niet sterk was en de dokter haar deze groote inspanning van longen verboden had, (men gaf haar soms een klasse van tachtig arme kinderen) was mevrouw van Eick haar antwoord geweest:

»Ik zie wel, lieve, dat gij niets geen geloof hebt, anders zoudt gij doorwerken, en uw gezondheid en leven aan Gods wil overlaten.«

Dit was de laatste, niet zeer aangename ontmoeting, die Adrienne met deze »vriendin« gehad had. Zij begreep niet, waarom deze vrouw

haar nu kwam opzoeken en ging dus verwonderd en benieuwd tot haar binnen:

»Wel, Adrienne, ik was zoo verlangend je te zien, hoe maak je het, kind?« sprak mevrouw van Eick, hartelijk haar beide handen toestekend.

Adrienne nam dit vriendschapsteeken eenigszins terughoudend aan, en plaatste zich naast haar bezoeker op de canapé.

»Je ziet er goed uit, ging deze voort, »en, wat hoor ik? -- Je wordt zoo heelemaal een letterkundige dame?«

»Ja, mevrouw«, antwoordde Adrienne glimlachend, »ik heb altijd veel van lezen en schrijven gehouden, en nu bood zich zoo'n goede gelegenheid... maar, hoe vaart u en uw kinderen? — Mijnheer is toch wel?«

»Dank je, ja, met Gods zegen zijn allen nogal gezond, behalve ikzelf, altijd lijdende, altijd zwak.....«

»Arme mevrouw... consulteert u geen dokter?«

»Ik heb er vele bezocht, Adrienne, maar zij kunnen er niets aan doen, ze zijn het allen eens, dat mijn innerlijk, bovennatuurlijk leven mijn fysieke krachten sloopt en hiertegen kan ik niets doen, 't zou zondig zijn, daar het een bewijs is, dat ik tot de uitverkorenen behoort, dit is een te groote genade, die wel door wat lijden gekocht mag worden... ben je ook zoo gelukkig als ik?«

»Ik weet niet mevrouw, of ik mij zelf gelukkig mag noemen, maar zeker is het, ik ben zeer tevreden, en het vooruitzicht, om door mijn eigen orgaan iets te kunnen bijdragen...«

»IJdelheid! kind, geloof me, helaas neen, ik zie het wel, gij zijt niet op den waren weg.«

»Het spijt mij, mevrouw, dat u dit denkt, maar ik hoop als Christin en als vrouw mijn plicht te volbrengen en zodoende...«

»Daar is het al, daar is de wond, je wilt steeds iets zijn voor anderen: dat is hoogmoed.«

»Pardon, mevrouw, ik meende te zeggen: en zodoende mijn roeping hier op de wereld te volbrengen.«

»Waar haal je toch die heidensche gedachten vandaan, in Zeist was je nog niet zoover af-

gedwaald, toen ik je door Gods genade en het medelijden der zusteren in ons midden kon voeren, hoe komt dat, kind?»

»Ik ben mij niets heidensch bewust, mevrouw, maar... mag ik weten, waaraan ik de eer van uw bezoek te danken heb?»

»Och, mijn lieve, ik kon over je schreien... je hoogmoed is gekrenkt, omdat ik een beschermend, moederlijk gevoel voor je ziel koester, en nu wil je me beledigen!»

»Ik? Ik u beledigen mevrouw, hoe komt u op zulk een gedachte? Ik zou dat kunnen doen? en dat nog wel in mijn eigen huis!»

»Het is ook zoo erg niet, kind«, — zeide mevrouw van Eick, nadat zij een beweging had gemaakt, alsof zij een traan wegvaagde.

»Wij dienaren Gods zijn niet meer dan onzen Meester, die gezegd heeft: »al wie vervolging lijdt om mijnentwil...« en verder: »zalig zij die weenen...«

»Maar mevrouw, ik verzeker u...«

»Blijf kalm fong meisje, de etiquette der wereld heeft sinds lang voor mij haar waarde verloren, ge behoeft u niet te excuseeren, ik vergeef zooals de Heer vergaf...«

»Maar.....«

»Laat ons liever een ander thema bespreken, iets, dat meer onder je bereik is, want zoo ik hier kwam, Adrienne, je mag nu nog zoo ongeloovig kijken, als je wilt, toen was het uit reine belangstelling in je doen en laten... zeg mij dus, lieve, — werkelijk ik ben nu weer kalm, ik heb geleerd geestkracht te hebben...«

Een tikje op de deur verhinderde mevrouw van Eick om door te gaan. Mietje bracht een briefje met de hoodschap, dat er op antwoord werd gewacht.

»U excuseert, mevrouw?» vroeg Adrienne, het zegel openbrekende.

»Zeker, zeker, wereldsche zaken gaan voor alles«.

Adrienne lette maar niet veel op hetgeen haar visite zeide en las de missive:

»Liefste Adrienne, ik heb eindelijk eens een avondje vrij en zal het u schenken. Verwacht mij om half negen.

L. CANNELEK.«

»Zeg aan den brenger van dit briefje, Mietje, dat het mij erg spijt, maar dat ik mijnheer onmogelijk kan ontvangen.«

Toen de meid met de boodschap weg was, richtte Adrienne zich weer tot mevrouw van Eick om verder naar haar te luisteren; zij had haar echter op honderd mijlen afstands gewenscht, ze had nog zooveel te schrijven.

»Ik zeide u, dat ik geleerd had geestkracht te hebben, kind, en ik hoop, dat ge ook eene zoo ver zult komen... dus... hebt ge nogal goede verwachtingen van uw courant?«

»Ik geloof, dat onze Hollandsche vrouwen gaarne zullen zien, dat men zich ook aan haar positie in de maatschappij.....«

»Och neen, gij begrijpt mij niet, aan dergelijke nonsens dacht ik volstrekt niet. — ik meen natuurlijk, of er eenig pecuniëel voordeel.....«

»Dat hoop ik zeker, mevrouw, en buitendien, al nam het ook niet op dan zou ik toch...«

»Gij meent, dat ge toch fortuin genoeg zoudt hebben, daar twijfelde ik geen oogenblik aan...«

»Pardon, mevrouw...«

»En daarom ben ik overtuigd, dat ge gelukkig zult zijn over mijn bezoek; want ik kom u de gelegenheid geven, uw geld nuttig en volgens Gods wil te besteden; — luister naar me Adrienne...«

»Mevrouw, is u nog van plan naar Zeist terug te gaan vandaag? Niet dat ik u hierdoor iets onaangenaams wil zeggen, zooals u straks soupconneerde, maar ik zou niet gaarne schuld zijn, dat u den trein miste...«

»Dus, ge zoudt me niet eens een schuilplaats voor één nacht, een kortstondige rust willen geven, o, ik zie het, ik ben geheel onzen meester gelijk: »de vossen hebben hollen...«

»Ik wil u zeer gaarne hospitaliteit verleenen, mevrouw, indien dit uw wensch is.«

»Mijn wensch, kind, is alleen het heil uwer ziel... hier moet ik iets voor doen, is dit gedaan, dan kan ik terstond vertrekken, maar voordat ik dezen duren plicht volbracht heb, vertrek ik niet.«

»Dan mag ik dus ook aan tafel op u rekenen? — Vergeeft u me een oogenblik, ik zal

even de keukenmeld waarschuwen.«

Toen Adrienne terugkwam, vond zij mevrouw van Eick in gebed verzonken op de knieën; zij wilde haar niet storen, maar nam wat postpapier om eenige dringende brieven te schrijven; kwalijk was zij gezeten, of mevrouw keerde zich om en vroeg met zwakke stem:

»Zijt gij daar Adrienne?«

»Ja, mevrouw.«

»Ik had je niet hooren binnenkomen, ik was in een andere wereld, waar ik veel licht heb opgedaan; kom bij me zitten.«

Mevrouw van Eick was opgestaan; Adrienne kwam stil bij haar en vroeg:

»Wilt u uw goed niet afleggen, lieve mevrouw?«

»O ja, kind, dank je wel, ik dacht wel, dat je tot christelijke gedachten zoudt komen en wat beter hospitaliteit verleenen, als in het eerste half uur, dat ik hier was.«

Het lag niet op Adrienne's weg om iemand iets onaangenaams te zeggen en buitendien eerbiedigde zij de witte haren van haar gast.

»Zoo lieverd, nu voel ik mij meer op mijn gemak; ik heb altijd zoo'n moederlijke liefde voor het heil van je ziel gehad.«

Beiden zwegen een oogenblik: Adrienne dacht aan haar blad, dat binnen twee dagen verschijnen zou en mevrouw van Eick zocht naar een geschikt aanloopje om op het à propos te komen van hetgeen zij eigenlijk wilde zeggen.

»Sinds dat gij Zeist verliet«, zoo hief de bezoeker aan, is onze school nogal achteruit gegaan.«

»Inderdaad mevrouw, dat is jammer, hoe komt dit?«

»Ja, wat zal ik u zeggen; er zijn weinig arbeiders in den wijnberg des Heeren, daarbij mijn zwakke gezondheid en de geringe bijdragen.«

»'t Verwondert me, mevrouw, dat de bijdragen gering zijn, want het is nogal een werk, dat een ieder aantrekt, zoo...voor kinderen en dan nog wel voor arme kinderen en buitendien op een leeftijd voor het grootste gedeelte, waarop zij den dagelijkschen invloed der school reeds missen.«

»Wij hebben vele ontrouwen en daarom misschien heeft de Heer zijn zegenende hand van ons werk afgetrokken, gij Adrienne waart een der eersten, die onze kudde verliet; maar uw voorbeeld werd door anderen gevolgd.«

»Die misschien vroeger den moed niet hadden.«

»Juist zoo, gave God, dat zij dien moed nooit gehad hadden, want ziet ge, mijn arm kind, dit alles rust op u, gij zijt verantwoordelijk voor den teruggang van dit schoone liefdewerk.«

»Ik, mevrouw?»

»Voorzeker, gij zeidet het zelf nog, door aan te toonen, dat zoovelen uw voorbeeld volgden.«

Nu kwam de meid aandienen, dat de soep op tafel stond en beide dames begaven zich naar de eetkamer, terwijl mevrouw van Eick zich geruststelde het reeds zoover gebracht te hebben; en zij dacht, dat Adrienne misschien na het middagmaal begrijpelijker gestemd zoude zijn om het doel van haar bezoek te vatten. Aan tafel werd niet veel gesproken, ofschoon Adrienne haar best deed om niet afgetrokken te schijnen en zich uitputte om onderwerpen te vinden, die mevrouw van Eick interesseerden. Het was een vreeselijke taak, want zij leefden beiden sinds vele jaren in een geheel anderen kring en mevrouw van Eick nam uit schier iederen onverschilligen volzin van Adrienne aanleiding om haar te wijzen op het dwaalspoor, waarop zij zich bevond; bij oogenblikken toch werd het onderhoud levendiger: 't was als Adrienne vergat, dat zij zich had voorgenomen, zich niet te rechtvaardigen en daarom af en toe in beleefde woordenwisseling met haar gast verviel. Mevrouw van Eick had besloten om met den trein van 8.25 te vertrekken en Adrienne gaf na het diner order, dat men te acht uur een vigilante zoude laten voorkomen, en toen dit gedaan was, voelde zij zich zeer verlicht bij de gedachte, dat zij dan voor den nacht nog eenige uren kon werken; zij bestelde het theewater reeds om zeven uur en noodigde haar bezoeker uit om zich gemakkelijk in een grooten stoel te plaatsen en wat te rusten.

Mevrouw van Eick was eerst niet hiertoe te

bewegen geweest, maar eens in den fauteuil geplaatst, liet zij zich gaan in de armen van Morpheus en was niet weinig verstomd over den tijd, dien zij verloren hadden laten gaan, toen zij wakker schrikte door het zingen van het theewater en Adrienne gebogen zag over haar servies om thee te schenken.

»Heeft het slaapje u goed gedaan, mevrouw?» vroeg de jonge gastvrouw.

»Slaapje! — Wel kind, ik sliep niet.«

»O!« Adrienne kon nauwelijks een glimlach bedwingen, daar zij meermalen door mevrouw's gesnork verschrikt opgekeken had.

»Wel neen, Adrienne, ik deed maar net of ik sliep, om jou wat vrijheid te laten, want daar je zoo'n letterkundig leven leidt, was ik toch al bang, dat ik indiscreet was door je zoo lang op te houden.«

»Volstrekt niet indiscreet, mevrouw... mag ik u een kopje thee geven?«

»Heerlijk, als je blijft; — dat zal smaken; wij hebben toch nog wel den tijd?«

»Zeker, mevrouw, het is pas even zeven uur. — Mevrouw van Eick dronk met heel veel smaak de eerste drie kopjes thee en zeide toen op gemelijken toon:

»Waarover spraken wij ook weer toen de meid ons kwam storen door het middagmaal aan te kondigen?«

»Van middag?... Ja, wat was het ook weer?«

O! ik weet het al: ik vertelde je, dat onze school zoo ten achter ging door behoefte aan financieele hulp. O ja, ben ik er weer heelemaal in: ik wilde je voorstellen, of je nog een laatste redmiddel voor je zielenheil wildet aangrijpen, en nu je toch zoo'n lucratieve uitgave begint, ons niet voor je oude lievelingsschool een jaarlijksche contributie wildet geven?«

Ik meen, mevrouw, dat ik contribueerend lid gebleven ben, toen ik uit Zeist vertrok.«

»Dat was wel een zwakke tegemoetkoming voor het verlies, dat we in jouw persoon ondervonden«, zeide mevrouw met een fijn lachje.

»'t Is mogelijk, mevrouw, maar het was mij niet mogelijk op twee plaatsen tegelijk te zijn.«

Neen, kindje, het onmogelijke eischt God niet

en ik ook niet, maar je kondt wel eenige schadevergoeding aanbieden.«

»Wat bedoelt u, mevrouw.«

»Wel, ik bedoel, als je nu eens begon met een kleine gift, bijv. vijftig of honderd gulden, en dan voor het vervolg van jaren je gewone contributie verdubbelde.«

»Ik wil mij niet gaarne hiertoe verplichten, mevrouw, want ik weet niet, of ik het zal kunnen houden, in deze stad zijn ook zooveel instellingen...«

»Dat is een banaal excuus, lieve, ik was nu een geheel den dag met je en al dien tijd is niemand je om iets lastig komen vallen; —buitendien, je verbindt je tot niets; je kunt immers later als je wilt het lidmaatschap geheel af laten schrijven.«

»Nu, mevrouw, ik zal zien, of ik vijftig gulden los heb liggen en ik zal ze u meegeven, dan zal ik toekomend jaar mijn contributie verdubbelen en tien gulden in plaats van vijf geven; verder verbind ik mij tot niets.«

»God heeft mijn gebed verhoord, kind, ik zie, alles is nog niet aan je verloren.«

»Ik zal dan maar dadelijk even gaan zien, mevrouw, dan is dat afgedaan.«

»Heel graag, Adrienne, zooals je wilt; ik zal er mij dan wel mee belasten, ik ben blij, dat het van mijn hart is... 't is zoo'n delicaat punt.«

Adrienne kwam met twee banknoten van 25 gulden terug, lei ze voor mevrouw neer en zei, dat zij dacht het zoo langzaammerhand tijd werd om zich klaar te maken; zij schelde om het goed van mevrouw, deze stak het geld bij zich, stond op en vatte Adrienne's handen.

»Dank je wel, lieve, voor dezen troost, nu moet ik je nog alleen maar ons zendingsgenootschap aanbevelen.«

»Mijn jaarlijksche bijdrage blijft daaraan verzekerd, mevrouw.«

»Ik wist wel, kind, dat je nog iets goeds in je hadt, dus zal je de jongelingsvereniging ook niet vergeten?«

»Neen, mevrouw, maar voor alle zekerheid zal ik het nog eens noteeren.«

»Als je toch schrijft, stip dan meteen de ver-

eeniging tot verspreiding der traktaatjes aan.«

»Ik ben bezig, mevrouw.«

»Nogmaals dank, Adrienne«, ging mevrouw voort, terwijl zij voor den spiegel haar hoed opzette. »Hij, die een glas water, in zijn Naam gegeven, niet onbeloond laat, zal ook dit... och toe, lieve, je spiegel is slecht belicht, kijk eens even, staat mijn hoed recht?«

»Zoo, mevrouw, nu is hij recht«, — gaf Adrienne ten antwoord, terwijl zij mevrouw van Eick hielp en haar daarna haar sjaal aandeed. De meid kwam zeggen, dat de vigilante voor was.

Mevrouw van Eick was nu zoover klaar en haalde een paar handschoenen met afgekauwde toppen te voorschijn; Adrienne stond tegenover haar.

»Nu moet ik je nog bedanken voor je vriendelijke receptie, Adrienne«, zeide mevrouw, terwijl zij begon haar linkerhandschoen aan te schrijven, »en laat mij nu eens denken of ik niets vergeten heb... ik sprak je immers over ons nieuwe gesticht van gevallen meisjes?«

»Neen, mevrouw.«

»Hoe is het mogelijk! Ei lieve, neem nog even je aandacht, het is het interessantste gesticht, dat ik ooit gekend heb, zoo noodig en zoo nuttig, 't is pas in zijn opkomst, dus mag ik het voor eene dubbele bijdrage aanbevelen.«

»Tien gulden 's jaars, mevrouw.«

»Ik weet, dat je zoo graag geeft, kindlief, dat het een waar genoegen voor je moet wezen, dat ik je zoo de gelegenheid daartoe open.«

»'t is jammer, zeide mevrouw, terwijl zij nu aan haar rechter handschoen begon, »'t is jammer, dat het zoo in je natuur ligt, de verdiensten voor hiernamaals zouden veel grooter zijn, indien je met tegenzin gaf, maar, enfin, 't is een gelegenheid om je te vernederen en in de diepte van je hart te spreken: »Ik ben slechts een onnutte dienaar«. Adrienne antwoordde slechts door een glimlachje, maar zeide niets; zij stond met verbazing die oude, wijde rechterhandschoen van haar gast aan te staren, die niettegenstaande haar magere handen toch maar niet aan wilde schieten.

»Och«, zuchtte ineens mevrouw van Eick, »ik ben eigenlijk niets geschikt om liefdewerken voor te staan, ik heb zoo'n timide natuur, als ik maar vragen dorst... dan ging het nog; maar nu... Zij zuchtte weer, en ging voort: »ik zal toch niet te laat komen, lieve, want ik wilde je nog de zending onder de Joden aan het hart leggen, slechts vijf gulden 's jaars, want hieraan geven alle goede Christenen; jij kunt natuurlijk geen uitzondering maken, zoo diep ben je toch niet gevallen... och, schrijf het op, wil je, dan ben ik geruster, en nu ga ik werkelijk.«

Beide vrouwen omhelsden elkander en Adrienne geleidde haar naar beneden, uit eerbied voor haar leeftijd; in de vestibule wendde mevrouw zich weereensklaps om. »Kind, daar schiet mij iets te binnen, 't is een ingaving des hemels, nog juist bijtijds in het laatste oogenblik, — onze verwaarloosde kinderen...«

»Daar heb ik altijd voor gecontribueerd, mevrouw.«

»Ja, maar ze hebben van het jaar het gesticht verbouwd, ze komen dertig duizend gulden te kort.....«

»Ik zal mijn bijdrage gedurende vijf jaar verdubbelen, mevrouw.«

»Dat wist ik wel, kind, je hebt een goed hart, en zooals ik zeide, je geeft graag en buitendien, je krijgt het tiendubbel terug, je zult het zien, al deze gaven worden een zegening voor je nieuwe onderneming.«

Adrienne opende de huisdeur; — niet gering was haar verwondering, ik zoude bijna zeggen haar schrik, toen op hetzelfde oogenblik de jonge advocaat Cannelek voor haar stond.

»Maar mijnheer, ik zeide u immers, dat ik u niet kon ontvangen?«

»Nu, dag lieve!« zeide mevrouw van Eick, Adrienne nog eens bij de handen vattend, »ik dacht wel«, fluisterde zij, dat je me niet voor niets zoo vroeg weg wilde hebben, maar ik ben toch blij, dat ik overtuigd ben, dat de wereld de waarheid zegt, als zij over je val spreekt«. Dit ging gepaard met een knipoogje op Cannelek, die, een echte indringer als hij was, reeds de gang doorging en zich naar het salon begaf.

»Mevrouw!« riep Adrienne uit met een flikkering van verontwaardiging in de oogen.

»Nu, nu,« zeide mevrouw, haar steeds vasthoudende in den post van de deur, »als je me morgen nog vijf-en-twintig gulden zendt voor ons geslacht tot zedelijke verbetering, dan zwijg ik... anders!...« En met een vreeselijke geste steeg ze in het rijtuig en trok het portier achter zich dicht.

Adrienne was wanhopig; zij voelde zich de speelbal van een ieder en toch had zij zich haar gansche leven op zachtheid en goedheid toegelgd, overtuigd, dat de vrouw, door deze deugden te beoefenen het meeste aan haar roeping getrouw blijft.

»Dit oogenblik voelde zij zich zoo ontstemd, als zij zich niet bewust was, ooit geweest te zijn. Zij trad dan ook de kamer binnen, waar Cannelek zich bevond en zeide op ietwat hoogen toon :

»Ik begrijp niet, mijnheer, waarom u nog komt, als ik u toch schreef, u niet te kunnen ontvangen.«

»Adrienne, spreek toch niet zoo wreed, gij zijt immers thuis, waarom mij dan niet te ontvangen.

»Eerstens omdat ik geen tijd heb en ten tweede omdat ik het niet passend vind, dat een alleenwonende vrouw 's avonds enkele heeren bij zich ontvangt.«

»Gij wilt dus onze relatie aan de etiquette der wereld onderwerpen.«

»Iedere relatie wil ik daaraan onderwerpen; en indien gij waarlijk mijn vriend zijt, zooals gij dit altijd beweert, zult gij heengaan en mij niet compromitteeren.«

Cannelek had reeds den gemakkelijken stoel, daar even door mevrouw van Eick verlaten, ingenomen, toen hij binnen was gekomen en had zich slechts even verheven om Adrienne te begroeten, maar nu zij dit zeide, stond hij op, vatte haar handen en antwoordde met warmte:

»Gij bekent dus, dat er een relatie bestaat en zelfs, dat ze zoo nauw gebonden is, dat ze u kan compromitteeren.

Adrienne had zich stil losgemaakt en zeide

met zachte waardigheid:

»Mijnheer Cannelek, gij kent de wereld genoeg om te weten, dat een alleenstaande vrouw niet voorzichtig genoeg kan zijn; de dame, die mij daar even verliet, de bureu, de meiden, een ieder ziet u hier binnen gaan; — onze relatie is die van goede kennissen, gij noemt u zelfs mijn vriend; — welnu, de wereld echter zal zich niet ontzien van mijn naam lichtzinnig uit te spreken, en zal, omdat ik alleen woon, er plezier in vinden allerlei over mijn heerenrecepties te vertellen. Ik wil dit echter niet, en omdat ik alleen de bewaakster van mijn naam ben, zal ik streng toezien, want hij is mij heilig en dierbaar... 't is de naam mijns vroeg gestorven vaders.«

Cannelek was getroffen door het fiere en edele in Adrienne's houding en taal, was hij zelf een onbaatzuchtig vriend geweest, hij zou haar angst geëerbiedigd hebben en haar huis terstond verlaten, maar neen, hij liet zijn fatuiteit zegevieren over het goede en edele, dat in hem was en zeide:

»Gij zijt edel en goed, Adrienne en uw woorden geven mij weer hoop, dat gij mij nog eens lief zult krijgen, — en meer vertrouwen in de toekomst dan ik tot nu toe had durven koesteren«; — op een ontkennende geste van het meisje ging hij klimmend voort: »o, gij kent u zelve niet, maar ik ken u, ik weet, wat er in uw ziel omgaat... doch ik wil discreet zijn, ik wil vooreerst dat punt niet aanroeren, omdat gij het mij verboden hebt; ik wil u zelfs over een half uur reeds verlaten, en kom werkelijk enkel over zaken spreken.«

Adrienne had tegen den schoorsteen leunende naar hem gehuisterd, en liet zich nu, half ongeloovig, half verveeld op de nabijstaande sofa neer:

»Ik houd u aan uw woord: één half uur, want werkelijk, mijnheer Cannelek, ik heb nog zeer veel te schrijven en het laat opzitten vermoeit me ontzettend.«

»Welnu, Adrienne, gij weet, mijn vader stierf drie maanden geleden; door welke omstandigheid kan ik u niet goed zeggen, maar zijn

zaken zijn zeer verward en het zal wel een jaar duren, voordat zij op orde zijn, nu heb ik echter geld noodig, ik wil geen geld leenen, alleen maar een hypotheek, een eerste hypotheek op mijn huis nemen, dat 50.000 waard is en ik wil een hypotheek van 15.000 nemen; nu weet ik, dat gij effecten hebt en ik wilde u voorstellen deze hypotheek te nemen; wij zullen haar geheel naar den regel door een notaris laten opmaken en gij zoudt 3 percent vast hebben, zonder dat uw geld, gelijk dit bij effecten het geval is, aan rijzen of dalen onderhevig zal zijn.«

»Indien het een vriendendienst is, dien gij van mij vraagt, mijnheer Cannelek, dan zal ik er over denken en zendt u mij dan morgen of overmorgen uw notaris, ik zal ook den mijnen raadplegen, niet uit wantrouwen, maar omdat ik tegenover mijn armen althans verplicht ben met ernst over mijn geld te waken.«

»Ik billijk uw besluit geheel Adrienne en kan het slechts prijzen; — dit is dus besloten; nu nog iets anders... gij kent mevrouw van der Waal?«

»Ja, ik bezoek haar veel sinds de ziekte van haar kind.«

»Ik weet het, gij hebt die vrouw gered, Adrienne, haar houding hier in de stad was onmogelijk, haar naam ging geheel ten gronde, omdat geen fatsoenlijke vrouw meer tot haar kwam, sinds zij gescheiden is, zij werd nergens meer ontvangen... toen zijt ge tot haar gegaan, en anderen hebben u gevolgd, gij hebt haar gered van een moreelen dood... maar het is niet genoeg voor een edelmooedige ziel, zooals de uwe, iemand van den dood te redden, gij wilt ook haar nog bijstaan om al de overblijfselen van dit ongeluk te doen verdwijnen, niet waar?«

»Zeker, Cannelek, wat kan ik doen?«

»Gij weet, Adrienne, ik kom veel bij haar aan huis, wij rijden samen paard in gezelschap van den heer van Lint, maar, daardoor ziet men haar weer dikwijls alleen met heeren..... zoudt gij niet tusschenbeide mee willen rijden?«

»Ik rijd slecht en het is niet goed voor mijn

gezondheid, maar, misschien zal ik wel eens of tweemaal dit kunnen doen; wij zullen dan Cornelia van Starum er bij nemen, dat maakt nog iets meer gevuld en geeft meer vroolijkheid.»

Cannelek stond op en zeide met innigheid :

»Gij zijt een engel, Adrienne, adieu, tot weersziens; ik geloof, dat ik nog eens goed zal worden door u op mijn levensweg ontmoet te hebben.«

Zij scheidden tevreden en Adrienne zette zich met ijver en half getroost over het tijdverlies aan haar letterkundig werk; zij had dat gelukkig gevoel, dat een ieder bezielt, die zich bewust is goed gehandeld te hebben.

ENGEL EN DUIVEL.

De laatste nacht van September vond Adrienne nog om twee uur op. — Zij kon noch rust noch slaap vinden. Morgen toch werd haar blad aan het onverschillige publiek prijs gegeven; het blad, dat zij met het bloed uit haar hart geschreven had, want diep was zij doordrongen van de edele roeping der vrouw. Zij wist, welken invloed de vrouw op de maatschappij kon uitoefenen. — Wat zou men zeggen? welk oordeel zou de pers erover geven? hoeveel abonné's zouden zij krijgen, die naast het moreele goed, dat zij er uit putten moesten, nog zooveel in het jaar zouden bijdragen voor haar geliefde armen*, hoe klopte haar het hart! En zoo het eens niet gelukte... wat dan te doen? de onderneming opgeven, of verbeteren... als anderen de fouten zouden aangewezen hebben? In elk geval zou Montering ten minste twee maanden aan het exploiteeren blijven en als het dan bewezen was, dat het orgaan geen levensvatbaarheid bezat, zoude het ingetrokken worden... of men kon dan nog zien naar nieuwe middelen om de onderneming te doen slagen.

Haar geldzorgen waren ook niet gering; aan zichzelf dacht zij daarbij nooit, maar aan al diegenen, die zij liefhad of die in haar omgeving lijdende waren en gewend waren aan haar steun.

Cornélie was zeker niet de laatste onder dezen. — Hoe meer Adrienne voor het meisje deed, des te meer meende zij te moeten doen, want telkens wist het bedorven kind aan Adrienne begrijpelijk te maken, hoe er nog maar zoo heel weinig aan haar geluk ontbrak, en hoe gemakkelijk Adrienne deze leemte zou kunnen aanvullen.

Adrienne was een buitengewone natuur, een van de karakters, waarvan de critiek, indien ze in een boek aangetroffen werd, zeggen zou: »dat is onnatuurlijk, zulke lieden bestaan niet»; en toch — zij bestond.

Als vijf-jarig kind had zij haar zes-en-twintig-jarige moeder voor haar oogen met den dood zien worstelen en onder de hevigste benauwdheden zien bezwijken, ten gevolge van een val in een moerasgrond, wellicht was dit het beeld, dat haar kinderlijke ziel zoo overprikkeld had, dat er altijd iets overgevoeligs in haar bleef. — Was het omdat zij zelf hevig leed van al het onaangename in het leven, dat zij zich zoo beijverde anderen elk leed te verzachten?

Haar vader vertelde, dat zij als klein kind reeds zoozeer erop bedacht was anderen alle onrust en verdriet te sparen, dat zij in hevige benauwde croupaanvallen of in andere ziekte nooit klaagde of weende, maar altijd, nauwelijks kunnende spreken, herhaalde: »'t is niets« of »'t gaat beter«. In haar kinderziekbedje lag ze dan stil, met groote, droeve oogen voor zich uit te staren, schreeuwde of morde niet, terwijl stille tranen, die over haar wangen rolden, de pijn verrieden, die zij leed. — Later op school was zij altijd de zoogenaamde »Zondebok« geweest en had onschuldig menige strafoefening ondergaan.

Het toekomstige levenslot van een mensch vindt dikwijls al een voorspellende aaneenschaakeling van omstandigheden in de kinderjaren.

Is het niet onnatuurlijk in een kind, zich voor anderen op te offeren en eigen pijn, leed en onrecht te verbergen?

Oppervlakkig zou men zeggen, dat een dergelijk kind, te rijk zijnde... niet lang lezen zal en toch... Adrienne leefde. — En de jaren, die aan haar waren voorbijgegaan, hadden die eigenaardige zielshoedanigheid eerder gesterkt dan afgestompt.

Toen zij later als jong meisje in de wereld uitging, was er zeker niemand, die haar eigen schoonheid zoo weinig bewust was als Adrienne, niemand die zoo weinig om toilet gaf, niemand die zelfs in gezelschap zich zelf geheel vergat,

om ook dàar nog de minstbedeelden, de ouden, de teruggezetten op te zoeken en voorkomend te bejegenen. En die mooie, trouwe twintigjarige ooggen, die met stralende goedheid de onverschilligsten bejegendes, verzcoenden den verbitterdsten scepticus met het leven en met de menschheid.

Zij was zich zelf niet bewust van het goed, dat zij deed, van den moreelen weldadigen invloed, dien haar tegenwoordigheid uitoefende — Zij ging tegelijk uit met een harer nichtjes van Ullsma, die bekend was om haar plastische schoonheid, en wat fluisterden de heeren onder elkaar?

»Hebt ge freule van Ullsma gezien? Prachtig! niet waar? Maar zij is niets vergeleken bij haar nichtje van Tak, dat is een engel.«

Freule van Ullsma werd later Adrienne's halve zuster.

Een engel... ja, dat was zij, zoo het mogelijk is, dat engelen onder menschen wandelen. — Arme engel! die de witte donzige vleugels langs de modderige aarde moest slepen!

— — — — —
In den laatsten nacht van September overdacht Adrienne nog eens haar geheele leven en zocht in de omstandigheden, die het gemaakt hadden tot wat het geworden was... een oplossing voor de raadselachtige toekomst.

Zij herinnerde zich als kind het verlies van de geliefde moeder; later de groote zwakheid van haar hart, haar medelijden, die zich steeds uitsprak door te geven zoo lang zij kon... en zelfs al kon zij niet meer... toch nog te geven... zij gevoelde, hoe gevaarlijk het was dat zij, met dat hart alleen meester was over haar fortuin en niemand naast zich had, die haar tegen haar zelf wapende; — o — en al die plukhazen die haar omgaven, plukhazen van allerlei aard. Maar dit alles zou niets zijn, als nu maar de onderneming, die morgen begonnen werd, met een goeden uitslag bekroond werd, dan kon zij haar fortuintje herstellen en behoefde haar giften niet te verminderen.

Het huisje, dat Adrienne op de Bezuidenhout bewoonde, was eenig in zijn soort; zoo klein en toch zoo keurig en comfortable ingericht en

geheel naar de behoeften der nieuwere tijden. Naast de voordeur een lieve zijkamer, die Adrienne als bureau-entréekamer had ingericht; de gang was vriendelijk en goed verlicht; aan het eind van de gang — op het tuintje uitziende — bevond zich de eetkamer, geheel in donker gebeiteld eikenhout gemeubeld; links van de eetkamerdeur, een gekamnelijke, breede winteltrap naar boven; onder die trap het sous-terrain met de keuken, enz. Op de eerste verdieping een salonnetje naar den voorkant met twee openslaande ramen en balkon, het portaal overgaande naar achter toe een ruime slaapkamer, die op den tuin uitzag; boven het salon een logeerkamer en daarachter een zolder met twee dienstbodenkamerijes. — Het geheel was klein, maar voor haar zeer voldoende, te meer daar zij haar huisje met bijzondere smaak in orde gebracht had.

Adrienne was in dien laatsten September-nacht in haar eigen slaapkamer op de eerste verdieping; zij had haar licht aangehouden, trachtte nu eens te slapen, dan weer te lezen, ging tusschenbeide op en neer in haar vertrek, rust zoekend voor haar gejaagden geest. — Er hing ook zoo oneindig veel af van het slagen harer onderneming! Zij kon het zich niet ontveinzen, dat haar kapitaalje geducht geleden had. Om al de wenschen van Cornélie te vervullen, had zij menigmaal een effect verkocht, en zelfs dit jaar had zij, om de toelage aan haar minvermogende familieleden te kunnen volhouden andere papieren moeten verkoopen; dan die tien duizend gulden aan Montering, die misschien goede renten zouden afwerpen door het blad, maar misschien ook verloren zouden zijn. Toch trachtte zij zichzelf kalmer te stemmen:

»Hoe kan ik mij zoo opwinden? — Ik heb immers niets gedaan dat slecht was; ik doe zooveel goed mogelijk, mijn hemelsche Vader zal mij niet verlaten; — daarbij — in dezen nacht valt er toch niets te doen, ik kon evengoed liggen slapen het verandert niets aan de zaak, of ik nu al op ben en mezelf kwel.....«

Haar redeneering bleef echter nutteloos, want zij kon haar gedachten niet overmeesteren, zij

kon niet rusten.

Daar werd plotseling hevig aan de huissschel gerukt; »Wie kon dit zijn om half drie, midden in den nacht?»

Misschien pretnmakers, die van een partij kwamen; men behoefde natuurlijk niet te gaan zien. — Maar met nadruk werd een tweede maal aan de schel getrokken en Adrienne ging naar de voorkamer om door het raam te zien, wie er was.

Zij ontstelde niet weinig toen zij, verlicht door den maneschijn, het kleine, rosse hoofd van Montering zag; door het gedruisch, dat hij boven hoorde, begreep hij, dat men op was.

Adrienne wist niet wat te doen: open-maken of... op dit late uur, het was ongehoord. In elk geval kon zij hem niet ontvangen... op dit uur! — Zij zou de meid schellen, die de boodschap van mijnheer aan moest nemen. — Zij trad dus naar haar slaapkamer terug en trok aan de bovenschel.

Welke moeite om de meid wakker te maken! En terwijl schelde Montering heviger aan de voordeur.

Wie was toch eigenlijk die Montering?

Zijn vader was boschwachter en werd groenteboer, nadat hij, voor diefstal weggejaagd, zonder huisvesting was. — Zijn moeder was een stil burgermeisje, dat meer uit vrees dan uit liefde met den boschwachter trouwde, die haar steeds bedreigde indien zij weigerde... Zij schonk vier zoons aan dezen welwillenden heer en meester, en het was haar invloed, haar bidden en werken, dat hem verhinderde een grooter booswicht te worden en misschien op het schavot te komen; want in werkelijkheid was het de moeder, die de groentezaak dreef, al nam zij er den schijn niet van aan.

De vier jongens Montering genoten onderwijs op een dorpsschool in Gelderland, en zouden na hun vijftiende jaar het een of ander ambacht leeren. De oudste, die het eerst de wereld in moest, had de stille werkzame natuur der moeder, met een groote begeerte naar »bezitten«, wat hij van zijn vader geërfd had; hij kwam

als loopjongen in een grutterszaak te Arnhem, en trouwde op zijn twintigste jaar met de veertigjarige gebochelde dochter van zijn meester, die als eenig kind alles van den gruttersbaas erven moest, en al scheen de zaak zeer onaanzienlijk, de tot compagnon gepromoveerde jonge Montering wist heel goed, dat er veel op zijde was gelegd; de tweede zoon Montering was een deugniet van 'tergste water; zijn ouders lieten hem in dienst gaan, nadat hij eerst heel wat tranen aan zijn moeder had doen vergieten, later vestigde hij zich als... gymnastiekmeester; — de derde bleef in de zaak van de ouders. De vierde, — Jan Montering — die Adrienne tot haar groot ongeluk moest ontmoeten, was altijd een klein mager jongetje geweest, met ros haar en gluisperige oogen; hij was moeders lieveling en daarbij veel bedlegerig in zijn kinderjaren. Ziekte en zwakte maakten hem jaloeersch op allen, die gezond en sterk bleken, deze jaloezie groeide aan tot ijverzucht door het lezen van socialistische boeken, gedurende de lange winterdagen, dat hij achter in de bedstee van moeders keuken met rheumatische koortschen liggen moest.

Daarop had hij zijn eigen zaakje opgericht, hiervoor bij de firma van Lammeren geld opgenomen, en die schulden niet kunnen afdoen. — Was het dan te verwonderen, dat toen Adrienne bij die firma om informaties kwam, en zij begrepen, dat Montering daardoor geld zou krijgen en wellicht zijn schulden afdoen, daar zij niets bijzonders slechts omtrent den man wisten, dat zij natuurlijk goede informaties gaven.....

— — — — —
Onderwijl schelde Jan Montering 's nachts om half drie aan Adrienne's huis.....

Zij zelf stond op het portaal van de eerste verdieping de meid op te wachten, eindelijk kwam deze nog geheel slaapdrongen, met een wankelenden blaker in de hand de trappen af.

»Mietje, mijnheer Montering, de uitgever, staat beneden aan de deur te schellen; vraag hem, wat of hij op dit uur nog verlangt; maar

doe de ketting niet van de deur, spreek maar door een reetje.....»

»Gunst, juffrouw! met zoo'n fatsoendelijken heer!» En zij strompelde morrend de trappen af.

Adrienne stond gespannen te luisteren hoe dat af zou loopen en wat Montering op dit uur wel wenschen mocht.

Zij hoorde zachtjes fluisteren, heen en weer, meende ook, dat heel omzichtig de ketting van de deur werd gedaan en nadat het fluisteren gedaan was, even omzichtig de ketting weer gesloten werd; toen werd ook de voordeur gesloten en slof, slof kwam Mietje de gang door en de trap op. — Zij droeg een pakje proefbladen in de hand.

»Heb ik wel gehoord, Mietje, dat je de ketting van de deur deedt?»

»Ja, juffrouw, het was zoo raar met zoo'n fatsoendelijk heer zoo achter een gesloten deur te spreken, ik hoorde en zag ook heel goed, dat meheer volstrekt niet dronken was en hij had mij allerlei boodschappen voor u te geven.»

»Was er dan zooveel haast bij, dat zelfs midden in den nacht.....»

»Zeker, juffrouw, meheer heeft het me heel begrijpelijk gemaakt. En zij trad tot dicht bij Adrienne en toonde haar bij 't licht van haar kaars de bladen, die zij in haar hand droeg. »Ziet u den geheelen nacht is het werkvolk aan het doordrukken om de krant van de juffrouw klaar te krijgen, maar nu zijn hier nog bladen en meheer meende, dat de juffrouw die nog eerst na moest zien, om vijf uur zou meheer iemand sturen om ze af te halen, dan wordt de krant heelemaal afgedrukt en om acht uur aan honderdduizend menschen gezonden en die betalen elk vijf gulden en dan krijgt de juffrouw, vijf maal honderdduizend gulden, en dan.....»

»Och, goede mensch, praat niet zooveel; ik ben moe, het is meer dan tijd, dat wij gaan slapen... vooral als ik dit nog voor vijf uur...»

»Praten? Och neen juffrouw, dàar heb ik ook geen zinnigheid in zoo midden in den nacht, maar ik dacht zoo met mijn domme

verstand, de juffrouw is nu toch op, als de juffrouw nu eerst dat werk afmaakt en het klaar lei, en dan morgenochtend niet zoo vroeg opstond, dan kan ze nog wat uitrusten; en ik weet nu toch, wat of het is, ik zal het dan wel afgeven, als het om vijf uur gehaald wordt.»

»'t Is goed, dat zal ik dan maar doen, ga dan nu naar boven, en slaap zelf wat, arme ziel, dan behoef je me morgenochtend niet te roepen.»

Adrienne trad in haar klein salon, ontstak daar het gas en zette zich om het ondankbaar werk van een proef na te zien, vlug te verrichten en dan spoedig naar bed te gaan, zij voelde het, zij was oververmoeid.

Dàar zat zij gebogen over haar taak, in het midden van den nacht alleen, wakend... Alleen ?? -- Hoorde zij niet de trap kraken ? ! -- Och kom, gekheid, dat denkt men altijd, als men 's nachts waakt en niets voelt dan eenzaamheid, die ons omgeeft.

Zij gaat voort; het is, of het geluid zich herhaalt; zij luistert met ingehouden adem en opgeheven pen.

Plotseling een harde tik op de deur van haar salon.

»O God !« — met een gesmoorden kreet van ontzetting heft Adrienne zich op, zij voelt zich verbleeken, het koude zweet dringt op haar voorhoofd, de starre blik is op de deur gevestigd, die zachtjes geopend wordt, en met een valschen grijnslach op de lippen treedt Montering binnen en sluit stil de deur achter zich voordat Adrienne nog een woord kon uiten.

Vergeef me, dame, dat ik u verschrik!« — zijn stem klinkt spottend lachend,

Adrienne's eerste beweging is naar het schellekoord.

»Geef u geen moeite !« zegt Montering bij de tafel tredend; de meid zal u niet hooren, daar is voor gezorgd.»

»Dus, gij zijt een indringer en nog wel een nachtelijke indringer, mijnheer Montering!« — roept Adrienne uit, en haar stem klinkt

hard, onverbiddelijk, zooals zeker nog nooit iemand — zij zelf misschien niet — haar eigen stem gehoord heeft.

»Ah! Ah! Ah!« — lacht de schelm smake-lijk in zijn handen wrijvend, »het woord is niet flatteus voor een minnaar!«

»Minnaar!« herhaalt Adrienne minachtend, een minnaar, die zich 's nachts indringt als een dief, die de dienstboden omkoopt! Gij zijt een ellendeling, mijnheer, verlaat terstond mijn huis.«

»Ik zou u wat kalmte aanraden, lieve jufvrouw«, sprak hij op denzelfden toon, de burenmochten het anders hooren en denken.....«

Het kan mij niet schelen, wat de burendenken... ik wil, dat gij vertrekt en oogenblikkelijk. — Wat zouden zij buitendien anders kunnen denken, dan dat er een dief is... integendeel, zoo gij niet terstond vertrekt, zal ik zelfs door het venster om hulp roepen!«

»Wacht u er voor! Wie zou gelooven, dat er dieven zijn ingebroken, dieven, die gij zelf niet wilt... zoo men u geheel gekleed, met het volle licht in uw salon, de huisdeur van binnen zorgvuldig gegrendeld, geen gebroken vensters of eenig ander blijk van geweld hier aantreft. — Ik ben geen indringer, ik ben een fatsoenlijk man, maar ik heb mij een doel in mijn leven gesteld, en dat wil ik bereiken.....«

»Mijnheer, wij kunnen een ander maal daarover spreken, ik wensch nu, dat gij vertrekt en zoo ge een fatsoenlijk man zijt, vertrek dan terstond; ik ben een alleenstaande vrouw en moet des te meer geëerbiedigd worden, naamate ik minder beschermd ben: — vertrek dus!«

Gelooft gij waarlijk, Adrienne«, en hoonend, uitdagend sprak hij brutaal haar naam uit, »gelooft gij waarlijk, dat ik mijzelf mijn nachtrust zou ontzeggen, de moeite genomen zou hebben hier tegen uw wil binnen te komen, om daarop na een paar onvriendelijke woorden van u weer terug te gaan?«

»Ik begrijp u niet, mijnheer, ik weet niet waarom gij hier zijt, ik weet alleen, dat ik wensch, dat ik verlang, zeer nadrukkelijk verlang, dat gij vertrekt.«

»Nog niet, eerst moet gij mij toestaan, wat ik u vragen zal?»

Kan ik met geld uw tegenwoordigheid afkopen, spreek!»

»Gij neemt een zeer hoogen toon aan, Adrienne. Ik geld van u aannemen! gij mis kent mij! Integendeel, ik kom u een geschenk aanbieden.»

»Het uur is goed gekozen! En gelooft gij dat ik.....«

»Anders blijf ik hier...«

»Welnu, dan valt onze onderneming gelijk gij zelf kunt denken.....«

Onnoozele! Ik neem eenvoudig een andere schrijfster, gelooft gij, dat uw talent mij onontbeerlijk is. Uw talent! Gij hebt eigenlijk geen talent, er zijn er honderden in ons land, die vrij wat knapper zijn.»

»Dan hadt gij van den beginne af maar een andere moeten nemen, ik heb u niet opgezocht!«

»Onnoozele! Ik wilde uw geld hebben voor de onderneming en kon dat alleen verkrijgen door uw ijdelheid te streelen!«

»Ellendeling! Gij geeft u zelf bloot! Spoed u, spreek, en dan mijn huis uit!«

»Mij spoeden? ja! anders zou ik u compromitteren, en dat wil ik niet, want ik heb u lief, Adrienne, en van aandoening beven mij de knieën zoo, dat, zoo gij mij geen stoel geeft, ik machteloos op den grond zal vallen; ik heb u immers gezegd, dat ik van mijn kindsheid af nog dikwijls vallende ziekte heb...«

En al pratende naderde hij haar en trachtte haar hand te vatten, zij stond als een steen, ijskoud, sprakeloos, met moeite zich bedwingende, een middel zoekende om dien gevaarlijken man uit haar huis te verwijderen, maar toen hij een beweging deed om bij haar op de knieën te vallen en haar hand te willen vatten, ging zij een stap achteruit:

»Raak mij niet aan, mijnheer Montering; spreek snel en vertrek.«

Hij nam een stoel en ging zitten; zij bleef staan, zoo ver mogelijk van hem verwijderd; zij dacht er een oogenblik aan om het salon te ontvluchten, naar haar slaapkamer te gaan en

zich daar op te sluiten, maar zoo hij haar aanvatte om haar terug te houden! Zoo zij met hem corps à corps moest worstelen, en..... op het portaal was het donker... neen, dat kon niet. Zij zweeg en wachtte.

Hij haalde een klein pakje uit zijn zak en ontdeed dit met een zekere deftigheid en langzaam van de papieren, haalde er een klein wit doosje uit en bekeek dit aan alle kanten.

Ik bid u, mijnheer Montering, rep u, mijn geduld raakt ten einde; elke seconde die gij langer hier zijt, is voor mij een foltering«.

»Juist zoo, schoone dame, teerbeminde Adrienne, welnu, het hangt van u af, mij terstond te zien vertrekken.«

Spreek! Spreek!»

Hij opende het doosje en haalde er een ring uit :

»Ik beschouw u als mijn verloofde«, sprak hij, »ik bied u dezen ring aan; indien gij hem aanneemt, verlaat ik terstond uw huis.«

»Maar... dat is laag, dat is gemeen, dat is...«

»Zoek niet naar verdere woorden, uw reputatie hangt af van elke minuut, die ik langer hier blijf.«

»Welnu, laat den ring daar liggen, ik neem hem aan tot nader order, ik weet slechts één ding, dat is, dat ik wensch, dat gij vertrekt.«

»Neen Adrienne, niet zoo«, gij zult den ring dragen: zoo niet.....«

»Ha, gij dreigt, denkt gij, dat ik mij laat overwinnen door dreigementen «

»Zijn blik was ontzettend.«

Adrienne sprak dof:

»Welnu, ik zal den ring dragen, maar vertrek, vertrek!»

Zij zeeg half bewusteloos op een stoel en Montering met een :

»Ik dank u, mijn lieveling!» — en met een luiden schamperlach verliet hij het vertrek en het huis.

DE VERWILLIGENS.

Het was een zeer eigenaardig ouderwetsch huishouden, waarin de moderne geblaseerde Frans thuis hoorde. Had er een eeuw gelegen tusschen het ouderpaar Verwilligen en hun kinderen, zeker hadden er geen grooter verschil en meer uiteenlopende karakters kunnen bestaan. Zooals in alle patriarchale families waren ook hier een reeks van kinderen geweest; allen waren heel jong gestorven en slechts Clara en Frans waren overgebleven.

Clara was met een Duitschen professor getrouwd geweest en bewoonde sinds zijn dood weer het ouderlijk huis, hoegenaamd geen fortuin van haar man bezittende.

De oude Verwilligen was een type in zijn soort. Van Amsterdamsche koopmans-familiën afkomstig sinds onheugelijke tijden, had hij van zijn moeder, die Spaansch bloed in zich had, een romantische artistieke tint aan zijn persoon, die het practische van den Amsterdamschen koopman geheel overschaduwde.

De Verwilligens waren bekend als welgestelde patricische burgers; en de vader van Frans, met zijn lang, blond zilverachtig haar, fijn besneden ernstig en toch zoo goedig ge-laet, zijn gebogen Spaanschen neus, gouden bril en ietwat in de heupen voorovergebogen houding was in Amsterdam bekend als »de bonte hond», zooals men zich in volkstrant uitdrukt.

Hij kende alle hoekjes en gaatjes van zijne stad, haar geschiedenis tot in de minste bijzonderheden. Hij had zijn stad lief, werd door iedereen geëerd en ~~en~~ gegroet. Zijn Spaansche gezindheden, zijn overtuigd en luid uitgesproken Katholicisme hadden hem menig vijand kunnen geven, indien zijn beminnelijkheid als mensch hem niet aller harten gewonnen had.

Geen politicus, maar een dichter, een geleerde, een kunstminnaar was hij met zijn gansche ziel, al bleek het lichaam ook te werken, en — eenigszins gebukt te gaan onder het koopmans »métier«. — Toch had hij voor niets ter wereld zijn »zaken« willen laten varen. — Hij vond er iets deftigs, iets solieds in om de aloude stand van de Verwillingens te handhaven; er was zelfs iets zoets als herinnering aan zijn vader en grootvader aan verbonden, als beelden uit zijn kinderjaren, die door hem werden voortgezet, om dagelijks naar zijn kantoor te stappen, al was het dan ook met een portefeuille onder zijn arm, niet met effecten of beurs annotaties gevuld, maar met architectonische teekeningen, sonnetten, schouwburgverslagen, door hem in vrije oogenblikken gemaakt.

Het was zeker een groot verdriet voor hem, toen Clara een »kalen« Duitschen professor trouwde, in plaats van een deftig, welgesteld Amsterdamsch burger en toen Frans liever ging paardrijden en cigarettes rookte, als trouw, dagelijks naar de beurs te gaan.

In het diepst van zijn hart weet hij deze... losbandigheid van zijn kinderen wel een beetje aan zijn eigene liefde — en aangekweekte liefde voor de Jonische en Dorische kunst, voor de tinten van Rembrandt's meesterstukken, voor de kort- en langvoetige Alexandrijnen... maar toch had hij gehoopt, dat de kinderen ook in zijn mate dat spoor gevolgd zouden hebben, en vooral meer Amsterdamsch blijven in plaats van zoo ontzettend cosmopolitisch te worden. — Hij gevoelde zich dus bijna verlicht, ja, eenigszins schadeloos gesteld, toen Clara, als weduwe, weer in 't ouderlijk huis kwam en Frans, na zijn verloren proces te Londen, ook weer tot herstel van gezondheid in het ouderlijke huis terugkeerde. Hij waande, — de goede man, — dat nu zijn beide kinderen — alsof er niets gebeurd was, alsof de jaren en de toestanden geen onuitwischaar teeken in de gemoederen had achtergelaten — een meer Amsterdamschen, meer aan den deftigen koopmansstand van de Verwillingens geëigenden levensloop zouden gaan voeren.

Op welken grond hij deze hoop vestigde, zou

hij moeilijk hebben kunnen zeggen, mama Verwilligen zelf was van Schotsche afkomst en een officiersdochter.....

De weduwe Götzlich — Clara Verwilligen — was het sprekend evenwicht, schoon in 't donker, van haar vader. — Niettegenstaande de sterke antipathie van de oude Verwilligen tegen Deutschland en zijn voorliefde voor Frankrijk, had hij toch zijn dochter op een Duitsche kost-school gedaan. Wellicht vond hij de Duitschers ernstiger als opvoeders en wilde hij het Fransche element eerst in 't gerijpte gemoed doen optreden, wellicht ook had zijn vereering voor koningin Sophie hem met Deutschland verzoend, of was het eenvoudig op aanraden van zijn vriend Kijkvorsel uit Utrecht, dat hij de opvoeding van zijn dochter op Germaanschen bodem liet plaats hebben.

Hoe het ook zij, dit nieuwe vreemde element, gevoegd bij de aangeboren hoedanigheden des vaders, maakten Clara nog minder Amsterdamsch dan zij resds was. — Nadat de kost-schooljaren afgeloopen waren en Clara verondersteld werd alles te weten... was Verwilligen zeer verwonderd dat de kennis van de Hollandsche taal, van de Vaderlandsche geschiedenis haar ten eenen male ontbrak, dat zij in plaats van Hollandsche, Duitsche vriendinnen, Duitsche sympathiën had, en dat zij op achttienjarigen leeftijd, na een half jaar thuis geweest te zijn, verlof vroeg in Saksen te gaan logeeren. Daar leerde zij professor Götzlich kennen, het schwärmende element in haar karakter maakte, dat zij deze »erste Liebe« volgde en den veel ouderen man een afgodische vereering wijdde. — Zeer tegen den zin van ouders en familie werd dit huwelijk voltrokken. Voor Verwilligen was 't een groote ontgoocheling, hij had gedroomd zijn dochter levenslang aan zijn zijde te behouden.

Verkoeling, vervreemding waren het gevolg van deze verbintenis, zoodat Clara later, toen zij volstrekt niet in 't huwelijk vond, wat zij er zich van voorgesteld had, niet eens meer met kindervertrouwen haar hart bij den altijd zoo beminden vader durfde uitstorten. Ofschoon

zij den man, haar eerste liefde, betreurde, was het toch met een rustig, zalig gevoel, dat zij als zes-en-twintigjarige weduwe in 't ouderlijke huis terugkeerde.

Gedurende haar afwezigheid was Frans van jongeling tot man ontwikkeld en zij bemerkte spoedig, dat zijn Boheemsche manieren, zijn onwerkzaam leven den vader veel droefheid veroorzaakten. Het scheen dus allen een heerlijke uitkomst, toen dat aanbod uit Hamburg aan de firma Verwilligen gedaan werd en Frans dadelijk aan 't hoofd van een niet onaanzienlijk kapitaal een eigen zaak in Londen zou kunnen oprichten.

Hoe gaarne vader Verwilligen zijn kinderen ook bij zich gehouden zou hebben, hij begreep toch te goed, dat zijn zoon in Amsterdam moeilijk de eens aangenomen gewoonte van rentenieren zou laten varen, en dat het voor zijn toekomst goed, ja noodig was, dat hij de eene of andere zaak aanpakte.

Vader en moeder Verwilligen bleven dus met Clara alleen thuis.

De weduwe Götzlich schikte zich zoo goed als 't kon, maar zooals vroeger ging het toch niet meer.

Als men eens een eigen huishouden heeft gehad en baas is geweest over al zijn doen en laten, is het zeer moeilijk om zich weer in onderdanigheid naar alle gebruiken van 't ouderlijke huis te schikken. In de herinnering zijn die jeugdige jaren altijd de gelukkigste en wensch men ze meestal terug, maar o wee, als die, door den afstand vergulde indrukken werkelijkheid worden! Men is niet meer dezelfde van vroeger, de omgeving is ook door den tijd en den invloed van buiten gewijzigd, het geluk, dat uit duizenden kleine onderdeelen bestaat en ons daar als volmaakt toelachte, is uit zijn verband gerukt.

Clara vond haar leven doelloos, nutteloos. Haar moeder bestierde de geheele huishouding, had drie oudgediende meiden en voor Clara scheen er geen werkkring te zijn. Het huishouden was klein, men zag weinig menschen en ieder kon zijn bezigheden gemakkelijk af.

Ofschoon er zoo groote overeenkomst van karakter, van smaak en van aanleg tusschen vader en dochter heerschte, toch hadden beiden, door het jarenlang gescheiden zijn, zich van elkaar vervreemd. — Clara was nog vol van het Duitsche Universiteitsleven en vader Verwilligen had zijn bepaald vriendenkringetje.

Zijn zaak, zijn letterkundige bezigheden, zijn vaste avondjes in schouwburgen en concerten, waarbij hij altijd het een of ander jeugdig nichtje meenam, daar mama Verwilligen in de laatste twintig jaar niet uitging. Clara had ook wel haar vader kunnen begeleiden, maar dan was de moeder 's avonds zoo alleen geweest, daarbij ging dit moeilijk in de eerste tijden van haar weduwstaat en voelde zij buitendien, dat zij niet het vroolijke gezelschap voor den vader kon zijn, dat hem in den omgang met haar zeer jonge nichtjes gegeven werd.

Het waren ook zoozeer niet de avonden, die haar als doelloos, werkeloos doorgebracht, ondragelijk waren; het was het doellooze, nuchtere van haar leven, het was de ontgoocheling van in 't ouderlijk huis niet weergevonden te hebben al het zoete, dat zij er als meisje gelaten had.

Om zichzelf bezigheid te geven, trachtte zij eenige vertalingen te maken; las en critiseerde verscheidene Hollandsche werken, meer om zich in de taal te oefenen, dan wel om ze aan 't publiek te geven. — Eenige bezigheid vond zij hier wel in, maar het bewustzijn, dat het enkel geschiedde om zich bezig te houden en zonder eenig ernstig, verheven doel, verdroot haar zeer.

Daar verscheen het eerste nummer van »Vrouwenrecht«. — Clara las en herlas die bladzijden, zoo fijn gevoeld, zoo ongekunsteld en toch in zulk een beschaafden toon neergeschreven. Het was alsof elk woord, elke zinsnede, uit haar gemoed geput, maar met meer talent dan zij ooit bezitten kon, was weergegeven. — Zij bewonderde de moedige juffrouw van Tak, die zeker, zooals zij, ook een levensdoel gezocht had en dit vond door de uiting van haar gevoelens, en 't nut, dat zij daardoor aan haar

medezusteren deed. — Waarom had zij een dergelijke gedachte niet gehad, een dergelijke zaak niet ondernomen? De eigenaardige ontwikkeling van haar vader, zijn omgang met artisten en geleerden, haar huwelijk met Götzlich, alles zou er zoo toe bijgedragen hebben, haar de geschikte persoon voor een dergelijke onderneming te doen zijn.

Nu was het te laat, de plaats was ingenomen en daarbij... bezat zij voldoende taalkennis?

Moedeloos lei zij het blad ter zijde, maar kon toch niet nalaten, het 's avonds weer op te nemen en aan de thee haar moeder er uit voor te lezen.

Maar de moeder was afgetrokken en scheen bekommerd.

»Is er iets, mama, heeft u verdriet?»

»Och neen, kind, 't zal wel overgaan.«

»Wij zitten hier zoo gezellig samen, als u iets heeft, dat u hindert, moest u 't mij maar zeggen... zijn 't misschien de zaken van Frans?...«

Ja kind, — ja!»

»Zou er niets aan te doen zijn, heeft u vandaag nog tijdje gehad?»

»Je vader moet het je maar zeggen, dat heb ik liever.«

»Zooals u wilt, moedertje. Het spijt mij toch zoo, dat ik nooit een goede dochter voor u heb kunnen zijn. Wij zijn altijd zoo'n beetje vreemd aan elkaar gebleven. Toen ik kind was, was u altijd ziekelijk, bemoeide u weinig met me, en ik was overtuigd, dat u niets om mij gaf; later werd ik een reeks van jaren naar de kostschool gezonden en daarop trouwde ik. Mij dunkt toch, het had anders kunnen zijn.«

»Kind, 't is of ik je vader hoor spreken, die was ook altijd zoo gevoelig; ik heb een andere natuur, ik heb geen behoefte om mij uit te storten, en leef zoo stil voor mij zelf heen. Ik geloof niet, dat ik gevoelloos ben, maar 't gevoel staat bij mij niet op den voorgrond, eenzaamheid schrikt mij niet af en om gezelligheid geef ik niets.«

Clara zuchtte en zweeg. Zij had gehoopt toch eens een sympathieke ader in 't hart van de moeder te kunnen aanraken, maar zelfs nu, nu zij

geen onbezorgd jong meisje meer was, nu zij rijpheid, levenservaring had opgedaan, en dus meende de moeder beter te kunnen begrijpen, mocht haar dit niet gelukken. — Zij wel had behoefte aan uitstorten, aan gezelligheid, en al wilde de moeder haar haar verdriet niet meedeelen, zou zij toch voo graag eens over dat Vrouwenrecht gesproken hebben.

»Mag ik u wat voorlezen, moeder?»

»Als je 't plezier doet, ga je gang.«

»Ik zou willen, dat het u plezier deed, en dat u er mij uw gedachten over zeide.«

»Nu, laat hooren.«

»Het is een artikel uit een nieuw vrouwenblad, dat pas verschenen is.«

»O, zeker weer zoo allerlei ideeën van emancipatie... de vrouwen moesten zich wat schamen.«

»Mij dunkt, de vraag is maar, wat verstaat men onder emancipatie.«

»Wel, dat de vrouwen zich vrij maken...«

»Vrij?»

»Ja, och, je weet het net zoo goed als ik. De vrouwen willen dezelfde rechten hebben als de mannen. Zij willen even vrij zijn in haar gedachten, woorden en daden, en om daartoe te komen, nemen zij mannelijke manieren aan, rooken, spreken luid, schrijven en spreken in 't publiek en meer van die onvrouwlijke zaken...«

»Ja, dat luid spreken, rooken z lfs, — ofschoon ik altijd in 't zuigen op een rolletje tabak eerder iets kinderlijks, dus eerder iets vrouwelijks vond, dan iets krachtigs of mannelijks — ruwe manieren, dat vormt de caricatuur van de geëmancipeerde vrouw, maar de echte, de goede emancipatie bestaat daar niet in.«

»En waarin anders?»

»Daarin, dat de vrouw als een denkend wezen tot iets anders opgeleid wordt als om den man te dienen!»

»Dienen uit en in liefde.«

»Wij zullen de liefde en alles wat zich met dien fraaien naam ooit eens buiten de kwestie laten. Maar zooals de schrijfster van dit blad zeer juist zegt: de intellectueele opvoeding van jongens en meisjes moest dezelfde zijn, om de

cenvoudige reden, dat er zeer intelligente vrouwen en zeer domme mannen kunnen bestaan en het jammer is, dat men kostbare opvoedingen aan de laatsten geeft en de eersten zoowat methodisch onwetend gelaten worden. Zij voegt er aan toe, dat deze ramp voor de vrouw niet zoo groot zou zijn, indien de mannen in 't algemeen alle vrouwen vrij hielden van levenszorgen. — Maar wat gebeurt?

Duizenden meisjes en vrouwen hebben dezelfde zorgen als de mannen en zij zijn niet gewapend, niet uitgerust voor die zorgen, tengevolge van een onvoltooide intellectueele opvoeding. Meisjes toch worden alleen voldoende onderwezen om aangenaam in den omgang met mannen te kunnen zijn, zij worden tot geenerlei beroep opgeleid en er is toch niemand, die voor hen zorgt als zij geldgebrek hebben.«

»Waarom trouwen zij dan ook niet?»

»Lieve moeder, in Duitschland zijn anderhalf millioen meer vrouwen als mannen en daar elke man maar ééne vrouw mag hebben, en er buitendien zooveel ongetrouwde mannen zijn.....«

»Nu, dan moeten de vrouwen maar werken.«

»Juist, en dat is nu precies het hoofdidee van de emancipatie, het werk, elk werk, elken werkkring, behalve die, welke te veel fysieke krachten vereischt, voor de vrouw open te zetten. Hiervoor moet echter een opleiding van de jeugd af bestaan, zooals bij de jongens, die halfhandsche opvoedingen, die onze meisjes krijgen.....«

»Er is wel iets voor te zeggen, maar al die veranderingen vind ik dwaas. De wereld heeft al zoo lang geloopt, dat het anders was en toch goed ging, waarom houdt men zich niet bij 't oude; elke verandering is geen verbetering; al schijnt de theorie ook goed, in de praktijk kon het wel eens tegenvallen. — Vroeger dacht men niet aan dergelijke kwesties; en men was gelukkiger, tevredener dan tegenwoordig.«

»Ik geloof met u, moedertje, dat het vele denken en analyseeren, het zoeken naar oplossing voor onoplosbare vraagstukken, eerder tot melancholie en pessimisme voert dan tot tevre-

denheid en geluk. De menschen zijn minder oppervlakkig dan vroeger, zij vragen rekenschap, zij zoeken naar het »hoe« en »waarom«; maar juist bij dezen aanleg van geest is het onmogelijk, dat de positie van de vrouw dezelfde blijft als ze vroeger was, en waarschijnlijk is die zucht naar emancipatie het natuurlijk gevolg van de sociale toestanden.»

»Ik heb toch zoo'n hekel aan dat woord : emancipatie !«

Clara glimlachte.

»Dat 's een lief zwakje van u, moeder, het is kinderlijk naïef, een beetje ouderwetsch en daarom hoop ik, dat u die hekel... behouden zult.«

Mevrouw Verwillingen en haar dochter konden het nogal goed vinden samen, vooral sinds Clara weduwe was, al bleken beider karakters zoo geheel verschillend.

»Hoe of jou nieuwe sympathieke redactrice dat punt behandelt.«

Clara nam het blad op om voor te lezen, toen de heer Verwillingen binnentrad.

»Zoo vadertje, is u nu al thuis? Zal ik u een kopje thee schenken?«

»Wel man«, zei mevrouw, haar breikous op den schoot latende rusten, »het stuk is nu toch nog niet uit, hoe kom je zoo vroeg?«

»Ik ging ons nichtje Dora afhalen, zij had meisjes-soirée en kon niet meegaan; ik kan niet goed tegen cenzaamheid, ik moet in de comédie iemand naast mij hebben, daar ik mijn indrukken aan meedeel; het was buitendien een vervelend stuk, zoo'n vertaling naar Birch Pfeiffer, je weet ik houd niet van die Duitsche possen.«

De vader plaatste zich tegenover zijn vrouw en nam een van de op de tafel liggende dagbladen ter hand.

»Zal ik uw chambercloak en uw pantoffels halen, vader?«

»Heel graag kind; en schenk me dan ook een kopje thee.«

Clara stond op om aan dien wensch te voldoen, en schelde om de gewenschte kleedingstukken beneden te laten brengen.

De huiskamer van de Verwillingens was een

van de gezelligste vertrekken, die men zien kon. Er was niets schitterends, niets nieuws, maar elke stoel, elk schilderij had zijn geschiedenis: comfort, smaak, artistieke zin gaven er elkander de hand. De proportie van de kamer zelf was aangenaam, langwerpig vierkant met een hoog gefint plafond. — Papa Verwillingen hield veel van harmonie in kleuren. Achter de groote olieverschilderijen, familieportretten, die de muren versierden, had hij een donker behangsel geplaatst en de gebogen randen van 't plafond vormden in tintenschakeering den overgang tusschen het behangsel en 't plafond. Deuren en vensters waren donker eikenhout geschilderd, zoo ook de lambriseering, die op een meter hoogte langs de muren liep. Boven den schoorsteen een XVIIe eeuwse spiegel en eenige wapenborden en oud-Delftsche borden; stoelen en canapé waren ook meer dan een eeuw oud, met Utrechtsch fluweel overtrokken, bruinachtig rood; het buffet van oud ingelegd mahoniehout was ook uit de XVIIe eeuw. Een zwaar, onverslijtelijk Doornik's tapijt, dat reeds bij den vader van den heer Verwillingen in de zaal had gelegen, bedekte den grond. In 't midden van de ronde tafel, waar de familie om gezeten was, stond een hooge, bronzen olielamp met een enorme wit en rood zijden kap. — Huiselijk, gezellig, deftig, zoo geheel naar Verwilligens wensch, zag de huiskamer er uit, en wie dit drietal had zien zitten zou ze zeker benijd hebben als de gelukkigste menschen der wereld.

Toch waren er zorgen en verdriet, onbevredigde wenschen en donkere beelden in die drie hoofden.

Wat dachten zij dan wel?

Was er niet veel reden tot danken, reden tot tevredenheid? Waren zij niet welgesteld? Had-den zij elkaar niet lief? Konden zij zich niet onder de gelukkigste menschen der wereld rekenen?

Papa Verwillingen had veel verdriet over zijn zoon, de loopbaan van zijn dochter was hem ook tegengevallen, maar hij had een tevreden gemoed, deed op God vertrouwende wat zijn hand te doen vond en dacht: »après moi le dé-

luge». De moeder had zich in haar lot leeren schikken, ofschoon dit niet van 't zachtste was.

Jong getrouwd, teer, vurig bemind, was zij van haar zes-en-twintigsle jaar bedlegerig geweest, waardoor haar man niettegenstaande zijn huiselijke deugden toch van haar vervreemd was geraakt. Daarbij had zij een zorgend gemoed en 't gedrag van haar zoon, het huwelijk van haar dochter, de financieele toestand, dien zij vond, dat Verwillingen te licht telde, dit alles trok zij zich erg aan. — Tengevolge van haar ziek zijn, had zij zich afgewend uit te gaan, zag zoo weinig mogelijk menschen en voerde een teruggetrokken leven. — Clara had zich als jong meisje nooit aan de levensopvatting van haar moeder kunnen wennen, zij gevoelde zich ongelukkig thuis, en had daarom met beide handen het eerste huwelijk, dat zich aan haar voordeed, aangegrepen. — Ook nu als weduwe was de vurige, levenslustige natuur niet in haar uitgedoofd en kon zij zich niet gewennen aan het lampen schoonmaken, kopjes onwasschen en kousen mazen, dat haar eenige bezigheid in 't huishouden was. — Zij had al eens aan haar moeder voorgesteld, aan haar de geheele zorg voor 't huishouden over te dragen, en zelf eens wat rust te nemen. Maar de goede vrouw deed zoo weinig aan haar huishouding met haar drie oude gedienden, het werk ging zoo vanzelf, er was zoo weintg na te zien, dat zij het gemakkelijk af kon. Zij wenschte ook niet die opperheerschappij van haar klein koninkrijk af te staan.

Zoo zaten zij om de ronde tael, elk met hun gedachten, verlangens en vooruitzichten, herinneringen en nieuwe indrukken door het lezen van de bladen, die voor hen lagen. Clara was meer en meer geboeid door het voor haar liggend »Vrouwenrecht». Was het niet alles uit haar eigen hart, haar eigen denken gesneden?

»Eene vrouw moet voor alles vrouwelijk blijven. Niets is misplaatster, niets is wansmakelijker dan vrouwen, die haar sekse verloochenen, en niet door handel en wandel het teedere, het zachte, het verborgene, dat de natuur in haar fysieke samenstelling gelegd heeft, voor oogen

houden.

Wij zullen niet onderzoeken in hoeverre de vrouw bij den man vergeleken tot een hooger en lageren trap van volmaaktheid — als schepsel — behoort, zoolang men aan jongens en meisjes niet dezelfde opvoeding geeft is dit moeilijk uit te maken. Wat er mij toe brengt om over de ongetrouwde vrouw te spreken, is de wensch, dat de ongetrouwde vrouwen door de opleiding, die men haar als jong meisje geeft, door de wijze waarop zij zelve later haar leven inricht — niet een belachelijk, medelijden opwekkend, een soort van verworpen schepsel in de maatschappij zij. — Dit hangt af van de leiding der moeders en van de levenstaak, die het meisje, tot vrouw opgegroeid, zichzelf stelt.

Waarvan hangt het af, of een vrouw trouwt of niet trouwt? Niet van haar deugd, niet van haar schoonheid, niet van haar geld; men ziet deugdzame en ondeugdzame vrouwen getrouwd, ook leelijke en mooie, rijke en arme. Hangt het er dan van af, of zij ooit bemind en ten huwelijk gevraagd wordt? Hoegenaamd niet; zij kan zeer goed de liefde niet beantwoorden en de aanvraag van de hand slaan. Wat maakt nu, dat de ongetrouwde vrouw als een minder wezen beschouwd wordt, als iemand, die een medelijgend of spottend glimlachje teweeg brengt?

Haar opleiding, haar levensdoel, haar streven? Waarom zou de ongehuwde vrouw bij de gehuwde achterstaan, terwijl de ongehuwde man niet bij den gehuwden achterstaat? Of geloof ge, dat bv. in den Haag de minster van den Bergh achterstaat bij den minister Gericke, omdat de tweede vrouw en kinderen heeft en de eerste een bachelor is?

»Hoe komt het dan dat in dit opzicht de vrouw wel achterstaat? Hoe komt het, dat het grijze hoofd van de alleenstaande vrouw zich nijgt en een schrede terugtreedt om de twintigjarige getrouwde vrouw voor zich uit te laten gaan, en deze laatste zonder blozen die eer aanneemt en met een glimlach het eerst binnentreedt.....«

»Ja, ja, zoo is het«, sprak Clara halfluid. En

zij dacht: »Zou deze schrandere vrouw nu ook het geneesmiddel bij de aangetoonde wond geven en ons zeggen.....«

»'t-Is tien uur«, sprak mevrouw Verwillingen luid, »Clara, kind, wil je even schellen, dan zal ik het souper laten klaar zetten, jij blijft dan vader gezelschap houden, terwijl ik maar vast naar boven ga. 't Is mijn klokje, en ik ben veel gezonder als ik geregeld leef.«

Clara gehoorzaamde en bood daarop haar arm aan de moeder om haar naar boven te begeleiden.

»Welterusten, beste vriend«. Mevrouw Verwillingen gaf een kus op het voorhoofd van haar lezenden man; deze stond op: »Bonsoir, chère amie«. En op patriarchale wijze lei hij de hand op haar hoofd en teekende haar een kruisje op 't voorhoofd.

Clara droeg het sleutelmandje; op de trap sprak de moeder:

»Vraag nu maar aan vader, wat of er met Frans is; laat hij je alles vertellen, ik vermoed zelfs, dat hij nog veel voor mij verzweg, de goede man..... hij houdt te veel van ons, vooral van zijn kinderen, hij is te zwak uit goedheid.«

Toen Clara weer beneden kwam, zat de oude Verwillingen achterover in zijn leuningstoel in diepe gedachten verzonken, een postpapiertje voor zich en de teedere punt van de pen aan zijn lippen houdend, terwijl zijn oogleden zenuwachtig bevend naar een juiste uitdrukking van zijn opvatting schenen te zoeken.

Clara nam stilzwijgend haar plaats weder in en las verder:

»Het is de schuld van — de moeders. Ja, gij, mevrouw H., die u een man hebt weten te verzekeren, die gij gelukkig of ongelukkig maakt — gij hebt zelf bijgewoond, dat ongetrouwde vrouwen in uw jeugd vernederd werden; gij hebt dus u zelf gezworen coute qui coute te trouwen, en hebt dit ten uitvoer gebracht onder den indruk, dat vernedering en celibaat voor de vrouw gelijkkluidend is, en ofschoon gij misschien doodongelukkig in uw huwelijksleven waart, hebt gij uw dochters in de-

zelfde begrippen grootgebracht, en,... nu zeg ik u: gij hebt gelijk, althans indien zij opgevoed worden, zooals gij het doet.»

»Zullen wij ook soupeeren, Clara? Ik kan misschien straks beter schrijven, ik ben nog besluiteloos.....«

»Zooals u wilt, vader, u blijft anders tot één uur op, en ik vind het zoo ongezellig als u alleen zit; wij kunnen in elk geval de meiden om elf uur naar bed sturen.«

Ja, maar moeder heeft ook niet graag, dat jij laat naar bed gaat, laat ons dus maar een stukje eten.«

Clara lei met een zucht haar blad ter zijde... en begon een paar boterhammen te snijden.

»U schijnt bezorgd te zijn vader, is er iets, dat u hindert?«

»Heeft moeder je niet over Fransch gesproken?«

»Neen, zij zei... de moed ontbrak haar.«

»De arme jongen is ziek, hij moet volstrekt voor herstel van gezondheid naar huis komen.«

»Dat is verschrikkelijk, vader, hij was nu pas aan 't hoofd van zoo'n mooie zaak«.....

»Mooie zaak... mooie zaak... 't blijkt dat dat ook al niet pluis was; — de chef uit Hamburg is zelf naar Londen gekomen... Frans is buitendien al reeds geruimen tijd niet meer in die zaak.«

»Sinds geruimen tijd! En 'tis nog geen acht maanden, dat hij die werkzaamheden aanvaardde.«

»Nu ja, en al meer dan zes weken is hij er uit en ziek en ze hebben hem een proces aangedaan en dat heeft hij ook verloren, en hij is nu zoo ziek, als hij maar transportabel is! — Och! men moet nooit zijn kinderen zoo ver van zich laten weggaan... die noodkreet, dien hij mij zendt van den overkant van den oceaen, doorsnijdt mij 't hart!«

De heer Verwilligen liet het hoofd diep op de borst zinken.

Och, vadersje, hij is flink en sterk en zijn gezondheid zal zich gauw herstellen. Heeft u hem financiëel ook moeten steunen?«

»Natuurlijk, maar dat doe ik met plezier, als 't helpt; alleen dezen keer zal het niet gehol-

pen hebben; hij was pas een maand in die zaak, toen heb ik geld gestort, hopende hem daardoor daarin staande te houden, dat is nu ook weg.....»

»Och, vader, waarom deedt u dat? Hetzelfde geval heeft zich met Frans al twee-, driemaal voorgedaan, dat had u er nu van moeten terughouden.«

Een flikkering ging door de oogen van Verwilligen; hij keek op.

»Ik ben vrij met mijn geld te doen, wat ik goed vind, ik ben daar niemand rekenschap van schuldig; ik mag gedurende mijn leven alles opmaken, als ik wil. Of ik dat nu opmaak voor eigen plezier of ten nutte van een mijner kinderen, dat blijft aan mij.«

Clara voelde 't bloed haar naar 't hoofd stijgen; zij antwoordde met gesmoorde stem:

Zeker, vader, ik permitteer mij ook geen aanmerking, vooral niet als het ten nutte van Frans is, maar ik meende, dat u juist zei, dat het nutteloos was geweest..... Och, en ik ben zoo hang, dat u, die altijd in weelde leefde, dat u door te groote goedheid voor uw kinderen nog een bekrompen ouden dag zult hebben. — Wees u niet boos op me, ik meende het niet kwaad.«

Maar de vader was nog niet gekalmeerd. Hij kende slechts al te goed de groote gebreken van Frans en zijn eigen zwakheid voor den eenigen zoon, en die overluiging deed hem, den goeden, vredelievenden man — met hartstocht naar verontschuldigingen voor zijn kind en voor zichzelf zoeken, en wrevelig voelde hij zich gestemd jegens ieder, die deze wonde plek in zijn ziel durfde aanraken.

»Je bent altijd maar bezorgd voor je eigen erfenis«, zeide hij barsch.

»O vader! dat meent u niet! Neen, wij kinderen, wij kunnen werken; als u en moeder maar zorgeloos leeft tot aan het einde.«

»Je stelt je de toekomst veel te zwart voor«, hernam hij veel zachter, en uit stem en gebaar sprak zijn berouw reeds over de oogenblikkelijke heftigheid.

»Ik hoop het van harte... en wanneer komt

Frans ? »

»Ik denk morgen, langs Harwich-Rotterdam, ik schreef juist aan mijn vriend van Doorn in Rotterdam, of hij hem aan de boot wilde gaan afhalen, maar ik bedenk, dat Frans wellicht gedragen zal moeten worden, en het beter is, dat ik er zelf heenga om dat alles te bestieren.«

»Het is anders heel geen weer.«

»Dat is niets! Denk eens hoe onhartelijk het zou zijn in zijn oogen, als hij daar afstapt na al zijn verdriet en ongelukken en niemand van zijn familie hem tegemoet komt.«

»Het zal hem zeker veel plezier doen, als hij u al in Rotterdam ontmoet.«

»En mij dan? Die beste jongen! Mijn hart heeft dikwijls zoo sterk naar hem verlangd!«

Verder werd er onder het souper niet veel meer tusschen vader en dochter gesproken. Clara's hart was met medelijden, maar ook met bitterheid vervuld. Zij was overtuigd, dat Frans' ziekte zoo erg niet was, en dat hij door onachtzaamheid en te groote verteringen, ook die zaak had laten verloopen. Zij had nooit, ook niet toen zij trouwde, eenig geld van haar vader kunnen krijgen, het weinige kleedgeld werd haar nog met moeite en tegenstribbeling gegeven, zij wist, dat Frans reeds een paar ton van het ouderlijk fortuin verkwist had en ofschoon zij vooral bezorgd was voor den ouden dag van haar ouders, dacht zij ook aan haar verder eigen leven en dat het toch zoo hard was, nooit iets te bezitten, zelf al heeft men gefortuneerde ouders.

De meiden kwamen de sleutels van 't huis binnenbrengen en wenscheten: goeden nacht!

Kort daarop nam ook Clara van haar vader afscheid, en spoedde zich naar haar kamer, ten prooi aan de oproerigste gedachten. — Ja! zij had goede ouders, zeker de knapste en vroomste menschen, die er bestonden, en zij hield zooveel van hen, maar... maar... het was toch wel wat erg, dat voor den jongen, voor den zoon, voor een man, voor wien elke weg openstaat, die maar te willen, te werken heeft om te slagen, dat daaraan al het fortuin wordt weggeschonken, terwijl aan het meisje, de vrouw,

die slechts met zooveel moeite door 't leven zou kunnen komen, niet eens gedacht wordt, daar wordt niet voor gezorgd. — O, zij wist het, zeker, vader had voor Frans nog veel meer gedaan dan hij durfde bekennen... waarschijnlijk was bijna alles, wat hij bezat, weg... weg?! En zij dan, Clara?

In weelde en zorgeloosheid opgevoed, niet voorbereid om voor 't eigen onderhoud te moeten zorgen... Als men haar geen fortuin na wilde laten, daar zij toch eigenlijk recht op had, waarom haar dan tenminste geen opvoeding gegeven, die haar in staat stelde zich voor armoede te vrijwaren?! — »Ja, ik heb goede ouders!« dacht zij, »maar o God, wat zijn zij onrechtvaardig jegens mij!«

Zij zat op haar bed en viel snikkend met het hoofd in de kussens.

Zij kon nu toch niet slapen, haar gemoed was te onrustig, en om zich wat te verzetten stak zij haar gas op en ging met het reeds geliefde »Vrouwenrecht« nog een poosje aan haar tafel zitten.

Langzamerhand droogden haar tranen en kwamen er wat onderwerping, wat moed in haar ziel. Zij vervolgde haar beneden begonnen leetuur.

»Wat doet mevrouw H.? — Hoe voedt zij, en duizenden moeders met haar, haar dochters op? — Van het eerste kinderbal op zevenjarigen leeftijd, tot twintig jaar later, waar het oud wordende meisje naast zeventien en achttienjarigen verschijnt, (bedelend om opgemerkt, gecourtiseerd en getrouwd te worden) luidt het steeds: »Nu, met wien heb je gedanst? en wat heeft hij gezegd? Gaf hij je een bloem? Komt hij je geen visite maken? Heb jelui geen afspraak gemaakt voor een volgende partij?« De moeders bieden in groote en kleine kringen haar dochters als koopwaar aan, het meisje voelt zich als eene slavin, die geketend en haar prijs niet waard bevonden wordt, en dat huwelijk, door de ouders zoo gewenscht, drukt haar als een zwaard van Damocles, doet haar een soort van wrok gevoelen tegen elk jongmensch, dat met haar spreekt.

Mijns inziens is het opjagen, het vervolgen, dat men jonge meisjes doet, om toch de verovering van een of ander mannenhart te maken, eenvoudig immoreel. Het leidt, het dwingt tot coquetterie.

Ik herhaal mijn vraag: Waarom wekt een ongehuwde vrouw medelijden op en een ongehuwde man niet? Omdat men uit het nietsdoende leven der vrouwen opmaakt, dat zij wel wilden trouwen maar geen partij konden vinden, terwijl men van den man veronderstelt, dat hij wel tien vrouwen zou kunnen krijgen. De vrouw, die niet door een man een onafhankelijke positie in de maatschappij verkrijgt, moet zich deze positie door eigen werk verschaffen, en zij zal oud wordende — ook ongetrouwd — niet teruggezet, maar naar waarde geëerd worden.»

»Ja ! ja !« sprak Clara luid, »ik wil, ik zal ook werken ! Van mijn armen man hield ik toch niets over. Vaders fortuin wordt door Frans vernietigd, ik kan toch later niet, als oud geworden weduwe bij mijn nichten en neven om ondersteuning aankloppen ! Dat nooit !«

Zij was nog te opgewonden om naar bed te gaan en wilde eerst 't artikel uit lezen. Zij sloeg een paar anecdoten over en las verder:

Eene soort van wrevel, van verontwaardiging maakt zich van de vrouw meester, die werkkracht en talent in zich voelt sluimeren, maar die ten gevolge van een zeer weinig ontwikkelde opvoeding achterstaat bij haar broeders. Dit gevoel neemt natuurlijk toe, als die broeders bewijzen nuttelooze leden der maatschappij te zijn, en de sommen geld, welke hun toevertrouwd worden, spelend verkwisten, terwijl dezelfde sommen aan de ijverige, werkzame zusters niet toevertrouwd worden, — op grond dat zij vrouw zijn ! — Zij, die lachend en schouderophalend spreken over de vrouwen-emancipatie, hebben zelf nooit geleden onder de ontzegging van zooveel rechten, aan welks gemis de vrouwen zich te onderwerpen hebben. Het groot kwaad schuilt daarin, dat men niet allereerst vraagt: dat schepsel, dat denkende wezen heeft het verstand, overleg, kennis van

zaken, een grondig doorzicht en helder hoofd, neen, men vraagt: is het een man of eene vrouw?

Hoe is het mogelijk, dat in onze verlichte eeuw, eene eeuw, waarin men de intelligentie hooger schijnt te stellen dan de ruwe kracht... hoe ~~is~~ het mogelijk, dat men het allerhoogste prerogai^f, op intellectueel gebied, aan het sterke geslacht toekent!

Ik protesteer tegen het gemoraliseer, niet alle jongens moeten zus en alle meisjes zoo opgevoed worden.

Waarom zegt men 't is een jongen, dus moet ik alles voor zijn opvoeding, voor zijn toekomstige carrière opofferen. Of wel: 't is een meisje, dus behoeft zij maar van alles zoo'n beetje te kennen. Later moet zij dan maar zeggen een man met geld te trouwen, die haar onderhoudt. — Niet in woorden zegt men dus, maar men handelt om dit doel te bereiken. — Ik teeken protest aan uit naam van alle jonge vrouwen en noem deze handelwijze immoreel. Indien alle ouders ten minste aan hun meisjes een kapitaal verzekerden, zoo zij haar geen middelen geven om in eigen onderhoud te voorzien! Of het een of het ander!»

Nu was Clara vermoeid, zij had met geheel haar hart, met geheel haar verstand de woorden van de schrijfster in zich opgenomen, die woorden, die zoo sterk haar innigste overtuiging vertolkten.

Zij begon zich te ontkleeden:

»Als Frans thuiskomt«, dacht zij, »zal ik vast naar een werkkring uitzien; later is 't wellicht te laat. In elk geval zal ik morgen aan de schrijfster van dat artikel mijn warme sympathie betuigen.«

OP DE GOLVEN DES LEVENS.

Hij had haar leeren kennen en liefhebben.

Het was op den dag, dat zijn proces gevoerd werd.

Van de uitspraak des rechters hing zijn toekomstige welvaart af of zijn ruïne. — De gerechtszaal werd hem te eng, angst en spanning maakten hem onzinnig. — Hij mocht toch niet spreken: zijn advocaat was voor hem bezig. Hij liep de zaal uit, de straat op, en volgde een zijstraat, waarin veel lieden zich bewogen.

Men sprak hem aan :

»Hé! Verwillingen, jij daar! Ik zag je in lang niet; je gaat zeker ook naar de wedrennen?»

»Ik?»

»Ja, jij, natuurlijk! Kom! hoe heb ik 't nu met je?»

»Och niets; — weet je, ze voeren op het oogenblik een proces over mijn zaken.....«

»Een proces! Wel jongen, je doet wijs, dat je er niet bij blijft. 't Is goddelijk weer, de wedrennen zullen prachtig zijn. Kom, een verzetje zal je goed doen.«

En de spreker stak zijn arm in dien van Verwillingen en »troonde hem mee«, zooals de menschen zeggen.

Wij zijn te Epping bij Londen.

Op het »terrein« was alles in volmaakte feeststemming, een heerlijke Meizon bescheen de onafzienbare, witte renbaan; talrijke equipages, rijke damestoiletten, gegons van stemmen door luid gelach afgebroken, wuiven en roepen van lieden, die elkander herkenden, dringen en zoeken naar plaatsen, in de verte het preludeeren van militaire muziek.....

Hier Verwillingen, hier zijn mijn vrienden,

volg mij als 't je blijft, ik zal wel doordringen.« —

Verwillingen gehoorzaamde.

»Zoo, ben jelui daar nu, 't heeft moeite gekost door die menschenmassa te komen, maar... ik kom nu ook met een verrassing: dames, mijn vriend Verwillingen, die met moeite uit zijn aardsche beslommeringen tot dit kleine paradijs te brengen was; — mevrouw van Aalsum en mevrouw Roosberg, zusters; — verder mijn vrienden van Aalsum en George El-dert«. — Men boog.

Verwillingen stond naast mevrouw Roosberg, die geheel door No. I van de nu openende wedren ingenomen, geen woord tegen hem sprak.

De feestelijke stemming, die rondom hem heerschte, voerde hem met kracht naar het contrast daarmede — naar zijn eigen toestand terug; zwijgend en strak voor zich uitziende scheen zijn blik in 't zand aan zijn voeten te graven; hij hoorde noch het handgeklap, noch het joelen der menigte.

»Hadt u ook op No. 1 gewed?«

De stem van mevrouw Roosberg schudde hem wakker.

»Gewed?... Neen... Ik geloof niet...«

Zij wilde lachen, schertsen, hem voor een droomer uitmaken; maar zij bemerkte, hoe hij tevergeefs trachtte te glimlachen, en haar medelijdend vrouwenhart maakte, dat zij met weeke stem vroeg:

»Gij zijt ongelukkig?«

»Ik heb een proces, dat mij van een welgesteld man plotseling tot bedelaar kan maken; — deze namiddag is de uitspraak der jury.....«

Zij keek hem aan, zij luisterde, zij liet hem vertellen. Ook voor haar bestonden de wedrennen niet meer. — Het deed hem goed, zijn hart uit te storten. Hij voelde, dat haar belangstelling in hem elk oogenblik groeide.....

Toen hij uitgepraat had, rustten de oogen der jonge vrouw vorschend op hem, om nog meer te hooren.

»Nu weet gij alles«, zeide hij.

»Maar..... indien -gij uw proces verliest,

»Dan ben ik doodarm, dan weet ik niet, wat te beginnen.«

»Hebt gij geen familie meer, geen rijke, invloedrijke vrienden?«

»Bij mijn familie sta ik in geen goed boekje; ik heb mijn eerste jeugd verspeeld, ik heb veel schillen gemaakt, daaraan is alles opgegaan, wat ik ooit zou kunnen erven, daarbij woont mijn familie ver van hier, aan den anderen kant van de Oceaan... en vrienden? Heeft men ooit vrienden als men geen geld heeft?«

»Zeker! Oh, gij moet niet zoo pessimistisch zijn; er bestaan edele goede menschen, dat geloof ik toch ook?«

»Ja.«

»Welnu, dan bestaan er ook zulke vrienden.«

»Ik heb ze nooit ontmoet.«

»Ook..... geen vriendinnen?«

»Een man kan toch de hulp van een vrouw niet aannemen?«

»Misschien geen materiele hulp, maar men heeft ook wel eens iets anders nodig.«

Verwilligen keek weer zwijgend voor zich uit. — Hij dacht, dat het een aangename gewaarwording was zoo'n jonge vrouw met een zekere moederlijke bezorgdheid over zijn toekomst te hooren spreken. Hij wendde zich tot haar:

»Ik heb u nu alles van mij zelf gezegd, vertel mij nu ook iets van u«.....

»Ja«, zeide zij hartelijk, »dan kunnen wij misschien nog vrienden worden, zooals gij er geen schijnt te kennen.«

Het verhaal van mevrouw Roosberg was heel eenvoudig. Zij en mevrouw Aalsum waren zusters, beiden uit Glasgow, Sanders genaamd; beiden in Londen getrouwd; maar terwijl haar zuster daar vlak in de nabijheid met haar man stond, zou zij nooit meer zoo gelukkig zijn; met twintig jaar gehuwd te zijn, verloor zij haar man reeds na twee jaar huwelijk, en was na ruim drie jaar weduwe..... Zomers was zij veel bij haar ouders in Glasgow, maar zij nam toch elk jaar voor eenige maanden haar intrek in Londen, zij hield zoo dolveel van de twee kinderen van haar zuster; — zij was echter ook zeer op haar eigen vrijheid gesteld, logeerde ook

niet bij haar zuster, maar in een familiehotel in Kensington, waar zij het geheele jaar door haar vaste kamers hield.

Veel merkwaardigs was er niet in dat leven, maar Frans Verwillingen luisterde toch aandachtig, hij wist zelf niet, waarom het hem boeide.

Verwillingen had zijn proces verloren. — Hij kon onmogelijk ineens verwezenlijken, hoeveel ellende het gevolg hiervan zou zijn. En dat hij niet geheel radeloos was, kwam wellicht door de gedachte:

»Ik zal het aan Lucie Roosberg gaan vertellen, zij zal in mijn verdriet deelen«. Van hetgeen hem na het verloren proces overbleef, kon Frans Verwillingen nog een paar weken op den zelfden voet blijven leven, gedurende dien tijd zou hij naar een betrekking zoeken.

De vriendschap tusschen hem en Lucie groeide met den dag aan; telkens kwam hij haar vertellen, welke pogingen hij aanwendde, in hoeverre hij slaagde, welke hoop hem voor de toekomst bezielde, vooral nu, — nu hij haar tot steun en licht had.

Zoo verliepen dagen, weken. — Hij had nog geen betrekking gevonden, al was hij ook telkens op het punt, te zullen slagen. Zij wist, dat in de vierde week zijn middelen van bestaan uitgeput zouden zijn. En juist die vierde week kwam hij niet meer. Twee avonden wachtte zij hem tevergeefs, toen hield zij het niet meer uit, maar zocht hem op.....

Hij was ziek — sinds twee dagen bedlegerig. Zij aarzelde.

»Er was niemand gekomen om hem te bezoeken, hij had ook geen dokter ontboden.«

Zij liet zich zijn appartementen wijzen.

Zij noemde haar naam voluit aan den bediende en vroeg om binnengelaten te worden.

»Ben jij het werkelijk, Lucie? Wat zullen de menschen wel zeggen?«

»Dat is van later zorg. Waarom zondt je mij geen boodschap? — Zeg mij eerst, wat je mankeert.«

»Oh, niets, eene kleinigheid; ik wilde met het spoor naar de City, ik had gehoord, dat er op

het kantoor van Flict en Co eene plaats open was... 't schijnt, dat ik een duizeling kreeg... men vond mijn adres in mijn zakboekje; ik werd hierheen gebracht.«

Lucie bezag zijn gelaat; het was rood en opgezet.

En sinds-?»

»Nu wacht ik, totdat de pijnen, die ik overal heb, verdwenen zullen zijn.«

»Hebt ge geen dokter laten komen?«

»Neen«.

»Wij zijn immers vrienden — mag ik dus voor je handelen?«

»Doe, wat ge goed vindt.«

Lucie schelde, gebod den knecht terstond een dokter te halen, legde daarop hoed en mantel af, en plaatste zich naast het bed.

Gedurende eenige weken was en bleef Lucie de trouwe ziekenverpleegster. — De dokter had den toestand van Verwillingen zwaar ingezien, de grootste voorzichtigheid en meeste zorg voorgescreven.

Zonder er met haar vriend over te spreken, had zij zijn appartement opnieuw gehuurd.

De herstelling trad langzaam in.

Dankbare vriendschap eenerzijds, opofferende, dag en nacht wakende zorg anderzijds, hadden den band tusschen Frans en Lucie enger gesloten.

Hij was nu wel genoeg om naar de financiën te informeeren.

»Op dat gebied is alles in orde, maak je geen zorgen.«

»Maar, Lucie, dan hebt gij alles betaald, en toch... hebt gij mij niet gezegd, dat uw inkomen zeer gering was?«

»Dat is ook zoo, maar ik zal toch langzamerhand alles af kunnen betalen, alleen...«

»Welnu, ik dacht erover mijn kamers in het hotel op te zeggen, omdat twee huizen wel wat zwaar voor mij is.«

»Zeer goed; buitendien is nu deze woning de uwe, daar gij toch de huur betaaldet, en ben ik uw gast... indien gij mij tenminste hebben wilt, totdat ik geheel hersteld zal zijn.«

Oh, Frans, Frans, je geeft me te veel geluk!»

Zij viel snikkend op de knieën naast zijn zieke stoel en kustte zijn handen.

De vriendschap was tot liefde gegroeid en Lucie, uitgeput door haar angsten, waken en zorgen, kon haar gevoelens niet langer bemeesteren.

Zeër langzaam kwamen de krachten van Frans terug, en met het toenemen zijner gezondheid begon ook voor zijn hart een nieuw leven, en meende hij, nooit zoo innig bemind te hebben, als hij het nu Lucie deed.

Zij had haar kamers in 't hotel opgezegd, en had haar meubels naar het appartement laten komen, dat vroeger door Verwillingen alleen bewoond werd. Toch bleek haar klein inkomen niet groot genoeg; het appartement was duur, de doktersrekeningen, de versterkende middelen, alles kostte zooveel geld. Wel had zij reeds met Frans' goeden vinden den knecht afgeschaft en een dienstmeisje genomen, maar toch... de zorgen werden grooter en zwaarder naarmate het tijdstip van velerlei betalingen naderde. — Zij had van haar man een net inkomen, waarvan zij alleen fatsoenlijk en op haar gemak met eenig comfort kon leven, maar dit inkomen was niet toereikend, om er ook een man van te onderhouden, en nog wel een, die door zijn ziekelijken toestand en in weelde aangenomen gewoonten heel veel verteerde.

Wat te doen?

Als zij eens trachtte een gedeelte van het appartement te verhuren en wellicht de huurders in den kost nam? Dit was te probeeren, maar wat al zorg en nieuwe last voor haar, en dan het onaangename van een ondergeschikte rol te gaan spelen, terwijl zij gewend was, als rentenierster goed te leven.!

Haar liefde voor Frans echter overwon elke moeilijkheid, en als het haar slechts gegeven mocht zijn hem te behouden en tot zijn volkomen herstel te verzorgen, dan scheen alles haar aannemelijk. — Maar hij? — Zou hij het niet onaangenaam vinden? Eenigszins schuchter stelde zij het hem voor, zij voelde zich schuldig..... dat zij niet meer geld had.

»Wel zeker, kind, doe dat gerust«, had Frans geantwoord, »wij hebben zes kamers en kun-

nen er twee missen, — het appartement is immers van jou, je kunt er mee doen, wat je wilt; ik ben je eerste gast en zoek er nu nog twee bij te krijgen; het zou dunkt mij het best zijn een getrouwd paar».

Had hij niet begrepen, dat het haar moeilijk viel?

Waarom sprak hij nooit over zijn naderende beterschap, en dat hij dan ook wat zou verdienen.

Waarom sprak hij nooit over een mogelijk huwelijk tusschen hen?

Nu kon dit nog niet, dat wist hij ook wel, want hij had niets, en het kleine inkomen, dat zij van haar man — na zijn dood genoot, zou bij een nieuw huwelijk ophouden en tot diens familie terugkeeren.

Af en toe kwamen dergelijke gedachten wel bij de jonge vrouw op, maar zij verbood zichzelf daarbij stil te staan, en was Frans o zoo dankbaar, dat hij niets tegen haar plan scheen te hebben.

Omstreeks het midden van den zomer hadden een heer en eene dame de kamers gehuurd, Frans kon zich als geheel hersteld beschouwen — hij en Lucie genoten nu volop het geluk van hun samenzijn.

— — — — —
 »Hij is weer opnieuw ingestort; hij had ook voorzigtiger en stiller moeten leven.« — Deze woorden sprak de dokter op verwijtenden toon tot Lucie. — Frans Verwillingen had eene congestie naar 't hoofd en daarop eene flauwte, die vijf uur geduurd had.

Eenige dagen zweefde Lucie tusschen de ontzettende vrees hem te verliezen, en de dankbare, zwakke hoop, hem door haar zorgen behouden te zien. — De jonge, sterke natuur van Verwillingen kreeg de bovenhand: het gevaar was opnieuw geweken!

Nu zou zij wel oppassen, zij zou er wel voor waken, dat hij geen onvoorzichtigheden beging.

De herfst volgde op den zomer, en langzaam, o zoo langzaam, ging de beterschap voorutt.

De dokter sprak er over hem naar Amsterdam, naar zijn familie, terug te zenden, tot vol-

komen herstel.

Getroffen door zijn lijden, hadden zijn ouders en verdere familieleden reeds de handen verzoenend uit de verte toegestoken en ook af en toe geldelijken steun gezonden.

Verwillingen zou met een koopvaardischip over Noorwegen de reis maken, de dokter stelde zich veel voor van den goeden invloed der zeelucht.

En Lucie?

»O, mijn lieveling«, sprak zij, het is mij bijna onmogelijk je alleen te laten gaan, ik kan niet van je scheiden, maar als het voor je welzijn is... je weet het, voor je geluk heb ik alles veil, ik zou er zelfs mijn leven voor willen geven.«

In mijn vaderland zal ik zien een goede zaak over te nemen, en dan kom jij ook, nietwaar Lucie, dan wordt je mijn vrouwtje voor altijd.«

Zij leunde sprakeloos van geluk aan zijn borst. Het was voor het eerst, dat hij over hun huwelijk sprak, en het was de vooravond van zijn vertrek.

Frans Verwillingen werd in zijn familie met open armen ontvangen. Iedereen had medelijden met zijn tegenspoeden, men vergat de dolheden, in vroegere jeugd bedreven. — Zijn vader liet hem tot herstel van krachten een reis door Zwitserland en Italië maken.

»Eerst moeten zijn krachten herstellen, dan kan hij een werkkring zoeken«, had de vader gezegd en er aan toegevoegd: »hij heeft al zooveel opgemaakt, dat hij later niets meer kan erven, ik dank God, dat, hoe gering mijn fortuin ook is, dat mij overblijft, ik er nog een gedeelte van besteden mag om aan mijn zoon zijn gezondheid te doen herwinnen.«

Frans Verwillingen werd dan ook gezond en flink en sterker dan hij ooit geweest was. — Hij was nu dertig jaar oud, groot en schoon van gestalte, met een lange blonde snor, bruine oogen, die altijd schenen te denken, en langzame, aristocratische manieren, die beter aan een prins dan aan een man van zaken zouden gepast hebben. Hij besteedde de grootste zorg aan zijn toilet en gaf zich nocit de minste moeite om aan wie dan ook, te behagen.

Zijn voorkomen maakte, dat iedereen hem opmerkte en de grootste verwachtingen van hem koesterde.

Zijn hoofdkaraktertrek was gemakzucht en deze ging gepaard aan een niet geringe waardeering van zijn eigen persoon; waarop of die waardeering berustte, zou hij zelf moeilijk hebben kunnen zeggen. Hij zag er niet tegen op zich met zaken te bemoeien, als hij zich daarbij aan niemand behoefde te onderwerpen, over een ruim kapitaal kon beschikken en zich niet moest inspannen of vermoeien. — Zoo was het hem ook volstrekt niet onaangenaam geweest, toen drie jaar te voren een Hamburgsche firma, hem, ter wille van zijn vaders naam aanzocht om, met een kapitaal van 600.000 Mark een succursaal van hun zaak in Londen op te richten. — Hij had echter zooveel kosten aan de inrichting van..... die zaak besteed, dat zijn kapitaal in drie maanden verteerd was en de firma hem een proces voor wanbeheer aandeed, dat hij verloor en waardoor hij uit de zaak werd gezet.

Het was bij die gelegenheid, dat hij Lucie Roosberg had leeren kennen.

Sinds zijn vertrek had zij hem dagelijks geschreven en hij antwoordde haar eens in de week: »op reis heeft men zoo weinig gelegenheid.«

Zij noemde zich altijd zijn »little wife«; zond hem zakdoeken, die zij voor hem geborduurd had; en ofschoon zij nog tobde en zwoegde om de voor hem gemaakte schulden af te betalen, schreef zij hem telkens:

»Als je beter bent en je vindt geen goede zaak in je vaderland, kom dan weer naar Engeland terug; het leven is hier veel goedkooper met tweeën dan alleen.«

Als Frans Verwilligen alleen tegenover zichzelf was en zich afvroeg, of hij die vrouw liefhad, dan moest hij zich bekennen: ja, hij had haar lief, hij had haar liefgehad van 'teerste oogenblik, dat hij haar had gezien, hoe ware het anders mogelijk geweest, dat hij zijn gansche hart zoo ineens aan een vreemdelinge had uitgestort? — En bij die neiging was het gevoel

van oneindige dankbaarheid voor al haar goedheden gekomen. Ja, als hij nu eerst maar een bestaan had, dan zou hij over haar tot zijn ouders spreken; zij zou zijne vrouw worden voor 't geheele leven, dat kon, dat mocht niet anders.»

Maar... wie is meester over zijn eigen hart? — Wie gebiedt aan de liefde: kom! — En wie is machtig genoeg om die liefde af te weren, zoo zij haar zetel opslaat en haar scepter zwaait? — Zoo ook ging het Frans Verwilligen.

DE VROUW VAN DE WERELD.

Hortense van Tak was de weduwe van Adrienne's halven broer. Er had nooit veel sympathie bestaan tusschen Adrienne en Hortense, haar smaken en karakters waren zoo geheel verschillend, de familieband was zoo gering, en daar zij elk een andere stad bewoonden, zagen zij elkander slechts eens of tweemaal in het jaar.

Hortense was donker, Zij had fijn, zijdeachtig, natuurlijk krullend haar, dat, ofschoon opgestoken, zich aan elken dwang scheen te ontrichgen, en als een dun, golvend gaas haar voorhoofd tot over de wenkbrauwen bedekte en aan haar staalblauwe oogen een diepte van schaduw verleende, die geheimzinnig sprak van een eindeloze diepte van gevoel. Haar profiel was zoo schoon, zoo volmaakt, als wij ze slechts op romeinsche camées door meesterhand gesneden terugvinden, het matie bleek van haar ovaal afgeronde wangen werd zeldzaam door eenig incarnaat verhit. Zij behoorde tot de groote vrouwen, al was zij niet buitengewoon van lengte, maar de smalheid van al haar leden, en de diaphane magerte van haar geheele persoon deden haar bijzonder rijzig schijnen. De aantrekkelijkheid van haar uiterlijk werd verhoogd door de onbetwistbare gratie van elk harer bewegingen, door het lanzaam slepende van elk gebaar, door de weekheid van haar stem en de zachte woorden, die steeds over haar schoon gevormde lippen vloeiden. Zij was, wat men in 't Fransch noemt *une charmeuse*.

Niettegenstaande het ongunstig oordeel der vrouwenwereld over Hortense, was zij eigenlijk geene coquette. Als jong meisje gehuwd met een man, die, veel ouder dan zij, de wereld door en door kende, had haar man haar kun-

nen leiden, want zij had hem lief, met blinde, onwetende teederheid. — Hij had er echter niet eens aan gedacht, iets van dat zeventienjarige kind te maken, had haar aanstonds als een vol-leerde vrouw van de wereld behandeld, en haar kinderlijk gemoed, haar kinderlijk vertrouwen op velerlei wijze geschokt.

Toen het »nieuwe« er af was, om een kind tot vrouw te hebben, ging hij tot zijn clubs en vroegere genoegens terug. Zij was eerst jaloersch, toen — onverschillig, — toen — er op bedacht van haar kant te leven zooals hij.....

Wat al tranen en slapeloze nachten in dat jonge leven voorbij waren gegaan, zou moeilijk te zeggen zijn. — Van kind was zij tot vrouw gerijpt, niet tot de gelukkige, rustige vrouw, die op het hart van haar echtgenoot bouwend, haar leven dagelijks door de zon der liefde beschenen ziet.

Met haar teervoelend hart, haar groote behoefte aan liefde, had zij duizelend rondgezien, na jaren lang rusteloos bespieden, verwijten en tranen, had plotseling de onverschilligheid zich van haar meester gemaakt. Was dat leven? — — Was dan elke daad van teederheid een logen? — Zou er ergens bevrediging te vinden zijn? Nergens een antwoord op de vragen, die in haar gemoed oprezen? Was dat samenleven met iemand, die haar ofwel met uiterste ruwheid, of wel vol onachtzaamheid behandelde, datgeen wat de mensch »geluk« op aarde noemt?

Zij kon dit niet aannemen. — Er moest een zaligheid bestaan, die beantwoordde aan haar zoetste verwachtingen.....

Was het dan te verwonderen, dat zij de huldebetuigingen, aan haar schoonheid en jeugd, — door anderen gebracht — — als een tegemoetkoming aanvaardde, en dat zij luisterde naar het gevaarlijke en verleidelijke gefluister van een groot aantal vereerders?

Iets waars en oprechts was toch in haar karakter; zij zocht nooit naar een verontschuldiging voor haar min of meer lichtzinnige daden en trachtte telkens weer haar man over te halen een ernstig en plichtgetrouw leven te beginnen.

»Had ik slechts kinderen«, zuchtte zij, »uit liefde tot hen, om hen een goed voorbeeld te geven, zou ik heel anders zijn.«

Zoo ging de eerste jeugd voorbij en zij was in Amsterdam bekend als een der schoonste en meest gevierde vrouwen.

Nu was zij weduwe, meester over zichzelf en aan 't hoofd van een niet onaardig fortuin. — Zij had den man, dien zij haar eerste liefde schonk en jaren trouw was gebleven, toch betreurd; en nadat hij haar voor altijd verlaten had, zich nog maar alleen zijn goede hoedanigheden en niet meer zijn gebreken herinnerd.

Toen Frans Verwilligen na zijn gezondheidsreis weer in 't vaderland terugkwam, was Hortense's rouwtijd voorbij, en op het lijstje visites, die zijn moeder hem als noodzakelijk te doen gaf, stond de douairière van Tak een van de eerste.....

De oude mevrouw Verwilligen had in overleg met haar man besloten, alles te doen, wat hun mogelijk was, om Frans in 't land te houden. — Zij had wel bemerkt, dat haar zoon een intieme vriendin in den vreemde had achtergelaten, en uit kleine mededeelingen de gevolgtrekking gemaakt: »dat het niet veel bijzonders moest wezen«. Met moederlijke verblindheid, al was haar zoon zonder positie, en al bezat hij niets meer, wenschte zij toch, dat hij een goed huwelijk zou doen; »eene vrouw met geld en in het vaderland; dat zou hem ineens rehabiliteeren, en hij was nu eenmaal niet geschikt tot werken en moest toch veel geld verteren.«

»Connecties«, dacht de goede vrouw verder, »dat is het eenige middel om tot een huwelijk te graken en daarom stonden op haar visitelijstjes alle families, die hem niet »te hostile« zouden zijn en die daarbij dochters en geld hadden, zoo ook alle weduwen, die over eenig fortuin te beschikken hadden en die »breed van opvatting« niets tegen Frans zouden hebben. — Buitendien, het waren louter kennissen uit zijn eerste jeugd, en hij was hun allen een bezoek verschuldigd.

Frans volgde geheel den raad zijner moeder. Het kon hem ook weinig belangstelling inboezemen,

waarmee hij den tijd doodde, en als het mooi weer was, en hij had zijn beste kleeren aan, zou hij moeilijk een gepaster bezigheid hebben gevonden.

Hij maakte dus de visites, ging echter nergens een tweede maal terug behalve bij Hortense.

Vroeger had hij zich zoozeer geen rekschap van al haar hoedanigheden gegeven, en misschien zou hij er later ook niet toe gekomen zijn, indien mevrouw van Tak — waarschijnlijk om eigen verveling te voorkomen — er geen behagen in had, hem voortdurend te prikkelen.

»Ik begrijp niet«, had zij eens 's avonds tegen hem gezegd, terwijl hij een kopje thee bij haar dronk, en zij, half op de canapé liggend — met verstrooide hand, de zijden kwasten van een der kussens streelde, — »Ik begrijp niet, dat er vrouwen bestaan, dwaas en zwak genoeg om ooit een man blindelings lief te hebben en hem volkomen te vertrouwen.«

»Dan hebt ge ook zeker nog nooit een man ontmoet, die dit verdiende«, antwoordde Frans een weinig bits.

»O... verdienen!... verdienen!... dat is een groot woord! Buitendien zult ge me toegeven, dat zij, die het meeste liefde verdienen (je schijnt te vinden dat dit woord iets beteekent) het allerminst daarmee begiftigd worden. — Het is wel vreemd, dat wij vrouwen, met onze groote capaciteit van beminnen, ons niet erg tot de zoogenaamde brave mannen aangetrokken voelen, maar meestal een zwak hebben voor buitensporige lieden, die ons toch niets waard zijn.«

»Ge zijt al heel algemeen in uw oordeel, Hortense, en ik moet u dan ook zeggen, dat ik vrouwen ken, die juist een ander soort van liefde koesteren en die alleen den man beminnen, dien zij ook onverdeeld kunnen achten.

»Gij doelt zeker op uw volmaakte..... hoe heet zij ook weer?... die trouwe pleegzuster, die u daar in Londen zoo verzorgde?.....

Frans voelde zich ontstemd :

»De naam doet er weinig toe!« zeide hij

eenigszins bits.

»Juist, ik dacht »is a rose less sweet«..... nu, die engel..... dan, maakt wellicht een uitzondering op den regel.....«

»Des te gelukkiger voor mij en.....«

»'t Is geen wonder dat gij, brave Hendrik, en zij, kuische Suzanna, bij elkaar zijt gekomen«, viel Hortense hem spottend in de rede, »pas maar op vriend, als zij u alleen liefheeft omdat zij u acht, zou die liefde wel eens door een kleinigheid van uw kant in 't water kunnen vallen.«

»Daar ben ik niet bang voor; zij is volgoedheid, vol toegevendheid, zij is, zooals ge haar zelf noemdet, een engel; — en ik ben vast overtuigd, dat ze mij alleen haar geheele leven zal liefhebben.«

»Een prachtige triomf voor u en een die veel moeite kost.

»Van een triomf of moeite kan hier geen sprake zijn: onze liefde is kalm als een rustige rivier.«

»Zeer poëtisch, er mankeert slechts een trekschuit op uw rivier en gij beiden in 't roefje!« spotte Hortense, »wat zou zoo'n eentonige rivier mij verschrikkelijk vervelen! Die zekerheid, die eentonigheid, die rust!«

Zij keek hem vlak in de oogen, die hij werktuigelijk neersloeg.

»Wat waren dat toch voor wonderbare oogen, die oogen van Hortense?« Hij vroeg zich dit voor 't eerst af.

»Ik verdien zeker niet onder de categorie gerangschikt te worden, die ge met den naam van brave Hendrikken bestempelt«, sprak Frans half verstrooid onder dien blik, die hij tevergeefs trachtte te analyseeren, »maar ik behoor toch ook zeker niet tot die categorie mannen, waar vrouwen, zooals gij ze beschrijft, alleen belang in kunnen stellen.«

»Kijk eens aan, wat een practisch voorzichtig jongmenschen! Frans, geloof me, ge zijt geschapen om een volmaakt huisvader te worden. Biecht maar niet bij mij, dat behoeft niet, ik heb toch mijn eigenaardig oordeel over u gevormd.«

Frans was ontstemd: dacht Hortense wezenlijk, dat hij zoo'n brave was, of nam zij hem in 'tootje en liep hij er in?

Hij kon niet ongevoelig worden voor Hortense's schoonheid en dat zij hem maar zoo scheen te rangschikken onder die mannen, welke door vrouwen van haar karakter nooit bemind konden worden, streefde hem volstrekt niet. En toch, hij had uren lang naar die stem kunnen luisteren, die hem nu uitdagend, dan streeklend, nooit..... gewoon toesprak.

Waarom stond hij dan eerder op als anders om afscheid te nemen?

Niet spottend nu, maar droefgeestig zag Hortense hem aan, toen hij haar vaarwel zeide. Zij liet haar smalle hand langer in zijn hand rusten dan noodig was, en in de sleepende aanraking van haar fijne toppen lag een teruggehouden liefkoozing.

Toen hij bij de deur van de kamer was, riep zij hem nog even terug.

»Morgen en overmorgen zal ik u niet kunnen ontvangen, Frans..... Adieu !«

ALLERLEI LIEFDE.

»Waarom mag ik morgen en overmorgen niet bij Hortense komen?»

Deze vraag had Frans Verwilligen zeker vijftig keer aan zichzelf gedaan; en hij herhaalde haar nog eens, toen hij den volgenden avond op zijn slaapkamer in het ouderlijk huis, zich klaar maakte om naar de comédie te gaan.

Waarom? Zij is niet ziek; zij gaat niet op reis, zij verwacht geen logées, dit zijn allen redenen, die zij mij wel gezegd zou hebben. Er moet dus iets zijn, dat zij niet bekennen wil... Zij wil iets verbergen, dat morgen of overmorgen plaats kan hebben... een ontmoeting natuurlijk! — Domoor! die ik ben!« ging hij voort, terwijl hij ongeduldig eenige dassen door elkaar schommelde, om een passende te vinden. — Dwaas! — tusschen haar en mij is nog volstrekt geen kwestie geweest van eenige genegenheid, wat kan het haar schelen, dat ik haar verdenk..... ik heb niets te denken, ik heb geen rechten, zij is mooi, jong, rijk, vrij..... heeft dus een regiment hofmakers, kan mij best ontberen, kan mij bovendien geen hofmaker noemen, in die richting heb ik nog niets gedaan. Het is dus duidelijk, dat zij om een zeer alledaagsche reden mij morgen en overmorgen niet ontvangt, zoo alledaagsch, dat zij er niet eens aan dacht haar mee te deelen; en als ik niet door mijne bedeesde, opkomende verliefdheid als verslagen en verstomd was geweest door haar gezegde, zou ik gevraagd hebben; »Mag ik weten waarom niet?» Wat kan het mij ook eigenlijk interesseeren? Over twee dagen zal ik het wel van haar te weten komen, misschien is het beter, dat ik er niet te veel waarde aan hecht, en het maar vergeet..... zoo niet in werkelijk-

heid dan schijnbaar..... Het zal toch gecne coquetterie van haar geweest zijn?..... Zou ik er dan inloopen?! Nu, dat zal ik haar bewijzen van niet..... alsof ik het leven en de vrouwen niet kende ik zal zoo onverschillig zijn, dat ik haar duidelijk bewijs, dat zij met mij niet behoeft te spelen. Het laat mij dan ook inderdaad geheel koud, en ik ben wel goed, dat ik er nu nog een oogenblik bij stil sta.«

Een tikje op de deur maakte een einde aan dit monoloog.

»Binnen!«

Een reet van de deur werd geopend en een dienstbodehand reikte een brief over.

Zoo! — dank je.« — De deur werd gesloten.

»God! weer een brief van Lucie.« Hij viel in zijn fauteuil en verbrak het couvert. De aanhef luidde:

»My own Darling, — bre..... ik heb genoeg van al dat »darling;« het wordt toch te sentimenteel..... hoe laat is het buitendien? Half tien..... ik mag me wel reppen, anders haal ik niet eens de laatste akte, — en die brief is ellenlang«

Hij wierp hem geopend op de tafel, voltooide in een paar oogwenken zijn toilet, spoedde zich zijn kamer af en het huis uit, terwijl de gedachte hem bezighield:

»Als een van Hortense's kennissen mij in de comédie ziet, dan kan men haar vertellen, dat ik er was... dan weet ze, dat ik mij toch amuseer, al ontzegt ze mij haar huis voor twee dagen. — Denkt zij misschien, dat ik na overmorgen nederig zal komen vragen om toegelaten te worden?..... dan vergist zij zich!« — — —

O! hij was niets, niets verliefd, die Frans Verwilligen!

»Juist goed«, dacht Frans; in de comédie zat hij naast Halberda, een habitué bij Hortense; — zou zij die ook een paar dagen op zwart zaad gezet hebben?«

De heeren hadden gebogen tegen elkaar en

daar de derde akte van Carmen juist begonnen was, verder niet gesproken.

Veel sympathie bestond er niet tusschen deze twee mannen, zonder reden voelden zij, dat zij elkander vermeden.

Niettegenstaande Frans Verwillingen's uiterlijk schitterend afstak bij de bleeke, stille, eenigszins niettjige Halberda, had deze laatste altijd een fijne, sarcastische trek om de lippen, die Verwillingen ontzettend hinderde, en die hij zich telkens voornam niet meer te zullen opmerken. Nu ook... er lag iets ondeugends in de uitdrukking van de kleine donkere oogen, waarmee Halberda naar de scène keek, iets, dat volstrekt niet overeenstemde met den toestand, in het spel ontwikkeld.

»Ik ben wel gek, mij iets gelegen te laten liggen aan de uitdrukking van 's mans gezicht,« dacht Verwillingen en hij nam daarbij de onverschilligste houding aan, die hij maar uit kon vinden, strekte zijn beenen zoo ver mogelijk onder de stalles voor hem en lorgnetteerde, blijkbaar zeer verstrooid eenige loges.

Halberda was een jongmensch van Friesche afkomst; rijk was hij, althans te oordeelen naar zijn levenswijze, en terwijl hij 's zomers zijn eigen villa — bij Scheveningen — geheel alleen bewoonde — wat aanleiding gaf tot allerlei praatjes — was hij 's winters met zijn moeder en zusters in de Hoofdstad en een trouw bezoeker van alle vermakelijkheden, die eenigszins aan kunst verwant waren. Dat hij niettegenstaande zijn onafhankelijke positie, zich niet haastte om een levensgezellin te kiezen, werd door alle jonge meisjes »vreemd« en door alle moeders bedenkelijk gevonden; — »daar moest iets achter steken.« — De »mooie mevrouw van Tak« werd ook daarbij genoemd, maar men wist geen feiten te vertellen, en hij was toch elk jaar vijf, zes maanden, zonder haar te zien... iets ernstigs kon het dus ook niet wezen, te meer daar Halberda, nadat zij weduwe was geworden, haar niet meer bezocht dan vroeger.

Al deze verschillende geruchten gingen ook door Verwillingen's hoofd, terwijl hij daar naast den Fries zat. Toen het scherm viel voor de

laatste akte, dacht hij er over weg te gaan, eerstens omdat de tegenwoordigheid van dien man zoo hinderlijk was en dan, omdat het niet onmogelijk was, dat Halberda Hortense zou zien, voor hij haar zag en zij dan wellicht zou vragen: »hebt ge Verwillingen dezer dagen niet ontmoet?» waarop Halberda antwoorden zou: »hij zat gisteren in de comédie naast mij, kwam pas met de derde akte en ging voor het eind weer weg.....» Hortense moest dan natuurlijk denken... Wel, dat Frans weinig of niets om haar gaf, dat hij elders zijn hart wegschonk.....

»Zal ik straks het genoegen hebben u aan 't souper bij mevrouw van Tak te ontmoeten, mijnlieer Verwillingen?»

De stem klonk duidelijk en ietwat spottend vlak bij hem.

»Pardon,... neen, ik heb mijn avond helaas bezet.»

Dat was een prachtig antwoord! Hij hield de eer aan zich... zoo... dus Hortense gaf een partij en had hem niet gevraagd; dat was duidelijk; — en wat een insolente kerel, die Halberda, om zoo'n vraag te doen, zoo op den man af; hij had immers wel kunnen wachten om te zien of Verwillingen kwam.

Deze verschillende gedachten ruischten pijlsnel door Verwillingen's hoofd, terwijl zijn buurman nu zeide:

»Dat zal haar spijten, want ik weet, dat zij aan uw gezelschap hecht.«

»Heel vereerend«, antwoordde Frans, zijn best doende luchtig te glimlachen en aan zichzelf vroeg hij: »drommel, waar wil de vent heen.«

»Ik weet dat zoo goed«, ging Halberda voort, omdat ik al sinds jaren een huisvriend van haar ben en daardoor misschien beter dan iemand in staat ben de indrukken waar te nemen, die anderen op haar maken.«

»Hij wil zien, of ik er in loop«, dacht Frans, »hij houdt mij voor den gek«, en hij zei luid en wrevelig:

Die indrukken schijnen u dan wel zeer te interessereen.«

»Zeker«, bevestigde de Fries kalm, »in 't algemeen interesseer ik mij voor elke uiting van

't menschelijk karakter, en meer bijzonder van de mannen en vrouwen, die ik dikwijls ontmoet; onder hen bekleedt mevrouw van Tak een van de eerste plaatsen, niet alleen omdat ik haar sinds jaren een innige vriendschap toedraag, maar omdat haar karakter door vele levensomstandigheden en aangeboren hoedanigheden, wel een bijzondere studie overwaard is.»

»Wel, hij geneert zich niet, dacht Verwilligen, terwijl zijn buurman sprak, »hij compromiteert haar, dat is zeker; welke man spreekt nu van zijn innige vriendschap voor eene vrouw, 't is onbeschaamd, hij spreekt over haar alsof zij hem toebehoorde, — en dat nog wel tot iemand, dien hij zoo weinig kent als mij..... de vent is bepaald smoorlijk verliefd van haar, en kan 't niet zwijgen.....«

»Karakterstudie moet heel interessant zijn, ik heb er mij nooit mee bezig gehouden«, gaf hij luid ten antwoord.

»Och«, sprak Halberda, »ik heb anders ook weinig in mijn leven te doen en..... wie zich aan een anderspiegelt, spiegelt zich zacht«. Bij dit gezegde kwam weer dezelfde ironische trek om zijn mond, die echter spoedig verdween, terwijl hij er melancholiek op liet volgen: »of dat beschouwen van anderen om zichzlf te veredelen echter geluk aanbrengt, is zeer te betwijfelen.«

Het gordijn ging weer op, hierdoor werd het gesprek afgebroken, en Verwilligen een zucht van verlichting slakend, dacht: »zoo'n preektoon! 't is een onuitstaanbare vent met zijn schijnheilig geschoren gelaat; ik begrijp dat Hortense hem niet uit kan staan, hij bemerkt zeker dat zij mij de voorkeur geeft; hij is stellig jaloersch.«

Het stuk was uit, en de beide heeren na een luchtig »bonsoir!« gingen elk hun weg: Tjard Halberda naar mevrouw van Tak, en Frans Verwilligen..... Ja? Waar zou hij heen gaan? Hij was ontstemd, en besloot eenvoudig naar huis en naar bed te gaan: »misschien brengt de dag van morgen mij aangename indrukken,« dacht hij, »en buitendien, als ik slaap vergeet ik alles.«

Thuis komende vond hij het onderhuis donker, de dienstboden waren dus naar bed; hij deed nachtslot, grendel en ketting zorgvuldig op de voordeur: »tot geruststelling van mama.«

De trappen opgaande zag hij mevrouw Verwilligen de eetkamer openen en hem tegemoet komen.

»Zoo, jongen, ben je daar,« sprak zij op hartelijken toon, »de komedie is vroeg uit van avond, dunkt me, kom nog even binnen, vader is van avond niet uit geweest en ik ben opgebleven om hem gezelschap te houden, kom ik heb een warm grogje voor je.«

»Ik zal maar liever naar boven gaan.«

»Kom! het is heel gezellig binnen, en dan, — wij zouden nog graag een woordje met je spreken, Clara is er niet.«

»O! dat is wat anders.«

En Frans ging de kamer binnen. De oude heer Verwilltgen zat in zijn *chambereloak* met zijn pijpje en courant bij de vroolijke verlichte tafel, hij keek, wel wat zenuwachtig, maar toch goedig naar zijn zoon en zei, terwijl hij zijn pijpje neerlei en werktuigelijk naar zijn glaasje grog tastte:

»Bonsoir! — Hebben ze goed gespeeld, was de zaal bezet?»

»Het gaat nogal,« antwoordde Frans onverschillig, en vond dit antwoord voldoende voor de twee vragen. Niet aan de tafel plaatste hij zich toen, maar in een lage fauteuil bij den open haard, de beenen naar het vuur toe uitstekende.

»Nu zal ik je eens een lekker glaasje geven,« sprak de moeder, haar hand op zijn schouder leggend, »je wilt immers wel?»

»Ja als u nog wat heeft.«

»Foei, deugniet, zou ik het je anders aanbieden?»

En de goede oude vrouw bewoog zich zoo vlug mogelijk van 't buffet naar de tafel en naar de theestcof met het warme water..... Zij plaatste het glas, toen het gereed was op een kleinen gueridon naast Frans, om het hem gemakkelijk te maken.

Er ontstond een oogenblik stilte.

»Is er geen nieuws in de couranten?» vroeg het jonge mensch.

»Niets bijzonders,« antwoordde de vader »de kroonprins van Duitschland is nog altijd heel gevaarlijk ziek ; — de geruchten omtrent een mogelijken oorlog verminderen, aan de beurs is alles slap ; geld in overvloed, maar geen plaatsing ; — er zijn nog altijd pessimistische beschouwingen over den toestand in Indië, omdat de koffie en suiker daalt zijn veel lieden er slecht aan toe, maar de cacao en 't goud nemen toe ; in 't algemeen kan er dus niet van achteruitgang gesproken worden ; de journalisten van onze dagen zijn echter ook dramaschrijvers, daarom schilderen zij graag indonkere tinten.«

»En dan den 'dood van mijnheer van den Heuvelle en 't huwelijk van mejuffrouw Koorbakker staan ook in de courant,« zei mevrouw Verwilligen.

»Ik ken die menschen niet,« — sprak Frans half verstrooid.

»Maar jongen ! Wel zeker ken je ze. Mijnheer van den Heuvelle is een tijdlang met grootpapa geassocieerd geweest, dat is nog geen twintig jaar geleden, maar hij was te ondernemend, de firma ging uit elkaar ; hij maakte echter een kolosaal fortuin op Deli, elk van zijn kinderen zal zeker acht ton krijgen, en er zijn er twaalf geloof ik. Dat is nog eens mooi, hè ? — Dat je de kleine Koorbakker niet herinnert verwonder mij nogal ; als jongen plaagde iedereen je met haar, en zij was je préférence op de dansles.«

»Ik herinner me niet,« — was Frans' geeuwend antwoord.

De vader en moeder keken elkaar aan, terwijl mevrouw een knikje aan haar man gaf om te zeggen, dat het oogenblik nu gunstig was om datgeen aan hun zoon mee te deelen, wat zij gedurende den avond besloten hadden.

»Frans,«..... begon de vader en de toesprokene keek verwonderd op, want hij hoorde aan 't geluid van de stem, dat zijn vader ongaarne maar gedwongen een ernstig thema wilde aanroeren, »je bent nu sinds eenige maan-

den weer in ons midden terug ; je gezondheid laat niets meer te wenschen over ; je eerste jeugd is voorbij, ik weet niet, of ik nog lang zal leven, en als ik sterf zal ik zeer weinig nalaten, je moet nu eens ernstig voor je toekomst gaan zorgen, hetzij dat je een rijk huwelijk doet, of dat je ziet in een zaak te komen. Je moeder en ik, wij willen je graag nog een poosje blijven onderhouden, maar wij zouden je willen voorstellen om een tijdperk zelf te bepalen, dat je op je eigen beenen zoudt staan»

De oude heer Verwilligen hield even stil, hij wilde zijn zoon gelegenheid geven iets te antwoorden, hij meende zoo toegevend mogelijk gesproken te hebben door op geenerlei wijze een toespeling te maken op het fortuin, dat hij zelf eens bezeten had en dat door Frans' schuld was verloren gegaan.

Frans echter antwoordde geen woord en gaf door geenerlei teeken te kennen, dat hij zijn vader verstaan had.

Nu meende de moeder te moeten spreken.

»Ja, Frans, het is zooals je vader zegt, je bent een man van ruim dertig jaar en niet alleen is het zaak om dan zelfstandig te zijn, maar het is ook noodig voor je toekomst. Elk jaartje, dat je ouder wordt, zal het moeilijker voor je zijn om een jonge, mooie, rijke vrouw te vinden... want je herinnert je wel, dat dat de drie vereischten zijn, die je stelt, die tusschen twee haakjes en »en passant« opgemerkt voor je goeden smaak meer pleiten dan voor je practischen zin.....«

»Zou het dan practischer zijn, als ik een leelijke, oude, arme vrouw nam?« vroeg hij met de grootste onverschilligheid, alsof hij over een kopje thee of een lucifer sprak.

»Neen, jongen, maar een mooi, jong, rijk meisje kan een groot huwelijk doen, en wel tien voor een.«

»Ja, — als zij lief heeft«, filosofeerde Frans.

»Natuurlijk; — als een jong, mooi, rijk meisje jou lief kan krijgen, en daar twijfel ik niet aan, zal zij je accepteeren, ook al bezit je niets. — Ik weet niet, of je een dergelijke positie aangenaam zoudt vinden, maar dat daargelaten, ben je al

bezig om van een dergelijk meisje werk te maken? »

«Ik zal u waarschuwen, moeder, als ik mijn eerste net uitzet», — zeide hij heel laconisch, en ging voort: »mag ik nu even uw beider wensch resumeeren om u te bewijzen, dat ik u goed begrepen heb? U heeft een zoon van dertig jaar, die heel veel geld van u opmaakte en op het oogenblik zonder verdiensten is, daar u hem niet zijt solliciteeren om een betrekking, en daar hij u niet gezegd heeft: ik ben geëngageerd met een schatrijke wees, maakt u u zorgen, dat hij nooit tot iets zal komen en na uw dood aan den bedelstaf zal geraken... u vindt hem onverschillig voor die eigen toekomst en om hem te prikkelen, wilt u hem een tijdperk stellen, binnen welke grenzen hij voor die noodlottige toekomst een redmiddel gevonden zal hebben..... Is het niet zoo?»

»Ja, maar je moet niet denken«... begon het ouderpaar tegelijk; hij stond op en onderbrak hen eenigszins wrevelig:

»O, er is niets hinderliks voor mij in; binnen een jaar zult u in 't geheel niet meer voor mij te zorgen hebben. Bonsoir! ik ben moe, ik ga naar bed.»

Hij ging.

De oudelui keken elkander aan.

»Als hij nu maar geen onvoorzichtigen stap gaat doen, zeide de vader, »ik ben wellicht wat hard geweest.»

»Jij?... hard?» vroeg de moeder half medelijdend, ongeloovig glimlachend, »buitendien, hij heeft No. één veel te lief, je behoeft niets te vreezen.»

Frans voelde zijn humeur niet verbeterd door de toespraak van zijn ouders. Hij was toch blij dat hij zich niet driftig gemaakt had, maar... dat deed hij in den laatsten tijd ook niet meer, het was veel te ongezond.

Op zijn kamer bromde hij iets van een »elendig bestaan», floot eerst een deuntje om zijn ergernis te koelen, stak toen eene sigarette op en wandelde op en neer met de handen in de zakken.

»Uit zijnde, ontmoet ik coquette vrouwen en sluwe, tergende mannen; thuis komende, — brommerige, gierige oude lui... wat is het hier toch een ellendig land met nare menschen.....«

Nu viel zijn oog op Lucie's ongelezen brief, hij tastte ernaar, alsof die brief een pleister op zijn verwonde geest zou leggen: »als zij nu maar niet te sentimenteel is, dan vind ik het nogal prettig om zoo bemind te worden«. — Hij zette zijn lamp naast zijn bed en strekte zich — na zijn rok uitgedaan te hebben — zoo gemakkelijk mogelijk op zijn dekens uit; de talrijke volgeschreven velletjes tusschen zijn gesoigneerde vingers nemende.

Hij las:

»My own Darling.

»Nu heb ik sinds zes weken niets meer van je gehoord. — Ik weet, dat je het druk hebt, ik maak er je ook geen verwijt van, maar mijn hart is zoo angstig en zoo bedroefd. — Ben je ziek? Heb je mij noodig? Mag ik komen? Oh, als je ziek of bedroefd bent, laat me dan komen! Ik ben op alle uren gereed, bij dag en bij nacht. Telegrafeer slechts: kom! en ik zal de gelukkigste van alle schepselen wezen.

Hoe maak je het toch, liefste Frans? Tienmaal per dag zou ik het je willen vragen, of het uit je trekken willen opmaken, zonder je door mijn groote bezorgdheid lastig te vallen... ja tienmaal per dag, en..... elken nacht ga ik met meer angst ter rust, telkens zonder tijding, nu al sinds zes weken. O ze zijn niet gauw omgegaan, die weken! Het schijnt mij een eeuwigheid, sinds ik je laatste dierbare lederen ontving, het waren slechts vijf regels toen, en je beloofted mij een langen, uitvoerigen brief; hij kan toch niet verloren zijn gegaan? Maar hoe kort ook het briefje was, onbeschrijflijk, kostbaar is het mij, er stond in: »ik ben gezond en vroolijk; heb nog geen betrekking, maar denk toch spoedig te zullen slagen, en het zal niet lang meer duren, totdat wij elkaar terugzien«.

Frans, geliefde, gij bezit een tooverstaf; in mijn hart was het als een lange, donkere winternacht, en toen ik die paar regels las, werd alles herschapen in de liefelijkste lente, de men-

schen schenen mij zoo goed, de wereld zoo schoon en het leven zoo heerlijk toe. — Ik ben niet ondankbaar, en heb ook dien zaligen indruk niet vergeten, maar zie je, in je edelmoedigheid, in je medelijden met de eenzame, achtergebleven Lucie, voegde je er aan toe: morgen schrijf ik een langen, uitvoerigen brief...», is het dan mijn schuld, dat ik dag aan dag dien brief verwacht? Gedurende twee weken kon ik het tamelijk uithouden, maar nu... neen, Frans, ik kan niet meer! — Je weet, liefste, eerst schreef ik je elken dag, toen om den anderen dag, omdat ik vreesde, dat die vele brieven je vervelen zouden, daarop bewaarde ik mijn brieven, om ze slechts tweemaal in de week te verzenden, en nu ja, ik schrijf je wel dagelijks, maar ik stuur mijn epistels alleen 's Maandags weg; je hebt over deze verandering niet geklaagd, je schijnt het dus goed te vinden. Je hebt ook zoo'n edel tevreden karakter; je klaagt nooit, niet eens toen je ziek was, en ik toch zooveel meer voor je had kunnen doen als ik deed. Herinner jij je nog die droevige, maar toch zoo gelukkige tijd? — Dag en nacht mocht ik je verzorgen, en je liet mij begaan, alsof je een klein kind was geweest. — En dan onze eerste wandeling door Kensingtongardens... weet je 't nog? Hoe weldoend warm waren die zonnestralen; er was een zoetheit als van nieuw leven in de lucht, en na die lange winterdagen verheugde jij je zoo bij den aanblik van 't groene gras en de kleine bloempjes, die hier en daar ontsproten! Ook de stilte en eenzaamheid van de omgeving bleek zoo weldoend voor je zwakke zenuwen, geen rijtuigen, geen muziek, geen menschenstemmen; in de verte de groote vijvers en daarachter de spelende kinderen. — Terwijl ik aan mijn geluk van toen denk, Frans, vlieten de tranen over het papier — vergeef de vlekken, die ze maken! Maar het was voor mij ook iets onbeschrijflijks: als men gedurende maanden tegen den dood gestreden heeft, om hem datgeen te ontrukken wat men op de wereld het liefste bezit, en men is daarin geslaagd, en ziet die beminde persoon met hernieuwde krachten, tevreden en zorgeloos in de lentezon wandelen... o,

het was te veel geluk! — Frans, die dagen, zullen zij ooit weerkomen? Nu je zoo ver van mij af bent, en ik in de folterende onzekerheid verkeer omtrent je gezondheid, is het mijn eenige troost, in je aandenken te leven, voor je te werken. Ja, lieveling, op allerlei manieren ben ik voor je bezig.

Eerstens ben ik nog altijd boarding-houze juffrouw natuurlijk, totdat al je kleine schulden betaald zullen zijn. Ik ben blij, dat je je daarover geen zorgen behoeft te maken. — Ik leef o zoo zuinig! Voor mijn toilet heb ik niets uit te geven. Al die mij vroeger een elegantje noemden, herkennen mij niet meer; als ik nog tien of twaalf maanden zoo voort ga, Frans, dan zijn al de crediteuren afbetaald; — je weet, niet hoe gelukkig die gedachte mij maakt. — Wees echter niet bang, dat ik er minder goed uit zal zien, als je mij over laat komen, of als je terugkomt naar hier. Je vrouwtje zal je geene oneer aandoen, dat beloof ik je. — Heb ik je al geschreven, dat mijn zuster en zwager van Aalsum mij niet meer willen ontvangen, zoolang als ik dit »geringe ambacht», gelijk zij het noemen, niet heb verlaten. Die vernederingen zijn mij lief, omdat het voor jou is, ofschoon het mij erg pijn doet, dat ik de kinderen nu niet meer zie. — Naar Glasgow ben ik ook niet meer geweest; vader en moeder weten niets van hetgeen ik hier uitvoer; zij dringen er wel erg op aan, dat ik over moet komen, omdat zij oud worden en niet lang meer leven zullen.

Die goede oudjes! God spare ze! want vooreerst kan ik niet weg; de boarders zijn niet tevreden, al verwijder ik mij maar voor een paar uur, en ik moet ook zeggen, dat het hoofd van zoo'n huis moeilijk gemist kan worden, daarbij komt, dat het alweer een kleine uitgaaf zou-zijn, want reizen kost altijd meer dan men denkt, en daar in Glasgow is iedereen gewend, dat ik cadeaux meebrenge, als ik uit Londen terug kom. — ik heb me dus voorgenomen de stad niet te verlaten, voordat al onze zaken geregeld zijn, liefste Frans.

Nu moet jij mij voor belooning, en om mij aan te moedigen (want ik beken tot mijn schan-

de, dat de moed mij wel eens verlaat) af en toe schrijven, al is het maar eens in de week; daarvoor zal je toch wel een oogenblikje tijd kunnen vinden.

Ziezoo, nu heb ik weer eens gepraat met mijn eenigen lieveling.

Als je in Holland niet mocht slagen om een betrekking te vinden, kom dan maar weer terug, het leven is niet duurder, al ben jij er bij, en dan kan ik misschien nog wel iets anders bedenken om meer geld te verdienen.

Wij zijn toch zoo gelukkig geweest Frans en zullen het nog zijn. — Je moet dus vooral niet uit valsche schaamte denken: »ik wil niet terug, als ik geen betrekking heb«; of »ik wil niet op de kosten van eene vrouw leven«; wat doet het er toe, lieveling, of de man of de vrouw het geld aanbrengt? Als men elkaar maar liefheeft, daar hangt het geluk van af.

Ik stuur je hierbij zes zijden zakdoekjes, die ik voor je borduurde; ik geloof, dat dit soort van crème je lievelingskleur is, niet waar? — Het pakje zal wel een dag later dan de brief aankomen.

Nu zal ik een einde maken aan mijn lang gebabbel; het kost mij moeite van dit papier te scheiden, dat je handen zullen aanvatten, waarop je oogen zullen rusten, maar het moet..... Adieu! — Toon nu eens, dat je een engel kunt zijn, en schrijf mij een hartelijken, gezelligen brief, zooals voor eenige maanden geleden. Dan zal je oneindig gelukkig maken

je eeuwig trouw vrouwtje,

Lucie.

Verwilligen sloot met een zucht van verlichting, alsof hij een zwaren plicht vervuld had, dezen brief. — Al rookende en gemakkelijk liggend had hij hem doorgelezen, en zich den inhoud niet meer aangetrokken dan dat het een ander, een derde, gold. — Lucie was een beste ziel, dat wist hij sinds lang; het zou ook niet onmogelijk zijn, dat zij eens zijne vrouw zou worden; maar het oogenblik was daarvoor nog niet gekomen. Het was heel aardig van haar, dat zij zijn schulden afbetaalde... och, vrouwen doen van die dingen als zij liefhebben!

Noodig was het echter niet; hij was nu al zoo lang uit Engeland weg... Enfin, als zij daar nu plezier in had, zou hij het haar niet beletten. — In 't algemeen was zoo'n brief hem toch eerder lastig dan aangenaam; er sluimerde in 't diepst van zijn ziel iets als gewetenswroeging, die daardoor opgehaald werd. — Zooveel te ontvangen, altijd maar aan te nemen, zonder iets terug te geven! — Als men ziek is, gaat het niet anders; maar als men beter is, zoo'n lui, lekker leven te leiden, als man, terwijl dat eene vrouw..... hm!«

Hij liet zich uit zijn bed glijden, sloot den brief zorgvuldtg in zijn schrijfflessenaar en begon zich uit te kleeden, terwijl hij tot eigen geruststelling tot zichzelf zei: »Ik zal haar trouwen, dat is zeker; maar later, later«..... Zijn horloge opwindende, zag hij, dat het ongeveer een uur was. — Of het souper bij Hortense al afgeloopen is?« dacht hij, »die ellendige Alberda zit haar zeker allerlei vleierijen te vertellen! Ik begrijp niet, hoe zij er toe komt zoo maar soupers te geven! Ik vind het heel ongepast voor eene weduwe; zij gooit bepaald haar reputatie te grabbelen. — Zou ééne fatsoenlijke vrouw hier in de stad nu zoo iets doen? En hoe onverstandig, mij daar niet bij te invleeren! — Zij moest toch begrijpen, dat het mij woevend maakt, en dat het maar van mij afhangt om haar in de oogen van iedereen... Zij vertrouwt zeker op de edelmoedigheid van mijn karakter, net zooals Lucie... alle vrouwen zijn toch hetzelfde«. Nu was Frans gereed om in te slapen en zou niettegenstaande Lucie's brief een goeden nacht gehad hebben, indien niet telkens voor zijn cogen het souper bij Hortense verscheen... tegen half drie dacht hij: »nu zal het toch wel afgeloopen zijn«, keerde zich toen om, (terwijl beneden papa Verwilligen telkens zijn vrouw wakker maakte om te vragen: of hij toch niet te hard voor Frans was geweest) — en sliep rustig in tot omstreeks tien uur in den morgen.

EEN HUWELIJKSAANVRAAG.

»Waarlijk niet, Adrienne, het is geen banaal compliment, de inhoud van je blad heeft mij uitstekend befallen; onze dames lezen zoo weinig Hollandsch, omdat men haar geen beschaafd Hollandsch weet te geven, het is haar onaangenaam boeken of tijdschriften te lezen, die niet de taal spreken, die zij in haar kringen terugvinden; daarom ook lezen zij zooveel Fransch. Ik ben zeker — te oordeelen naar dat eerste nummer, dat je een heel groot, een ernstig succes zult hebben en ik verheug er mij meer in dan iemand anders.«

»Ge zijt wel goed, mijn vriend, ik ben te zeer overtuigd van uw sympathie voor mij, dan dat ik ooit aan uw belangstelling zou twijfelen, maar is het niet juist de sympathie, die u al te toegevend stemt, en mijn gering talent overschat?« Zij reikte hem gevoelig de hand, hij vatte die, hoog er eerbiedig zijn grijze hoofd overheen en waagde het, zijn lippen er op te drukken.

Jonkheer Veegers werd aangediend.

»Wenscht gij met hem alleen te zijn«, vroeg baron van 't Beerenveld.

»Integendeel, hoe langer gij blijft, des te liever is het mij«.

»Is hij dan geen aspirant? Iedereen in Den Haag zegt het!«

»O foei, dat moest een reden voor u wezen om het niet te gelooven; buitendien, ik heb geen aspiranten; zij die mij een beetje kennen, weten wel, dat het huwelijk niet in mijn plannen ligt.

Altijd nog die herinnering van vroeger?«

»Misschien! — Pscht! — hier is hij. — Binnen!

Een forsich jongmensch van vijf à acht en twintig jaar trad Adrienne's kleine salon binnen; hij was met zorg gekleed; uit zijntvrijmoedig en zeer beleefd optreden herkende men terstond iemand, die gewend was zich in de beste kringen te bewegen; meer goedheid dan scherpzinnigheid sprak uit zijn donker oog, en de haren, die zooveel mogelijk afgesneden waren, lieten een laag voorhoofd zien, dat, gevoegd bij de weggetrokken lip op zwakheid van karakter en bekrompenheid duiden; een kranig, klein snorretje onder een fijn gebogen neus maakte echter veel goed aan deze tamelijk banale physionomie.

»Vivat Adrienne! ik feliciteer je!» En gul nam hij haar hand en drukte die broederlijk.

»Ik ben blij, dat je zoo'n aandeel in mijn werk neemt Willem! Je kent toch baron van 't Beerenveld, onze oud-minister van Buitenslandsche zaken!»

»Zeker kennen wij elkaar,« sprak de oude heer; »op het laatste bal ten hove in 't vorig jaar liet jonkheer Veegers zich aan mij voorstellen.«

»Inderdaad, mijnheer.«

»Neem hier plaats, Willem; verbeel je, dat mijnheer van 't Beerenveld mij complimentjes maakt over mijn blad; ben je er ook tevreden over?»

»Tevreden!..... maar Adrienne, ik bewonder..... bewonder en benijd je.«

»Jij! een man, die zich jaren geleden onsterfelijk maakte door zijn desertatie.«

»O! je spot, maar ik kan er goed tegen; je hebt me aan niet veel anders gewend.«

»Mijnheer en mevrouw van der Waal, de heer Cannelek! werd aangekondigd.

»En echte receptie! Een ministerieele audiëntie.« fluisterde de oude vriend in Adrienne's oor; »ik kom eens een volgenden keer terug en neem nu afscheid van je; ik ben liever met je alleen.....«

»Tot wanneer dan?» vroeg zij vriendelijk glimlachend.

»Over twee of drie dagen kom ik eens hooren, of je thuis bent.«

»Geloof maar niet als ze zeggen: niet thuis;

voor u ben ik er altijd.

»Ook al rij je door het bosch? Nu, au revoir!«

De oud-minister verwijderde zich, de drie aangedienden traden binnen. Adrienne begroette met bijzondere voorkomendheid mevrouw van der Waal, zelden had de jonge Veegers haar zoo innemend gezien, vreemd! want mevrouw van der Waal..... nu ja, misschien kende Adrienne die geschiedenis niet; hij zou haar later wel eens waarschuwen.

Pas waren de gasten gezeten en spraken zij over het nieuwe blad of Cornélie van Starum vloog binnen:

»Zoo, zoo, alleen aan het recipieeren, foei, redactrice, dat past niet, ik zal je wat helpen!« En zij kuste Adrienne op beide wangen en riep zonder meer complimenten uit:

»Ik doe even hoed en mantel af, menschen, dan kom ik weer binnen en zal jelui wat bezig houden.« Dit zeggende, stormde zij opnieuw de kamer uit.

»Een echt natuurkind!« verzekerde Veegers lachend, zijn snor met welgevallen strijkend.

»En een hart van goud«, verzekerde Adrienne.

»Ik geloof, dat mijn nichtje u veel last bezorgt«, zeide mevrouw van der Waal, »maar ik houd ook heel veel van haar en begrijp zeer goed, Adrienne, dat ge u aan haar gehecht hebt.«

»O, Cornélie! ze is zoo'n lief kind.«

Corry... Adrienne...«, mompelde Veegers in zich zelve, »en hoe durft zij er aan te herinneren, dat zij een nichtje is... de voorganger van van der Waal was een Starum; is Adrienne dan geheel blind, of doof, ik moet haar waarschuwen.«

Toen Cornélie terug kwam, werd het onderhoud zeer opgewekt en vroolijk; de baron Carger en de oude generaal Brester, een groot vereerder van Adrienne, werden ook nog aangediend; ook Adrienne's neef, baron van Kreling, die zijn achtjarig dochttertje meebracht, een echte lieveling van Adrienne. Het kind kwam ook dadelijk bij haar staan, sloeg den arm om Adrienne's hals en scheen haar niet te willen verlaten.

De vele belangstelling, die de nieuwe redactrice in haar vriendenkring ondervond, deed haar o zoo veel goed. Zij sleet eenige gelukkige uren, zichzelf en Montering zooveel mogelijk vergevend. Toch kwam zijn beeld bij oogenblikken voor haar geest en zag ze meewarig al de mannen aan, die haar nu omgaven met de gedachte: Wie onder u is nu werkelijk mijn vriend? Bij wien zou ik mijn tengere vrouwenhand vertrouwelijk op den schouder kunnen leggen en spreken:

»Ik word vervolgd, opgehitst door een nietswaardige, help me! red me! Ik ben slechts een zwakke vrouw, die vooral tegen de gemeene brutaliteit van een man uit het volk, een man zou willen plaatsen, die mij werkelijk was toegedaan.....«

En al glimlachend en pratend zag zij toch rond met deze sombere gedachten in 't hoofd, en zij wist eigenlijk geen eenen te vinden, die haar in ernst zou ter zijde willen staan. Complimentjes, praatjes maken, dàar zijn de heeren wel van thuis, maar zij zijn zoo bang..... (ik had een ouden vriend, die beweerde, dat de mannen baarden en snorren dragen om den trek van lafheid, die om hun mond speelt, te verbergen) voor onaangenaamheden, dat zij zich liever als daaraan onwetend beschouwen, of de dames er voor laten opkomen.

Om mee te dineeren, te lachen, te praten, kon zij haar vrienden bij dozijnen tellen, maar om echt hulp aan te vragen... neen, zij zag niemand! niemand! niemand!

Wat had zij ook hulp en steun noodig, was zij niet eene zelfstandige vrouw, een onafhankelijke, een blauwkous?

Het gezelschap ging uiteen, zonder iets te vermoeden van wat er in Andrienne's ziel omging, alleen Corry bleef dineeren en haar luidruchtige stemming was niet tot bedaren te brengen, totdat de twee dames 's avonds in Adrienne's loge de Macbeth gingen hooren.

Jonkheer Veegers en baron van 't Beerenveld voegden zich bij haar. — Bij het naar huis gaan vroeg jonkheer Veegers met nadruk:

»Kan ik u een dezer dagen alleen spreken?«

»Morgen om elf uur.«

»Goed. Dank u.«

De oude baron nam geen afscheid bij Adrienne's deur, maar nam het verzoek van nog een glas wijn te komen drinken gretig aan.

»Die lamme vent !« morde Corry, wat behoeft hij ons plezier nu weer te bederven! Waarom vroeg je hem ook ?«

»Stil, hij is vlak achter je. — Ik kon niet anders, hij zal niet lang blijven.«

»Zoo'n saaie doofpot !«

En fluitende ging freule van Starum de trap op en 't salon binnen.

Allerlei kaartjes en brieven lagen op Adrienne te wachten, even zooveel blijken van belangstelling. Ook een briefje van Montering, waarin hij reeds op de kopij voor 't volgende nummer aandrang en daarbij een paar dagbladen gevoegd had met ongunstige recensies.

— Zij reikte deze den heer van 't Beerenveld,

»Ziet ge wel, vriend, dat het alleen de goedheid mijner kenissen is, die mij zoo gunstig beoordeelt? Ziehier wat vreemden zeggen.«

»En wie verzekert u, dat het niet wangunst is, dat die vreemden voelen? Daarbij, gelooft gij, dat iemand uit onze kringen ongestraft in 't publiek mag optreden, zonder dat een heirleger broodschrijvers zich op hem werpen om hem te vernietigen ?«

»Arme broodschrijvers !« — En Adrienne zuchtte, en gaf zich rekenschap van al het lijden in dit hoonend woord verborgen.

De baron was bezig de bladen na te zien ; hij gesticuleerde al lezende en scheen er zich over op te winden, alsof het zijn eigen zaak, zijn eigen overtuiging gold :

»Die ezels ! — Vergeef me dames — die stommerikken ! — ik kan er niets aan doen... maar 't is te erg. — Nu, Adrienne, zulke critiek zal je geen kwaad doen, maar 't is toch akelig, want de massa, het groote publiek loopt er in, neemt blindelings een oordeel aan, dat hem voorgedreund wordt. O die kerels ! wist ik maar, wie 't geschreven had, ik zou ze uitslagen !«

»Mijn hemel, mijnheer, wat is er dan voor

ergs?» vroeg Corry.

»Ik hoor het liever niet, 't ontstond me zoo,« zei Adrienne.

»O Jennetje hoe flauw! Integendeel, 't is goed voor je; daar moet je maar aan gewennen; als men zoo in 't publiek optreedt, moet men niet bang wezen om beklad te worden! Ziezoo, nu lees ik eens de les! Was het goed gesproken? En bovendien, ik ben er erg nieuwsgierig naar!«

»Wat wensch je, Adrienne?»

Als het Corry plezier doet, mijnheer, geeft u ons dan maar een paar staaltjes te hooren.«

»De fatsoenlijkste dan..... die drie kleine vodenblaadjes, die alleen voor tramconducteurs en melkmeisjes geschreven worden, schenk ik je.

Hier zijn twee hoofdorganen, het Nieuwsblad en de Ochtendpost; het Nieuwsblad zegt:

»Heden verscheen het eerste nummer van »Vrouwenrecht«, onder hoofdredactie van mejufrouw van Tak. De dame schijnt goed bekend met de Hollandsche taal, al laat haar stijl aan klaarheid veel te wenschen over en al kan men haar niet geheel van gemaaktheid vrijpleiten. Wat haar ideeën aangaat over vrouwen en vrouwenrecht, zoo deed zij beter bij haar breukous te blijven dan zulke nonsens aan 't publiek op te disschen. Het best zal zijn zulke bladen zooveel mogelijk dood te zwijgen; zij stichten ontevredenheid en geven geen oplossing aan minder aangename sociale vraagstukken. Het is heden ook voor 't eerst en 't laatst, dat wij er melding van maken en voorspellen buitendien slechts korte levensdagen aan 't pas geboren kind.«

»Monsters!« riep Corry uit en zij omhelsde Adrienne als om haar een schadeloosstelling te geven: »Ziezoo mijnheer, nu zijn wij door de wol geverfd, en nu maar direct het andere, dan zetten wij er een flinken borrel op en gaan — naar de kooi!«

Zij bemerkte niet, dat Adrienne's oog duister stond, haar wangen gloeiden, en haar vingertoppen ijskoud waren. — De arme ziel spande zich oneindig in om zich goed te houden, zij was in haar particulier leven niet gewend aan

dergelijke beoordeelingen en kon ze voor het publiek gebracht nog minder verdragen. Zeker, had zij vooruit begrepen, waaraan zij zich blootstelde, dan.....

»Ik gehoorzaam, freule..... ziehier.

»Weer een nieuw blad, alsof ons klein landje niet overvoerd was van dag-, week-, maand- en halve maandbladen..... het schrijven wordt een ziekte, vooral onder de dames van tegenwoordig, want, lezer, het is een Vrouwenblad. Schrik niet, want er staan verschrikkelijke dingen in te lezen. Niets dat aangenaam of onderhoudend is, louter zedenpreken en emancipatiekwesities. — Geen roman of novelle, geen onderhoudende mode-causerie, of prettige reisbeschrijving, geen kookrecepten, geen hygiëne, niets, niets van dat al. Men moet wezenlijk leeskoorts hebben om zich op zoo'n droog, vervelend, veertiendaagsch blaadje te abonneeren. Gelukkig, dat 't niet wekelijksch verschijnt! Nu, moedige slachtoffers van de pers, abonneert u, abonneert u, zoo ge een slaapmiddel behoeft!»

»Dat moet geestig heeten!» zei Corry, »'t is prachtig. Zeker de een of andere slagtersknecht, die aan dat blad tot recensent-gepromoveerd is!»

»Het spijt me ontzettend, dat de publieke opinie zoo ongunstig is,« zei Adrienne, »er zijn groote sommen mee gemoeid..... het zou mij vooral voor den uitgever spijten,« voegde zij er haastig aan toe.

»Morgen zal ik u betere recensies brengen,« verzekerde de baron, »de conservatieve bladen spreken er stellig gunstiger over.«

Na dit gezegd te hebben nam hij afscheid.

»Morgen na middag dan«, riep Adrienne hem na; »s morgens ben ik niet thuis.«

»Uitstekend!»

»Eindelijk! Eindelijk!«, galmde Corry, »hoe kan die man toch zoo blijven plakken, hij moest toch begrijpen, dat hij vervelend is!»

»Wie begrijpt dat?« vroeg Adrienne met een bitter lachje, »niet eens de redactrice van »Vrouwenrecht«, — maar nu kindje, 't is laat: goeden nacht, en naar bed.«

»Mag ik niet in je kamer nog een beetje ko-

men napraten.....»

»Van avond niet, liefste, ik kan niet meer.«

»Wat heeft Veegers je toch gezegd, 't was zeker iets over mij?»

»Ik denk het ook; hij wil mij morgen spreken om elf uur.«

»O! o! en Cornélie dreigde met den vinger, pak hem maar niet in, hoor, als er eenigszins kans op is, geef hem dan aan mij, want, o Jenne, ik zou zoo graag trouwen, zoo graag, zoo graag!!!«

»Houd je van hem?»

»Niet meer en niet minder als van een ander, als ik maar 't huis uit kom, 't komt er niet op aan hoe!«

»Foei, wat zijn dat nu weer voor booze gedachten. Kom, ga gauw slapen, dan wordt dat hoofdje wat verstandiger.«

Zij kustte haar teeder als eene moeder en elk ging naar hare kamer.

Een kwartier later sliep Corry rustig, maar Adrienne lag te waken in den donkeren nacht: o God, kon ik maar terug! Ik heb al mijn moed verloren, en niemand, niemand, die mij helpt of steunt. — Ben ik dan verwaand of overijld geweest?! Nu ben ik gebonden en nu moet ik vooruit!! — Waarom deed ik het toch? Waarom leefde ik niet liever stil van mijn klein inkomen? Was ik dan zoo overtuigd een bijzondere roeping te hebben? Of was het om 't verloren geluk uit mijn jeugd te vergeten? — Charles?! — ja, in koortsige gejaagdheid heb ik mij in goede werken, in letterkundige bezigheden geworpen, omdat ik hem verloren heb. Hem! — Nooit heeft hij kunnen weten, hoe mijn geheele ziel aan de zijne geketend was! En toen papa hem beleedigde, en hij sprak: kies, tusschen je vader en mij! toen ging mijn geheel hart naar hem, maar ik dacht, dat kinderplicht boven liefde stond... papa was oud en alleen... ik moest mijn geluk wel opofferen..... 't mocht slechts zoo kort duren, dat leven, dat ik aan 't mijne verbond. Hoe onverwacht, hoe snel ontviel papa me... toen was het te laat!

En Adrienne weende, weende haar hoofdkussen nat, de tranen lekten langs haar slapen en

tikten op 't kussen: te laat! te laat! — Tegen den morgen sliep zij in en droomde van lachende en tierende monsters, die al sarrend ro-zige kinderhoofdjes in oranjebloesem gevat voor haar oogen martelden.

Zij ontwaakte met zware hoofdpijn, toen het al vol daglicht was, wat haar zelden gebeurde.

De brieven, die de eerste post haar brachten, gaven eenige afleiding. Uit verschillende plaatsen kreeg zij van dames uit goede standen waardeerend schrijven over haar blad en vooral de brief van Clara Verwilligen trof haar.

»Lieve Redactrice,

Ik zal u maar dadelijk zoo noemen, ofschoon we elkaar vreemd zijn. — Mag ik mijzelf voorstellen — Ik ben een koopmansdochter uit Amsterdam; wellicht hebt ge mijns vaders naam wel in geschriften ontmoet, hij heeft zich altijd veel met kunst en letterkunde bezig gehouden. — Eigenlijk draag ik zijn naam niet meer, daar ik gedurende eenige jaren met professor Götzling uit Dresden getrouwd ben geweest, en nu bijna reeds twee jaar als weduwe bij mijn ouders terugkeerde. — Eigenlijk ben ik zoo vrij u te schrijven, omdat elk van uw woorden als uit mijn eigen hart genomen waren. — Hoe dikwijls heb ik over de sociale positie van de vrouw nagedacht! Hoe dikwijls gewenscht, dat eindelijk ook in ons land, zooals in Engeland en Amerika, eene stem mocht opgaan, die de wond aanduidt en er heeling voor aanbiedt. Want dat doet u, en ik ben overtuigd, dat in Nederland honderden, en honderden vrouwen met mij u daarvoor zegenen en danken. — Ik voorzie wel, dat u groote moeilijkheden zult onder vinden, en misschien een schijn van tegenspoed. Laat u daardoor, bid ik u, nooit ontmoedigen. Het doel, dat gij u stelt, is groot, rechtvaardig, heilig. — Als de vrouw eindelijk in rechten gelijk zal staan met den man, als haar arbeid denzelfden prijs zal kunnen bedingen, als die van den man, als men uit haar meerdere zwakte en hulpbehoefte geen voordeel meer zal putten... dan zal zij het u te danken hebben. Ook al mocht de kracht u ontbreken tegen de ingewortelde opinies uw strijd voort te zetten,

dan toch hebt gij een groot werk gedaan: het ijs is gebroken, het pad door u geëffend, anderen, meer bedeesden, zullen uw voetstappen volgen. — Van nu af ben ik geheel de uwe; beschik vrij over mij, op elk gebied, waar ik u van dienst zou kunnen zijn.

Clara Götzling—Verwillingen.

Ja, die brief deed haar goed, bond haar een riem onder 't hart. En toen Corry voor 't ontbijt binnenkwam, zat Adrienne met een opgeruimd gelaat achter haar theeblad.

»Wel, wel, zoo zonnig? Wat is gebeurd?»

Adrienne gaf haar Clara's brief.

»Lees maar!»

Corry las hem met een half guitig, half ernstig gezicht.

»Dat is nog eens een mensch naar mijn hart!»

»Ik zal haar vragen een artikel voor 't blad te schrijven. zij schijnt aanleg te hebben en dan die groote overtuiging, dat klare inzicht over de verhevenheid van 't doel.«

»Pas maar op, dat ze geen Jezuïetenstreken uitvoert, die Verwillingens zijn, geloof ik, verschrikkelijk ultramontaan, papistisch zelfs.«

»Ik meende, dat ik wel over hen hoorde spreken bij mijn neef in Amsterdam; er moet ook zoo'n prachtig jongmensch daar in huis zijn, zoo'n losbol, die overdag altijd te paard zaten 's nachts nooit in zijn bed lag.....«

»Praatjes, maar ik vind het toch aardig, dat die naam je niet onbekend is. — Tegen den papistischen invloed zal ik mijn blad wel beschermen. Ik lees immers eerst ook alles, voordat het naar de drukkerij gaat.«

»O, wijze Jenne, — Maar geef me nu eerst een kop thee en een paar cadetjes, ik rammel!»

Zij ontheten.

Er kwam onder de hand een boodschap van Montering om kopij.

»Morgen om twaalf uur«, liet Adrienne heel positief antwoorden.

»Ik wil dat blad vandaag eens uit mijn hoofd zetten«, zeide Adrienne tot Corry, en morgen vroeg opstaan en den ganschen voormiddag tot

twaalf uur schrijven.»

»Salomo zelf spreekt uit je mond, beste schat, maar als ik je een raad mag geven, kleed je aan, 't is half elf, om elf uur komt Veegers en als hij je zoo treft, vraagt hij noch jou, noch mij; je ziet er uit als een echte blauwkous, en kijk eens, wat een inktmop op je mouw en geen korset..... foei, je moet niet denken, dat je al een oude vrijster bent, dat zouden alle trouw-lustige juffers veel te prettig vinden.»

Adrienne stond lachend op om te gehoor-zamen.

»En jij?» vroeg ze, zich bij de deur omke-rend.

»Ik? O ja, ik zou wel een paar boodschappen willen doen, mag Da meegaan, of heeft ze werk.»

»Dat is goed, vind het maar met haar, laat de keukenmeid dan hier in dien tijd afnemen. Wij dejeuneeren om half een precies.»

»Ik zal wel op mijn tijd zijn, ik brand nu al van verlangen te weten, wat Veegers te zeg-gen zal hebben, dat begrijp je.»

»Au revoir!»

't Was elf uur.

Adrienne zat, netjes gekapt en gekleed, in haar eetkamer, 't was daar een beetje donker, dat vond zij prettiger voor een eenigszins intiem onderhoud.

Jonkheer Veegers trad binnen. Hij was ook netjes gekleed, alsof hij werkelijk een huwe-liksaanvraag kwam doen. Hij drukte Adrienne zwijgend de hand en nam den stoel, die zij hem tegenover zich aanbood. Er heerschte een oogenblik een beklemmend stilzwijgen.

»Gij zijt precies op tijd!» sprak de jonge vrouw zoo onverschillig mogelijk, terwijl zij dacht: ik hoop maar, dat hij mijn kleine Cor zal vragen, 't zou haar zoo spijten als 't niet gebeurde.

»Mag ik u als eene vriendin, eene echte vriendin beschouwen, Adrienne, en op uw belang-stelling rekenen?»

»Zeker!» — Zij reikte hem vast haar kleine witte hand en drukte die zusterlijk.

»'t Is vreemd, de vrouwen zijn zoo teer en fijn, en zij schijnen zoo zelfstandig dikwijls — zooals gij bijvoorbeeld — dat niet zelden een man de behoefte voelt op haar te steunen. Zou die last niet wel eens te zwaar kunnen worden?»

»Als de vriendschap haar helpt dragen, neen!«

»Het is zeer moeilijk, wat ik u te zeggen hebge zoudt barmhartig wezen door mij een weinig te helpen.«

Betreft het iets gewichtigs in uw leven?»

»Juist, het gewichtigste wat er bestaat.«

»En dat is?»

»Mijn geluk.«

»Ligt het in mijn krachten daar iets toe bij te dragen, dan ben ik geheel bereid.«

»Het hangt uitsluitend van u af.«

»Dat is veel gezegd, mijn macht, mijn invloed is wellicht niet zoo groot, als ge u dat voorstelt.«

(Veegers voelde het oogenblik gekomen, maar hij durfde niet en maakte een zijsprong).

»Ge zijt zoo engelachtig goed voor die wilde Corry van Starum geweest; ik heb haar vroeger gekend; zij is zoo veranderd... nog wel een natuurkind, maar zooveel vrouwelijker en beschaafder.«

(Ziezoo, dacht Adricenne, nu komen we op 't onderwerp, de naam is uitgesproken, dat is reeds een groote stap).

»Zij is het liefste, beste schepseltje, dat er bestaat, zoo'n goed hart, zoo'n rijk begaafde geest.....«

»Ja wel, maar gij hebt dat alles in haar ontdekt, in haar ontwikkeld.....«

»Ik heb nog zoo weinig voor haar kunnen doen.....«

»Neen, neen, ze is zeer tot haar voordeel veranderd, daarom juist zou het zoo jammer zijn, indien ze in minder goed gezelschap kwam.....«

»Wat bedoel je?»

»En voor jou ook, er zijn zoo van die menschen, die men eigenlijk niet ziet.....«

»Je ontzet me!«

»Bij voorbeeld..... ik mag immers gerust spreken?.....

»Zeker.....«

»Die mevrouw van der Waal... Zij wordt in geen enkele goede familie ontvangen.«

»Kijk, Willem, daar roer je juist een van mijn zwakke punten aan. Ik geloof mevrouw van der Waal een lieve, falsoenlijke vrouw; dat haar man haar ontrouw werd, haar en haar kinderen verliet, is een groot ongeluk voor haar geweest, maar daarom geen slechtheid, dat daarop divorce werd uitgesproken en zij de kinderen behield, bewijst eerder voor dan tegen haar. Dat zij daarop met haar eerste liefde, den heer van der Waal, trouwde, is zeer natuurlijk; cene vrouw, die in haar omstandigheden verkeert, heeft nog meer dan elk ander een vriend, een steun bij zich noodig. Dat de geheele eerste kring, hier uit Den Haag, haar den rug toedraait, vind ik zoo onrechtvaardig, dat ik door mijn woorden, door mijn handelwijze daartegen wil protesteeren.«

»Je gedrag is zeker zeer edel, Adrienne, wijs en voorzichtig is het niet; er blijft voor een ieder iets stootends in, als men die mevrouw van der Waal jou »Adrienne« en freule van Starum »Corry« hoort noemen; dat zij buitendien de indélicatesse heeft haar verwantschap met Corry telkens zoo op den voorgrond te stellen, vind ik ook onkiesch«.

»Maar haar jongens zijn immers ook van Starums en Corry's eigen germain neven.....«.

»Nu ja, maar dat belet niet.....«

»Ik zal altijd de verdrukten, vooral de vrouwen, de hand boven 't hoofd houden, ik kan die onrechtvaardigheid niet dulden.«

»En toch, Adrienne, geloof me, de wereld vergeeft zooiets niet; er zijn geen vrouwen uit onze kringen, die met mevrouw van der Waal omgang hebben, jij bent de eenige, en zie je niet al dadelijk als gevolg, dat onze dameswereld zich een beetje van je terugtrekt? Buiten mevrouw van der Waal en Corry, die bijna altijd bij je is, waren er gisteren bijv. grootendeels mannen, voor je eigen en ook voor je vriendin moest je zien, dat te veranderen. Je offert veel te veel op voor mevrouw van der Waal, en zij is er je waarschijnlijk niet eens

dankbaar voor. Zij gaat hier uit in den kring van de parvenus en vreemdelingen en schijnt zich daar geheel op haar gemak te voelen. Wij mannen komen daar ook, maar brengen er onze dames niet: daarin ligt het verschil. Ik zou het heel naar vinden, als jij je ook, door 't trotseeren van de wereldsche opinies, langzamerhand in die kringen ging verplaatsen.»

»Ik zal er over denken, Willem, dat beloof ik je, ondertusschen dank ik je wel voor je goeden vriendenraad.«

Hij stond op. — Adrienne's gezicht betrok... Was hij daarvoor alleen gekomen?..... Moest zij dan Corry zoo haar illusies ontnemen?

»Was je daarvoor alleen gekomen?« vroeg zij, eveneens opstaande.

»Eigenlijk niet alleen daarvoor, ook niet hoofdzakelijk daarvoor...« (hij keerde zijn rug naar 't licht) »ik wilde je vragen, Adrienne, of je sinds je engagement met baron van Valkenburg, dat toen zoo plotseling verbroken werd, nooit meer aan trouwen hebt gedacht.«

Zij stond verpletterd... zij... zij... niet Corry? Ik? aan trouwen? Neen, nooit! nooit!»

Zij lachte schamper, een vreenide, zenuwachtige lach.....«

»Zie je«, ging jonkheer Veegers voort, ik bewonder je zoo, ik vereer je vooral..... en als ik zie, wat je van die wilde Corry van Starum gemaakt hebt, dan dunkt me, zou jij de volmaakste moeder zijn, die men droomen kan....«

»Och, denk niet aan mij«, sprak zij met een weemoedig lachje en in haar binnenste weende een stem: liefhebben, trouwen, dat kan ik niet meer, maar had ik slechts één goeden, waren, ernstigen trouwen vriend... ik zou overgelukkig wezen!

»Aan wie zou ik anders denken?«

»Aan elk ander jong meisje, aan..... Corry bij voorbeeld.«

»Zoo'n kind! Ja, dat is goed en aardig voor een avond, maar om je leven aan te verbinden, om alle moeilijke, droeve oogenblikken mee te doorleven, om in eeuwige vriendschap hand aan hand tot aan den dood te wandelen, om een vrouw te hebben, die je blazen eer aandoet,

eene moeder, een voorbeeld, een heilige beschermengel voor je kinderen!— Neen, Adrienne dat kan je geen ernst zijn; dat kan je me niet aanraden!»

Nooit had Adrienne Willem Veegers zoo hooren spreken; nooit had hij zich met zooveel goed uitgedrukt en zij dacht: had ik hem voor Charles gekend, misschien had ik hem kunnen liefhebben.

Zij vatte zijn hand en sprak zacht:

»Trouwen... neen, Willem, daaraan denk ik voor mij zelve niet meer... maar als je woorden geheel en al waar zijn, als je ook in een kalmer oogenblik dan nu, zooveel vriendschap en achting voor me koestert als nu, wees dan mijn vriend, aan een trouwen vriend, een beschermer heb ik dikwijls groote behoefte.«

»Reken op mij Adrienne!« hij kuste haar handjes, »ik zou reeds gelukkig zijn, iets in uw leven te mogen wezen; beschik over mijn persoon en over alles wat ik heb, en sta ook mij, met den liefderijken raad en het fijn vrouwenvernuft als eene zuster ter zijde«.

»Dank je, dank je... je maakt me heel gelukkig.....«

Hun beide handen lagen in elkaar, Adrienne zag hem onbewimpeld, vertrouwend aan:

»Ga nu«, sprak zij, »later spreken wij nog eens over een en ander, ik hoor mijn kleine ongeduld al boven heen en weer stappen.«

»Heeft hij me gevraagd?« stormde Corry op Adrienne los, toen deze het salon betrad.

»Niet direct, maar hij heeft er toch op gezinspeeld.«

»Dat is weer zoo'n antwoordje voor Jenne! Kom »heraus damit«, zeg me eens van A tot Z elk woord, dat hij sprak en elk antwoord dat jij gaf.«

»O, kindje, je vraagt mij het onmogelijke, je weet, ik heb altijd moeite om mijn gedachten en gewaarwordingen al sprekend onder woorden te brengen, maar om mij woordelijk een onderhoud te herinneren is mij totaal onmogelijk.«

»Nu, begin maar vast: jij zat als een opgeprikte kapel; hij kwam binnen, boog, jij gaf

hem een hand en een stoel, geen hart en hand; jij zei waarschijnlijk: »hoe maak je 't« of »wat ben je goed op tijd«, of een anderen dergelijken merkwaardigen volzin; hij was bedremmeld en jij werdt bedremmeld, omdat hij het was... Ziezoo, nu zijn we al een heel eind op weg; hoe ging het toen verder. Wie sprak het eerst mijn naam uit?»

»Ik geloof hij.....«

»Geloof je... geloof je... ja, hij natuurlijk, want je kondt hem toch niet vragen: kom je over Corry spreken? je hadt dat wel kunnen vragen, maar 't is niet gebruikelijk et les étiquettes de la cour... niet waar?»

»Hij sprak eerst over een ander sujet.«

»En dat was?»

»Je nicht van der Waal.«

»Wel, zoo'n sukkel, zoo'n durfniet; en wat had hij daarvan te vertellen.«

»Dat zij geen geschikte omgang voor ons was, voor jou vooral niet.«

»Voor mij vooral niet? Wat een dominee; dacht hij, dat hij hier een armenbezoek maakte en raad moest geven. Dan ben ik eigenlijk maar blij, dat hij mij niet gevraagd heeft, hem bedanken zou ik toch niet kunnen, en met zoo'n suffen zedepreeker zou ik dood ongelukkig wezen.«

»Maar Cor...«

Kraam maar verder uit; de hooidzaak, die ik weten wilde, is mij nu bekend; al het overige interesseert mij minder... of?... hij heeft jou toch niet gevraagd?»

»'t Idee! Hij weet evengoed als iedereen, dat ik niet trouw, ik ben buitendien reeds een oude jongeuffrouw, zes en twintig.....«

»'t Is waar, maar men ziet in de wereld zoo veel gekke dingen gebeuren.«

Adrienne had heel veel moeite om de schijnbaar onverschillige en toch zoo nieuwsgierige Corry met haar antwoorden te bevredigen.

»Je zit te suffen, Adrienne, waar denk je aan?»

»Aan 't blad.«

»En ik dacht, dat je er vandaag in 't geheel niet mee bezig zoudt zijn?»

»Niet direct, maar ik zal toch na het dejeuner...

ner eenige brieven schrijven; wat doe jij?»

»Ik ga paardrijden met... o hemel Veegers!... met mevrouw van der Waal.«

»Je doet me schrikken, ik dacht, dat je hem door 't venster weer zag komen; maar zou je dat wel doen, je risqueert er veel mee?»

»'t Is wat prachtigs, om een onzekere, maar toch mogelijke huwelijksaanvraag van jonkheer Veegers, zou ik mij alle plezier ontzeggen..... pas si bête!»

»Enfin, zooals je wilt; veel kwaad zie ik er ook niet in.«

»Je bent een heerlijke moeder, Jenne.«

Zij omarmde haar vriendin onstuimig en ging zich kleeden.

DE STORM KOMT OP.

Twaalf dagen waren verstreken sinds het bezoek van Veegers.

Corry was weer tot haar familie teruggekeerd. Een geregelde, dagelijksche briefwisseling was ontstaan tusschen Adrienne van Tak en Clara Verwilligen. De laatste had ook een uitmuntend geslaagd stuk gezonden voor No. 2 van »Vrouwenrecht» en Adrienne had in dezen omgang troost, afleiding en eenigen steun gevonden. Zij was zeer verlangend die vriendschapsbanden hechter aan te knopen en had haar bezoek in Amsterdam voor den volgenden Zondag aan Clara aangekondigd. Montering had zich niet meer vertoond, nog tweemaal had hij aan Adrienne quitanties van papier, enz. ter betaling gezonden, te zamen voor ongeveer driehonderd vijftig gulden, en toen zij den eersten keer moeilijkheden maakte, had hij mondeling, door een jongen, de boodschap gezonden dat: »indien de juffrouw het geld niet gaf, mijnheer Montering het zelf zou komen halen.» Adrienne begreep, dat er voorloopig aan dezen toestand, — die veel van chantage had — niets te veranderen viel, en zij besloot zoolang te betalen als zij kon, hopende dat intusschen de floei van 't blad vanzelf in Monterings kas genoeg geld zou storten om alle onkosten te dekken.

Het tweede nummer was nu van de pers gekomen en zag er goed uit. Het blad was met blauwe inkt op lichtgroen papier gedrukt — een uitvinding (!) van Montering en met een hygiënisch doel tot behoud van de oogen. Populair zou het, al was 't maar om die vreemde kleuren, nooit worden, maar dat beoogde Adrienne ook niet. Haar trant van schrijven was en bleef aristocratisch en zou dus de

lage volksklasse onmogelijk kunnen bevallen. De redactrice wilde ook geen directen invloed op de mindere klassen uitoefenen, maar beoogde de »toonaangevende« vrouwenwereld te bereiken en haar denkwijze te veranderen. Het werken der vrouw was ook zoo algemeen in de mindere standen, de meeste meisjes werden daar wel tot een broodwinning opgeleid. Dat haar blad dus alleen in goede kringen kwam en sympathie dàar vond, was voor haar een groote voldoening, en een gedeeltelijk bereiken van hetgeen zij zich voorstelde. Met welgevallen doorbladerde zij de laatste revisie nog eens en maakte hier en daar een kleine correctie. Ja, dit tweede nummer was nog beter dan het eerste, aangenamer om te lezen. Een eerste nummer is altijd droog; men moet zeggen, waar men heen wil, men moet een lijst opgeven van de onderwerpen, die men denkt te behandelen, men is nog zoo geheel vreemd tegenover de lezers.

Het tweede nummer daarentegen gaat met volle zeilen op den ingeslagen weg, men weet reeds, dat de inhoud hier en daar een sympathiek oog zal ontmoeten, men begint zich thuis te voelen op het terrein. Te midden van deze voldoening bleef haar cauchemar toch altijd »Montering«. Zijn laatste verschijning 's nachts had haar zenuwgestel zoo geschokt, dat zij 's nachts altijd van hem droomde, overdag niet uitdurfde uit angst van hem te ontmoeten, en bij elke schel aan de voordeur een angstige trilling haar om 't hart sloeg. Zij kon haar secretaire niet openen of zij zag dat afschuwelijke doosje met den gehaten ring, die haar het ontzettende beeld van dien nacht weer voor oogen riep.

Had zij niet wijzer en beter gedaan, Veegers maar aan te nemen, te trouwen; en zodoende voortdurend een natuurlijken beschermer bij zich te hebben? Zij zag dit niet in, en zonder affectie te trouwen scheen haar een misdaad. Zij kon niet! Gisteren had zij Cannelek's hypotheek aanvaard en Corry's rekeningen betaald, die zoowat achthonderd gulden beliepen. Zij had daarbij het meisje toegestaan, voor haar kosten twee toiletten te laten maken tegen den tijd, dat zij in 't begin van November aan 't hof gepre-

senteerd zou worden.

Niet alleen de angst voor Montering, maar de steeds toenemende geldzorgen wogen zwaar op Adrienne's gemoed. Toch wist zij als vrouw van de wereld altijd haar verdriet te beheerschen en verborg het zorgvuldig voor anderen.

»Veel reden tot dankbaarheid heb ik nog, vergeleken bij zooveel anderen, die buiten mijne zorgen en angsten nog een slechte gezondheid hebben. Zoolang ik maar werken kan, is immers niets verloren, ook al ging mijn forhuintje te niet.....«

Dien morgen kreeg zij nog een anderen, onaangenamen indruk: een brief van Hortense.

Dat was iets bijzonders; gewoonlijk schreven de dames elkaar alleen met Nieuwjaar, om een levensteeken te wisselen.

Zou zij den brief maar ongeopend laten; het kon toch niets goeds zijn! — O, hoe kinderachtig.

Zij las :

Lieve Adrienne,

Met schrik en ontsteltenis heb ik gehoord, dat gij nu heelemaal schrijfster wordt en zelfs je naam op een blad zet, dat »Vrouwenrecht« heet. Ik heb het niet gezien, maar een mijner vrienden heeft mij een exemplaar toegezegd. — Ik bid je, laat dat toch aan mindere menschen over! Toe, verlaat die redactie! — Ik vind het vooral zoo naar, omdat wij beiden denzelfden naam dragen; ik ben zoo bang, dat de luidjes er mij voor aanzien. — Adieu! Ik hoop, dat je gezondheid goed is.

Je zuster,

Hortense.

Adrienne glimlachte. »Altijd dezelfde«, dacht zij, veel pijn doet ze me niet, 't goede kind. Wat is ze toch oppervlakkig! Nu, als ze nooit iets in haar leven doet, dat erger voor onzen naam, is dan zoo'n blad te redigeeren... het »toe verlaat die redactie!« vind ik prachtig, alsof dat maar zoo niets was!... Ik zal er voorloopig maar niet op antwoorden, en zooals gewoonlijk met Nieuwjaar mijn missive zenden.« Daàr werd

weer gescheld aan de huisdeur, zij hoorde dat de spreekkamer geopend werd om iemand binnen te laten. Mietje kwam de trap opgevlogen:

»Juffrouw..... mijnheer Montering!«

Adrienne verborg haar ontzetting.

»Dat kan je immers wel bedaard komen zeggen. En had ik je buitendien niet order gegeven, dat ik voor niemand thuis was.«

»Ja, juffrouw, daarom windt het me zoo op, ik wist, dat de juffrouw voor niemand thuis was.....«

»Welnu?«

»Maar mijnheer zei, ik zie aan je gezicht, dat je jukt, ik moet de juffrouw volstrekt spreken, het is in haar belang.«

»Toen, ja, toen zei ik: komt u binnen, ik zal eens zien, misschien is de juffrouw met den sleutel binnengekomen, dat ik het niet weet. O, juffrouw, en toen had hij toch zoo'n grijslach, ik vind het een griezelig mannetje, hoor, als ik de juffrouw was, zou ik bang voor hem zijn.«

Een verschrikkelijke klets, die Mietje, maar zij was eerlijk en trouw; Adrienne moest geduld met haar hebben.

»Laat boven komen,« gaf zij ten antwoord en besloot een knecht in huis te nemen, die de indringers buiten zou kunnen zetten.

Ja, een knecht, dat was een goed idee, hoe was 't mogelijk, dat zij dit nu pas bedacht. In 't vooruitzicht van deze geruststellende bewaking, kon haar »binnen!« heel kalm zijn toen Montering klopte.

Montering, die van plan was Adrienne al haar geld af te nemen, had zich bedacht: van huwelijksplannen zou hij vooreerst niet meer spreken, totdat het aristocratische vogeltje op een cent doodbleef; dan zou zij hem wel nemen.

Zeër verlicht voelde Adrienne zich door zijn kalme, meer bescheiden houding.

»Over twee dagen verschijnt ons volgend no. begon hij.

Adrienne knikte bevestigend.

»Met dit tweede nummer moet veel gewerkt worden, daar wij op het eerste slechts honderd vijftig abonnées kregen, ofschoon wij er zeventig duizend van de wereld inzonden; zoo komt

dit omdat vele lieden eerst willen zien of het blijft bestaan, en dan, of men wel houdt, wat men belooft.«

»Maar honderdvijftig abonnées!« riep Adrienne uit, »zijn er dan geen vijftienhonderd boekhandelaars in ons land en kan dan elk niet ten minste één exemplaar plaatsen?«

»Bij lange niet! Daarbij is het heel onvoordeelig om langs den boekhandel te gaan, men moet hen 40 % geven, en daar ons dit te duur zou komen, heb ik buiten den boekhandel om laten colporteerden; zij schijnen dit bemerkt te hebben en werken ons tegen.«

»'t Is verschrikkelijk! Wat te doen?«

Het publick direct bereiken.«

»En hoe kan dat?«

»Door in de steden en dorpen, op 't platteland en overal te adverteeren.«

»Nu, dan moet dat geschieden.«

Montering lachte sluw.

»Ja, dame, u heeft goed praten; niets is zoo duur als adverteeren; waar halen wij het geld vandaan?«

Dat »wij« hinderde haar erg.

»U zult dan maar van 't kapitaalje af moeten nemen, dat ik u gegeven heb.«

De uitgever lachte luid.

»Alsof dat niet al lang op was!«

»Op? !« riep Adrienne ontzet uit, »dat is niet mogelijk; daarvoor gaf ik het niet.«

»Op, op... dat is ook betrekkelijk, het is in de onderneming gestoken, het bestaat niet meer aan geld, maar in papier, drukkersrekeningen, colportageloon, frankeerkosten, enz., het steekt in de onderneming; ik ben zelfs begonnen met er u honderd gulden tractement van rit te keeren.«

»Ik had nooit gedacht, dat het zoo ging, als men zijn kapitaal in een zaak gaf. Ik dacht, dat het kapitaal ongeschonden bleef en men met de renten handelde.«

»Dat is jammer voor u, maar het is niet anders en hoe zou u van de renten van 10.000 gulden een blad op willen richten? De teekening van het omslag alleen heeft 250 gulden gekost; ik heb, om 't goedkoop te krijgen, veel papier ineens ingeslagen. Ik bezat niet, dat heb

ik u van den beginne gezegd, en moest mij ook als uitgever van »Vrouwenrecht« een beetje fatsoenlijk inrichten.»

»Van mijn geld?« vroeg Adrienne.

»Waar anders van? En eenige oude schulden betalen, anders kon ik niets doen. U heeft heel weinig begrip van geld, dame, de koperen plaat alleen, die naast mijn deur staat en waarop »Vrouwenrecht« gegraveerd is — ook een uitstekende reclame voor de voorbijgangers — kost alleen al 50 gulden. Ik vind, dat ik bijzonder zuinig met het geld omgesprongen heb en met heel weinig heel veel uitrichtte.....«

»'t Is verschrikkelijk!« zei Adrienne.

De eerlijkste, beste man van zaken kan niet anders handelen dan ik deed; heeft u er iets op aan te merken?« voegde hij er aan toe, met iets dreigends in zijn stem.

Zij schudde zwijgend het hoofd. — Weg! Weg! haar 10.000 gulden waren verloren, dat begreep zij..... hoe ze terug te winnen?«

»Als de dame nu maar liever heeft, dat wij alles maar opdoeken, en 't tweede nummer niet laten verschijnen, dan is 't ook goed.«

»Maar dan is mijn kapitaaltje, dat »in de zaak gestoken werd«, onherroepelijk verloren?«

»Natuurlijk; u kunt het echter terug winnen, als wij de uitgaaf doorzetten, maar dan ook op een flinkeren voet.«

»Hoeveel zou daarvoor noodig zijn?«

(Hij had gewonnen).

»Ja ziet u, we moeten kiezen: weinig uitgeven en maar een paar annonces plaatsen..... maar dat is net zoo goed als geld weggooien, of veel annonceeren en dat is heel duur, — of No. 2 niet laten verschijnen en de onderneming opgeven.«

Dit laatste kan ik volstrekt niet doen, want ik kan d.e 10.000 gulden niet missen en moeten ten minste trachten ze terug te winnen; weinig annonceeren is geld weggooien, zooals u zegt en ik begrijp, dat dat waar moet zijn; toch... weer een tamelijke som geven is mij heel moeilijk..... ik kan er niet toe besluiten.«

»Morgen moet het nummer gedrukt worden en overmorgen verzonden; als wij annonceeren

is het het best, dat dit overal tegelijk en wel het eerst morgen plaats heeft; men zou dus van middag de annonces moeten opstellen en verzenden.»

»En wanneer moeten die annonces betaald worden?»

»Gewoonlijk aan 't eind van de week, waarin ze verschijnen.»

»En..... hoeveel zouden ze bedragen?»

»Dat is heel verschillend. Een advertentie in een der voornaamste bladen, in een groote stad kost veel meer dan in een provincieblaadje en in een kleine plaats.»

»Hoeveel advertenties en voor hoeveel geld had u dan gedacht.....»

»Deze nacht heb ik het zoo eens nagegaan, als wij een honderd advertentiën plaatsen, die door elkaar zoo wat op 25 gulden elk zouden komen.....»

»Dus 2500 gulden!»

»Ja, dat schijnt veel, maar als elke advertentie ons tien abonnéés opbrengt.....»

»Maar dat geld behoeft niet in eens gegeven te worden, niet waar? Die honderd advertenties verschijnen niet tegelijk?»

»Wij zouden met tien advertenties van middag kunnen beginnen, die worden dan Zaterdag betaald, dat is dus 250 gulden. — Als wij dan elke week voor 250 gulden adverteerden dan is de uitgaaf wat verdeeld.»

Adrienne zuchtte; zij voelde zich armer worden, zij had dit gevoel nog nooit gehad.

't Is goed,« zei ze gelaten.

»De dame moet mij vergeven, maar zij ziet nu in, dat het goed en noodig is; ik vrees, dat zij later alleen zijnde de noodzakelijkheid minder gewichtig zal vinden, en zich terugtrekken.»

«Mijnheer, als ik eens mijn toestemming geef.....» sprak zij hoog.

»Vergeef u me, ik ben een man van zaken en van orde, ik heb tien bonnetjes van 250 gulden elk, bij mij gestoken, als u die dan maar wilt teekenen, dan kan ik elken Zaterdag, gedurende de tien volgende weken het geld hier laten halen.»

Adrienne voelde zich beleedigd.

»Lieden van mijn eergevoel, is een gegeven woord net zoo heilig als een handteekening.«

»Ik vrees van niet,« sprak hij brutaal, »gij hebt mij althans beloofd..... en zijn blik gleed langs haar vinger, waar zijn ring niet aan zat.

»Mijnheer Montering, het zou beter zijn dit te vergeten; u hebt toen dwang op mij uitgeoefend. Ik hoopte dat gij er u over schaamd; geef hier die quitanties, ik wil ze nu teekenen.«

Zoo veel had hij niet durven hopen. Wat was dat gemakkelijk gegaan! Nadat zij tienmaal haar naam geschreven had, verliet hij haar zoo nederig en zoo spoedig mogelijk.

Adrienne voelde zich bij zijn vertrek als ontlast van een zeemonster, al was het haar ook duur te staan gekomen.

's Middags kwam baron van 't Beerenveld.

Hij vond haar zeer bekommerd gestemd. Toch lette hij er in den beginne niet op. Hij ook was een letterminnaar. Sinds hij geen minister meer was, had hij in proza en vers veel geschreven, had zich echter nooit aan publiciteit gewaagd en alleen maar af en toe in vriendenkring zijn opstellen voorgelezen.

Het schcen echter, dat zelfs zijn beste vrienden aan deze proef geen weerstand konden bieden en zij wisten altijd zich op de een of andere wijze te excuseren, als het op luisteren aankwam. De goede, oude man had op dat gebied menige vernedering moeten slikken, maar met zijn eigenaardige hoffelijkheid altijd gedaan, alsof hij er niets van bemerkte. — Het was dus een waar paradijs voor hem, toen hij ontdekt had, welk eene aandachtige, geduldige, belangstellende toehoorderes Adrienne was.

Adrienne was er te zeer op uit om iedereen verdriet te besparen, dan dat zij hem ooit zou hebben laten merken, dat hij haar verveelde, ja, uit eerbied voor zijn witte haren liet zij hem in de verbeelding, dat zij steeds tijd had om naar hem te luisteren en dat zijn werken van 't hoogste belang waren.

»'t Is merkwaardig,« zeide hij niet zelden, »dat jij, Adrienne, eigenlijk de eenige ziel bent, die mij weet te schatten; nooit heeft iemand

mij begrepen, en daarom boeiden mijn geschriften hen niet. 't Komt zeker, omdat je in ontwikkeling en beschaving zooveel hooger staat dan de anderen.»

Heden had hij weer een rol papieren bij zich en misschien had het Adrienne nog nooit zoo'n overwinning op haar zelve gekost om hem vriendelijk te woord te staan en hem aan te moedigen zijn lezing te beginnen.

»Ik heb vandaag een echte verrassing voor je, lieve vriendin.»

»Zoo? en dat is?»

»Een beschouwing over de vorming van de verschillende takken der Celtische talen.»

O, wat zal dat geleerd zijn!»

»Ja, maar ik heb getracht door allerlei spreuken en beelden uit de mythologie er een romantisch, poëtisch toontje aan te geven; jammer, dat je blad zoo meer uitsluitend voor dames bestemd is en niet eene meer wetenschappelijke, letterkundige strekking heeft, anders had ik je mijn stuk met plezier afgestaan. Ik geef je de primeur, ik zal 't je voordragen.»

Hij las een tiental pagina's en keek toen op:

»Wat zeg je er van?»

»Heel interessant, maar 'tis ook voor mij nog een beetje te geleerd.»

»Kom! Hoe heb ik het nu met je?» en haar goedig, vaderlijk aanziende: »Mij dunkt, er hapert iets, je hebt iets dat je hindert.....»

»O neen, wat zou ik hebben?»

»Ja, wat? Daar zit juist de knoop, die jonge dames hebben zoo allerlei hartsgeheimen..... maar, ik ken je al zoo lang, en mij dunkt er is iets bijzonders. Ben ik wellicht indiscreet?»

»Hoogenaamd niet.—Ik ben een beetje bezorgd over 't blad, anders niet, en 'tis heel goed, dat ik wat afleiding heb door naar u te luisteren, anders zat ik er maar over te suffen, en dat zou 't niet beter maken.»

»Zal ik dan maar voortgaan?»

»Heel graag.»

De oud-minister las..... en las..... en las..... ofschoon Adrienne met de grootste inspanning naar hem luisterde en haar vriendelijk oog onafgebroken op hem gevestigd hield, bemerkte zij,

dat haar geest geheel vreemd bleef aan 't onderwerp en zij volstrekt niet in zich opnam, wat daar gelezen werd.

Met een zucht van genoeg en een glans over 't gelaat keerde hij de laatste bladzijde om:

»Zeg mij nu oprecht je opinie, Adrienne, daarvoor kom ik, want er moet nog veel aan verbeterd worden en als wij dat tezamen bespreken, dan zou er reden bestaan om een goed resultaat te verkrijgen«.

»Ik zou er niets aan veranderd willen zien, uw studies zijn op dat gebied zoo uitgebreid en 't onderwerp ligt zoo geheel buiten mijn kennis, dat het al te vermetel zou zijn.....«

»Daar heb je nu weer die overdreven nederigheid. Laten wij het onderwerp op zichzelf onbesproken, maar de stijl, de keus van woorden, keus van beelden..... was er niets in, dat je oor kwetste, niets dat je trof als gezocht of onharmonisch?»

»Hoegenaamd niets«.

Dan mag ik met recht tevreden zijn, want ik heb je dikwijls strenge critiek hooren uitbrengen, Adrienne.«

»Strengheid ligt zoo in mijn karakter.«

»Hoe kan je dat zeggen!»

En de oude vriend schikte zich gemakkelijk in de diepte van zijn lage fauteuil, steunde zijn ellebogen en tikte spelend met de toppen van zijn vingers tegen elkaar.

Adrienne had een klein haardvuur aan laten leggen, want het was reeds een gure Octoberdag. Zij zat aan den anderen kant van den haard, evenzeer op een lage fauteuil tegenover den baron. Wie hen zoo gezien had, de een met haar blond hoofd, lieve, zachte oogen en tooverenden glimlach, de ander met zijn sneeuwwit haar en langen knevel, ietwat moede oogleden en melancholieke trek om den zeldzaam lachenden mond — zou zeker niet gedacht hebben, dat de zwaarste zorgen op dat meisjeshart lagen en dat die grijsaard — in vergelijking tot haar hel — een hemel op aarde bezat. De baron had eene lieve vrouw, twee gehuwde kinderen en vier kleinkinderen, geen van deze schepselen deed hem ooit een greintje ver-

driet en toch waande hij zich een van de beklagenswaardigste schepselen der aarde en maakte Adrienne tot de vertrouwde van zijn smarten.

Was dit om haar vertrouwen op te wekken en haar vriendschap voor hem een teederder karakter te doen krijgen?

Zeker zou hij zelf moeielijk deze vraag hebben kunnen beantwoorden.

Adrienne had juist sigaren en sherry laten binnen brengen.

»U weet, bij mij mag u gerust rooken.«

»Doe je mee?«

»Misschien straks een cigarette.«

Sinds zij Montering kende, waardeerde zij nog meer haar beschaafde vrienden, en het gaf haar een rustig gevoel, zoolang als één van hen in haar huisje was.

»Je maakt het een mensch eigenlijk veel te aangenaam, men zou hier altijd willen blijven zitten«, sprak hij, zijn lucifertje uitblazend en in den haard werpend.

't Is heerlijk om zoo iets te hooren zeggen.«

»Voor al als het zoo uit de diepte der ziel komt. Je weet niet, Adrienne, hoe zalig het voor een man van mijn leeftijd is, die zestig jaar lang nooit begrepen werd, eindelijk een verwante ziel te ontmoeten en wel in de gedaante van een lieve, jonge vrouw. Vroeger leefde ik eigenlijk niet. Eer en hooge posten, geld, naam, alles in overvloed, maar 't hart armer, rampzaliger dan de minste bedelaar! Mijn vrouw is wel ontwikkeld en verstandig en wij hebben in onze jeugd dol van elkaar gehouden. Maar dan kent men elkaar niet; en later passen de karakters zoo zelden in één. Zij is zeer huiszittend, altijd een weinig souffrant, zooals je weet, erg geïnteresseerd bij het innemen van vruchten en groenten, het nagaan van de meiden, het al of niet verbruiken van drie of zes meters gas, de prijs van de boter, vergeleken bij die van voor dertig jaar..... Ze is niet onbelesen, integendeel, maar het is, of op de wereld niets bestaat dan zij en haar huishouden; ik schijn maar zoo'n bijlooper. Zij bekommert zich nooit over mijn gezondheid, zij geeft zich geen rekenschap, dat ik toch ook naar lichaam en ziel mijn eigenaar-

dige behoeften kan hebben, zij informeert nooit of mij ook iets ontbreekt. Vroeger heb ik getracht haar in mijn letterkundig werk belang te doen stellen, vergeefsche moeite. Zij houdt niet van voorlezen, en al mijn geschrijf is haar net zoo onverschillig, alsof een haar totaal onbekende in Australië zat te schrijven; en dan; de puntjes gaan er af, ze wordt oud.»

»Arme vriend, dat is wel hard voor u.«

»'t Was hard... Adrienne, tot nu voor twee jaar, toen ik u ontmoette — ja, denk toch eens, 't is al twee jaar geleden; 't Was in de Witte sociëteit, weet ge 't nog? Dunkler leefde toen, en hij was daar met zijn muziekkorps.«

»Ik herinner 't mij perfect; ik dacht toen weinig, dat we ooit zulke goede vrienden zouden geworden zijn.«

»Ik wel, Adrienne, 't was, alsof er plotseling een nieuw leven in mij kwam, o, ik weet 't nog zoo goed.«

»Toen had ik pas mijn tweeden versbundel uitgegeven.«

»Juist, en dat gaf aanleiding tot een eenigszins uitvoerig, ik zou haast zeggen intiem gesprek.«

»Er zijn toch nog zooveel goede dingen in 't leven, ik geloof, dat we dikwijls ondankbaar zijn, ons al het droeve te zeer aantrekken en het gelukkige voorbij laten gaan.«

»Dat is een wijze levensfilosofie, die wij wat meer in practijk moesten brengen.«

»Theorie is dikwijls zoo gemakkelijk en de practijk zoo moeilijk.«

»Je bent wat te pessimistisch, Adrienne, voor zoo'n jonge vrouw, andere op jouw leeftijd genieten volop van 't leven, 't is de beste tijd...«

»Ik heb ook al veel geleden, dat maakt vroeg oud.«

»Ja... 't is mogelijk, anders, geloof me, de meeste mannen zijn niet waard, dat eene vrouw, vooral eene vrouw, zooals jij, hun eeuwige trouw blijft toedragen... je moet nooit meer liefde geven, dan je ontvangt; 't is een harde waarheid, maar een van de steunpilaren van 't aardsch geluk.«

Zij kon niet goed hebben, dat men op dit in-

tieme gevoel van het hart zinspeelde.

»O! ik heb nog ander verdriet gehad..... de dood van mijn vader heeft mij meer getroffen dan ieder ander, want het was toch voor hem, dat ik mijn huwelijk verbroken had.«

»Ja, 'tis heel, heel hard een vader te verliezen, maar iedereen moet dat verdriet hebben; er is nu eenmaal niets aan te doen, en de tijd komt met zachte hand die wonden sluiten.«

»Men gewent er zich toch nooit aan, maar, gelooft gij wezenlijk, vriend, dat buiten die groote beproevingen mijn leven zoo rooskleurig is? Ik heb groote en zware zorgen, en zoo groot, dat ik tusschenbeide geen uitkomst zie.«

Haar gelaat had de wanhopigste uitdrukking aangenomen, die men zich voor kan stellen, van 't Beerenveld was zeer ontroerd, hij voelde, dat zij waarheid sprak en vreesde haar pijn te zullen doen, door er op in te gaan.

»Ben ik voor u niet een oude vaderlijke vriend, Adrienne?«

»Zeker... zeker... och, 't zal ook wel niets zijn als zoo'n oogenblikkelijke moedeloosheid. Ik vraag u verschooning, dat ik mij zoo blootgaf; ik was zeer egoïstisch, 't moet u hinderen.«

»Kind!« sprak hij ontdaan, en een traan gleed langzaam langs zijn gerimpeld gelaat.

Adrienne schrok over den invloed van haar woorden. Zij stond op, ging tot hem, boog zich van achteren over zijn stoel en fluisterde, terwijl hij 't gelaat met beide handen bedekte:

»Ja, mijn vaderlijke vriend... dat is goed, dat maakt mij gelukkig... maar ik bid u, trek u mijn ontboezeming niet zoo aan!«

De oude man verhief zich, deed een beweging met zijn hoofd, alsof hij zijn aandoening wilde afschudden:

»'t Overmeestert me Adrienne, 'k kan er niets aan doen, maar de gedachte, dat jij een groot verdriet zoudt hebben, is mij onverdraaglijk, de heele wereld zou ik aan je voeten willen leggen om je gelukkig te zien, en... en ik ben machteloos.«

»De geheele wereld aan mijn voeten«, en ver-

trouwelijk vleide zij haar hoofd tegen zijn schouder: »dat is net, als een vader voor zijn eenig bedorven dochtertje zou wenschen.....« maar, en zij stond weer tegenover hem:

»Wie zegt u, dat gij machteloos zijt?«

Zijn gelaat klaarde op.

»Zou het mogelijk kunnen zijn, Adrienne, dat ik het geluk zou kunnen hebben één verdriet van je af te wenden!«

»Wie weet!«

»O, zegt het dan gauw!«

Misschien zeg ik het u mettertijd.«

»Is het waar, mag ik daarop rekenen? Geef me je hand daarop! Beloof me, dat, als er iets is, dat ik voor je doen kan, je tot niemand anders zult gaan dan tot je vaderlijken vriend.«

Zij reikte haar hand.

»Wil je daarop ook niet een zoen geven als eene dochter?« vroeg hij schuchter.

Zij lei haar voorhoofd aan zijn lippen.

»Dus, met die heilige belofte verlaat ik je vandaag. Je zult trouw zijn aan je woord, niet waar?«

Zij zag hem welsprekend aan.

Het was hem, alsof een warme zonnestraal zijn ziel bescheen en weggaande:

»Tot morgen of overmorgen, mijn lieve dochter.«

»Tot weerziens, mijn beste vriend!«

EEN SOIREETJE.

Halberda was een eigenaardig mengelmoes van eenvoud, openhartigheid, trots, heerschezucht en goedheid.

Zichzelf en anderen beheerschen was voor hem het onderwerp van aanhoudende studies en proefnemingen.

Hij had zijn passies in bedwang als een heirleger slaven en was niet weinig vervuld van zijn daardoor verkregen superioriteit boven andere mannen. Hij had zich van student af als leefregel gesteld nooit verliefd te worden. Waartoe dit diende zou hij zelf moeilijk hebben kunnen zeggen; het was alleen om zijn hoogmoed te bevredigen. Hij vond zeker de hoogmoed een edeler hartstocht dan de verliefdheid. Wat hij zich ook wijsmaakte: *«il ne faisait que changer de maitre»*. Maar de wereld liep er in, men bewonderde en achtte hem, niet ronder reden en de mannen vermeden hem, terwijl de vrouwen alles in 't werk stelden hem te prikkelen.

Voor Hortense was hij een soort bovenmenscheijk wezen; zij voelde zich klein en afhankelijk tegenover hem en dat zij hem nooit »aan den gang« had kunnen maken intrigueerde haar. Misschien..... misschien was hij wel wat verliefd van haar, maar noemde dit een hoogere, leedere vriendschap en schiep er genoeg in haar te bestudeeren en voor allerlei zielkundige proeven te plaatsen.

Echte, groote, ware liefde had Hortense nog nooit gevoeld. Wellicht was zij er niet toe in staat. Hevig bemind te worden — dit wenschte zij en daarvoor ook affectie terug te geven, ja, dat kon zij, en wist ook bijna alle mannen smoorlijk te maken; maar liefhebben, zonder dat zij bemind werd, scheen haar iets dat niet bestond, of dat althans eene dwaasheid was,

een ziekelijke dwaasheid.

Het was dus altijd een soort tournooi gebleven tusschen haar en Halberda.

Hij, — wilde niet verliefd worden, werd nooit verliefd en had onwankelbaar gepantserd, alle »manoeuvres« van Hortense zonder gevolg op zich laten afstooten.

Zij, — had op duizenderlei manieren tevergeefs gepoogd uit dien steen vuur te slaan. Het ergerde haar, dat hij niet verliefd was, en toch altijd zoo bij haar kwam. In stilte dacht zij wel, dat zijn schijnbare ongevoeligheid voor haar slechts voorgewend was, en zijn herhaalde bezoeken streelden haar toch.

Toen hij dien avond, na met Verwillingen in de comedie te zijn geweest, in haar salon trad, vond hij haar alleen, hij gaf daarover zijn verwondering te kennen:

»Ik ben zoo graag met je alleen, Isard, al die andere menschen maken mij slecht; het is zoo rustig en kalm voor me om met jou te zijn. Wij zijn ook zulke oude vrienden, er is tusschen ons nooit sprake geweest van liefde, en dat treft men zoo zelden in den omgang met mannen.«

Het was een allerliefst salon, waarin mevrouw van Tak zich bevond. Turksche kleeden hingen langs den muur achter de hooge canapés, in de drie hoeken stonden op hooge standaarden vergulde lampen, veel lage, Oostersche fauteuils en kussens waren hier en daar tot gezellige hoekjes gegroepeerd. Een hooge spiegel besloeg het penant tusschen de twee ramen en was geheel omlijst door palmen; voor den spiegel stond op een vergulden voet eene wit marmere Venus. Tegen de muren een paar olieverfschilderijen van oude meesters; tafeltjes en étagères met allerlei kleine kostbare voorwerpen waren met smaak geplaatst. Voor het haardvuur lag een enorm tijgervel, bij den haard — het lievelingsplekje van de huisvrouw — stond haar chaise longue, met vele lichtzijden kussens bedekt; aan 't hoofdeinde van deze ligzetel stond, van licht rose Boheemsch glas, een twee meter hooge, kelkvormige vaas, gevuld met afhangende groene bladeren. Ven-

sters, deuren, schoorsteen waren met rijke draperiën voorzien. Overvloed van levende bloemen op lage tafels maakten den indruk van kleine perken. — Het was een echte salon voor eene gevierde, elegante vrouw.

Daar zat zij weer bij het vuur op haar eigenaardig plekje, half tusschen de kussens, die zij altijd met oneindig veel bevalligheid wist te schikken en te gebruiken.

Halberda stond voor haar en luisterde gestreeld naar haar woorden.

»Je hadt me toch gesproken van een souper.«

O!... pas om twaalf uur; — buitendien, morgenavond heb ik geen souper en ik heb je de keus gelaten tusschen een van deze twee avonden. Ik had zelfs voor beide dagen porte close gegeven aan dien goeden Verwillingen...«

Dat was niet noodig geweest, vooral niet dezen avond, als je toch verscheidene andere menschen ontvangt.«

»Ik weet, dat hij je antipathiek is, en daar ik niet kon gissen, of je vandaag of morgen komen zou.....«

»De arme jongen! Hij zat naast me in de comédie en zag er heel ongelukkig uit. Ik vroeg hem of hij vanavond niet kwam soupeeren.«

»Heb je hem dat gevraagd? Maar dat is verschrikkelijk; wat zal hij wel denken, nu ik hem niet inviteerde?«

»Ik kon niet anders veronderstellen, dan dat hij ook komen zou; ik wilde echter zekerheid, want in dat geval zou ik mijn bezoek op morgen gezet hebben. Hij is wel een van je habitués dezen winter, maar twee dagen achter elkaar komt hij toch nooit of wèl?«

»Zelden; — maar 't is een gekke geschiedenis.....«

»Het is heel lief van je, dat je hem om-mijnnentwille wat verwijdert.«

»Heel lief?..... kon ik anders doen?«

Halberda ging op een »pouf« aan haar voeten zitten met gevouwen handen om zijn eene opgetrokken knie, en staarde in 't vuur.

»Ik zou willen, dat je anders kon... Hortense, maar dat je 't uit vriendschap voor mij

vrijwillig deedt.«

»Dat zou onmogelijk zijn, want dan kon wel elke dag iets anders opleveren.«

»Ben je zoo veranderlijk?»

Dat weet ik juist niet. Ik geloof niet, dat mijn karakter verandert, maar mijn stemming, en als ik een beetje minder onder jouw invloed was, dan zou je dat al heel spoedig gewaar worden. Om nu maar iemand te noemen, die.....«

Halberda bedwong een ongeduldige beweging.

Den eenen dag vind ik hem heel sympathiek; een soort charmeur met zijn groote, bruine, nadenkende oogen, zijn aristocratische gebaren en zijn hooge, mannelijke houding, — dat hij een prachtig mensch is — kan niemand hem ontzeggen.....«

(Halberda bleef uiterlijk geheel onverschillig; Hortense hoopte hem te plagen.)

»Welnu, er zijn dagen, dat ik hem lam, akelig, onbeduidend vind, misselijk... bijna; weer andere dagen vergeet ik zelfs, dat hij bestaat. Hoe komt dat nu? wat is dat?»

»Wispelturigheid, veranderziek, ja, ziek..... ziekte in de hersens, wellicht veroorzaakt door een moeielijk te verteeren champignon of truffel.....«

Hij lachte luid, wat hem zelden gebeurde; stond op en ging wat heen en weer door het salon loopen met zijn handen op den rug.

»God! God! wat ben ik toch blij, dat ik niet getrouwd ben, ik geloof, ik zou mijn vrouw op water en brood zetten, totdat ze geleerd had haar zelf te bemeesteren. 't Is mogelijk, dat het lichaam, de fysieke gezondheid, een grootten invloed uitoefent, maar die moet men maar beheerschen... wat men tegenwoordig al niet bestempelt met zenuwziekte... hersenziekte..... nervositeit!... weet ik het, 't is niets, als zich laten gaan, ja, zich laten gaan, alsof wij ons verstand en onzen wil niet hadden om ons zelf te leiden en ons lichaam te dwingen aan onze intelligenti te gehoorzamen, net zooals ik, de sterkere, jou, Hortense, de zwakkere, dwing mijn wil uit te voeren.«

Zij schrok een weinig, maar zeide lachend:

»Dwing, dwing... je hebt zelf gezegd, dat, zoo ik mijn wil slechts ophef en met mijn eigen wil me losmaak van je invloed... je niets tegen me vermoogt.«

»Probeer het eens!»

»Dank je wel, ik bevind er mij goed bij; het zou slechts inspannend zijn en zoolang je me niets ontzegt, wat mij aangenaam is, houd ik wel van zoo'n beetje tyrannie.«

Ontzeg ik je niets, wat je aangenaam zou zijn? Ik weet toch wel iets.«

»Zoo, en dat is?»

Hij trad op haar toe, lei zijn twee handen op haar tengere schouders, drukte haar achterover en sprak heel zacht, met zijn heeten adem tegen haar gelaat:

»De verliefdheid van mijn eigen hart.«

Hortense had geen tijd zich van haar ontsteltenis rekenschap te geven, want de deur werd geopend en een van de soupeurs, jonkheer Verleysen, trad binnen. Ook Halberda keek een oogenblik onthutst; de zware tapijten op trap en portaal hadden verhinderd, dat zij hem konden hooren komen.

Jonkheer Verleysen behoorde ook tot het leger »aanbidders« van Hortense; hij was wel zeventig jaar, maar nog een »vert vieillard«, bijzonder goed geconserveerd, lid van de Eerste Kamer en inspecteur van 't onderwijs, had hij, niettegenstaande zijn zeer beperkt verstand en geringe wetenschap, — de hoogste posten in 't land bereikt, dank zij de behendige beleefdheid, protectie, een hoogen dunk van zichzelf en de buigzaamheid van zijn overtuigingen. Hij verblindde meestal zijn toehoorders door 't vertellen van allerlei leugentjes. Met het grootste gemak wist dat oude mannetje te verhalen, hoe of de minister van Buitenlandsche Zaken hem om dezen dienst gevraagd, hoe of de gouverneur van de provincie in alles zijn opinie en raad inwon, hoe of hij eigenlijk de grootste staatsaangelegenheden regelde, daarbij was er geen hooge familie in Europa, waaraan hij niet geparenteerd was. — Primitief had hij Hortense door dit uitkramen verblind, en vond zij hem zoo'n potentaat, dat zij 't een heerlijk spel-

letje dacht om hem aan zich te verbinden, te meer daar een twaalfstal decoraties zijn jas versierden. Het kostte haar weinig moeite en hij was nu een van haar trouwste vereerders.

Halberda had hem echter in haar oogen spoedig van den piëdestal gerukt; zijn bijtend sarcasme hadden niets aan den armen man heel gelaten; zijn pruik, zijn valsch gebit en glazen oog, (dat zoo verliefd kon kijken), zijn doofheid, die maakte, dat hij alles verkeerd verstond, wat Hortense tot hem zei, dit alles gaf aanleiding tot hilariteit, ja, zelfs het leertje van zijn pantalon, dat geregeld van achteren recht uitstak tusschen het split van zijn prachtige jassen, was voldoende om Hortense's lachlust gaande te maken, en zij schaamde zich bijna, vroeger zoo tegen dien man opgezien te hebben. Hij was nu al veertig jaar lid van de Kamer, en 't was deze week voor 't eerst geweest, dat de man gesproken had. Deze »maïdenspeech« had ook wel brillanter kunnen zijn.

»Zoo, mijnheer Verleysen, 't is goed, dat u komt; ik vreesde nog half, dat met dit gure weer.....«

»Heel aangenaam, mevrouw, heel aangenaam, dag, mijnheer Halberda!»

Halberda boog zwiïgend, hij bladerde nu verstrooid in een album en liet den ouden vrijer met de huisvrouw redekavelen.

Verleysen had de fauteuil aangenomen, die naast de rustbank stond.

»Er is nogal nieuws in de stad«, begon hij, »freule Egbert is geëngageerd met den jongen Zeeplas, een rijk huwelijk voor 't meisje en de Zeeplassen zijn van tamelijke familie; mevrouw van der Mei is dood en de dochter van den burgemeester heeft een tweling.«

»Bedocht u de jonge mevrouw de Bei?» vroeg Hortense.

»Jawel, die is er ook bij.«

»Doove kwartel!»

»Dat weet ik niet juist, maar als 't mevrouw interesseert... kan ik er informaties naar nemen.«

»Kan ik u ook met iets van dienst zijn?» vroeg Verleysen, met moeite opstaande in lichte

gebogen houding met het onvermijdelijke leertje uit het split.

»Dank u!« riep Hortense, »blijf u maar zitten.«

»U weet, ik ben de dames heel gaarne van dienst, maar als u beter vindt van niet.....«

En daar zat hij weer.

Een lange heel erg blonde man kwam binnen.

»Baron Bausch«, en reikte hem de hand.

Baron Bausch was griffier bij de Amsterdamsche rechtbank. Hij was van een eerste Haagsche familie, een vriendelijk, innemend, rijk jongmensch, die de onverdiende reputatie had van valsch te zijn. Ten gevolge van een ongeluk op de jacht was zijn eene been wat opgetrokken en droeg hij een blok onder den linkervoet. — Hij was een liefhebber van uitgaan en pretmaken; hij had geen aparten kring maar kwam als ongehuwd man zoo'n beetje overal. Hij praatte graag en gezellig, wist altijd een reeks van schandaaltjes op te dissen, ook uit de families waar hij wel aan huis kwam, daarom noemde men hem valsch; als hij niet praatte, had hij iets melancholiefs over zich, zeker ten gevolge van zijn ongelukkig been, dat hem met zijn mooi forsح uiterlijk en zijn levenslust erg hinderen moest.

»Wat voor nieuws?« vroeg Hortense, toen hij gezeten was, na de andere heeren gegroet te hebben. Halberda had zich nu ook bij hen gevoegd.

»Het bonnetje van de van der Maanens is weggeloopt met baron Sluit; — Mevrouw van der Maanen is er over in wanhoop, zij had het volste vertrouwen in haar, en denkt nu, natuurlijk, dat haar kleine immoreele indrukken gekregen zal hebben.«

»'t Kind is drie jaar oud, geloof ik.«

»Zoowat, hoogstens vier. — Dan is mevrouw van Meenissen gevonden... en »flagrant délit« met den jongen Leilaert.....

»Stumperd !..... en?«

»Zij is reeds met... haar echtgenoot naar Brussel vertrokken.

»Geen duel?«

»Niets, de jonge Leilaert is een reus en van

Meenissen net een jonge juffrouw; ik denk wel, dat hij zich troosten zal, hij moet er ook haast aan wennen, men zegt, dat dit de zesde is, die hij betrapt, dat hij bij de vijf eersten kon doen, alsof hij 't niet zag, maar dat het ditmaal onmogelijk bleek.....»

Iedereen lachte luid, behalve Halberda. Jonkheer Verleysen vroeg, toen hij uitgelachen had:

»U spreekt immers van die geschiedenis met de melkmeid van Theunissen, niet waar?»

»Juist, ja, dat was het«, zei Hortense spottend.

»Ja, een rare historie, mevrouw Theunissen is ook een flinke huisvrouw, die heeft het dadelijk gesnapt.«

»Wat bedoelt u?» vroeg Halberda.

»Mijnheer vertelde 't immers ««

»Niet heelemaal«, riep Hortense,, »hij weet er het fijne niet van.«

»Die vind ik goed!« lachte Verleysen, »nu, ik weet er alles van. Mevrouw Theunissen wou weten, of de melkmeid water bij de melk deed, weet u, water; daarom zei ze: »Meisje, dat je water bij de melk doet, is heel naar, was het nog maar schoon water, maar neen, vuil, heel vuil water doe je in de melk, ze ziet grijs in plaats van wit.« — »Waarachtig niet, mevrouw«, betuigde de meid, »'t is heel schoon water, ik proef het altijd zelf.«

Het gezelschap giggelde en Verleysen knikte welgevallig over zijn succes.

»'t Is net zooals ik 't zeg; ik dacht wel, dat mijnheer Bausch er het fijne niet van weten kon.«

»'t Is twaalf uur, zouden wij niet soupeeren?» vroeg Halberda.

»Ik verwacht nog Pyrick«, zei Hortense, — daàr wordt juist gescheld, hij zal 't wel zijn.«

De notaris Pyrick verscheen.

't Is net een aardmannetje, zoo kort en breed, met een nogal mooi hoofd en prachtigen, langen peper-en-zout baard.

Hij is een familievriend, was de notaris van Hortense's man, en had altijd gehoopt het mooie weeuwtje te trouwen, zoo zelfs, dat hij met het oog daarop, haar zaken regelende, haar

in den beginne den indruk had gegeven, dat haar man niets of bijna niets naliet, dat alles in de war was. — »Als je weer eens over trouwen denkt, had hij gezegd, acht dagen na de begrafenis, »schrijf ik me als no. 1 op de candidatenlijst«. — En omdat Hortense, te bedrcefd nog, op deze ongepaste aardigheid niets antwoordde, had hij reeds over de verdeeling van Hortense's huis gesproken, als hij er zou wonen: hier zou 't kantoor zijn, dààr de badkamer. — Hij kwam in die dagen telkens om de zaken te regelen en ten einde raad had Hortense, daar die regeling niet vorderde, zichzelf met ijver en hardnekkigheid aan 't werk gezet, en toen bemerkte, dat haar een ruim fortuin overbleef.

Dit alles was vergeven en vergeten, men was daarom toch niet minder goede vrienden gebleven.

»Nu zijn wij compleet en kunnen aan tafel gaan«, sprak Hortense opstaande.

»Mijnheer Verleysen, uw arm s. v. pl. !«

»Is 't hier zoo warm?« vroeg de arme man en stoof naar de deur om die open te zetten.

»Je moest immers met mij gaan«, sprak Halberda fluisterend tot Hortense en trok haar handje door zijn arm.

»Als de heeren mij dan maar willen volgen.« Zij wisselde met Bausch een spottend lachje over den armen dooven vent, die bedremmeld bij de deur stond.

Levendig en gezellig werd gepraat. Hortense hield niet van talrijke partijen, maar zoo'n gezellig kringetje van mannen, die allen om het zeerst trachtten haar te behagen, was haar zeer aangenaam.

De notaris Pyrick, die niet veel tact had en weinig verdragen kon, werd wat luidruchtig. Hij stond op met zijn glas in de hand.

»Ik drink op de gezondheid... neen, op de beroemdheid... op de Europeesche faam van Hortense van Tak !«

»Wat is dat voor gekheid?« vroeg zij zacht aan Verleysen, haar buurman rechts.

»Heel lekker, dank u mevrouw.«

»Hortense heeft schoonheid en rijkdom, haar

ontbreekt niets dan de wereldberoemdheid, en die wordt haar dezer dagen verkwistend toegewaaid.»

»Hij moest liever zwijgen!» zei Hortense, zich naar Halberda overbuigend en zij dronk zenuwachtig haar glas uit, terwijl een wolk haar voorhoofd overtoog.

»Wie heeft niet gelezen den naam van van Tak op 't blaadje »Vrouwenrecht«?

»Mijnheer Bausch«, sprak Hortense luid, »mag ik u verzoeken den heer Pyrick het stilzwijgen op te leggen?»

De notaris mompelde iets als »pardon« en zette zich. Deze kleine onaangenaamheid had een floers over 't gezelschap verspreid.

Dienzelfden nacht nog laat, schreef Hortense aan Adrienne het briefje, dat wij kennen.

KLEIN INTERMEZZO.

Clara zat in haar rouwjapon met een mand vol stopgoed naast zich, in de huiskamer van haar ouders. De naald, die machinaal op en neer ging, liet aan haar gedachten een vrijen loop. Zij overwoog haar eigen verleden en wierp een blik op de raadselachtige toekomst. Het liefst stond zij stil bij de verschillende feiten uit de laatste weken. Frans was nu al een geruimen tijd thuis, men had weinig last van hem, ook weinig genoeg: hij verscheen alleen op de maaltijden en scheen het ouderlijke huis meer als een hotel te beschouwen, daar hij geen van de bewoners op de hoogte van zijn doen en laten hield. Neen, dat was het niet, wat haar bezig hield, maar de herinnering dat op den vooravond van zijn terugkomst een soort van nieuw leven voor haar was opgegaan. Toen toch had zij 't eerste nummer gelezen van »Vrouwenrecht« en sinds had zij verschillende artikelen in dat blad geplaatst. Haar denken, haar werken kreeg een doel. Buitendienzij had eindelijk een vriendin gevonden, zooals zij altijd gedroomd had, maar waarvan de verwezenlijking haar als een luchtkasteel was voorgekomen: »de lieve, edele Adrienne!« Zij was nu al tweemaal in Amsterdam geweest, had telkens een nachtje bij de Verwillingen's doorgebracht en Clara was ook eens een weekje in den Haag bij de vriendin gebleven.

Ja, zij was een engel, een lief schepsel, die Adrienne. Zoo innemend, zoo zacht, zoo fijn gevoelend! Maar... zij had verdriet, dat had Clara bemerkt, ofschoon Adrienne 't zorgvuldig voor haar verborg. Wat zou dat wel kunnen zijn?

Adrienne waande de Verwillingens rijk en wilde met Clara tot geen prijs over haar geld-

zorgen spreken, vreezende, dat dit materiele beeld de vriendschap zou komen verstoren, vooral vreezende, daar men haar nog niet genoeg kende, dat haar vriendschap den schijn van baatzuchtigheid aan zou nemen. Adrienne voelde zich zoo rustig, zoo beschermd in 't huis van de Verwillingen's, zij vertraagde telkens haar vertrek en werd door de oude lui op de handen gedragen.

In Amsterdam was zij ten minste zonder »zaken« en als zij naar den Haag terugkeerde, had zij 't gevoel van iemand, die naar de pijnbank gesleept wordt, en het afschrikwekkend beeld van Montering verhief zich in monsterachtigen vorm uit den rook van de locomotief, die haar residentiewaarts dreef.

Zij moest wel goed haar zorgen weten te verbergen, om ze voor het wakende, liefhebbende oog van Clara te vermommen.

Toch geschiedde dit.

Clara kon niet veronderstellen, dat er bij Adrienne mogelijkheid bestond van dagelijksche zorgen. Clara herinnerde zich met groot welbehagen, dat die vriendschap steeds met reuzenschreden vooruit ging en zij voelde: dàar lag haar verder levensdoel; zij zou iets worden, iets zijn voor Adrienne. Zij kende zichzelf genoeg om te weten, dat zij tot elke toewijding in staat was, als zij slechts liefhad.

Zij was in deze zonnige gedachten verdiept, toen Frans binnenkwam.

»Zoo, zusje, vlijtig aan 't kousen stoppen voor papa en broer?«

»Och, jongen, ik weet zoo weinig, wat ik met mijn handen doe; ik geloof wel, dat het kousen van vader zijn; jij hebt van die fijne Engelsche, die zijn me te dun; Daatje houdt zich daarmee bezig.«

»Ha, ha!« Hij ging tegenover haar bij 't venster zitten; hij, in zijn ochtendjasje; 't was elf uur. Dat deed hij nooit, daar stak wat achter.

»'t Was immers juffrouw van Tak uit den Haag, die verleden week hier logeerde?«

»Je bedoelt Adrienne? Ja natuurlijk is dat juffrouw van Tak, wat zou dat?«

»Wel, — je moest maar geen vriendschap met haar aanknoopen.«

»Waarlijk! Je bent wel goed! Beste jongen, ik ben je oudere en weduwe, vergeet dat niet.«

»Ik hoop van beter, ik ben er veel te blij om; maar waarom neem je zoo'n vreemdsoortige vriendin?«

»Vreemdsoortig? Omdat... omdat zij iets uitvoert in haar leven, zeker?«

Nu geen hatelijkheden en persoonlijke beledigingen. Ik zeg je immers niets onaangenaams, ik kom alleen maar een beetje praten.«

Clara zweeg. Waar bemocide hij zich mee! Permiteerde zij zich ooit een oordeel of een raadgeving met betrekking tot zijn vrienden? Natuurlijk was Adrienne een doorn in zijn oog; een voortdurend verwijt voor zijn luiheid.

»Ik meen je alleen te moeten waarschuwen«, sprak hij, »ze is excentriek, men vindt haar »onmogelijk« in de goede kringen, men mompelt er zelfs over, dat haar een... ja, hoe zal ik 't zeggen..... een gevaar bedreigt.«

»Een gevaar? Wat zou dat kunnen zijn? Als dat waar is, verlaat ik haar nog minder dan ooit!«

»Ik bedoel iets, waardoor zij haar familie, haar naam compromitteert«.....

»En dat zou zijn?«

»Ja, hoe zal ik 't zeggen?«

»Zeg maar net zooals 't is.«

»Ik weet het niet precies; men heeft niets juist genoemd, maar mij zooveel te kennen gegeven, dat het gevaarlijk voor je kon zijn, met haar bevriend te blijven; dat haar familie haar ook liever niet ziet en dat haar vriendschap met jou maakt, dat zij dikwijls en meer dan de familie lief is, in Amsterdam verschijnt.«

Clara had moeite om zich in te houden.

»Zoo? De familie! Och, wat een lieve familie en wat zijn ze voor mij bezorgd, zeker uit liefde voor jou! Compliment aan die familie, hoor, en zoolang als ze niet precies met duidelijke woorden man en paard noemen, houd ik die geheele familie voor onruststokers en intriganten. Het komt me voor, dat het voor jou

veel gevaarlijker is, met dergelijke kwaadsprekers om te gaan, dan voor mij, om die lieve juffrouw van Tak te zien, die nooit insinueert, nooit booze geruchten verspreidt, zoo met die verraderlijke halve woorden, zooals die familie!»

»Ik moest je toch waarschuwen.«

»'t Is goed; ga nu maar je belooning daarvoor bij de familie halen, hoor!»

»Ik verzoek van met wat meer eerbied over de douairière van Tak te spreken, je begrijpt heel goed, dat die waarschuwing van haar komt.«

»Van haar?! Van de zuster zelf! Van dat coquette, malle mensch, die zelf zooveel meer op haar register heeft.«

»Clara!« Frans vloog op.

»Wel«, ging ze voort, »dat is waardig van die zuster..... wil je me bang maken? Geloof je, dat ik eerder iets laat zeggen op iemand, die ik lief heb, dan jij op een van de dametjes, daar je 't hof aan maakt.«

»Je bent een ellendig slecht schepsel«, siste Frans en hij vloog de kamer uit, sloeg de deur achter zich dicht, zoodat het heele huis er van dreunde.

Vader Verwilligen kwam verschrikt uit zijn bibliotheek binnen:

»Wat is dat nu weer? Wel foei, Clara, eene vrouw van jou leeftijd moest toch verstandiger zijn en niet met haar broer kibbelen, net als twee schoolkinderen.«

»Neen«, zei Clara opgewonden, »die brave, vlijtige heeren moeten hun zusters maar slaan en deze moeten 't zwijgend en dankbaar aan nemen.«

»Waarom kun je toch geen vrede houden met Frans? Hij is zoo gemakkelijk in den omgang en loopt ons waarlijk niet veel in den weg; op die manier zal hij nog uithuiziger worden.«

»Dat zou moeilijk gaan, hij doet hier niets als eten en slapen en 't kost hem niets, elders zou hij moeten betalen.«

»Jij wordt ook onderhouden«.....

»Men onderhoudt dochters, niet de volwassen zoons.«

Ja, zeker als de dochters altijd thuis gebleven

zijn en niet al een eigen positie in de maatschappij hebben gehad.»

»O..... kost ik u te veel?»

»Dat wil ik niet zeggen, maar je moest wat verdragen en schikken, ik wil rust in mijn huis hebben, rust en vrede.«

»Zou u dat niet aan Frans zeggen?»

»Die arme jongen heeft al zooveel verdriet in zijn leven gehad, dat je moeder en ik hem ontzien; daarbij zijne gezondheid.....«

»Is bloeiend als een roos, hij is honderdmaal sterker dan ik, maar een leeglooper een luiaard...«

»Begin je weer?»

»Het wordt me ook tusschenbeide te erg om't aan te zien dat zoo'n reus, zoo'n jonge, sterke man, zoo geheel op zijn ouders leeft.«

»Bemoei je met je eigen zaken, en zoolang jij ons tot last bent, moest je maar liever dat punt niet aanroeren.«

»'t Zal niet lang meer duren, vader, dat be-
loof ik u; ik zal u van dien last ontheffen.«
Zij barstte in tranen uit. De heer Verwilligen
verliet de kamer.

»Wat is Clara toch onverstandig!« mompelde
hij hoofdschuddend in zich zelf.

Clara trachtte zich in te houden van snikken, zij borg haar werk en ging langzaam de trap op naar haar kamer. Haar geheele gemoed was in opstand over die onrechtvaardigheid. Eerst wilde zij dadelijk in een brief haar hart bij Adrienne uitstorten, maar zij herinnerde zich, dat haar nieuwe vriendin zelf verdriet had, dat zij niet kende, en dat wellicht veel grooter en zwaarder was dan 't hare. Zij zat dus maar stil voor zich te kijken, huilde eens fink uit en herdacht daarbij alle woorden, die gewisseld waren. Zij had tegenover Frans niet kalm kunnen zijn; hij tastte haar in 't teerste punt; die nieuwe, lieve, engelachtige vriendin, was hij nu zelf een puik, puik mensch geweest, dan had het haar minder gekrenkt maar nu..... daarna het optreden van den vader, die maar zoo klakkeloos, zonder eerst te informeeren wat en hoe, haar ongelijk gaf, omdat het hem onmogelijk scheen, zeker, dat Frans ongelijk kon hebben, ofschoon

dat dit jonge mensch tot nu toe niéts dan fouten in zijn leven begaan had, zich op geenerlei werk had toegelegd, en zij tenminste alles gedaan had om haar ouders verdriet en zorgen te besparen. 't Is waar, zij had een man getrouwd, die niet gefortuneerd was, maar gedurende de zes jaar van haar huwelijk had zij toch ook niets aan haar vader gekost, en nu kostte zij hem niet meer dan toen zij niet getrouwd was — (zij had toch ook wel in 't geheel niet kunnen trouwen) — ja, nog minder, want zij ging niet uit zooals vroeger.

Haar gemoed stilde zich allengskens, zij begon na te denken, hoe goed en lief vader en moeder toch eigenlijk waren; zij had berouw over de harde woorden tegen den vader gesproken. Neen, hij had haar niets willen verwijten, wat in zijn woorden onaangenaam bleek was een gevolg van haar bittere uitvallen. Hij was immers de beste man, die er op de aarde bestond! O! wat was zij slecht, erg slecht geweest! En zoo onverstandig op haar leeftijd! Dien goeden vader verdriet doen, en wie wist, hoe kort hij nog maar te leven had!

Nu weende zij van spijt, van innerlijke vernedering. — Zij zou hem vergeving gaan vragen nog voordat zij weer gezamenlijk aan tafel zaten. — Op 't oogenblik echter ontbrak haar de moed, zij moest eerst nog een beetje tot rust komen.

Zij ging aan haar schrijftafel zitten, nam pen en papier en schreef een artikel over 't verdriet der ouders, met strengheid en scherpte geeselde zij de jonge vrouwen en meisjes, die waren zooals zij. Wellicht, dacht zij, »zal ik tot het geluk van andere ouders op die manier iets kunnen bijdragen, en voor mij zelve is het heel goed, dat later eens over te lezen.....«

Naar de studeerkamer haars vaders gaande, kwam zij Frans' kamer voorbij, zij klopte even, opende een reet van de deur en sprak vriendelijk:

»Het spijt me, Frans, dat ik daar straks wat driftig was in mijn spreken.«

Snel sloot zij weer de deur en ijldes weg. Dit kostte haar nog meer dan tot vader te gaan,

dàar had zij werkelijk schuld.

De oude heer stond juist bij een boekenrek en scheen iets op te zoeken. Zij kwam heel dicht bij hem.

»Och, vadertje, het doet me toch zoo'n verdriet, dat ik daar straks.....«

Hij sloot haar in zijn armen, kustte haar hartelijk; hij zelf scheen ook spijt te hebben.

»Wij houden immers zooveel van elkaar, niet waar, kind?«

»Och ja, vader, maar ik ben zoo'n driftig, akelig schepsel.«

»'t Is nu immers weer alles goed?«

Zij droogde haar tranen.

Kan ik ook iets voor u doen?«

»Hé ja, graag. Je hebt jongere en betere oogen dan ik. Je weet dien Gerrit Braemcamp?.....«

»Ja vader.....«

Welnu, ik heb de uitvoerige catalogussen van zijn kostbare kunstveiling uit 1771... maar ik kan ze niet vinden.«

»O, dan zal ik eens even gauw zoeken.«

Zij knielde neer en nam vruchteloos eenige boeken van een lage plank, denkende, dat die het konden zijn; zij zocht ijverig en vooral op plekjes, waar de vader moeilijk bij kon.

»Hier heb ik wat«, riep ze vroolijk uit, »vijf boeken; vier ingenaaid, één ingebonden, bij de vier ingenaaiden is een heel dik deel met dezen titel: Catalogus van het uitmuntend kabinet schilderijen, teekeningen, prenten, beelden enz., door geheel Europa beroemd, en in vele jaren bijeengezameld door den heere Gerret (hé Gerret) Braemcamp, 't welk verkocht zal worden te Amsterdsm op Woensdag 31 Juli 1771 en volgende dagen in het groot logement Het wapen van Amsterdam, door de makelaars Philippus van der Schley, Jan de Bosch, Cornelis Ploos van Amstel J. E. Z., Hendrik de Winter en Jan Ijver te Amsterdam bij J. Smit, H. W. Dronsberg, A. Hupkens, IJntema en Tieboel, Boekverkoopers.«

»Ja, dat is het! Geef hier!«

Even geduld, vadertje, ik zal u de andere titels ook voorlezen. — Hier is het dunne ingebon-

den boekje, daar schijnen minder boekverkoo- pers bij te pas gekomen te zijn, en ze staan hier achterin en niet, zooals in 't dikke boek, op de eerste bladzijde: Hendrik Willem Dronsberg en Gerrit Klijn. De catalogus schijnt meer speciaal betrekking te hebben op den inboedel; deze verkooping heeft een half jaar later plaats, 27 Januari 1772, hier komen een reeks van make- laars bij te pas, wel vijftien, o.a. van der Lin- den en Jolles, heel bekend ook nu nog. — Hier is een van die dunne boekjes, dus 3e catalogus, met het portret van Breamcamp voorin, dunkt me; dit betreft meer de porseleinen; de ver- kooping had plaats 6 Aug. 1771; gedrukt bij dezelfde boekverkoopers; maar hier zijn er nog twee, dus 4 en 5, die verschijnen bij C. W. Röpche in de Voetboogstraat; hierbij staan geen namen van makelaars, maar de prijzen, die elk voorwerp opbracht en de namen van de res- pectieve koopers. Hier is nog een klein, los boekje zonder omslag, dat behoort er ook bij, hé, en 't is gedrukt bij Johannes Smit, Boekver- kooper op den Fluweelen Burgwal, bij de Hal- steeg..... ik herinner mij nog zoo goed de Hal- steeg uit mijn kinderjaren, 't was de tegenwoor- dige Damstraat, en de Stilsteeg... nu Paleis- straat; — weet u 't nog?»

»Ja, maar je knielt zoo lang, geef me nu die boeken.« Clara reikte ze hem over; hij kust ze.

»Wat doet u nu, vader?»

»Heb je me dat nooit meer zien doen, kind? ik vind het zoo akelig, als ik iets verlies, dat ik 't instinctmatig kus uit dankbaarheid, als ik 't weer terug vind; ik ben toch zoo blij, dat ik die boeken weer heb, ik hecht er zoo aan!«

»Ja?» — Clara stond nu op en stoffte haar japon wat af, »en waarom?»

»Och, ik heb in oude papieren en op 't stad- huis zooveel nasporingen gedaan over dien Braemcamp, en daarbij 't is nog een beetje in de familie; mijn moeder een juffrouw Thijen, was een nicht van hem; hij was haar oud-oom.«

»Hij moet heel rijk zijn geweest.....« Clara was achter haar vader komen staan en keek over zijn schouder de boeken in, »kijk u eens, voor bij de acht ton aan schilderijen zijn er

verkocht, en dan hier..... bij kleeven..... alles van fluweel, met zijde gevoerd; en dan het beddegoed, wit satijnen dekens met goud, o vaders, wat prachtige meubels! Hoe kwam hij toch aan al dat geld, 't is zeker een Oostersch fortuin geweest?»

»Ik zou 't haast denken, dat wil ik juist opsporen.«

»Och spoort u liever wat voor ons op, al kreeg u maar net zooveel terug, als u hadt, toen u trouwde.«

Een oogenblik kwam er weer een wolk tusschen hen.

»Kom!« zei de vader, ga moeder roepen, het is zeker tijd voor de koffie.«

Clara ging.

De zoogenaamde »koffie« bestond uit een tweede ontbijt, dat om half één gebruikt werd. — Er was zoowat van alles op tafel, behalve koffie. Een of twee warme schotels, Vichywater voor de moeder, wijn voor den ouden heer, bier voor Clara — die dezen smaak mee uit Duitschland had gebracht; — en melk voor Frans, omdat het melkdrinken hem maanden te voren in Londen voorgeschreven was.

Het koffiedrinken liep heel kalm af, de drie verzoenden waren bijzonder vriendelijk tegen elkaar, en moeder Verwilligen bemerkte niets van de voorbij getrokken onweersbuien.

Clara vond een gelukkige bezigheid en afleiding in haar werk en in haar dagelijksche briefwisseling met Adrienne.

EEN STAP VERDER OP DEN WEG VAN HET ONGELUK.

Bij oogenblikken was Adrienne vol hoop en moed; vijf nummers van haar blad waren nu verschenen; Montering klaagde niet, het ging dus stellig goed en dan... o Goddank, die familiale houding, dat indringerige, dat voor haar zoo vernederend spreken over liefde — van dien man — het kwam niet meer voor. Wel had hij wekelijks twee à driehonderd gulden laten halen en dat had Adrienne, grootendeels uit angst, telkens gegeven, maar nu zou ook no. 6 verschijnen, en als een blad drie maanden bestond, kon men zien, of het werkelijk levensvatbaarheid had.

Het was waar, haar kapitaaltje verminderde voortdurend; de vijftienduizend van Cannelek's hypotheek brachten haar slechts 3 % op; het losse geld, dat Montering telkens liet halen en de rekeningen van Corry werden van 't kapitaal afgenomen: ook voorloopig de vijfhonderd gulden, die zij jaarlijks aan haar familie gaf. Dan had zij voor zes à acht duizend gulden haar huisje nieuw gemeubeld, omdat zij dacht, dat dit goed zou zijn in haar positie aan het blad; verder was zij voor een man met gezin, die eene biljart- en koffiekamer op wilde richten, borg gebleven voor zes duizend gulden en had zij aan een ondernemenden maar armen fabrikant vijf en twintig honderd gulden geleend. O het geleende geld, als ze dat eens begon te tellen! zoolang als zij had, en men vroeg haar, men was in nood... ja, dan ontbrak haar geheel en al de kracht tot weigeren. Zoo smolt haar kapitaaltje hoe langer hoe meer, de dagelijkse uitgaven moesten er ook van bestreden worden, omdat de renten niet voldoende ble-

ken, in afwachting, dat het blad zou rendeerden. En dat kon niet uitblijven. Alles was er voor gedaan; die vijf en twintig honderd gulden voor annonces moesten veeltallige abonnées aanbren-gen.....

Waarom ook zou haar onderneming, haar po-gen niet gelukken? Zou God zoo onrechtvaar-dig kunnen zijn? Die deed wel aan iedereen, zij hielp, waar zij kon; haar streven was, het ge-luk van de menschheid op kleine en groote schaal te bevorderen. Ja! het moest slagen! Als het ongeluk ons aangrijpt, of als wanhoop in onze ziel binnentrekt, moeten wij ons niet laten gaan, niet moedeloos den strijd opgeven, maar meester van den toestand blijven, werken, strij-den, gelooven en hopen!

Het was op een avond in 't begin van De-cember. Adrienne had bij haar neef van Kre-ling gedineerd en aardige St. Nicolaassurprises aan het kind gebracht. — Zij voelde zich wat overspannen en besloot dadelijk na 't diner naar huis te gaan.

Men wilde haar wegbrengen:

't Hoeft in 't geheel niet; 'tis hier vlak bij, ik ben oud en wijs genoeg en 'tis nog zoo vroeg in den avond.

Zij wilde niet derangeeren en had voor zich-zelf den knecht pas om elf uur telteld.

Zij maakte zich dus gereed, voornemens dien avond vroeg te gaan rusten en nam afscheid.

Vijf, zes minuten met haastigen, luchtigen tred en zij was thuis. Zij nam den sleutel uit haar zak en wilde hem juist in het sleutelgat ste-ken, toen een hand zich op haar schouder lei:
»Adrienne!»

Een kreet van ontzetting bestierf op haar lip-pen; hij 'tlikkeren van een op tien pas af-staande straatlantaren, had zij Montering her-kend.

Zijn mager, bleek, rosachtig gelaat met die gemeene uitdrukking, zijn nietig, armelijk, laag figuurtje stond daar voor haar.

In een oogwenk kruisten allerlei plannen door haar hoofd, zij dacht niet, wat hij wel kwam doen, alleen maar: »hoe verlos ik mij van hem?»

Haar eerste beweging was, de deur te openen, instinctmatig dacht zij zich daarachter beschut, maar de knecht, die speciaal genomen was om zoo noodig den uitgever uit de deur te zetten, had dien avond uit mogen gaan... deed zij de deur open, dan kwam Montering binnen, en zij kon, neen zij kon niet een herhaling van vroegere scènes wagen.

»Wat wilt gij?» vroeg zij somber, een oogeblik trachtende tijd te winnen, om te beslissen wat te doen.

»Gij schijnt wel zeer bevreesd voor mij te zijn«, antwoordde hij grinnkend, ik zal even binnengaan en u zeggen, wat of mij hierheen voert.«

»Kom dan morgenochtend omstreeks tien uur; het uur komt mij nu niet gelegen.«

»En mij morgenochtend niet«, sprak bij brutaal, »denkt gij, dat ik mijn tijd kan verkwisten om visites te maken, als onze zaken zoo slecht staan..... ik heb wel wat anders te doen, ik zwoeg mij half dood aan dat blad.«

»Ik kan u echter nu niet te woord staan.«

»Ik eisch het.«

»Ik weiger, of ge moet het mij hier kunnen zeggen.....«

»En de bureu?»

»Spreek slechts, want ik zweer u bij God! als de politie voorbij komt, roep ik haar aan!«

»Niet zoo opgewonden, Adrienne (hij zei weer haar naam) 't geeft niets, en dan de politie... 't idee is prachtig, ze slaapt, of anders bemoeit ze zich liever niet met onaangenaamheden! die heeren kibbelen ook niet uit liefhebberij! buitendien, er zou een proces-verbaal opgemaakt worden, 't zou morgen in de couranten staan! aangenaam voor zoo'n fijne dame!«

Zij wist niet meer, wat zij zeide, zij voelde zich oneindig ongelukkig en kreeg vooral den indruk, dat het zoo bitter koud buiten was.

»Het is zoo koud,« sprak zij, »wat wenscht ge van mij?»

»Ik heb een drukkersrekening van twee en twintig honderd gulden, die moet morgen betaald worden!«

»Welnu, gij hebt mijn geld,«

»Alsof gij niet evengoed wist als ik, dat dat alles op is.«

»Ik kan niet meer geven, ik heb niet meer.«

»Is dat uw laatste woord! het blad moet dus vallen?«

O God! het blad vallen. En dat was het eenige, waarin zij nog een financieele redding voor de toekomst zag!

»Hoeveel zeidet gij?«

»Twee en twintig honderd.«

»Zou het niet in tweeën betaald kunnen worden?«

»Ik wil het wel probeeren, als ge vriendelijk tegen mij zijt.«

»Dus morgen, dan..... één duizend?«

»Enfin, voorloopig; maar de belofte voor 't volle bedrag.«

»'t Is goed.«

Hij haalde weer papier te voorschijn, een zakinktkokertje, eene pen.

Adrienne teekende, met ijskoude, bevende hand, voor de deur van haar eigen huis, waar zij zich niet in kon verbergen.

»Ziezoo«, zeide Montering, »maak het mij een volgenden keer niet zoo lastig lieveling!« Zij stond als een beeld, als een lijk, haar verdriet was te groot.

»Nu, adieu poesje, tot spoedig!« hij deed een paar passen, keerde zich om en maakte zoenhandjes.

Adrienne had 't juist gezien, want zij keek om, om te weten of hij ver genoeg was, zoodat zij binnen kon gaan zonder door hem gevolgd te worden.

Hij bleef heel langzaam achteruit de straat uitloopen, voortdurend lachend en zoenhandjes makend; nu ging hij den hoek om.

Met koortsige haast ontsloot Adrienne haar deur, ging binnen, grendelde haar zorgvuldig en viel toen neer op een stoel in 't zijkamertje, haar aangezicht, snikkend, in een hoop manuscripten verbergend.

Zij zat hier nog laat, toen de knecht thuis kwam, zij had de voordeur niet alleen durven laten met Mietje, die Montering wellicht binnen zou laten.

Arme, arme Adrienne !

Zij sliep dien nacht niet.

Zij had 't gevoel van een klein, hulpbehoevend kind, dat tot een ieder de armen uit zou willen steken: helpt me! helpt me!

Tegen den morgen kwam er eenige kalmte in haar gemoed en sliep zij een uurtje in. Zij had zich herinnerd, dat Veegers zoowel als van 't Beerenveld haar, als een gunst gevraagd hadden aan hen te denken, als zij ooit van dienst konden zijn.

Dus in 't uiterste geval.....

Bij het ontwaken vond zij een brief van Clara en van Corry. De laatste beschreef haar receptie aan 't hof in volle verrukking; de koningin was zoo lief voor haar geweest, en zij zou bepaald succes hebben op 't bal van de volgende week.

Clara's brief was ernstig en stil, maar deed Adrienne veel meer goed in de stemming, waarin zij verkeerde. Hoe kon 't ook anders. Corry was nog een kind, niettegenstaande haar negentien jaar, zij had geen verdriet gekend en Adrienne was zelf de eerste geweest om alle moeilijkheden uit haar leven weg te nemen, haar elke ontgoocheling te vermijden. Clara had een lijdensschool doorloopen en 't leven had haar gerijpt, Adrienne vond in haar een waren moreelen steun; ofschoon zij haar nooit over haar zorgen sprak, voelde Adrienne toch, dat zij de kalmte bij de Verwillingen's inademde en dat zij in Clara's bijzijn voor een poosje alle verdriet en zorgen van zich af kon zetten. Om zichzelf een zielsversterking te geven, schreef zij haar dadelijk 's morgens een briefje met de belofte, de twee volgende dagen in Amsterdam te komen doorbrengen.

Zij had het wel noodig een acht en veertig uur lang zonder de nachtmerrie met name Montering te zijn.

»Och«, zei ze dan tegen Clara, »kon ik maar altijd, altijd hier bij je wonen! Hoe gelukkig zou ik zijn.«

»Dat zou moeilijk gaan.« — Clara dacht aan scènes met Frans — »maar ik zou wellicht in den Haag, vlak in je buurt een paar kamers

kunnen huren, maar dan moet ik zelf eerst wat verdienen; vader wil mij wel bij zich in huis onderhouden, maar buitenshuis..... neen nooit! Het zou ook voor mij zoo goed zijn, ik was zooveel jaren aan een onafhankelijk leven gewend, en dan weer zoo als een jong meisje bij de ouders terug te komen, er is iets hards in..... mijn ouders hadden zich al lang getroost over mijn wegblijven, zij hadden hun leven zoo geheel buiten mij ingericht..... ze zouden me niets missen vooral nu niet, omdat mijn broer thuis is.»

»He ja, denk daar eens over! Ik behoef je niet te zeggen, hoe aangenaam 't mij zou zijn, en zoo'n steun in 't werk.«

Zij bouwde luchtkasteelen.

Adrienne, weer thuis komende, vond een briefje van Montering, die haar om een onderhoud vroeg: »ik heb iets bedacht,« schreef hij, »dat u en mij uit alle moeilijkheden zou kunnen redden; als dat wat ik mij voorstel tot stand kan komen, dan zijn wij niet alleen meester over de positie, maar zullen een prachtig saldo maken, ik heb alles berekend, 't is een ingenieus maar zeer gemakkelijk te verwezenlijken plan, ik heb ook een geldschieter gevonden.« Goddank, dacht Adrienne, zou eindelijk de zware hand van 't ongeluk zich van mij afwentelen?

Natuurlijk, hij moet dan maar komen; morgen, overdag, als de knecht thuis is, dan ben ik rustiger.

Hij kwam.

Hij had een vracht papieren bij zich met allerlei becijferingen, men moest bekennen de man was druk bezig geweest.

»Daar wij zoo niet voort kunnen gaan, en altijd weer opnieuw geld in die zaak steken, waarvan de kleinste rente niet eens verzekerd is (of zij 't wist! of zij 't wenschte) zoo ben ik op 't idee gekomen dat wij de uitgaven reduceeren moeten.«

Adrienne knikte toestemmend.

»De grootste uitgaaf,« zoo ging hij voort, »is de drukkersrekening, met de talloze proefnummers en prospectussen mee gerekend zal

die 17 à 18 duizend gulden beloopten.»

»Dat is ontzettend.«

»Ik kan aan de dame alle bijzonderheden op schrift laten zien, als men een opgaaf heeft van ongeveer drie maanden, kan men gemakkelijk berekenen, wat de som aan 't eind van 't jaar zal wezen.«

»Ja,« zuchtte Adrienne, »maar er moet toch gedrukt worden, ik dacht, dat de Zuid-Hollandsche boekdrukkerij de goedkoopste was! u heeft in 't begin immers overal prijsopgave laten vragen.«

»Zeker, zeker! maar als wij nu f 18.000 uitgeven, dan zou het toch mogelijk zijn maar f 9000 uit te geven en de andere f 9000 tusschen de compagnons te deelen.

»Ik begrijp u niet.«

»De kwestie is maar om een eigen drukkerij te hebben, dat wint 50 % uit; waarvan zouden drukkerijen anders zoo bloeien en vooruitgaan, als 't niet was, dat zij een kolossale winst maakten.«

»Een eigen drukkerij,« zei Adrienne nadenkend, »maar dat moet erg kostbaar zijn, vooral in den beginne, alles moet aangeschaft worden, de persen, de machine, het werkvolk, en dat werkvolk moet wekelijks betaald worden... (voegde zij er met schrik bij) heeft u alles wel berekend, mijnheer Montering?«

»Tot in de kleinste bijzonderheden..... dat be loof ik u.«

»En zou 't voordeel toch groot genoeg zijn, om die onkosten goed te maken? U zoudt dan zeker ook nog andere zaken drukken, want voor ons blaadje alleen zou zoo'n drukkerij geen werk genoeg hebben.«

»Weest u op dat gebied onbezorgd..... maar als u mijn becijferingen eens na wilt zien; dat zou ik graag hebben.«

Adrienne gaf aan deze uitnoodiging gehoor, maar al die vellen met cijfers dantsten haar voor de oogen:

»Ik zal dit alles wel eens op mijn gemak nazien, als ik alleen ben,« zeide zij. »Er is echter nog een duister punt voor mij. Laat

mij eerst vragen op hoeveel schat u de onkosten van een dergelijke drukkerij?»

»Juist door een buitenkansje wordt er hier in de stad een drukkerij met alle materialen, letters, persen, stoommachine ter overname aangeboden voor 40.000 gulden.«

»Dat is een heele som! Zijn de lokalen er bij inbegrepen en is men dan eigenaar van 't huis, waarin die drukkerij zich bevindt?»

»Ja, die drukkerij alleen, die ook goed beklant is, kost 25.000 en 't huis 15.000 gulden.«

»Heeft u die zaak door deskundigen laten onderzoeken en taxeeren?»

»Nee, ik wilde er u eerst over spreken.«

»Ik heb er niets op tegen, daar u een geldschietter hebt«

»Ja, die wordt dan zoo eenigszins een derde compagnon.«

»U weet toch zeker wel, dat ik u niets meer geven kan.....«

Montering glimlachte. Hij kende het juiste fortuin van Adrienne niet, maar schatte haar stellig drie, viermaal rijker dan zij werkelijk was.

»Maar, dame, hoe zou u dan compagnon willen worden, en van de voordeelen genieten, indien u niet medebezitster werd.«

»Het is mij onmogelijk meer te geven.«

»Dat wordt een moeilijke kwestie, ik had bepaald op u gerekend voor twintig duizend; u weet, dat ik arm ben, maar mijn geheele familie zal mij steunen en ik zou tien duizend aanbrengen, terwijl mijn vriend — de geldschietter — dus ook van mijn kant, ook tienduizend zou aanbrengen. De drukkerij zou dus voor de helft uw eigendom zijn, ge zoudt er kunnen komen, wanneer ge wildet, ge zoudt altijd de boeken kunnen nagaan, ge zoudt 50 % krijgen dus de helft — van alles wat er met drukken verdiend werd en ge zoudt buitendien jaarlijks voor 't blad slechts aan drukkosten de helft hebben uit te geven van tegenwoordig. Het is een buitengewone gelegenheid voor u om geld, veel geld te verdienen. Weinige dames ontmoeten dergelijke gelegenheden in haar leven.«

»Ik zal er over denken«, antwoordde Adrienne en hieruit maakte Montering op: ze heeft het,

dus zij moet het geven..... Hij zei :

»Buitendien de kans is zoo buitengewoon schoon, dat, mocht u er bezwaren in zien, dan heb ik in Apeldoorn een vriend, die bereid is uw deel over te nemen; dat is eigenlijk de echte geldschieder; 't is een rijk man, hij zoekt geschikte geldbelegging.....«

»O!« antwoordde Adrienne, »neemt u hem dan en laat mij geheel buiten die onderneming.«

»Dat zou in alle opzichten wenschelijk zijn, dame, maar dan zijn wij weer op 't zelfde punt en stuiten op dezelfde moeilijkheid: de duurte van 't drukken.«

»Maar als u toch een eigen drukkerij hebt, dan zult u wel voor een prijsje uw eigen blad drukken.....«

Hij grinnikte.

Het is meer uw blad dan mijn blad, buitendien, was ik alleen bezitter van dat blad, dan zou 't mij natuurlijk veel minder kosten, maar daar ik een compagnon — compagnone... heb, zoo kan ik wel, als drukker, uit goedheid de prijzen nog iets lager zetten dan de laagste concurreerende prijs, maar meer niet.«

»En waarvan zal dan het onderhoud van die drukkerij betaald worden: reparaties, stoken, licht, werkloon vooral, misschien huisbewaarders, die 't schoonhouden.«

»Dat heb ik ook voorzien, het best zal wezen, dadelijk een hypotheek te nemen op 't huis en daarvan alle eerste onkosten te bestrijden.«

Dan moet er weer renten van die hypotheek betaald worden.«

»Dat is een kleinigheid.«

»En hoe lang zal dat geld duren, en als het op is, wat dan?»

Als wij bijv. een hypotheek nemen van tien duizend gulden op 't huis, dat 15 duizend waard is, en er moet b.v. voor 4 à 5000 reparaties en nieuwe materialen gekocht worden en wij rekenen in de week 3 à 400 gulden voor werkloon en al de rest, dan kan die drukkerij een paar maanden marcheeren, in dien tijd krijgen wij klanten, groote bestellingen en dan kan zij zich bepaald zelf bedruipen, al is er in 't eerste halfjaar ook geen groote winst. Onze groote

winst voor u en mij ligt in de 9000 gulden die wij op de drukkersrekening uitsparen.»

Ik verzoek u mij vier en twintig uur bedenktijd te laten.»

Montering vertrok.

Hij was erg tevreden over zijn eigen wijzen zet.

Zijn vriend, die de tien duizend zou geven, was de tegenwoordige eigenaar van de drukkerij, die er eenvoudig tien duizend gulden in liet (volgens zijn schatting) en daarvan de renten zou ontvangen. De tien duizend, die Montering als hypotheek zou nemen, beschouwde hij als zijn aandeel, tien duizend door hem gestort; Adrienne alleen zou werkelijk geld geven, en wel de twintig duizend voor de overname; dit geld eens gestort, zou zij wel de rest ook bijpassen, al was 't maar om het vorige niet te verliezen. Zij moest..... hij zou haar wel 't vuur aan de schenen leggen. En, was haar geld werkelijk verder op, dan hij veronderstelde, welnu, dan zal er een oogenblik komen, dat zij zich terug zou trekken, en dan was hij zonder dat het hem een cent gekost had, aan het hoofd van een niet onbelangrijke zaak.

Kwaad stak er niet in, en wat behoeven dames van haar stand zich ook met zaken in te laten. Zoo dacht Montering, de brave, de eerlijke man; Adrienne was besluiteloos. — Zij had niets meer te geven... Zij had echter vrienden..... vragen? 't Scheen haar verschrikkelijk, maar toch, was het wel vragen? Was het niet eerder voorstellen om gezamenlijk een zaak, een onderneming te drijven. Of die heeren hun geld in landerijen, fabrieken, of in een drukkerij staken... dat zou hun toch wel onverschillig zijn. Daarbij, kon zij er buiten blijven? Gaf zij het op, dan was al het geld verloren, dat zij tot nu toe in de zaak gegeven had, daarbij..... Monterings vriend, de geldschieder uit Apeldoorn zou later het geld immers geven indien 't noodig bleek en zoo zouden die heeren — Vee-
gers en van 't Beerenveld — indien zij het wenschten, altijd direct hun geld terug kunnen krijgen.

Wat te doen?

Zij schreef aan Montering een briefje om hem te zeggen, dat zij wel hoopte, binnen acht dagen het noodige geld bijeen te hebben; of hij de drukkerij door drie menschen met technische kennis uitvoerig wilde laten taxeeren; mocht de koop niet gesloten worden dan zou zij de taxatiekosten dragen.

Dit briefje was heel onbestemd en verbond haar tot niets. Daarop schreef zij aan Veegers.

„Herinnert gij u nog, Willem, dat gij mij eenige weken geleden verzocht hebt, u als vriend te behandelen en tot u te komen, indien ik raad en steun noodig had? — Welnu, mijn fortuintje is in een zaak, die zeer bloeiend kan worden, indien er slechts wat meer bedrijfskapitaal in kwam; — zoo niet: dan gaat de zaak en alles wat ik bezit, te niet. — Gij begrijpt mijn angst, mijn zorgen. — Is het u mogelijk die zaak — dus mij te steunen door bv. tien of vijftien duizend gulden daarin te storten? De renten zullen u geregeld worden uitbetaald.

Indien het u niet mogelijk is, wacht ik een briefje, anders komt ge wellicht wel aan om meer bijzonderheden te weten. Gij begrijpt, dat deze vraag mij zeer moeielijk valt, maar gij voelt voor mij, in welke positie ik mij bevind; — wij zijn reeds vrienden geweest van ons derde levensjaar af, weet ge 't nog? Ik hoop, dat het altijd zoo zal blijven.

Adrienne.

Zij sloot spoedig het briefje; het had haar oneindig veel gekost, zij kon het niet overlezen. Nu maar in ééns door al die vernederingen, dacht zij; dan is 't ook gedaan. Zij schreef aan baron van 't Beerenveld. Als de een dan niet helpt, helpt wellicht de ander, of, als zij wel kleinere sommen willen geven, dan is wellicht beider hulp noodig.

Mijn lieve, oude, vaderlijke vriend, ik kan mijn hart bij u uitstorten en u mijn zorgen meedeelen. Het zijn geldzorgen! O, hoe prozaïsch niet waar? Maar zij werken zoo verpletterend op hart en geest, zoo doodend op 't gemoed, dat ik ze onder de grootste plagen hier op aarde beschouw. — Gij weet, dat ik graag geef en dikwijls te veel gaf. — Om mijn fortuintje wal

te herstellen, heb ik het in een zaak gestoken; deze gaat wel goed, maar heeft meer bedrijfskapitaal noodig, anders kan ze niet bloeien. — Tien à vijftien duizend gulden zouden voorloopig genoeg zijn. — Ik spreek er zoo moeilijk over, 't valt mij zoo zwaar, daarom doe ik het liever per brief af. — De zaak keert 4 % rente uit. — Schrijf mij of gij gelegenheid hebt iets voor mij te doen.

Uw liefhebbende en dankbare
Adrienne.

P. S. Ik vergat nog te zeggen, dat die zaak slechts tijdelijk gesteund moet worden en gij over een poosje het kapitaal weer terug kunt krijgen.

Ook dit briefje was nu af en gesloten. De vrees voor een antwoord... dat toch niet uit kon blijven, sloeg haar om 't hart. — Zij dacht dat het beter zou gaan, als zij ze niet meer voor zich zag... Zij schelde en liet de drie enveloppen aan de adressen bezorgen. De knecht mocht zoowat een uur weg zijn geweest, toen Adrienne doodelijk bang werd, één van die heeren mocht toch eens komen, om er haar over te spreken, en zoo zij eens beiden tegelijk kwamen? O neen! dat mocht niet! Haar zenuwen waren ook veel te overspannen, zij kon onmogelijk nu conversaties over dien toestand gaan houden.

Bijna gedachteloos deed zij hoed en mantel aan en ging haar huis uit: »Als ik Clara eens verraste«, was haar eerste denkbeeld; zij verwacht mij volstrekt niet; dàar ten minste kunnen zij mij niet bereiken. Machinaal sloeg zij den weg naar 't station in, nam een kaartje, en, in den trein zittende, viel al haar onrust, al haar gejaagdheid van haar weg.

»Wat zal Clara wel denken? Kom ik niet juist op hun etensuur? 't Is waar, zij zullen nu eten, en voor dat ik er ben... ik kon een kopje thee drinken, anders niet. Mietje zal wel vreemd opkijken, als zij mij voor 't diner niet vindt. 'k Zal haar van Amsterdam uit telegrafeeren, dat ik vanavond niet thuis kom.«

FILOSOFEEREN.

»Dat is een heerlijke verrassing, Adrienne, ik ben erg blij, dat je komt.«

Clara zat alleen bij de theetafel, niet in de eetkamer, maar in het salon van de Verwillingens.

»Je hadt me volstrekt niet verwacht, niet waar?«

Adrienne gaf haar hoed en mantel aan de meid mee.

»Hoe zou ik dat hebben durven hopen; je was eergisteren nog hier, maar, hoe onverwachter, des te heerlijker! — Kom hier zitten, neen, deze fauteuil.«

»Je verwacht toch geen menschen, dat je niet achter thee drinkt?«

»Integendeel, ik ben heel alleen, 't kon niet beter treffen. Vader is met Frans naar Haarlem om een voorstelling van D. V. G. bij te wonen, je weet wel, die officiers-rederijkers, die zoo goed spelen; vader heeft daar toch zoo'n ambitie in, om die heeren en dames aan te moedigen. Hij vindt 't zoo aardig, dat jonge mannen en vrouwen van goeden stand in plaats van ver van elkaar — de man in 't koffiehuis, de vrouw alleen thuis — dat zij zoo gezamenlijk zich oefenen in de tooneelkunst en daardoor aan zichzelf en aan anderen aangename avondjes bezorgen.«

»En je mama?«

»Moeder is naar bed gegaan; zij had wat kou gevat en wou nu probeeren te slapen. — Ik ben toch zoo blij dat je er bent!«

Zij kuste Adrienne's handen en wargen.

»Je houdt niet van zoenen, dat weet ik wel, Je vindt me zeker een beetje Duitsch in mijn uitbundige vreugde, maar ik ben toch zoo blij, ik kan 't je niet genoeg zeggen.«

Adrienne zag er ook recht tevreden uit, alle sporen van kommer en zorg waren van haar gelaat verdwenen, zij wilde dan ook aan niets denken, en voor eenige uren uitsluitend genieten van het bijzijn der nieuwe sympathieke vriendin.

»Maar heb je wel gedineerd? !» riep Clara in eens, »het kan bijna niet; je moet omstreeks half zes den Haag verlaten hebben.«

»Ik had heel copieus gedejeuncerd, en voel hoegenaamd geen appetijt.«

»Dat is niet mogelijk, ik zal ten minste.....«

Zij stond op om naar het schellekoord te gaan, maar Adrienne hield haar terug.

»Clara, och neen, doe me plezier; ik zit hier nu zoo heerlijk, ik heb volstrekt geen honger, als nu dadelijk weer een meid binnen moet komen en allerlei moet halen en brengen, dan is de halve avond om, voordat wij iets aan elkaar gehad hebben. Toe, blijf zitten en schenk me een kopje thee.«

»'t Is niets geen moeite, de meid moet toch binnen komen om mama haar thee te brengen.«

Och neen, als je blijft voor mij geen eten! Ik bid je !«

»Als je dan volstrekt niet wilt... weet je wat, we zullen dan tezamen heel vroeg wat soupeeren en dan naar boven gaan, dan zijn wij weg, voordat de heeren thuis komen, anders moeten wij nog zoo lang beneden blijven. 't Is boven toch nog gezelliger, vindt je niet?«

»Hé ja, heerlijk..... Heb je 't laatste nummer van 't blad al gekregen?«

»Ja, dezen morgen.«

»Bevalt het je, of heb je 't nog niet ingezien? !«

»Ingezien? ! Ik ken het van buiten. Ik vind zoo goed, dat je er wat polemiek in opneemt, dat geeft leven, het boeit de menschen; daarbij kunnen wij (ik zal maar wij zeggen) ook heel goed andere opinies eerbiedigen en zich laten verdedigen. — Vindt je het stuk van mijnheer van Stap niet wat vinnig? — Wie is dat toch eigenlijk?«

»Dat zal ik je vertellen. — Verleden jaar kreeg ik een zeer Schopenhauerachtigen brief

met een goed gelukte vertaling van de Manfred. — De zender-schrijver wenschte onbekend te blijven en gaf een adres poste restante op. — Ik dacht, 't is zeker een timide pas beginnende jongeling, en schreef hem moederlijk aanmoedigend. Op die manier werden eenige brieven gewisseld en eindelijk zou hij zich kenbaar maken. Ik heb altijd bemerkt, dat lui, die zoo geheimzinnig met hun naam doen, eigenlijk niets bijzonders aan zich hebben, als die naam bekend zal worden. Men stelt zich altijd de een of andere prins of prinses voor, die om politieke redenen incognito wil blijven, of althans een hooge naam... pas du tout machère, hij schreef dus: »ik geloof het oogenblik gekomen het geheim te onthullen.«

— »Waarom dat oogenblik speciaal toen aanbrak, is mij altijd duister gebleven, kortom hij schreef me, dat hij heette: Louis Klokker, en dat hij gouverneur was bij mijn oude nicht van Drackenstijn. Dat is die nicht van me, die lang hofdame was en nu haar kleinkinderen opvoedt omdat de ouders van die schapen dood zijn, ik heb je al eens over haar gesproken.«

»A propos van een hoedengeschiedenis, was het niet met Anna Paulowna?«

»Juist. — Nu, die Klokker had nogale eigendunk; hij vond, dat men hem niet genoeg volgens zijn stand eerde..... men liet hem tweede klasse reizen en met de jongens apartdineeren; hij bedankte dus voor zijn betrekking van achttienhonderd gulden en werd doodarm, daar hij vooreerst geen andere dergelijke positie wilde aannemen; hij had dàar te veel geleden. — Hij schrijft nogal aardig, de stumperd, en daarom laat ik hem af en toe wat verdienen.«

»Wat moet het akelig wezen om zoo overgevoelig te zijn, als men in een afhankelijke positie is!«

»Daarbij, deze Klokker is de zoon van een schoenmakertje, ofschoon zijn moeder was een freule Wintal.«

»Ja? hoe kwam dat?«

»Och, voor veertig jaar of zoo geleden was er hier in 't land een heele geschiedenis met

die Mormoonsche predikers, papa vertelde mij er dikwijls van. De freules Wintal, van Gijsburg, de la Purto en meer andere hebben toen van die ijselijke *mésalliances* gedaan. Bij Wintal waren vijf dochters, zij hadden elk zoowat een dertigduizend gulden. De oudste trouwde een schaapherder; — voor zulk soort lieden was dertig duizend een schat, maar die zij ook niet wisten te bewaren. De vader van Klokke — je weet, Stap als pseudoniem — schijnt alles verdrongen te hebben, toch kon de moeder nog genoeg bemachtigen om aan den jongen een goede opvoeding te laten geven. Ik denk, dat die arme vrouw, toen de eerste godsdienstijver wat bekoeld was, zoo'n spijt had, dat zij dubbel trotsch werd in haar ziel, en dit aan haar kind mededeelde.»

»Ik begrijp niet, hoe of eene vrouw eene *mésalliance* kan doen; of wel, het moet uit heel groote liefde zijn!»

»Zou in 't hart van de vrouw liefde kunnen bestaan voor een man, minder beschaafd dan zij? Ik geloof het niet. Wij vrouwen worden al telkens gekwetst door de... ik zal maar zeggen grofheid van mannen van onzen stand, wat moet het dan pas wezen, als zij een geringe opvoeding gehad hebben? Ik vind het voor een man eigenlijk veel minder, want je kunt gemakkelijker van een kamenier een markiezin maken, dan van een sjouwerman een prins.»

»'t Is waar, toen ik van een *mésalliance* van de vrouw uit liefde sprak, dacht ik meer aan een Arabier of Indisch krijger dan aan onze Europeesche sjouwermannen.»

O ja, dan wordt het ook heel wat anders, daarbij hebben die menschen de poëtische kleuren van 't Zuiden, zij schijnen helden op hun onstuimige paarden en hunne beschaving is eerder geheel anders dan wel minder als de onze.»

»En toch, als zoo'n Turk of Chinees eene Europeesche vrouw trouwt, zijn 't meestal vrouwen uit minder stand.»

»Behalve aan de ambassades.....»

»Ja, en dan nog: wij vrouwen weten ook zoo

weinig, volgens welke wetten wij behandeld zullen worden, of men met zoo'n man getrouwd is of niet getrouwd in zijn land; of men ook een deel van een harem uitmaakt, enz. enz. Zou 't niet aardig zijn voor je blad, om eens over dergelijke kwesties artikelen op te nemen?»

»Wie zal ze schrijven?»

»Ik zou ze uit het Duitsch kunnen vertalen... ik heb nogal een goede bibliotheek van mijn man; mij dunkt, er zijn wel werken in, die over dat onderwerp handelen; zal ik die boeken eens nazien?»

»Heel graag».

»Misschien kunnen wij het wel samen morgenochtend doen.»

»Ik zou wenschen, dat je me altijd bij je kondt houden, Clara!»

Er bestond een groote sympathie tusschen deze twee jonge vrouwen, niettegenstaande haar karakters zeer uiteen liepen.

Clara was meer een ordinaire natuur, Adrienne een heel bijzondere.

Clara noemde rood — rood; zwart — zwart; zij was zeer openhartig, stortte zich gemakkelijk uit bij eene vriendin, gaf zich over aan hevige gemoedsbewegingen van vreugde of drift, had heel gauw spijt en haar berouw was altijd heel groot, heel genereus. — Zij bekende graag schuld en was in alle opzichten goedhartig in den vollen zin van 't woord; zij was een beetje geestig en spotachtig, wat haar redde voor te groote weekheid van gemoed. — Zij gaf graag, maar zij beperkte haar giften en rekende wat zij geven kon. Adrienne integendeel gaf, gaf altijd, of zij kon of niet; zij maakte weinig berekeningen en had zich zoo doordrongen van 't idee »à chaque jour suffit son mal», dat zij naar willekeur de zorgen van morgen en overmorgen uit haar gedachten kon verbannen. — Zij was zeer in zichzelf gekeerd, had volstrekt geen behoefte aan uitstorting. Haar geest was door en door poëtisch en zeer weinig bestand tegen de dagelijksche indrukken van het harde, prozaïsche leven. — Zij zag met andere oogen..... volde met een ander hart..... leed

meer, genoot ook meer, maar had het voortdurende verdriet van door velen niet begrepen, door haar vrienden dikwijls verkeerd begrepen te worden. Haar fijn besnaarde ziel had duizenden accoorden, waarin zij de wereldsche zaken vertolkte, accoorden, die zij alleen wist samen te stellen, die niemand ooit gehoord had, maar die toch velen bekoorden. — Dat zij, in haar trots en hoogvoelende kieschheid, toch met eerig gemak om dat geld had kunnen vragen, kwam hieruit voort, dat zij zelf er niets in gevonden zou hebben, zoo lang zij iets had. — Het geld scheen haar minder het bijzonder eigendom van enkele individuen dan wel een middel om elkander gelukkig te maken.

Clara liet vroeg klaar zetten, wat koude kip, gebakken aardappelen en sla, omdat Adrienne niet gedineerd had, en om half elf, voordat de heeren terug waren, gingen de vriendinnen naar boven, Clara had dit des te liever, omdat zij zodoende de praatjes met Hortense en Frans over Adrienne vermijden kon.

Het was een recht gezellige kamer van Clara met een groote alkoof aan een kant en een kleedkamertje — dat zij als bibliotheekje ingericht had — aan den anderen kant. Zij had het grootste gedeelte van haar meubels in Duitschland verkocht, voordat zij thuis kwam, maar had toch haar slaapkamermeubels behouden en ook die uit het studeervertrek van haar man. Een levensgroot olieverfportret van professor Götzling hing boven den schoorsteen; het was met meesterlijke hand door een Dresdener kunstenaar geschilderd; rechts de waschtafel, links de kaptafel; een helder houtvuur onder den hoogen schoorsteenmantel, een ruim ledikant in de diepte van de alkoof, in 't midden van de kamer een ronde sofa; tegen den muur, tusschen de twee vensters eene canapé met hoogen spiegel, bij den muur tegenover den schoorsteen een tafel met een paar stoelen; een luie stoel en twee lederen fauteuils bij den haard; de kamer was bijzonder hoog, de zoldering van smalle eikenhout geschilderde balkjes. Iets oud-Hollandsch had dit vertrek, niettegenstaande

eenige moderne meubels, de fabriekmatige gasornamenten, en de banale spiegelkast, die aan den eenen kant van de alkoof geplaatst pendant maakten met de ingangsdeur.

Adrienne was zoo graag in deze kamer! En terwijl Clara haar moeder goedennacht ging wenschen en nog wat warmen wijn en beschuitjes voor haar en haar vriendin naar boven haalde, liep Adrienne in de kamer op en neer en nam nog eens goed de teekeningen, gravures en aquarellen in oogenschouw, die zeer talrijk tegen den muur hingen. — Er was o.a. vooral een plaat, die erg hare aandacht trok en die zij vroeger niet zoo opgemerkt had, eene Madonna van Leonardo da Vinci.

»Een mooie plaat, vindt je niet?» vroeg Clara, die juist binnen kwam. Zij zette haar keteltje warmen wijn op het uitstekende ijzeren wielje voor den haard, duwde de sofa naar 't vuur, zette zich in een der hoeken en keek achterover naar de gravure, die Adrienne zoo scheen te beciën.

»Ja«, had Adrienne reeds geantwoord, maar 't is minder het mooie van de kopergravure, dat ik erin bewonder, dan wel het lieflijke van het gelaat. Die uitdrukking heeft waarlijk iets bovenaardsch; en toch, die vrouw moct geleefd hebben.«

»Ik denk, dat zij er zoo beziëld uitziet, omdat waarschijnlijk Leonarda da Vinci haar liefhad en de kunstenaarsziel haar weergaf zooals hij haar zag.

»Dat zal wel; 't is merkwaardig, dat wij lieden, die ons lief zijn, heel anders zien dan anderen, dat wij hun gebreken niet bemerken en ze voor wonderen van volmaaktheid houden.

»Dat doe ik volstrekt niet«. — Adrienne was naast Clara komen zitten. — »Ik zie de gebreken heel goed, maar dat verandert niets aan mijn affectie. — Hoe is 't mogelijk! — Weet ge wat mij ook altijd zoo verwonderde, dat die meesters, zooals Leonardo, Rubens en vele anderen dikwijls godsdienstige onderwerpen namen en toch zelf zoo weinig godsdienst hadden. Welk plezier konden zij er in vinden, die onderwerpen te behandelen, en hoe konden zij er

voor geïnspireerd worden, zooals hun werk toch aanwijst?»

»Ik geloof, dat in dien tijd de godsdienst iets meer gevoelig was en riet zoo rationeel en practisch in 't dagelijksche leven werd toegepast. Alles wat zuivere lust was, stond men zichzelf toe naast de strengste vaste nakoming en vurigste gebedsuitstorting.

Mij dunkt, dat in dien tijd het denkvermogen der menschen anders was.«

»De logika was toen minder ontwikkeld.«

»Gelukkig!»

»Heb je iets tegen de logika?»

»Heel veel.«

»Och!? Dat vind ik aardig.«

»De logika vind ik net zoo iets als een stoommachine, iets gedachtenloos, iets tyrantisch, iets dat alle poëzie uit het leven verbant en wat blijft er dan over? De naakte werkelijkheid, die zoo treurig is, dat men zou wenschen nooit geboren te zijn geweest. Dat een dergelijke wensch het gevolg van de logika kan zijn, is al een groot argument tegen haar voortreffelijkheid, omdat de zelfvernietiging een van de immoreelste daden is, die er bestaan. — Al dat napluizen, denken, zoeken, voert tot ongelooft en wat is er kouder, droever, onbevredigender voor ons hart dan ongelooft.«

»Toen ik in Dresden woonde, heb ik dat nog meer dan ooit ondervonden. De Duitschers zijn onverbiddelijke napluizers, en zoo geneigd om te verwerpen, wat zij niet vatten.«

»En toch, kan er iets zijn, dat ons op grooter dwaalspoor zou brengen. In de natuur, in onszelf, zijn zooveel onverklaarbare processen, die ontstaan en werken, zonder dat wij ze begripen, en wij nemen 't toch aan.....«

»Dat is te zeggen, wij nemen de effecten aan, die wij zien, en wij zeggen: er moet een proces hebben plaats gehad, maar wij kennen het niet.«

»Begrijp je dan, dat er menschen, denkers en geleerden vooral zijn, die, hoe meer zij weten, der te meer inzien, dat zij eigenlijk niets weten, begrijp jij, dat zulke lieden moeite hebben om zich te onderwerpen aan 't geloof van 't boven-

aardsche? In 't dagelijks leven nemen zij duizend dingen aan, die zij niet begrijpen, die zij niet uit kunnen leggen, b.v. het ontkiemen van een graantje in de aarde, het chemisch proces van de verandering van etenswaren in ons bloed... dat alles ligt zoo voor de hand, het geschiedt binnen hun horizon een millioen maal per dag sinds zooveel eeuwen, zij kunnen toch maar niet uitleggen, hoe dit geschiedt, zij kunnen 't niet nadoen, zij begrijpen 't niet en nemen 't toch aan: en daarnaast, alles wat van God en Goddelijke zaken spreekt, verwerpen ze, omdat ze 't niet begrijpen; maar als zij alles verwerpen, wat zij niet begrijpen, zou er bitter weinig overblijven.»

»Ja, maar, ik geloof, dat zij in de natuurwetten effecten waarnemen, zonder de voorafgegane processen te kunnen waarnemen, of den loop van de voorbereidende transsubstanties te kunnen uitleggen, maar op bovennatuurlijk terrein zien ze zelfs de effecten niet.»

»Die vallen ook niet onder het zeer beperkt terrein van hun zinnen, en dit is het juist, waarom ik hun ongeloof nog minder begrijp; zij weten toch hoe gebrekkig, hoe ontoereikend die zinnen zijn, elk vergrootglas, elke telefoon zegt dat maar al te duidelijk. — En die kou om 't hart-bij ongeloof!« —

»Ja, wel koud, maar ik herinner me, hoe een vriend van professor Götzling eens zeide: ik betreur oneindig het lieve, zalige geloof uit mijn jeugd verloren te hebben en in 't diepst van mijn ziel niets aan te treffen als eindelooze diepten met onoplosbare vraagstukken, maar, om er mij daarom op toe te leggen, dat blindelingsche geloof weer terug te krijgen, dus alleen om dat heerlijke, innerlijke op God vertrouwende gevoel weer terug te krijgen..... dat zou mij toch niet bevredigen, ik zou telkens tegen mijzelf zeggen:

»Alter Narr«, je spiegelt je zelf allerlei voor, om je hart in slaap te sussen... dat is kinderspel, dat is goochelspel, de heiligheid van den godsdienst onwaardig, indien er in 't algemeen een God bestaat.»

»De arme man!«

»Zoo zijn er duizenden. Mij dunkt, men kan

de menschen op 't gebied van godsdienst in drie klassen verdeelen: zij, die niet gelooven ten gevolge van te weinig ontwikkeling; zij, die niet gelooven ten gevolge van te veel raisonneeren, dat nooit volmaakt kan zijn, omdat het door onze gebrekkige zintuigen moet filtreeren, en de geloovigen, die min of meer ontwikkeld, zelfs zeer ontwikkeld dikwijls, de geloofskwesties niet onderwerpen aan hun verstand, maar kinderlijk blindelings aannemen, wat de kerk, waarin zij geboren zijn, leert zonder onderzoek, omdat zij het godsdienstige willen plaatsen buiten het bereik van hunne zinnen.«

»Ik wenschte wel, zooals jij in de Katholieke Kerk geboren te zijn.«

»Waarom.«

»Er is zooveel meer poëzie, zooveel meer warmte voor 't gemoed in de Katholieke Kerk; — die bedevaarten, die dagelijksche diensten, al die uiterlijke ceremonies van Godsvereering..... daar houd ik van.«

»'t Is anders, wat de uiterlijke vormen en ceremonies aangaat meer een Zuidelijke Godsvereering, meer iets, dat met het Oostersche karakter overeenstemt.«

»Die poëzie van 't altaar, de wierook, die verkwisting van bloemen en goud ter eere van God, dat alles trekt mij bijzonder aan.«

»'t Is veel gewoonte«, zeide Clara, en zij wierp weer een hout op 't vuur, »het treft mij volstrekt niet meer en wat mij hindert is, dat onze priesters zoo weinig waarde hechten aan hun preeken, alsof het niet 't woord Gods was, dat zij verkondigen. Zij geven zich geen rekenschap, of hetgeen zij zeggen geëigend is voor hun speciaal publiek, ja, zij onderzoeken niet eens, of men ze overal in de kerk wel kan hooren, zij brabbelen er maar zoo'n beetje op toe, alsof zij zelf geen geloof hadden.«

»Misschien hebben zij te veel geloof, achten zich slechts geringe instrumenten in Gods hand, denken, dat niet hun woorden, maar Gods genade in de zielen moet werken.«

»Maar vindt je niet, dat als men door God uitverkoren is tot een instrument in Zijn hand, men dan toch al zijn krachten moet inspannen,

om dat instrument zoo volmaakt mogelijk te doen zijn?»

»Och ze zijn voor alles menschen en hebben menschelijke gebreken, wellicht doen zij naar hun beste krachten en zou je nog iets veel gebrek-kigers te zien krijgen, indien ze eens niet hun uiterste best deden.«

»Neen, Adrienne, je bent te goedig; waarom richten ze hun preeken in, alsof ze tot een troep boerenjongens spraken, in plaats van tot ontwikkelde, volwassen menschen, waarom zelden zij niet, op tijden, dat de kerk leeg is, in de verschillende uiteinden menschen, om van hen te vernemen, of hun preeken verstaan worden. En zich dan te oefenen in luid en duidelijk spreken. — Het articuleeren van de woorden, dat is hoofdzaak, dan behoeft men zich niet door schreeuwen te vermoeien. Maar neen, zij leven in zoo'n sleur; de hooge uitoefening van hun beroep wordt gewoonte, zij leven stellig niet volgens het geloof, dat zij verkondigen. Hoe wil je dan, dat gewone menschen zullen gelooven? die niet de genade ontvangen, die zij hebben, die niet hun theologische studies gemaakt hebben; als zij het Evangelie openleggen naast hun leven zal er al heel weinig harmonie tusschen die twee te vinden zijn.«

»Maar de zedelijke misbruiken, die vroeger onder de Katholieke geestelijken heerschten, zijn toch heelemaal verdwenen.«

»Dank zij het Protestantisme en de Jezuïeten. Het Protestantisme heeft wrijving gegeven en 't is opmerkelijk, dat in de Protestantsche landen het clergé en de geloovigen veel ijveriger Katholiek zijn, veel strenger en vasthoudender dan in de katholieke landen zelf, kijk naar Italië, Frankrijk, Polen, enz. De Jezuïeten hebben het voorbeeld gegeven van priesters, die volgens het Evangelie leven, de anderen schamen zich een beetje, minder volmaakt, minder ijverig te zijn.«

»Ik dacht niet Clara, dat je zoo hard was voor je eigen geloofsgenooten.«

»Ik heb nogal veel rondgekeken in 't leven; er zijn wel heel ijverige en heilige priesters, maar dat is, buiten de mannenkloosters meer een uitzondering.«

»In jouw appreciatie van de Jezuïeten kan ik als Protestante natuurlijk niet treden, ze staan bij ons heel slecht befaamd, waarom weet ik niet, maar een Jezuïet en een valschaard is zowat synoniem bij ons. Ik moet bekennen, dat ik heel weinig van hen weet.«

»Ik geloof, dat zij zich op groote voorzichtigheid toeleggen en daarom wel eens als valsch beschuldigd worden; volgens hun regels mogen zij zich officieel niet met politiek bemoeien, maar je begrijpt, dat dit bijna onmogelijk is, omdat zij dikwils de raadslieden van voornamelijk politiekers zijn en dan onwillekeurig hun invloed laten gelden. Zij bemoeien zich dus officieus wel met de politiek, en ook deze toestand wordt als een valsche aangeduid. — Wat ik in hen waardeer is, dat zij zich alle aard-sche genoegens ontfeggen; zij hebben niet alleen, zooals andere geestelijken, geen omgang met vrouwen, maar zij kennen ook niet »les plaisirs de la table, zij kunnen 's avonds nooit laat uitblijven, omdat hun leven op de klok geregeld is; — zij hebben volstrekt geen beschikking over geld, zoodat zij niet, wat voor de kerk gegeven kon worden, aan eigen onderhoud, wijn, rooken, enz. kunnen uitgeven. — Dit alles geeft mij althans een veel aangenamer indruk tegenover priesters, wier ambt zoo hoog staat, dat zij engelen gelijk moesten zijn. Ik heb misschien groot ongelijk, ben wellicht veel-eischend, te idealistisch, wat dunkt je?«

»Ik begrijp heel goed je gedachten, maar ik vind je niet toegevend genoeg in je oordeel; ik beken ook, ik ken de toestanden niet. Maar zeg me, zou je denken, dat ze in de andere mannenkloosters minder volmaakt waren dan bij de Jezuïeten?«

»Dat geloof ik niet, o neen; maar in de andere kloosters houdt men zich minder bezig met de hooge standen, de hoogere studies, de opvoeding van kinderen.«

»Studeeren de Jezuïeten dan zoo lang?«

»Ja; tien, dertien jaar, en ze onderhouden de studies zoo ze zijn zoo op de hoogte. — Ook hier zijn wel excepties, maar ik spreek zoo in 't algemeen.«

»Weet je, waarom ik dat alles zoo vraag?»

»Neen.«

»Wel, ik ben in briefwisseling, reeds sinds twee jaar, met een pater Karmeliet.«

Jij ? !«

»Ja, ik.«

»En daar heb je me nog niets van gezegd.«

»Ik zeg het je nu, ik ben niet gewoon zoo alles van mijn doen en laten mee te deelen, het ligt niet in mijn natuur.«

»O maar, daar moet je mij dan eens alles van vertellen.«

»Nu ja, wij zijn in correspondentie.«

»Waarover?»

»Over 't geloof natuurlijk.«

»Wil hij je dan bekeeren, en hoe ben je aan dien man gekomen?»

»Of hij me bekeeren wil, weet ik niet, hij schrijft me prachtige brieven; ik zal ze je eens laten lezen, als je weer bij me komt.«

»Dat is aardig ! En hoe ken je hem?»

»Ik heb eene vriendin in Brussel wonen, die dweept met den man, hij heet Père Charles, schijnt van heel goede familie en jong in 't klooster gegaan te zijn. — Toen ik, nu zoo ongeveer twee jaar geleden, bij die vriendin logeerde, ging zij naar Père Charles, telkens als zij verdriet had, en dat gebeurde nogal, want zij had een geniaal musicus getrouwd, die haar dikwijls sloeg »pour le héro et nous il a d'autres mesures«, dacht waarschijnlijk de echtgenoot, die toch een allerliefste man was en een fanatiek Katholiek... Welnu dan, mijne vriendin vertelde me duizend uit over dien Père, en wilde absoluut, dat ik er heen zou gaan. Om haar genoegen te doen deed ik het. Het was een donkere, kille najaarsmiddag. Zij verliet mij aan de deur van 't klooster, omdat hij vrijer zou spreken, beweerde zij, als ik alleen was. — Ik was nog nooit in een klooster geweest, je begrijpt, dat mijn hart klopte; ik moest twee, drie nogal donkere gangen door; een hoofd achter een luikje — net zoo'n kermishoofd — had mij gezegd, dat Père Charles gewaarschuwd zou worden, of ik maar de twee eerste gangen aan mijn rechterhand wilde volgen, dan de eerste deur links binnen gaan,

Père Charles zou daar bij mij komen. Niemand om mij den weg te wijzen, niemand om mij te ontvangen. Ik vond het aangeduide kamertje, de deur stond half open, ik ging er binnen; kale muren, een tafeltje en drie matten stoelen, geene luxe zeker; — ik wachtte, mij dacht een uur, maar 't zal wel tien minuten geweest zijn; — het begon te schemeren; ik herinnerde mij al die geschiedenissen in mijn jeugd gelezen, over valluiken en oubliet'es, ik dacht, dat ik levend begraven zou worden, er nooit meer uit kunnen, ik meende zelfs onder den grond gestommel waar te nemen; zonder verder na te denken, ijde ik het kamertje uit, de gangen door, het portaal uit, de deur uit en ademde zalig, levend, toen ik weer op straat was. Net een nachtmerrie. — Thuiskomende verhaalde ik mijn avontuur, en mijne vriendin was maar half gesticht, wat zou Père Charles wel denken van haar vriendin, die hem zoo voor niets liet komen, wat zou hij wel gedacht hebben toen hij den parloir leeg vond. Zij durfde er vooreerst, uit schaamte zelf niet heen enz. enz.... ik voelde wel dat ik heel onbeleefd had gehandeld en schreef een briefje om mijn excuses te maken. — Dit gaf aanleiding tot onze voortgezette correspondentie.«

EEN TRIO.

Toen Adrienne den volgenden dag naar Den Haag terug wilde gaan, vond Clara haar in zoo'n zonderlingen, opgewonden gemoedstoestand, dat zij haar voorstelde haar te vergezellen.

Adrienne nam 't gretig aan. — Zij was bevreesd in haar huisje alleen aan te komen en daar brieven te vinden, die haar hevig zouden aandoen, wellicht ook weer nieuwe moeilijkheden van den kant van Montering, zoodat ofschoon Clara volstrekt vreemd was aan de zaak zij toch gaarne iemand bij zich had, die haar lief was.

Mevrouw Verwilligen was weer beter dien morgen en nadat de familie gezamenlijk het tweede ontbijt gebruikt had, vertrokken de vriendinnen om twee uur. Papa Verwilligen vond 't uitstekend, dat Clara Adrienne bracht, daar de laatste niet heel wel was. Hij ook had een groot zwak voor die lieve, zachte, fijnbeschaalde juffrouw van Tak, terwijl mevrouw Verwilligen haar telkens herhaalde :

»Als u 't permitteert, juffrouw, dan heb ik u lief, alsof u ook eene dochter van me was. Het doet me veel genoegen, dat Clara door u weer een doel in haar leven heeft, het is zoo treurig anders voor eene jonge weduwe.....«

Behalve Frans was dus het huisgezin Verwilligen zeer met Andrienne ingenomen. Zij was bijzonder lief, goed, voorkomend, deelnemend, vol attenties voor oude menschen. Ook het dienstpersoneel verzekerde :

»Zij hadden nooit zoo'n innemend mensch gezien, als de nieuwe vriendin van de jonge mevrouw.«

Niettegenstaande haar groote zelfbeheersching scheen Adrienne hoe langer zoo meer bekommerd des te meer men Den Haag naderde ; zij

kwam telkens als uit een zwaren droom tot de werkelijkheid terug.

»Je blijft toch een paar dagen, niet waar Clara?»

»Dat zal niet kunnen, ik heb niets bij me.«

»Ik heb goed genoeg, en zoo je iets ontbreekt..... dacht je, dat we in Den Haag geen winkels hadden?»

»Eerst zal ik eens zien, hoe of je je voelt, je hadt van morgen weer die croupeuse benauwdheden..... ik heb thuis beloofd van avond terug te zijn, maar gezegd, dat ze zich niet ongerust moesten maken, als ik niet kwam.«

»Dat is goed; het doet me des te meer plezier, omdat je dan Corry leert kennen; zij komt een van deze dagen.«

Clara vond dit minder aangenaam, maar zij zeide niets en dacht: »dan ben ik toch weg.«

Adrienne had haar zooveel van Corri verteld, en het meisje — haar kind — altijd hemelhoog verheven. Maar niet alles, wat Adrienne aan Corry bewonderde, kon Clara in haar waardeeren. Zij beschouwde dat twintigjarige meisje niet meer als een kind; zij beoordeelde haar als indiscreet en egoïst. Volgens hetgeen zij bemerkt had, maakte zij op, dat dit meisje Adrienne half plunderde, en volstrekt niet zoo'n groote affectie gaf als Adrienne zich wel voorstelde, in een woord, eene geïnteresseerde vriendschap voor haar had. — Dit hinderde Clara ontzettend; zij beschouwde Adrienne als de laatste persoon om zoo'n onedel gevoel op te wekken.

»Ja«, ging Adrienne voort, »Corry is jarig en daar zij geen aangenaam tehuis heeft, komt zij dien dag altijd bij mij vieren; mijn nichtje Kreling heeft een tiental vriendinnetjes, die alle dol van Corry houden, en nu heb ik een comedietje gemaakt, dat die kinderen voor haar zullen spelen.«

»Wat ben je toch goed en lief voor je vriendinnen!« zei Clara, zij vond het heerlijk te zien, dat Adrienne's gelaat wat opklaarde, toen zij hierover sprak.

»Ze zijn ook zoo goed voor mij, je weet niet hoe lief of Corry is, maar je zult het on-

dervinden; zij is ook mijn kind, moet je rekenen.«

»Een aardige moeder, die vijf jaar ouder is, lachte Clara.

»Ik ben overtuigd, dat je veel van haar zult houden; en je moet dan ook eens oprecht zeggen, hoe of je haar vindt.«

Den Haag!

De jonge dames stapten uit en Adrienne wenkte een koetsier.

Zij was weer afgetrokken en scheen moede-loos.

Zal zij mij dan nooit zeggen, wat haar zoo kwelt, dacht Clara.

Thuiskomende, lag er een stapel brieven op Adrienne te wachten, ook een paar telegrammen. — Koortsachtig scheurde zij deze open en vergat Clara uit te noodigen haar hoed af te doen; een oogenblik later wendde zij zich tot haar:

»Vergeef me... wil je naar de logeerkamer, ik kom dadelijk bij je.«

Dat geheimzinnige hinderde Clara, met haar openhartige natuur begreep zij nog niet, dater naturen zijn, zoo gesloten, dat zelfs bij innige vriendschap, intieme mededeelingen een soort onoverkomelijk bezwaar opleveren. — Clara ging naar boven, zij kende den weg, maar zij besloot vast, met een avondtrein naar Amsterdam terug te gaan; de teedere vriendschap, die Adrienne haar telkens bewees, wanneer zij naar haar toe kwam, stemde niet overeen met deze koele, verstrooide ontvangst.

Zaken... dacht zij, maar zij hadden nu al zoo lang en veel intiem gesproken, over alles en alles..... waarom moest zij dan vreemd blijven aan dit eene, dat Adrienne zoo in spanning hield, dat zij er haar innemende natuur geheel door verzaakte. Clara was toch naar Den Haag meegegaan alleen uit bezorgdheid voor Adrienne en met het idee er maar een paar uur te blijven. Waarom had Adrienne dit dan aangenomen. Zij had natuurlijk deze brieven voorzien en had haar vriendin dan maar stil-tjes thuis moeten laten; — liever, dan haar zoo'n onhartelijke ontvangst in haar woning te

bereiden. Clara zat op haar kamertje te wachten wat gebeuren zou. — Zij was er zeker een uur al'een geweest en haar wrevel was er niet beler op geworden.

Het begon donker te worden, en ja, daar hoorde zij een stap op de trap en Adrienne kwam binnen, een lamp in de hand dragend.

»Zit je hier nog?« vroeg zij met de allervriendel'kste tonen van haar melodieuze stem, »en zonder vuur, zonder licht... ik dacht, dat je even je goed af zoudt gaan doen en dadelijk in het salon terugkomen.«

»Ik kon mijn goed ook wel beneden gelaten hebben, daar ik toch met den trein van acht uur weer vertrek.«

»Vertrekken?« — Adrienne had de lamp neergezet, de gordijnen laten vallen en met een lucifer het gaskacheltje aangestoken; zij naderde Clara, die bij den schoorsteen stond.

»Vertrekken?« herhaalde zij, haar hand op de schouder van de vriendin leggend, »en je hebt me juist doen hopen, dat er mogelijkheid bestond, je een paar dagen te houden, ik heb daarom maar gauw even mijn zakenbrieven beantwoord om den geheelen avond vrij te zijn. Ik had in het salon een paar boeken voor je klaar gelegd en ik dacht, dat je elk oogenblik binnen zoudt komen.«

»Ik ben niet graag tot last.....«

»Tot last!... maar... waaruit maak je dat op?«

»Och, vergeef, ik heb wellicht nog zoo'n beetje van die burger Amsterdamsche bekrompen idces, onze vriendschap is nog nieuw..... Adrienne... alles kwetst.«

»Je moet me vergeven..... ik was geheel ingenomen door die brieven, van hun inhoud hing zoo oneindig veel af, maar alles is nu goed! al mijn zorgen zijn als met een tooverslag van mij afgenomen.«

Dat deed Clara goed! Zij vatte Adrienne's beide handen en deze leunde haar hoofd tegen de borst van de vriendin.

»O, hoe gelukkig, Adrienne! Dan zou je nooit meer die wanhopige uitdrukking op je gezicht hebben?«

»Neen, nooit meer... had je dat bemerkt?«

»Natuurlijk!

»'t Is nu voor goed gedaan. — Je brengt me bepaald geluk aan, Clara, je bent mijn Mascotte..... ik had nooit durven hopen... zullen we naar beneden gaan, 't is etenstijd.«

Onder de brieven was er een van Veegers, één van Beerenveld en één van Corry geweest; een telegram van Veegers uit Utrecht, van den vorigen dag, die den brief aankondigde en een telegram van Corry, die het uur opgaf, dat zij nog dienzelfden avond in Den Haag zou arriveeren. Adrienne vond 't beter dit laatste niet aan Clara te zeggen, want zij wenschte zeer, Clara nog een paar dagen te houden, en dacht: als die twee elkaar maar eerst ontmoet hebben, zal 't wel gaan.

De brief van Corry luidde:

»Lief oudje,

Ik kom dus mijn verjaardag bij je vieren. Hoe heerlijk! Zorg nu maar, dat die papesse uit Amsterdam er niet is, ik heb een instinctieven hekel aan dat schepsel. — Wat nu mijn cadeau aangaat, zoo vind ik het verrukkelijk, dat nu eindelijk mijn wensch van een net ameublementje in mijn kamer te hebben, verwezenlijkt zal worden; mama zal de meubels uitpakken en schikken, als ze komen, terwijl ik bij je ben. — Maar hoor eens lieverd, er is iets, dat ik gemakkelijker schrijf dan zeg: dat ameublement zal zoowat achthonderd gulden kosten, die rekening behoeft pas aanstaand jaar betaald te worden. Ik heb echter nu eenige rekeningen te betalen, waarvan ik je nog niet heb durven spreken; die bedragen zoowat achthonderd. — Ik wilde je dus voorstellen, mij dat sommetje ter hand te stellen, dan doe ik eerst die rekeningen af, en zorg dan zelf voor 't betalen van de meubels toekomend jaar. — Dag moedertje.

Je jarig kind
Cor.«

Adrienne had terstond op een papiertje geschreven:

»Hoe is 't mogelijk, dat er nog iets in de wereld is, dat je me niet durft vragen! Dat

neem ik je heel kwalijk, op je verjaardag zal ik je hier de 800 gulden ter hand stellen, ondegend kind!

Moedertje.«

Zij wilde 's avonds aan freule van Starum dit briefje in de hand stoppen, omdat het meisje er blijkbaar liever niet over sprak. Die terughoudendheid kon Adrienne best begrijpen.

De brief van Veegers was van den volgende inhoud geweest.

»Lieve Adrienne,

Ik dank je voor je bewijs van vertrouwen; juist heb ik van tante Waanders twintigduizend gulden geërfd, waarvoor ik nog een belegging zocht; zij biedt zich nu vanzelf aan. Mocht ik het geld noodig hebben, dan vraag ik het je wel terug. Hierbij een chèque op mijn bankier.

Je vriend

Willem.«

Van 't Beerenveld was langdradiger, maar hij hetoonde zich toch een trouw vriend en dan, hij moest de zaak toch ook wel eens dubbel wegen, hij had vrouw en kinderen en was oud.

»Mejuffrouw en geachte Vriendin,

Uw schrijven heeft mij verwonderd, en toch begrijp ik, dat ge u tot mij liever dan tot anderen wendt. — Ge weet het grootste gedeelte van mijn geld behoort aan mijne vrouw en ofschoon ik er wel over beschikken kan, moet dit toch met haar goedkeuring en handteekening geschieden. — Ik weet niet, of in haar oog mijn groote bewondering en innige vriendschap voor u wel een geldige reden zouden zijn om een stuk van haar kapitaal los te maken en aan u toe te vertrouwen. — Ik heb haar dus gezegd, dat ik zestien duizend gulden, die zij in weinig rendeende papieren heeft liggen, los wilde maken om die in een zaak te steken, die betere renten af zou werpen. Zij was blij en maakte geenerlei bezwaar; dit is dus geschied. Ik heb toen een contractje opgemaakt, want ik

ben een oud man, en kan komen te sterven; dit contractje zult u wel willen lezen en bij goedvinden teekenen, zooals ook de ingesloten kwitantie, die tegelijk melding maakt van de renten en aflossing. Ik zal mij permitteeren zelf het geld te komen brengen en daarvoor in ruil die geteekende stukken te ontvangen.

Zeer gelukkig u van dienst te hebben kunnen zijn,

Van 't Beerenveld.

Adrienne was overgelukkig, zij dacht zich gered. — Zij was wel verplicht, dadelijk te antwoorden. — Haar gewaarwordingen waren zoo hevig, dat zij bij oogenblikken duizelde en geheel bewusteloos was voor alle uiterlijke, haar omgevende omstandigheden. Gisteren dacht zij zich onherroepelijk verloren en heden was zij gered. Geen wonder, dat zij een poosje Clara's bestaan vergat. Zij zou dus zes en dertig duizend gulden hebben. Twintig duizend waren er slechts noodig voor 't aankopen van de drukkerij; zij zou zien voor de overige effecten à 5 % te nemen, zoolang totdat het geld dringend noodig was.

Welke verlichting voor haar! In het volgend jaar reeds zou zij dus vier duizend vijfhonderd minder aan drukkerskosten uit te geven hebben, en van 't geld, dat in de zaak kwam, zou ook de zaak de rente betalen, daar moest Montering dus voor zorgen en behoefde zij zich niet ongerust over te maken.

De vriendinnen hadden te zamen een gelukkigen avond. Adrienne had Montering voor den volgenden morgen onthoden om verder over de aankopen der drukkerij enz. te spreken, zij wist dus zeker, dat hij dien avond niet aan zou komen; verder had zij voor iedereen »niet thuis» gegeven om zich geheel aan Clara te wijden.

Adrienne dweepte met Mussuet en daar zij hem grootendeels van buiten kende, een prachtige Fransche uitspraak had en een bijzonder melodieuze stem, trachtte zij, al voorlezende, Clara haar bewondering te doen deelen. Of schoon Clara heel vlot Fransch sprak en onder den invloed van haar vader sterke Fransche

sympathiën had, zoo kende zij, sinds haar huwelijk vooral, beter de Deutsche literatuur en haar smaak was meer filosofisch critisch ontwikkeld dan wel lyrisch. — Adrienne's stem had echter waarlijk iets betooverends; zij zag er dien avond zoo opgetogen uit, en zij liet daarbij alle ingrijpende passages zoo op den voorgrond treden, dat Clara met de grootste belangstelling luisterde en de overtuiging kreeg, dat zij tot nu toe niets van de Fransche dichters begrepen had.

Onwillekeurig maakten de twee vriendinnen dien avond een groote oefening in de esthetische ontwikkeling harer zielen. — Gezamenlijk klopten haar harten sneller bij elke verheven aandoening en toen Adrienne las:

» Ah! si tu dois mourir, bel astre, et si
ta tete
Va dans la vaste mer plonger ses
blonds cheveux,
Avant de nous quitter, un seul instant arrête!
Etoile de l'amour, ne descends pas
des cieux! »

zagen zij elkander aan met tranen in de oogen. Zij wisten althans op 't gebied van bewonder en liefhebben van al wat schoon was, op het punt van diep mee lijden bij anderer zielesmart, zouden zij elkander verstaan. En zij voelden zich gelukkig over deze ineensmelting van gewaarwordingen. — Later dachten zij nog dikwijls aan dezen eenen zorgeloozen avond terug.....

Na de thee en de omstreeks tien uur gebruikte Sandwiches, ging Clara naar bed. — Adrienne had daar voor alles laten zorgen, wat de vriendin maar eenigszins noodig zou kunnen hebben, en spoedig sloop Clara in, na nog eens heerlijke luchtkasteelen gebouwd te hebben over een mogelijk voortdurend samenzijn met Adrienne.

Hoe lang had zij geslapen? Had zij al geslapen? Was het reeds morgen? Zij schrok op door een luid gerucht van stemmen..... Was er brand, dieven, onheil, had Adrienne een toeval?

Clara stoof uit haar bed, en opende de deur... Brand was er niet; ook geen dieven, maar een pijnlijk steunen en gillen in 't salon... »Adrienne wordt vermoord!« dacht zij en zonder iets om of aan te doen stormde zij naar beneden en vloog 't salon binnen.

»Daar heb je 't al!« hoorde zij Adrienne zeggen. Er was geen licht in de kamer, maar door een lantaarn van de straat zag Clara een meisje in haar nachtjapon op een fauteuil liggen en Adrienne er bij staan. — »Goddank«, dacht zij, »ten minste geen ongeluk!«

»Adrienne, wat is er?«

»Och, freule van Starum is gisteravond nog laat aangekomen en zij is niet heel wel.«

De witte gestalte op den grond lag ineengeskromd en riep maär:

»O God, ik kan niet meer! mamaatje! mamaatje! mamaatje!«

»Kan ik ook iets doen?« vroeg Clara, »een dokter halen? Of heb je ook wat medicijnen, die ik krijgen kan, Adrienne?«

Zij kreeg niet dadelijk antwoord, maar hoorde Adrienne eenigszins kortaf zeggen:

»Kom Corry, wees nu verstandig, houd je stil, straks komen de meiden ook nog beneden« — en toen tegen Clara, »ga gerust naar bed, 't is heusch niets«.

Clara vond Adrienne hard, 't hinderde haar; in plaats van dus gevolg aan Adrienne's wensch te geven, haalde zij een glas water en bood dit aan freule van Starum, die niet ophield te kermen.

Adrienne liet het meisje drinken, bracht toen Clara bij de hand naar de deur en zeide:

»Geloof me, ga gerust naar bed, ze is wat kinderachtig, 't zal straks wel over zijn«, en fluisterend voegde zij er aan toe: »'t is mijn schuld, ik heb haar zoo bedorven.«

»Nu ging Clara, maar zij begreep toch niet riet, hoe die zachte Adrienne nu plotseling zoo hard kon zijn tegenover dat meisje, dat zij toch zoo lief had.

Later zou zij wel uitlegging daarvan hooren — zij sliep in.

Zij ontwaakte toen het reeds klaar dag was

en juist Adrienne binnen kwam met haar ontbijt.

»Ik moet je nog vergeving vragen, dat je gisteravond zoo in je eerste slaap gestoord werd.«

»O, 't is niets. — Is freule van Starum weer beter?«

»Ja, beter en uit, zij is naar mijn nicht Kreling gegaan en komt niet voor den eten thuis.«

»Het arme meisje, heeft ze dat wel meer?«

»Ik heb het nog maar eens van haar bijgewoond..... 't is niets als jaloezie.«

»Wat zeg je? jaloezie! Onmogelijk!«

»'t Is toch zoo; kom, ik ga even bij je zitten, drink je koffie, terwijl ze nog warm is; ik heb nog juist tien minuten, dan komt mijn uitgever voor eene conferentie, jij kunt je dan in dien tijd kleeden.«

»Uitstekend..... Maar vertel mij nu eens van freule van Starum; dat is onbegrijpelijk.«

»Zij had mij getelegrafeerd, dat ze gisterenavond komen zou; ik zei het je niet, omdat ik vreesde, dat je dan weg zoudt gaan, je zoudt je niet herinnerd hebben, dat ze altijd gewend is bij mij te slapen, zoo, net als een klein kind met haar hoofd op mijn schouder, — en je zoudt de logeerkamer hebben willen geven. Zij kwam dus gisteravond laat en ik sprak er over, dat je hier waart, omdat ik weet, dat ze zoo jaloersch is. — Nauwelijks lagen wij in bed, zij in de gewone houding, bijna voortdurend badineerend, toen zij plotseling uitriep: en hoe gaat het met je nieuwe paapsche liefde daar in Amsterdam?« — »Heel goed.« — Zoo en wat is het eigenlijk voor een soort mensch?« — Ik gaf je beschrijving. — Zij richtte zich op: »Adrienne, je houdt dol van dat schepsel, dat merk ik al!« — Haar stem was dreigend en dat beviel mij niet. — »Kom, Cor, kom nu slapen; morgen zullen wij meer praten.« — »Neen, nu!« — »Waar is ze?« — »Wie?« — »Wel die juffrouw Vrij..... Vrijwilliger, of hoe heet ze ook weer, ik bedoel die valsche Jezuiet, die jou in haar netten verstrikt.« — »Maar Corry, wat een manier van spreken!

Kom, nu slapen; 't is al laat en ik ben moe.» — »Je bent altijd moe, en ik heb verdriet, dat is erger dan moe en dat kan je niets schelen!» — »Je weet heel goed, dat je me onrecht doet, toe, wees lief en krijg nu geen kuurtjes!» — »Zeg me dan, waar ze is!» — »Wat kan je dat interesseeren, je kunt haar nu toch niet gaan opzoeken.» — Ik trachtte te hadineeren. — — »Opzoeken? Neen, maar toen ik kwam, zag ik licht in de logeerkamer, en ik dacht, daar boven zit zeker dat valsche Katholieke spook, dat Adrienne van me afneemt.» — 't Is goed, dat ik je zoo door en door ken Cor, en dat ik geen waarde hecht aan je beleedigende woorden, omdat ik denk: ze is nog een kind.» — »Zweer me dan als je durft, dat ze niet boven is.» — »Dus ze is boven?!« — »Welnu, ja — ik ben toch vrij in mijn huis te ontvangen, wie ik wil.» — Toen brak de storm los; zij vloog het bed uit, schreeuwde, huilde, viel op den grond, de ergste woorden tusschen haar snikken uitend. — Ik bleef even liggen, hopen de dat het dadelijk bedaren zou; maar het bedaarde niet, ik stond op, ontstak licht en raakte haar aan om haar op te doen staan. Dientengevolge vloog zij de kamer uit naar 't salon, wierp zich daar in een stoel, zooals je haar vond; ik heb haar zoo gesmeekt stil te zijn, dat ze 't veel erger maakte op die manier. Maar 't mocht niet baten.»

»Arme Adrienne,« zei Clara hare hand vattend, »het is door mijn schuld dus.....«

»Geen sprake van schuld, lieve; je moet het 't kind maar vergeven, ze is niet goed door mij opgevoed.« — Clara nam Adrienne's hoofd tusschen haar handen en kuste haar.

»'t Kind moest toch begrijpen,« ging Adrienne voort, »dat ik ook nog betrekkelijk jong ben en graag eene vriendin heb, daar ik een beetje op steunen kan, zooals zij op mij; zij heeft me altijd zoo'n beetje als moedertje beschouwd en meent het uitsluitend monopolie over mijn hart te hebben.«

't Is toch een bewijs, dat ze veel van je houdt, Adrienne.»

»Dat mag dan ook wel, aan haar heb ik

dat zeker verdiend.«

»Ik kan zoo begrijpen en vergeven, dat ze tegen mij opgewonden is. Zij kan heel gerust zijn, ik geloof dat onze vriendschap, Adrienne, een heel ander karakter heeft, dan die tusschen u en haar bestaat.

Daarbij — ik ga toch van middag weg ; zij behoeft dus dit monster niet te zien.«

»Dat moet ge niet doen ; 't is veel beter, dat jelui elkaar ontmoet, zij zal er wel aan wennen, en daarbij je doet mij zoo'n groot plezier, als je blijft.«

»Ik kan moeilijk, Adrienne, ik heb geen dergd genoeg om ergens te blijven, waar iemand is, die zoo'n sterke afkeer van mij heeft ; jij beschouwt haar altijd nog als een kind, maar ze is inderdaad een mensch, en als zij me eens in jou bijzijn beleedigde.....«

»Dat zal ze niet. Ik verzeker je, dat zij 't van morgen al heel anders inzag ; zij schaamde zich voor je en ik moest haar beloven je te zeggen, dat ze een zenuwtoeval had gehad, toen ze mij iets van haar moeder vertelde.«

»Heusch, ik ga liever dezen middag weg, men wacht mij ook thuis.«

»Je hebt niets te verzuimen, dat is gekheid, en je kunt me hier helpen met het nazien van proeven.«

»Ik wil freule van Starum ook dat verdriet niet aandoen.«

»'t Is geen verdriet, 't zijn kuren, als zij zich in Haarlem amuseert, blijft zij er weken achtereen zonder te informeeren naar iemand of iets. Waarlijk Clara, je doet me zoo'n plezier, als je blijft, en voor Corry is het noodig, kun je me nog weigeren ?«

»Nu, dan stellig niet meer dan één dag ; ik zal straks even naar huis schrijven.«

»Ik zal wel even telegrafeeren. Dank je, dat je mijn verzoek inwilligt.«

's Middags aan tafel ging het boven verwachting goed.

Toen Corry binnenkwam was Clara opgestaan en had haar de hand gecikt.

»Voelt ge u vandaag wat beter, freule ?«

»Onze kennismaking gisteravond ging niet heelemaal in den vorm, niet waar?« was Corry's ontwijkende wedervraag: »ik had mij gisteren te veel opgewonden«, ging zij voort; »ik zie er zoo sterk uit, maar de zenuwen spelen mij dikwijls parten.«

Zij was heel oprecht, freule van Starum, en zich ziek aanstellen kon zij niet. — Zij viel Clara erg mee en blijkbaar was het ijs gebroken en vond Corry in Clara geen gevaarlijke rivale.

Sarah Bernhardt was juist in Den Haag en het was om Clara 't plezier te geven, haar te zien spelen, dat Adrienne zoo bijzonder op haar blijven had aangedrongen, zij had deze verrassing voor haar beide logées geheim gehouden.

»Ik ga vanavond met de Krelings naar de comédie«, zei Corry aan 't tweede gerecht.

»Hé! dat spijt me! Ik had juist een loge besproken voor ons drieën. Heb je Sara Bernhardt al eens gezien, Clara?«

»In Amsterdam, ja, maar ik vind 't een buitenkansje haar nog eens te zien.«

»Hé Cor, kan je daar niet van af en met ons gaan?! Ik heb haar nog nooit gezien en ik had er mij zoo op verheugd, met jou te gaan!«

»Wacht eens even, wat zeide Kreling ook weer... hij had van morgen aan 't bureau gehoord, dat jij je loge niet kon krijgen.«

»Hoe bedoel je?«

»Wacht... laat ik me nu goed herinneren, want hij wilde eerst zelf hier komen om het je te zeggen, maar ik beloofde hem de boodschap over te brengen. Als ik mij niet vergis, dan heeft men in plaats van veertig, tachtig gulden voor een loge met 4 plaatsen gevraagd; toen wist hij niet, of hij zonder je toestemming tachtig mocht besteden in plaats van veertig, hij nam dus zijne loge en verzocht aan 't loket jouw loge nog een uur open te houden, als hij dan niet terug kwam, was 't een bewijs, dat je er van afzag. Hij ging voorbij zijn eigen huis en kwam even binnen om 't aan Louise te vertellen, ik was daar juist. — »O«, riep Louise, »dat is veel te duur voor eene dame alleen, je heeft er niet eens over te gaan spreken.«

»Ik zou wenschen«, zei Adrienne eenigszins somber, »dat mijne nicht, die mij toch nooit bezoekt, niet zoo over mij beschikte.«

»Wel mogelijk, oudje, maar hoor de geschiedenis uit, ze is treurig voor je. Toen zei Kreling: »ik had aan Adrienne nu maar eenvoudig een plaats in onze loge willen presenteeren, wij hebben er toch slechts drie bezet, — maar nu Corry hier is, geef ik ze haar; wat dunkt je?« — Ik zei top! en was blij, dat ik zodoende een uitzuinigje voor moedertje maakte.«

Corry's lach was niet geheel openhartig toen zij dit zeide. — Zij dacht bepaald aan 'teen of ander cadeau, dat Adrienne haar met die tachtig gulden zou kunnen geven. — Maar Adrienne was niet in een dergelijke stemming; het was een enorme deceptie voor haar, en ook om 't plezier, dat zij er zich van had voorgesteld, met Clara de groote tragédienne te gaan zien.

»Dàt spijt me voor jou, Adrienne«, zei Clara, »o heel erg.« Zij hoopte, dat Corry haar plaats aan Adrienne zou aanbieden... deze zou het toch niet aangenomen hebben, maar 't was een bewijs van erkentelijkheid en een soort kiescheid geweest.

»O, 't is niets«, antwoordde zij, haar mond glimlachte, maar haar oogen keken heel bedroefd, »ik zal haar nog wel eens een ander maal zien, het leven is zoo lang en Sarah Bernhardt schijnt onverslijtbaar.«

DE VILLA MYSTICA.

Ze lag wat dieper dan de andere villaas op den Scheveningschen weg, met een klein plantsoen aan den voorkant, zoodat slechts 's winters de voorbijgangers het huis met de gesloten blinden konden zien. — In Scheveningen zelf was het bekend onder den naam van 't Rattenhuis« en toen Halberda het kocht, nu ongeveer twaalf jaar geleden, zeide men, dat hij 't voor een spotprijstje gekregen had, omdat het zoo lang leeg stond ten gevolge van het onuitroeibaar rattenleger, dat er in huisvestte.

Sinds had men van geen ratten meer gehoord. Zomers was de villa bewoond, men wist niet door wie, behalve Halberda en een doofstom knechtje van achttien à twintig jaar. — Eenige uren verzekerden echter, dat men 's nachts eene geschuierde vrouw aan Halberda's arm zag wandelen, en dat deze vrouw en haar knechtje des winters verdwenen.

Halberda had geen vriend, intiem genoeg dat hij zich kon verheugen, zijn geheim te bezitten. Op diners, als men tegen 't dessert wat vroolijker werd, stegen hier en daar wel hadinages op over Halberda's geheime woning, maar zijn houding was dan altijd zoo koel en afgemeten, dat niemand 't waagde een ernstige vraag te stellen. De vriendinnen van Halberda's moeder insinueerden ook wel over dien vreemden toestand, en zij konden toch niet gissen, of mevrouw Halberda wel op de hoogte was. — Uit elk woord der moeder sprak een blinde vereering voor den zoon. Zij zeide eenvoudig :

»Isard is het edelste en beste schepsel, dat er op de wereld bestaat ; verder is hij oud en wijs genoeg om meester over zijn eigen handelingen te zijn.«

Zijne zuster had natuurlijk veel kennisjes, die

zich nogal gekwetst voelden over de stijve, koele houding van Isard en die hem kwalijk namen, dat hij niet verliefd werd. Maar Betsy Halberda wist nu totaal niets van de Scheveningsche Villa en dacht, dat het slechts verzinselfjes waren.

»Waar is je broer dan 's zomers? had een van haar vriendinnen gevraagd.

»Hij reist.«

»Dan zal hij ook wel veel te vertellen hebben, als hij terug komt.«

»Hij spreekt in 't algemeen heel weinig en verdraagt niet, dat ik hem ondervraag.«

»Een lief broertje!«

»Lief? — Ach, ik weet niet, hij is goed en doet nooit iemand verdriet; dat is al veel.«

Het was gebeurd op zijn achttiende jaar. Zijn vader was stervende en had hem laten roepen'

»Vader! Vader!« — snikkend was hij aan het lijdensbed op de knieën gevallen.

»Mijn jongen,!... ik ga u allen verlaten.«

»O neen, vader! zeg dat niet! Ge zijt nog in de kracht van uw leven. God kan dat niet willen! onmogelijk! Gij zijt te goed; voor allen een voorbeeld; wij allen, ik vooral, heb dat voorbeeld, dien steun noodig. Wij zullen u goed verzorgen, u zult weer beter worden!«

De zieke maakte met de hand een beweging om zijn vrouw tot zich te wenken en fluisterde haar iets in 't oor:

»Papa zou graag even met Isard alleen zijn«, sprak zij luid, en verzocht de aanwezigen haar te volgen; zij zelf ging het laatst uit de deur, maar voor zij den drempel overtrad strekte zij haar hand naar Isard uit, deze stond op en kuste die hand.

»Mijn zoon!« zuchtte de moeder op een toon vol liefde en smart, en voegde er eenvoudig aan toe, »zorg dat uw vader zich niet te zeer opwindt; het zou zijn leven eenige uren kunnen verkorten!«

Zij kusten elkaar. Isard was nu alleen met den stervenden vader. — Hij boog zich over hem.

»Vader, wij zijn alleen; hebt gij mij iets te

zeggen?»

»Mijn oogenblikken zijn geteld, houd mijn hand vast, luister met geheel je ziel.« — Zijn kind gehoorzaamde.

»Ik heb je een bekentenis te doen... Isard — je... je bent niet... niet de zoon van.....«

»Vader! God! ik ben toch uw zoon?»

De man hijgde naar adem.

»Je bent mijn zoon... maar, toen ik Louise Benthem trouwde was ik geen weduwnaar; zij wist, dat je leefde, zij had je dadelijk lief als eene moeder..... Je was toen zes maanden oud, Isard, en sinds is zij je moeder geweest... wij maakten een heel lange huwelijksreis..... en brachten jou mee uit Duitschland.....«

Isard luisterde ademloos, hij was zich niet bewust, dat in dit verschrikkelijk stervensuur het afgodenbeeld, dat hij zich van zijn vader had gemaakt, plotseling aan gruis viel, één beeld druischte hem door 't hoofd, een smartkreet: Vader sterft! waar is mijne moeder!

De stervende was hevig aangedaan, Isard vreesde, dat hij niets meer zou zeggen.

»Vader! Vader! nog iets... nog één woord: wie was mijne moeder?»

»Ik moest het je wel zeggen...«, fluisterde de zieke nauw hoorbaar... »zij leeft misschien nog... mijn secretaire... neem den sleutel!»

De benauwdheid nam toe, blauwkleurig verfden zich zijn wangen, een luid rochelen steeg op uit zijn borst.....

»Nog iets vader? nog iets?!«

»Verzegeld pak... verzegeld.....«

»Ja, vader, ja... 't is genoeg! Arme vader! arme moeder!»

Hij heck naar den stervende... Welke verandering reeds — Met eene onstuimige beweging rukte hij de deur open.

»Komt! komt! hij sterft!»

Toen alles afgelopen was, en mevrouw Halberda half zinneloos van smart op haar fauteuil naast 't lijk was neergezeten, wachtende totdat hem de laatste eer zou bewezen worden, stond Isard met diep gebogen hoofd naast haar. — Niets in hem nad verraden, dat hij het... wist.

De moeder had er zelfs met geen blik, geen gebaar op gezinspeeld. Hoe kon zij ook, zoo veel jaren had zij hem liefgehad en verzorgd als haar kind.

»Moeder«, — sprak hij fluisterend, »vader heeft mij een verzegeld pak uit zijn secretaire aanbevolen; misschien zou het goed zijn, dat ik dat nu nam voor dat — wij zijn minderjarig — de zegels gelegd worden.«

En mevrouw Halberda had hem den sleutel gegeven. — Zonder moeite had Isard het bewuste pakket gevonden en was ermee naar zijn kamer gegaan, had het daar verborgen..... tot later... in de eerste dagen wilde hij niets lezen, niets hooren, wat hem van zijn groote droefheid kon verstrooien.

Acht dagen waren sinds dien verlopen.

Het oogenblik om het pakket te openen was gekomen. — De jonge Halberda beefde, alsof hij een misdaad beging.

Waarom had zijn vader 't hem gezegd? Waarom alles maar niet gelaten zooals het was... Ja, maar, indien zij nog leefde..... indien zij haar zoon eens noodig had... indien de vader van hem verwachtte dat hij, zijn zoon, goed zou maken, wat de vader misdaan had... wat hij zelf zooveel mogelijk gedaan zou hebben, indien het leven hem geschonken ware geweest.

Hij maakte schuchter en voorzichtig de linten los... brak het cachet... meer dan zeventien jaar was het onaangeroerd geweest, de datum stond er op:

Gesloten 16 Mei 1853.

»Was dat niet het jaar van mijn geboorte?«

Brieven; in een gesloten enveloppe iets hards, zeker een portret; in een andere enveloppe twee vlokken haar; »van Bertha« stond op het lintje geschreven, dat er om heen gewikkeld was — en op 't andere lint »van Isard.«

Bertha! dat was dus de moeder — zijne moeder! Dat zachte, goudachtige blonde haar was dus van zijne moeder... hij zag in den geest het kleine, jonge hoofd, dat zoo wat zijn leeftijd moest gehad hebben, toen zijn vader —

— o vader ! vader ! het kuste, en eeuwige trouw beloofde. — Zijne moeder ! Neen, zij kon niet schuldig zijn geweest onmogelijk !..... Zijn vader neen ! zijn vader ook niet, die edele, brave, geachte man !..... Nu greep hij naar 't portret : juist, zooals hij gedroomd had, een blond engelengezicht, een Gretchen — een Madonna ! Onstuimig drukte hij 't aan zijn lippen en weende en vroeg : »Moeder, moeder leeft u nog ? Heeft u uw kind in geen achttien jaar gezien ? Verlangt u nooit naar hem ? — Bertha ! Ja Bertha moest zij heeten, net als de dochter van Roland O Moeder ! Wat heeft uw levenslot toch zoo rampzalig doen zijn ? Hoe heet u nog meer dan Bertha ? Uit welk land is u, moeder?»

Hij opende een brief, dat was zeker haar schrift, hier waren er twee van zijn vaders hand, en daar nog acht of tien van haar hand. Die van zijn vader waren gedagteekend van het kasteel Nieuwd bij Zutten, de woonplaats van zijn grootvader Halberda ; een paar brieven van de moeder droegen het stempel van Heindro ! — blijkbaar een klein plaatsje op de Friesch-Duitsche grenzen ; één was gedagteekend uit Frankfort en twee uit Wiesbaden..... hoe heette zijne moeder dan toch eigenlijk ? De couverts der brieven waren vernietigd ; neen hier was nog een couvert om een brief door den vader geschreven en naar Wiesbaden gericht : »Madame..... Laplace.« Wat is dat ? Dat was toch een Fransche naam ! O — zeker maar een aangenomen naam ! Arme, arme moeder ! Wat al verdriet is er in dat jonge hoofd omgegaan ! Hoe kon mijn vader.....

»Wat is daar toch gebeurd ? ! Vluchtig had hij reeds een paar brieven van zijn moeder doorloopen, maar die bevatten niets als uitingen van teedere liefde, onderworpenheid, geheele overgave, vertrouwen. — De laatste brief, die bij de akte van zijn... zijn legitimatie lag, bevatte het volgende:

»'t Is goed mijn vriend, en ook mijn verlangen: ik zal in een klooster van Sion gaan, ik las zooveel, dat mij trof in het leven van pater Ratisbon, en 't heilige land heeft altijd

een groote aantrekkelijkheid voor mij gehad. — Ik weet niet, of ik mij in mijn positie — aan die orde zal kunnen verbinden, maar in elk geval zal ik daar in kunnen wonen, voor u en onzen Isard bidden, ook voor haar, die eene liefderijke moeder voor hem is. — Laat mijn aandenken u nooit bedroeven; ik wil graag en alleen boeten..... Ik heb niets noodig, ik dank u; het geld, dat gij mij zondt zal voldoende zijn voor mijn reis en ik bezit genoeg om stil in een klooster te leven. Schrijf mij spoedig, hoe of 't kindje de reis verdragen heeft. — O mijn kindje! Mijn zoon! Dat ik van hem gescheiden moet leven zal mijn vreeselijke boete zijn, vriend... maar voor 't geluk van 't kind kan 't niet anders, en ik mag aan mijzelf niet denken. — Gij schrijft mij nu nog eens, omtrent den overtocht, en dan..... dan verdwijn ik uit uw leven; 't is beter... beter, o veel beter aldus. Alleen... alleen indien het kind eens heel erg ziek mocht worden..... maar neen! gij zijt goed, gij zijt zijn vader, gij zorgt voor hem, en ik..... ik ben niets, niets, niets! — O God! — Vergeef me, Willem, ik moest moedig zijn! Ik ben nu ook weer moedig! Het was slechts een oogenblik. — Ik ben moedig! — Adieu Isard! mijn engel! Kus hem voor zijne moeder!»

Isard Halberda kuste den brief, en weende.

Het papier was zoo geel, zoo van tranen doortrokken..... tranen van haar, die de regelen schreef, tranen van hem, die ze ontving, tranen van het kind, die in dat oogenblik zijn leven gegeven zou hebben, dat die smart nooit over haar gekomen zou zijn!

Maar hij moest toch weten, wat er gebeurd was, — hier! die lange brief van den vader zal 't hem zeggen.

»Geliefde,

De bode brengt je dit schrijven, ik wacht je antwoord; jij zult zelf over ons lot beschikken: een ontzettend ongeluk is over ons huis gekomen. Als wij ons heider geluk opofferen, kan nog alles gered worden. Het is mij onmogelijk te beslissen; ik leg de geheele zaak in jouw kleine, tengere hand.»

O vader! vader! 't is ontzettend, dät mocht, dät kon u niet doen! Hij las verder:

»Eergisteren, mijn lieveling, hebben wij eenige zalige uren doorleefd: jij altijd zoo kinderlijk vertrouwend, zoo teer minnend, zoo zeker van mijn liefde, en ik..... ik zoo gelukkig in jouw bijzijn en toen, voor 't eerst mijzelf niet meer meester, bedwelmend, onvoorzichtig, terwijl de zachte engelenmond zich liet kussen en jij teeder sprak: »Alles wat jij wilt, Willem, alles wat jij goed vindt; ik denk niet aan mijzelf, ik ben voor niets bang, als 't jou gelukkig maakt! — O kindje, en hoe gelukkig waren wij, hoe zeker van elkaar voor eeuwig, eeuwig! Wij wisten immers al sinds lang, dat wij spoedig voor altijd vereenigd zouden zijn. Ik jouw man, jij mijne vrouw; we wachtten maar op mijn examen en dat ik eens droop... kwam, omdat ik in mijn boeken, in plaats van Grieksche letters altijd jouw twee blauwe oogen zag. — Toen ik nu gisteren thuis kwam, den hemel in mijn hart, de liefde in mijne ziel, alsof de geheele wereld mij toebehoorde — wachtte mij hier de hevigste treurigste strijd, dien een mensch op de wereld hebben kan. — Mijn vader kwam mij tegemoet, met een uitdrukking van wanhoop op zijn eerbiedwaardig gelaat: »Volg mij!« was zijn kort gebiedend woord. — In zijn houding, stem, gebaar, was iets verpletterends; hij liep voor mij uit door de groote gangen van 't kasteel, met gebogen hoofd, verward grijs haar en voor 't eerst wankelenden tred. — Groote God! wat kon er zijn? In zijn studeervertrek viel hij uitgeput neer in den lederen stoel voor zijn schrijftafel en wees mij sprakeloos een plaats schuins tegenover hem. — Ik zag hem aan... wat was hij veranderd! hoe verouderd; had ik dat dan in de laatste tijden niet bemerkt? Een schim van zichzelf.

»Ben je een man?« vroeg hij stroef, »of ben je nog een kind, een blanc bec?«

»Vader! ik heb u niets misdaan, waarom spreekt u zoo?«

»Omdat« — en hij haalde een pistool uit zijn schrijftafel; ik stond verschrikt; ik dacht, dat hij krankzinnig was geworden: »ga maar zit-

ten zei hij verachtelijk, »ik zal je niets doen!»

Ik zat, maar sprak met ingehouden drift.

»Dat u aldus tegen mij spreekt, kan ik niet dulden, er moet een groot verdriet over u gekomen zijn, vader, dat u verbittert en onrechtvaardig doet zijn.«

Hij zag mij aan — voor 't eerst — zijn bleeke wangen werden aschgrauw, zenuwachtig trilden zijn lippen.

»Verdriet? Verdriet?..... Jarenlange zorgen, angsten, tobben, dag en nacht, telkens nieuwe ondernemingen, nieuwe speculaties verzinnend om de eer, 't fortuin der Halberda's te redden... ik ben er oud, versuft, half gek van geworden, en — wij gaan toch te gronde.

»Wat zegt u? Maar daar wist ik niets van, dan had ik zuiniger geleefd, beter gestudeerd... vader!» —

Hij haalde de schouders op.

»Nonsens! — De meeste jongelui ruïneeren hun ouders, en dat heb jij niet gedaan. Mama heeft je wel eens zuinigheid aanbevolen, maar — »il faut que jeunesse se passe« — en ik wist, dat later in 't leven al zooveel droefheid is, ik wilde je ten minste van je jeugd zorgeloos laten genieten.«

»O vader! zoo goed was u! altijd zoo toegevend... Ziet u de positie niet te zwart in, zou er geen uitkomst zijn?»

»Geene! hoegenaamd. Al tien jaar lang staan wij op springen; de laatste pogingen zijn aangewend, en binnenkort zal ik dan ook een eind hebben gemaakt aan mijn zorgenvol bestaan.«

Hij nam zwaaiend zijn pistool op. — Ik ont-rukte hem met geweld het wapen.

»Niet aldus, vader! Wij mogen onszelf niet vernietigen, als er nog levens zijn, die ons noodig hebben, die wij tot voorbeeld moeten strekken, als wij door die vernietiging onszelf slechts verlossen en anderen rampzalig maken.«

O Bertha, ik zeg je alles, wij zijn immers één!»

»Je he't gelijk,« vervolgde mijn vader, »ik weet niet meer wat ik doe, ik ben op, ik zie geen uitkomst, als één, één enkele, maar die

hangt van jou af!»

»Van mij?!« — Ik begreep niet.

»Ja van jou, maar je zult niet willen, je zult niet kunnen, ik mag het je niet vragen.«

En hij lachte wezenloos in de verbrijzelende overtuiging van zijn onherstelbaar ongeluk.

»Zegt u ten minste wat ik zou kunnen doen.«

»Reeds verleden jaar heeft de notaris van de familie Bentheim mij een onderhoud gevraagd — ik heb het je toen gezegd.«

»Ja à propos, van freule Louise; zij had de goedheid belang in me te stellen; zij had acht ton en..... vooruitzichten.«

»Juist — en wat heb je me geantwoord?»

»Vader, ik heb Bertha von Engling lief, zij is wees, arm, ik wil liever sterven dan haar niet trouwen.«

»Je ziet dus wel, dat de eenige redding onmogelijk is. Je hadt niets tegen Louise Bentheim; »zij is een knap, lief meisje,« zei je, »maar ze maakt hoegenaamd geen impressie op me; het is me zeer vereerend, dat ze mij onderscheidt, maar ze is zoo rijk, dat ze gemakkelijk iemand anders zal ontmoeten, die haar sympathie meer waard is.« Welnu, die heeft zij niet ontmoet; integendeel een intieme vriend van de familie is mij nog eens komen polsen; 't schijnt, dat het meisje wegwijnt, de ouders zijn wanhopend, zij is hun enig kind; ze doen alles om haar te verstrooien, reizen, partijen, niets helpt. — Waarom of jij van zoo'n lief goed meisje, dat daarbij zooveel van jou houdt, niet houden kunt, begrijp ik niet. Het kind moet dus maar sterven en ik moet me maar voor mijn kop schieten!»

»Vader!»

»Je wilt liever onze ruïne aanzien, niet waar? Onze oncer! Je wilt zien, dat dit kasteel met hypotheeken belast gesloopt wordt, dat je moeder gebrek lijdt, dat je zusters dienen..... dat je zelf met dat onbekende Deutsche meisje trouwt en armoe lijdt, zij ook en je kinderen tot den bedelstaf geraken!»

Neen, vader, zoo niet! Ik zal werken!»

Zoo? En wat wil je worden? En waarvan

wil je ons allen onderhouden? En waarvan zullen wij leven? totdat je je studies volbracht hebt, geëtabliseerd bent, en praktisch hebt? ! Droombeelden! — 't is onmogelijk! — Mijn schuldeischers hebben mij vijf dagen nog gegeven.»

»Vader«, sprak ik en mijn stem moet al heel vreemd geklonken hebben, want hij keek verschrikt op, »vader, ik vraag vier en twintig uur bedenktijd.«

Eén straal, een enkele en voor één oogwenk slechts verlichtte zijn gelaat.

»Ik dank je«, sprak hij, »ofschoon ik niets hoop.«

Ik leg dus de geheele zaak in jouw handen: wat jij bepalen zult, zal geschieden.

Je ongelukkige, eeuwig trouwe
Willem.»

»O mijn arm moedertje!« zuchtte Isard, »het is niet te betwijfelen, wat of u doet..... de familie van den man, dien gij liefhebt, wordt gered..... gij offert u op... u, en uwe liefde.....

Hij las een kort briefje van haar, dat waarschijnlijk het beslissende antwoord was.

»Willem, je plicht gebiedt je je vader te redden. Als dat meisje lief en goed is, en ze houdt daarbij zooveel van je, kan je haar gerust trouwen. — Kom niet meer naar Hendro; — de kracht mocht mij ontbreken. — Ik zal er waarschijnlijk ook niet meer zijn.

Bertha.«

Wat Isard gevoeld had bij 't lezen van die brieven is moeilijk te beschrijven..... Ja, ja, zij leefde en zij was ongelukkig, en elken dag en elk uur van den dag en dat sinds negentien jaar was zij ongelukkig geweest! — Zij leefde! En hij, haar zoon, het enigst, wat zij op de wereld had, was niet bij haar om haar leven te deelen!! — Wat zou hij doen? — Hier was nu haar naam en dan, dat zij voor negentien jaar geleden naar Jeruzalem gegaan was..... Wat te doen? Voor zijn meerderjarigheid kon hij weinig of niets doen; hij zou trachten door brieven te ontdekken, of zij nog leefde en waar..... met zijn voogd kon hij er niet over spreken; aan de nagedachtenis van

zijn vader was hij verschuldigd het geheim te bewaren, en dan tegenover die lieve vrouw, die hem tot moeder verstrekt had, die de kunst verstaan had, zijn vader gelukkig te maken, die nooit door iets getoond had, dat hij haar minder na aan 't hart lag dan Betsy..... aan haar was hij ook een groote terughoudendheid schuldig. — Nu begreep hij, waarom zijn vader zoo spoedig na den dood van den grootvader het kasteel verkocht had en nooit meer in die streken terug wilde keeren.

Een oordeel durfde hij niet vellen, hij had diep medelijden met den overledene, ofschoon hij niet wist hoe zijn handelwijze te verontschuldigen. — Hij zelf?..... Hoe zou hij in een dergelijk geval gehandeld hebben? — Maar nog meer gevoel dan voor den afgestorvene, bewoog zijn ziel voor de eenzame vrouw in het Verre Oosten. — En de twijfelende gedachte, of zij nu leefde brandde hem koortsachtig door hoofd en hart. — Voor haar geluk zou hij leven, hij moest, hij zou haar ontdekken, en door zijn groote liefde, alle liefde vergoeden, die zij zoo wreed had moeten missen.

Het was zeker deze wreede ondervinding, die hem later aan de Universiteit zoo streng deed leven.

Zou hij zijn moeder weervinden?

Nog een briefje uit Heindro: »Wees gerust, de vrees zal niet verwezenlijkt worden; tracht mij te vergeten, dat is jouw plicht. — Ik ken de mijne! Dat er een uur is, waarin men faalt, moet alleen een spoorslag zijn om beter te handelen, en de boete moet men dragen.

Hoe gelukkig zal ik zijn, indien ik boeten mag voor ons tweeën!

Bertha.«

De brief uit Frankfort was nog droeviger — en met bevende bijna onleesbare letters geschreven:

»Dood zwak, vriend. Mijne nicht weigerde mij te houden. Ik ben in een hospitaal. Ik heb eenige schulden. Ik hoop te sterven.

Bertha.

Frankfurt Elisabeth Stift.

P.S. Ik zou je niet meer geschreven hebben, maar de kleine zal geen onderkomen hebben, als ik sterf.« —

Een vreeselijk drama, waarin hij, onbewust, een hoofdrol speelde, ontrolde zich voor Isard's geest. — Het was hem, alsof zijn bloed stilstond. »Moeder! arme moeder! Het offer was te zwaar voor u! En..... mijn vader?! Hij trouwde toen juist de rijke erfgename, die hem liefhad! Welke gewetenswroeging moet hij gehad hebben! Hoe moeilijk moet voor hem de keuze geweest zijn! Maar toch... hij was de schuldige, en zij droeg de boete... the way of the world!« Een alles overheerschende melancholie sloop 't hart van den jongen man binnen; toch was een oneindig medelijden het hoofdgevoel, dat hij voor de geheele mensheid, en voor zijn ouders in 't bijzonder voelde. — Arme, edele vader! hoe moet gij geleden hebben! Wie had u in een dergelijk geval een raad kunnen en durven geven! — Bij God! ik zal zooveel mogelijk herstellen, als het nog tijd is!«

— — — — —
Mevrouw Halberda's leven was ook niet geheel rozengeur geweest. — Zij was rijk; zij trouwde den man, dien zij liefhad, en smaakte het geluk van met haar fortuin zijn familie te redden. Zij wist alles... juist in haar groote teederheid vond zij, dat zij niet genoeg voor den geliefde kon doen, niet genoeg geven, niet genoeg vergeven. — Jouw kind zal het mijne zijn! — had zij dadelijk gezegd. Zij had echter niet vooruit bedacht, hoe gruwelijk het is, altijd droefheid te lezen op het geliefde gelaatje hart, je toewijding, je geld, je leven, alles, alles te geven en toch die droefheid niet te kunnen wegnemen.

Hoe dikwijls zag zij zich niet door armen benijd! En hoorde zij wel zeggen: Ja, mevrouw, u heeft nu ook alles: gezondheid, geld, een besten man, lieve, brave kinderen, vooral uw zoon, een toonbeeld van goed gedrag.....« dan knikte zij en sprak:

»Veel reden tot dankbaarheid heb ik; — maar er is zooveel verdriet, dat ons onbekend

blijft.....» En zij dacht: »Alles zou ik willen missen om hem maar eens één uur geheel gelukkig te zien!»

Toen Isard al de papieren nagezien had, was het hem te moede, alsof een ander wezen in hem ontstaan was. — Het huis zijns vaders scheen hem een ander huis; de kamer, waarin hij zich bevond, elk voorwerp in die kamer maakte een anderen indruk op hem dan een paar uur te voren. — Hij streek met zijn hand langs zijn voorhoofd, als om zich te vergewissen, dat hij 't wel was... iets gespannens, iets dofs kwam over zijn gedachten, over zijn waarnemingsvermogen. — Hij keek op straat; de zon, die hoog aan den hemel stond, was wel goud en brandend, maar de lach was uit haar stralen verdwenen, de boomen langs de gracht, de steenen van de straat, de menschen, die voorbij liepen..... alles scheen veranderd, hem vreemd en onbekend geworden, alsof er een sluier, een mist over zijn waarnemingsvermogen hing.

De droefheid, die in huis heerschte over den dood van den vader, maakte, dat zijn stemming niemand bevreemde. — De moeder begreep alles. Zij had hem telkens in haar armen willen nemen en tot hem zeggen: »Kind, ween bij mij uit!» Maar uit eerbied voor den ontslapene, uit een gevoel van verlegenheid, alsof zij den jongen bedrogen had, ook omdat zij hem heelmaal alleen wilde laten handelen, zweeg zij.

Isard had ook meer behoefte aan eenzaamheid, overwegende wat hem te doen stond, dan wel een verlangen van zich uit te spreken. — Ter wille van zijn vader, ter wille van de weduwe des vaders, ter wille van hemzelf, moest men met de grootste voorzichtigheid te werk gaan en vooral geen ruchtbaarheid aan de zaak geven. Daarom besloot hij nooit of nimmer en aan niemand ook zijn vertrouwen op dit punt te geven.

Een jaar verliep in nuttelooze pogingen, terwijl hij onvermoeid door studeerde, vooral wenschende zoo spoedig mogelijk klaar te zijn. Toen — ja, dien dag zou hij nooit vergeten...

daar had hij hem ontvangen, den eersten brief van de nog levende!

»Mijn zoon! Mijn zoon! had ik ooit gedacht dat woord nog uit te spreken en te hooren beantwoorden door: mijne moeder! Mijn boetejaren zijn dus voorbij, en God vergeeft mij door u aan mij te schenken! Hoeveel gebeden, mijn Isard, of ik niet voor uw geluk gestort heb, 't zou moeilijk te zeggen zijn. Ja, kind, wij zullen elkaar terug zien! Maar, o, maak je geen hersenschimmen! Ik ben voor jou geen prettige moeder, mijn arme jongen! — Twintig jaar lang, hier, in 't Heilige land, in droefheid, overdenking en gebed doorgebracht, hebben mij uitgeteerd en oud, o zoo oud gemaakt; ik moest nog geen veertig jaar zijn... maar de weinige lieden, die mij zien, houden mij voor zeventig... het klimaat doet er ook veel toe. — Bedenk dus, wat gij doen wilt; handel niet in overijling. Het zou mij zoo'n verdriet doen, indien gij in een oogenblik van opgewondenheid een stap zoudt doen, die ge uw heele leven zoudt berouwen. — Ik ben zoo gewend aan droefheid en eenzaamheid, dat alles drukt mij niet meer, maar gij, gij, mijn jongen..... in uw frissche jeugd..... gij zijt zoo geheel anders. — Ik zeg u dit reeds in mijn eersten brief, omdat ik beef voor u, voor uw ontgoocheling bij onze eerste ontmoeting. — Kind! kind! Volgde ik mijn hart, dan was ik al onderweg naar u toe. Maar ik wil, hoe oud ook, een gehoorzaam moedertje zijn. — Als ik zoo aan ons beiden denk, en hoe lief wij elkander zullen hebben, dan is het wel, of mijn hart nog niet gestorven is, zooals ik meende. — Van nu af aan schrijf ik u dagelijks en zend u mijn brief eens in de week, doe hetzelfde en zoo ge kunt, kom..... o God! mijn kind!..... kom dan in uw eerste vacantie naar hier..... Het beste zal toch wel wezen, dat ik hier blijf, niet waar? — Ik vrees uwe carrière te bederven, ik vrees de nagedachtenis des vaders in oncer te brengen, ik vrees de vrouw, die zoo veel jaren een goede moeder voor u was, pijn te doen, indien ik in Europa in meer bekende streken kom. — Schik jij alles mijn zoon, maar

vergeet niet, dat uw geluk, uw toekomst (waar ik, — God weet het — het geluk van uw bijzijn aan opofferde) ook nu nog mijn doel hier op aarde is. Studeer in elk geval eerst af, — en het geluk van elkaar gedurende die jaren van tijd tot tijd te zien, zal toch wellicht te groot zijn voor je

Moedertje.«

Het kostte Isard een bovenmenselijke overwinning niet direct af te reizen, maar hij was in korten tijd zoo griipt, had dermate geleerd zich te bedwingen, dat ook dit hem mogelijk werd.

— — — — —
Jaarlijks maakte Isard een verre reis — alleen — men wist niet goed waarheen... Eens naar Jeruzalem — geheel alleen — en hij was pas negentien jaar.

Zijn moeder begreep echter, dat dit te ver was en ofschoon zij erg gehecht was aan het Heilige Land en dààr haar groote smart had leeren dragen, kwam zij toch wat dichterbij, en betrok gedurende eenige jaren een appartement in Weenen. — Hoe graag ook, in een klooster ging zij niet meer, daar had haar zoon niet bij haar kunnen logeeren.

Wellicht was het 't geluk, dat die arme ziel ondervond na zooveel jaren van verdriet..... maar haar gezondheid verminderde... Neen! neen, dat mocht, dat kon God niet toelaten!

Isard was toen op de universiteit; hij vertrok voor eenige weken en paste haar op mei al de teedere zorg, die eene moeder aan haar kind zou hebben kunnen betoonen.

De doctoren eischten voor den winter het verblijf in 't Zuiden en 's zomers de versterkende Noordzeelucht.

Zoo geschiedde het, dat Halberda de geheimzinnige villa in Scheveningen kocht. Het doofstomme knechtje was een kind, dat mevrouw Laplace..... zoo bleef zij zich noemen, uit Jeruzalem had meegebracht.

Sinds deze openbaring in zijn leven waren er vele jaren voorbij gegaan. — Het was al bijna vijftien jaar geleden, sinds hij promoveer-

de: en kort te voren was de villa door hem aangekocht.

Daar woonde het geheim van zijn streng, ernstig leven.

Dààr verborg hij zijn schat, zijn liefde.

Dààr ging hij 's zomers rusten van al het woelige van de wereld, en maakte lange avondwandelingen met de geliefde vrouw.

Voor de wereld, voor mevrouw Halberda, die hij als een tweede moeder liefhad, was het zeker het wijste 's winters bij haar te zijn. Nooit werd er over dit onderwerp tusschen hen gesproken, maar zij begrepen elkaar volkomen, en mevrouw Halberda was er trotsch op dit jonge mensch haar zoon te mogen noemen.

EEN DUBBELE WAARSCHUWING.

Frans Verwilligen had de terugzetting niet kunnen verdragen, die hij meende bij Hortense ondervonden te hebben.

Zaken... zaken... Jawel, hij was juist in een rechte stemming om zich daarmee bezig te houden! Later had hij immers den tijd. Buitendien hij moest eerst weten, wat of haar zoo grillig tegenover hem deed handelen; 't was zeker de schuld van dien ellendigen Halberda..... Hoe of het mogelijk was, dat Hortense ook zoo'n onderwerping had voor dien gekken, geheimzinnigen kerel, dat begreep hij volstrekt niet, maar hij zou alles ophelderen, en dat nog wel vandaag. — Hij had juist gisteren in 't café Suisse allerlei vreemde dingen over Halberda gehoord.....die geschiedenis van die villa te Scheveningen..... dat kon te pas komen..... die pretentieuze vent zou eens zien met wien hij te doen had, en als Hortense maar een greintje eergevoel had, zou zij met zoo'n man met een villa niets meer te doen willen hebben.

Frans was dien avond erg opgewonden; Hortense had hem nogal »op zwart zaad« gezet en dit had hem eerder verliefd gemaakt, dan wel gekalmeerd. Lucie? Hij wist nog wel, dat zij bestond, maar gaf er zich zoozeer geen rekenschap van. — Hij had haar eens heel ernstig geschreven dat het voor altijd tusschen hen uit zou zijn, als zij 't waagde over te komen zonder zijn goedvinden..... hij kon dus gerust haar brieven ongeopend laten liggen..... en — daar lagen zij ook, drie, vier... hij keek er niet meer naar. Het was ook altijd zoo hetzelfde dat gezanik over die liefde en dan die grootsche, zachte onderwerping, er zat geen pit in die vrouw; buitendien, alle vrouwen hadden zulke verliefde naturen, dat je ze maar be-

hoefde aan te zien, om in eens overstroomd te worden van teederheid..... Zij wisten blijkbaar met haar gevoel geen weg, en 't was o zoo lastig! — Hortense..... Ja, dat was nog eens iets anders, men had tenminste moeite om haar te veroveren, en ze vervolgde je niet zoo met sentimentaliteit!

Arme Frans! arme menschheid! Men wil beminnen en bemind zijn, maar zoo spoedig heeft men dien gouden vogel niet bij de vleugelen gevat, of het kalme bezit prikkelt ons vermoeid ras niet genoeg en wij vlieden het en zoeken iets anders. Arme Frans! Lucie had je lief met een onvermoeide toewijding, daarom vond je haar lastig! Hortense had te veel jouw natuur om ooit liefde voor je te voelen. Jij zaagt dat aan voor zelfocheersching; 't was eenvoudig onverschilligheid. — Wij jagen het geluk na en als wij 't omvatten, herkennen wij 't niet meer en laten 't onglippen.

Een kwartier later zat Frans bij Hortense.

— »O je boudeert weer; waarom kom je dan hier?»

»Ik boudeer niet, ik voel me ellendig, ellendig miserabel.....«

»Nu, hoe of je die stemming noemen wilt, als je eene vrouw was zou je kunnen zeggen: ik heb migraine: dat is alles hetzelfde.«

»Misschien!»

»Maar ik vraag je, waarom kom je hier, als je in die stemming bent; je moest je in een boudoir opsluiten en je aan niemand vertoonen, dat is het eenige wijze wat men in zoo'n geval doen kan.«

»Stuur je me weg?»

»Neen, als je vriendelijk bent niet, maar je zit daar met zoo'n lang gezicht.....«

»Toen je laatst die twee avonden het huls voor mij sloot, was dat ook, omdat je migraine had?»

»Altijd nog die oude griet!..... ja, misschien wel.«

»Je sloot je toch niet alleen in je boudoir op.«

»Wat weet jij daar van?»

»'t Was om meer op je gemak Halberda te

ontvangen.«

»Welnu ?«

»En ik weet niet, wat je aan dat heer voor raars hebt gezien, je cultiveert hem verschrikkelijk.«

»Ben je jaloersch ?«

»Van dat ventje ! Ik wou liever !«

»Welnu, dan moet het je ook onverschillig zijn of ik hem ontvang.«

»Ik vind, dat het je smaak oneer aandoet.«

»Hij zit hier nooit zoo te brommen als jij en praat aangenaam.«

»Zoo'n huichelaar !«

»Neen, dat is hij juist niet; hij is erg oprecht en brengt me al mijn gebreken onder 't oog !«

»Een vaderlijke vriend dus, een biechtvader !« spotte Frans.

»Noch het een, noch het ander, een oude, trouwe vriend, daar ik erg aan gehecht ben.«

»Je spreekt er zoo kalm over, Hortense, alsof hij je bijna onverschillig was..... neen, weet je wat je aan hem hecht, dat je hem niet verliefd op je kunt maken; dat interesseert je, dat houdt je bezig.«

»Ik wist niet, Frans, dat je zoo'n filosoof was, je doet zeker aan je eigen persoon dergelijke ondervindingen op.«

»Bij mij bestaat een dergelijk geval niet.«

»Bij mij ook niet.«

»Daarin vergis jij je.«

»Jij ook ha ! ha ! ha ! wij kib'elen net als twee kinderen. Je bent toch beter dan je zelf denkt. Je bent een beetje jaloersch, maar dat zal wel over gaan, drinkt nu je kopje thee.«

Hij gaf gevolg aan deze uitnoodiging, zijn gelaat klaarde een beetje op, het thema interesseerde hem, hij was volstrekt niet van plan het te laten varen, Hortense was weduwe, zij kende de wereld, men kon haar alles gerust zeggen.

»Heb je geen reisplannen voor toekomstende zomer ?« vroeg hij.

»Verleden jaar was ik in Thun, maar als de zomer weer zoo vroeg begint en als 't zoo warm is, dan denk ik over Ostende.«

»Je houdt zeker veel van de zee ?«

»Als ik er aangenaam gezelschap heb.«

»Waarom zou je Ostende kiezen en niet liever Zandvoort of Scheveningen.« (Hij drukte op dit woord en zag haar sirak kan).

»Daarvoor zijn veel redenen. Zandvoort kon vroeger in al zijn eenvoud wel gezellig zijn, als men er met bevriende families was, maar sinds dat het is aigedaald tot eene banale wouldbe groote badplaats, vind ik het er akelig, leeg, uncomfortable, 'k weet zelf niet hoe; — Scheveningen..... (geen trek bewoog op haar gelaat en zij keek Frans vlak in de oogen) Scheveningen is zoo duur en zoo onvrij, dààr zijn nu weer te veel kennissen, daarbij heeft Ostende voor mij herinneringen uit mijn jeugd, en ik oefen er mij in 't Fransch spreken.«

»En wat zegt Halberda van die plannen?«

»Ik heb er hem niet over gesproken.«

»Hij zou toch zeker liever hebben, dat je naar Scheveningen ging.«

»Waarom?«

»Omdat hij daar ook 's zomers is.«

»Ja, maar dan ziet hij volstrekt niemand en leeft geheel afgezonderd.«

»Dus..... je weet ook van die villa?«

»Waarom niet?«

Frans barstte los, opstaande:

»En jij ontvangt in je intimiteit een heer, die er zoo'n huis op nahoudt, je ontvangt hem niet allen, maar je zet mij voor hem terug.«

»Bedaar toch, ik begrijp je niet!«

»Je weet, dat Halberda in Scheveningen een villa heeft?«

»Ja.«

»En dat hij daar niemand ontvangt.«

»Ja.«

»En vindt je dat te excuseeren?«

»Als hij liever eenige maanden van het jaar alleen is, waarom niet?«

»Alleen..... alleen! Hij zou ten minste zijn moeder en zuster er kunnen ontvangen.«

»Die gaan nooit naar cheveningen.«

»Et pour cause.....«

»Zij houden niet van die plaats en ik kan 't me best begrijpen, ik houd er ook niet van.«

»Heb je aan Halberda nooit gevraagd, wat

hij daar in Scheveningen uitvoert.«

»Och ja, wij spreken er heel eenvoudig over.«

»En wat zegt hij dan?«

»Van de eenzaamheid genieten, gelukkig zijn.«

»Ha, ha, wat stel je je toch naïef aan, Hortense, en geloof je dat?«

»Zeker, met zijn karakter.«

»Is hij dan zoo anders als iedereen?«

»Geheel anders.«

»Ja, omdat anderen met open vizier optreden en hij een huichelaar is.«

»Foei!«

»Weet je dan niet, dat men hem 's avonds heel laat met een gesluierde vrouw aan zijn arm, bij 't strand ziet dwalen.«

»Praatjes! — Zeggen de menschen niet, dat ik dat ben?«

»Hortense! gooi je zelf toch niet zoo weg!«

»'t Zijn me dan ook vertelsels.«

»Nu, ik waarschuw je... hij is de grootste huichelaar, die er bestaat!«

Juist uitte Frans dat woord, daar trad Isard Halberda 't salon binnen.

»Bonsoir, mevrouw — hij reikte haar de hand. — Frans was woedend, hij had hem zoo wel in 't gezicht willen uitschreeuwen »die huichelaar, daar ik van sprak, ben jij!« Maar hij hield zich in, om Hortense's bijzijn te eerbiedigen en beantwoordde heel wel de buiging van Halberda.

»Ik kom u juist in een levendig gesprek storen«, zei Isard op zijn zacht ironische wijze, »ik hoorde zoo luid de stem van den heer Verwilligen, dat ik twijfelde, of hij wellicht een dramatisch fragment voordroeg.

»Dat is mijn gewoonte niet.«

Hortense was opgestaan om naar de theetafel te gaan:

»Als de heeren een kopje thee willen hebben, moeten ze 't maar komen halen!«

Zij volgden haar wensch.

»'t Zal mijn tijd worden«, zei Frans, »mijne oude lui.....«.

»Hier is juist uw kopje.....« Hortense bood het hem aan en zei zacht: »blijf!« terwijl haar blik den zijnen zocht.

»Wat een triomf tegenover Halberda, heerlijk!« dacht Frans. — Als met een tooverslag verdween zijn slecht humeur, zijn opgewondenheid bedaarde..... zij was dus onverschillig voor Halberda, daar zij weigerde, met hem alleen te zijn, en Halberda wist, dat hij reeds een poosje met Hortense alleen geweest was..... heerlijk! heerlijk! De reden, waarom Hortense Frans terughield was niet die, welke hij veronderstelde. Zij wist wel, dat Halberda die villa..... zomers bewoonde, maar ofschoon zij aan Verwillingen den indruk had gegeven, dat die avondwandelingen met eene gesluierde dame slechts praatjes waren en haar totaal onverschillig, was dit volstrekt niet het geval. Hortense's karakter was zwak genoeg om ook door praatjes geïmpressioneerd te worden en zij wilde liever niet zoo dadelijk met Halberda alleen zijn; zij had er niet over kunnen zwijgen en zij wilde eerst overdenken, wat of wel de beste weg zou zijn om achter de waarheid te komen.

»Ik heb dezen morgen tijding uit Den Haag gehad, een brief van den goeden Carger.«

»Ah!« zei Hortense een beetje droog.

Zij was op de canapé gaan zitten. Verwillingen stond aan den anderen hoek van den schoorsteen geleund, en Halberda stond — al sprekende, achter de canapé.

»Hij schrijft me veel over je zuster.«

»Hemel, is zij weer aan den gang!«

»Zij schrijft nog altijd haar blad.....«

Halberda roerde in zijn kopje en dronk het schielijk uit, alsof hij iets zeggen moest, dat zijn keel droog maakte, »en dat kan men niet laten varen, als 'teens begonnen is, dat zou zelfs een heel slecht teeken zijn.«

»'t Is toch een gekheid, je leven zoo te bederven!« antwoordde Hortense.

»Het schijnt, dat er eenige dames zijn, die heel graag schrijven... mijne zuster...« sprak Frans.

Alsof Halberda deze twee volzinnen niet gehoord had, ging hij voort:

»Het zou een heel slecht teeken zijn, want meestal verliest men er veel geld mee. Carger schrijft mij ook daarover.«

»Was hij niet een poosje verliefd van Adrienne?»

»O! hij is het nog, maar hij ziet haar niet meer, sinds zij zoo in die andere coterie opgaat; hij dacht vroeger al, dat hij haar onverschillig was, en meent sinds bemerkt te hebben, dat zij hem uit haar huis wenschte te verwijderen; je weet, Carger is erg teergevoelig, hij heeft zoo van die delicatessen, die men als verouderd beschouwt.«

»Ik begrijp niet, dat Adrienne hem niet wal aanmoedigde, hij was met zijn overdreven denkbeelden juist een geschikt man voor haar geweest.«

»Hij zou haar nooit hebben durven vragen; hij beschouwt haar als een bovennatuurlijk schepsel.«

»De stumperd! — Ken je hem Verwilligen?»

»Pardon, neen.«

»Nu Isard, en wat schrijft hij dan wel?»

»Ja, dat is het juist. Hij is bang, dat Adrienne met dat blad te gronde zal gaan. De Uitgever, een man zonder een cent, heeft een drukkerij gekocht, dat geld is zeker van Adrienne; en Carger meent zoo te bemerken, dat het blad niet opneemt, niet voldoende opneemt. Hij zou willen, dat iemand je zuster waarschuwde, en dacht, dat jij dat misschien wel zoudt doen. Mijnheer Verwilligen moet mij excuseeren, dat ik dit thema in zijn tegenwoordigheid behandel, maar ik geloof, dat zijne zuster er ook bij geïnteresseerd is.«

Verwilligen knikte toestemmend, Hortense riep uit:

»Ik?! Ik haar waarschuwen! Alsof dat wat helpen zou. Adrienne heeft een veel te hooge intelligentie (spottend) om ook maar een oogeblik acht te slaan op hetgeen ik haar zeg..... buitendien, toen zij pas dat gekke ding begon, heb ik haar geschreven met het verzoek, dat werk te staken, — ik draag denzelfden naam en ik schaamde mij er wezenlijk voor. — Ik vind het zoo gek, je zoo te afficheeren, en bij dergelijke bezigheid moet je, dunkt me, zoo veel omgaan met drukkers en uitgevers, wat

ook onaangenaam is voor vrouwen van onzen stand.«

»Wat zal ik aan Carger antwoorden? Zijn brief is zeer ernstig en dringend; hij vreest het ergste voor Adrienne.«

»Dan moet zij maar door de ondervinding leeren, er valt niets aan te doen.«

»Zou je toch geen poging wagen? Verbeeld je, dat ze eens geruïneerd werd.«

»In Gods naam!«

»Zou jij haar dan bij je nemen?«

»Ik?! Que Dieu me préserve! Wij hebben nooit sterk gesympathiseerd.«

»Dus je zoudt liever zien, dat zij ondergeschikt werd..... een juffrouw van Tak.....«

»Wel neen! Maar van mij iets aannemen zou ze toch niet, daarvoor ken ik haar genoeg. Zouhet wezenlijk zoo ernstig zijn, Isard?« —

Hij had haar ongerust gemaakt en dat wilde hij ook, hopende haar daardoor te doen handelen; de brief van Carger had hem ontsteld, vooral om de gevolgen, die daaruit voor Hortense zouden voortvloeien, en die misschien nog te voorkomen waren; hij kende haar ziel als te zwak om dergelijke vernederingen zonder groot nadeel te dragen.

»Carger overdrijft zelden en zijn brief is zeer verontrustend.«

»Wat kan ik er aan doen?«

»Mij dunkt aan Adrienne zeggen, dat er geruchten loopen, en dat je haar bidt en smeekt voorzichtig te zijn en liever met verlies halverwege terug te keeren, dan misschien met een kleine kans van slagen, haar geheele fortuin te verliezen.«

»Dat zal ik doen, en tegelijk aan Kreling schrijven, of hij een oogje in 't zeil wil houden en zoo mogelijk Adrienne's ongeluk voorkomen.«

HET ONGELUK BREEKT LOS.

De verjaardag van Corry was met succes afgeloopen. — De kleintjes — vriendinnetjes van 't meisje Kreling, hadden met veel vlijt hun comédietje vertoond ; er was 's avonds een beetje gedanst. Adrienne had gezorgd voor een prachtig souper ; zij had Corry zooveel mogelijk bedorven, het scènetje van onlangs geheel vergetende, en zelf gelukkig, daar zij haar zoo'n prettig dagje had kunnen bezorgen.

De waarschuwende brief met het bericht omtrent »de geruchten« die Adrienne van Hortense kreeg, deed haar slechts glimlachen. Alles ging immers beter dan ooit te voren ; met die eigen drukkerij was er ten minste kans op winst, maar men moest wachten, geduld oefenen, men kon de zaken niet forceeren. — Montering was ook in alle opzichten veel fatsoenlijker, het scheen wel, dat armoede en toch ambitie om vooruit te komen hem vroeger half gek maakten. Zij had beter gevonden, dat hij geen hypotheek nam, maar had de loopende onkosten van werkloon, papier, enz. enz. van het geleende kapitaal genomen ; zij bleef toch aansprakelijk voor de renten en dan kon de drukkerij onbezwaard blijven als onderpand van die geleende gelden.

Gedurende een paar weken scheen er zich een kalmer toekomst voor Adrienne te openen. Zij had nog eens Clara bij zich gevraagd, en deze kwam nu hoe langer zoo meer op de hoogte van 't werk aan 't blad en kon haar in veel opzichten behulpzaam zijn.

Ondertusschen had Hortense's brief aan Kreling meer uitgewerkt dan die, welke zij aan Adrienne gezonden had. — Kreling voerde den geheelen dag niets uit, zat alleen maar in de sociëteit wat te kaarten, en ofschoon hij Adrien-

ne een lief schepsel vond, had hij toch langzamerhand de opinie zijner vrouw gedeeld, die haar een »excentriek wezentje« noemde.

Toen hij Hortense's brief ontving, keraadslaagde hij dadelijk met zijne vrouw, wat of hij wel doen kon om die arme nicht te redden..... Geen oogenblik kwam het in hem op, dat 't wellicht slechts praatjes waren, die echter zeer gevaarlijk konden worden, indien ze verspreid werden. Adrienne voor een wissen val te behoeden: dat wenschten zij, of zij den goeden weg daarvoor insloegen, zullen de gevolgen bewijzen.

Hoe dikwijls niet duwt men een splinter dieper in de wond, als men hem er uit wil halen! Hoeveel zaken konden niet gered worden door op de lange baan geschoven te zijn! Maar hieraan dacht jonkheer Kreling niet. — Hij begon met informatics te nemen omtrent Montoring, zijn soliditeit, zijn bezitting. Die kwamen heel slecht uit. — Hij bezat niets en was pas begonnen zijn schulden te betalen, toen hij met juffrouw van Tak het Vrouwenblad oprichtte. — Kreling vond dit verschrikkelijk, hij begreep, dat de man van Adrienne's geld leefde onder het voorwendsel van zaken voor haar te drijven. — Hij wilde nu weten in hoeverre Adrienne zich ontbloot had om die zaak op te richten, hij nam een advocaat in den arm, die bijgestaan door een boekhandelaar, een soort van beraming van onkosten maakte..... de som was bijzonder hoog, veel te hoog voor het fortuin, dat Adrienne kon bezitten. — »Zij moet ergens anders geld vandaan hebben,« sprak hij 's avonds tot zijn vrouw; »zou haar zuster uit Amsterdam ook geholpen hebben, daar zij zich zoo ongerust maakt.«

»Niet waarschijnlijk; Adrienne zou zich nooit tot haar familie wenden; zij als gefortuneerd, en weldoende onder hen lekend..... kijk eens de cadeaux, die zij altijd geeft! Wat doet ze niet voor freule van Starum! Zelfs ons geeft zij zulke groote geschenken, dat wij er verlegen mee zijn..... Zou zij alles wel kunnen betalen... dat zou men gemakkelijk bij de leveranciers te weten kunnen komen. En heb je me niet ver-

teld, dat laatst op de sociëteit Veegers dat Vrouwenblad zoo ophemelde en verzekerde, dat er zoo'n prachtige drukkerij aan verbonden was? Zei hij toen niet: dat gaat mij ook nog aan? En antwoordde van 't Beerenveld toen: Je bent de eenige niet!? Mij dunkt, er staat mij iets van voor. Nu, als die heeren hun geld er in steken, is er voor Adrienne niets te vreezen.»

Maar Kreling nam zich voor met die heeren te spreken.

Bij de leveranciers scheen men jufvrouw van Tak zeer op prijs te stellen; dit nam echter niet weg, dat die kooplui door Krelings bezoek ongerust werden en nog dienzeliden avond hun rekening aan Adrienne zonden, met verzoek van betaling binnen de veertien dagen.

Kreling nam Veegers op de sociëteit vertrouwelijk onder den arm.

»Je hebt dat laatst gezegd, mijn waarde maar ik geloof je verschuldigd te zijn je te vragen, of je zeker bent van de soliditeit van dien Montering, want ik vrees, dat hij mijn nicht ook al leelijk heeft beet gehad, en 't zou mij spijten.....«

»Ik heb met dien man niets uit te staan, ik heb direct met Adrienne onderhandeld en zij is er goed voor. Buitendien kan ik mijn kapitaal dadelijk terug krijgen; neen, neen, maak je geen zorgen; dank je wel!«

Maar Veegers maakte zich zorgen en schreef een woordje aan Adrienne om haar te zeggen, dat hij het geld noodig had en hij haar vroeg zijn kapitaal over tien of twaalf dagen terug te mogen hebben, zij had hem immers in 't begin gezegd, dat het te allen tijde te zijner beschikking was?.....

Van 't Beerenveld was er buiten gebleven; Kreling had gedacht, dat 'teen vergissing was.

Adrienne ontstelde hevig, toen zij deze brieven ontving; zij liet dadelijk Montering bij zich komen, om hem te zeggen, dat het nu tijd was zijn geldschieder aan te spreken, want dat..... ja, zij zou 'them maar zeggen, het geld was niet haar eigendom, maar van vrien-

den geleend, en daar hij toch zoo zeker was geweest na een poosje een flinken geldschieder te hebben, had zij met volle gerustheid deze gelden gevraagd.

»Mijn God, dame, had ik geweten, dat u zoo arm was, dan had ik de zaak nooit met u opgezet; was dat uw geld niet? ! 't Is me een mocie geschiedenis! Wie had dat kunnen denken! Ik dacht, dat u nog veel meer had, en was juist van plan dezer dagen nog eens te komen aankloppen.....«

Adrienne antwoordde niet op zijn insinuaties, doch zeide:

»Maar mijnheer, daar u toch een geldschieder hebt en mij duidelijk in 't begin zei, dat het slechts voor tijdelijk was.«

»Een geldschieder, een geldschieder..... die groeien ook maar niet als paddestoelen uit den grond; ik sprak zoo over hem, om 't u gemakkelijk te maken, en buitendien — mijn man heeft zich reeds lang teruggetrokken.«

»Dat is toch niet mogelijk, gij meent niet wat ge daar zegt?«

»Natuurlijk meen ik het; van mijn kant kan er geen cent bij..... maar de dame heeft zoo veel rijke familie, al heeft zij dan ook zelf niets, dat deze geringe sommetjes wel geen moeilijkheid voor haar zullen opwerpen.«

Adrienne zat verslagen; wezenloos staarde zij den nietigen man aan; hij had nu weer zijn valschen glimlach, maar zij zag 't niet eens.

»Ik zal vragen of zij geduld willen hebben«, sprak zij machinaal, in haar gedachten allerlei plannen makende en tegelijkertijd verwerpend.

»Doet u dat; — is er anders niets van uw orders? 't Elad gaat goed, er zijn weereenige nieuwe abonné's, 't zou jammer zijn, als het vallen moest! Dame, — ik groet u!«

Zij zat als versteend. — Ja, er was niets anders te doen: uitstel vragen. — Hoe akelig, hoe vernederend! En dan aan Veegers te moeten zeggen, dat die geldschieder zich teruggetrokken had, dat zou hem nog meer wantrouwen geven. O maar, hij was edel en goed, hij vereerde haar in teedere vriendschap, hij zou wel geduld hebben. — En geduld, — dat

was toch maar de kwestie, tijd om geld te verdienen, om meer werk te krijgen aan de drukkerij, om bekend te worden. Voor zijn renten behoefde hij toch niet bevreesd te zijn, en de drukkerij zelf bleef borg voor zijn kapitaal. — De leveranciers? — Zij zou nu vast een kleine som betalen, en langzamerhand alies afdoen. Waarom sprak zij niet met Clara over haar toestand? Zou 't haar niet verlicht hebben haar zorgen uit te storten in 't hart der vriendin? Zij voelde er geen behoefte toe. Had Clara haar kunnen helpen, wellicht had zij 't dan gedaan: maar nu? Waartoe haar noodeloos bedroeven, noodeloos zorgen geven? — Voor het blad ook was het beter, dat althans één van de twee met alle oplettendheid den inhoud naging, zonder door dringende zaken afgeleid te worden.

»Ik zou nu dadelijk wel een paar kamers in de buurt willen huren«, sprak Clara dien dag, »om je voortdurend en geregeld bij je werk behulpzaam te kunnen zijn.«

»Heb je er thuis al over gesproken?«

»Thuis heeft niemand mij noodig; alles is nog gebleven, zooals 't was, toen ik in Duitschland die jaren leefde; zij zijn gelukkig geweest ook zonder mij.«

»Hoe jammer, dat mijn huisje zoo klein is! Als je dan bijvoorbeeld in den loop van den aanstaanden zomer — dan is 't seizoen prettiger — je hier in de buurt établisserde, als mijne huur om is, kunnen wij samen een grooter huis nemen, zou dat niet goed zijn?«

»Heerlijk, als ik overmorgen naar Amsterdam ga, zal ik maar dadelijk de gemoederen polsen en ze op dezen omgang voorbereiden.«

Clara was niet zoo zeker van de zaak, als zij wel voorwendde; zij wist niet of zij 't zou kunnen betalen; dit plan behoorde zoo'n beetje tot de lichtkasteelen.«

Adrienne was in een koortsachtige spanning omtrent het gevolg van haar aan Veegers gericht schrijven; vier dagen reeds was zij zonder antwoord. Het sommetje aan den hoofdleverancier, den meubelmaker, gezonden, was niet best ontvangen, het vertrouwen was ge-

schokt en hij vroeg opnieuw om de volle betaling. Groot was haar ontsteltenis, toen zij den vijfden dag in plaats van een brief van Veegers zelf, een schrijven van diens advocaat ontving, die de betaling binnen de acht dagen eischte.

Wat was dat?! — Wat had er plaats gegrepen in Veeger's gemoed, hij, die eenigen tijd te voren nog zoo goed voor haar gezind was! Wat te doen! Wat te doen!

Haar eerste gedachte was, zich tot Van 't Beerenveld te wenden, hem alles te vertellen, zijn raad te vragen; maar zij herinnerde zich, dat hij een talrijke familie had, den vorigen keer slechts schoorvoetend geholpen had, en wellicht ook — hij ook — waarom niet? Veegers had het wel gedaan — als eischer op zou treden. — Zij ging tot Kreling en vroeg hem een onderhoud.

»'t Is een heel droevig geval, Adrienne«, sprak hij, maar daar de positie van Montering en zijn reputatie van soliditeit zeer gering zijn, is het wellicht gelukkiger voor je, om nu maar ineens alles op te geven en van hem los te komen, dan later — als 't je heelemaal zou ruïneeren.«

»Maar dat doet het nu ook!« sprak zij wanhopend.

»Niet mogelijk! er zijn toch goederen van waarde voorhanden..... wat dunkt je als ik Van 't Beerenveld eens over de zaak sprak, hij is je genegen.....«

»Neen! neen! hem niet!«

Hij heeft zijne positie, hij is een man van aanzien en invloed.«

»Neen! hem..... in geen geval!«

»Enfin, zooals je wilt.«

»Wat moet ik eigenlijk doen? 't Is als een doolhof.«

»Je moet natuurlijk een advocaat nemen om aan Veegers advocaat te antwoorden; en laat mij dan verder de zaak een beetje bedisselen, ik zal 't nog wellicht kunnen redden.«

Kreling deed eigenlijk niets, hij kon ook niets doen.

Adrienne's advocaat bood de renten aan van 't geleende kapitaal, bij vooruitbetaling -- dit werd aangenomen, en daarbij geëischt, dat het geld als hypotheek op de drukkerij zou vastgezet worden.

De achthonderd gulden loopend geld voor de renten waren er niet... en... men ontdekte, dat Montering reeds lang — altijd voor de zaak — voor Adrienne's zaak..... de drukkerij dubbel en dwars verhypothekerd had.

Clara begreep niets van hetgeen er om haar heen gebeurde. — Zij zag Adrienne spreken en handelen als in een droom; zij verzocht haar een dokter te nemen, zij moest een harde koorts hebben.

»Clara! Clara! zie mij aan! 't is of mijn hoofd barst! Ik ben ongelukkig! Zeg mij, zeg mij, ben ik gek? Ik ben bang gek te worden, zeg jij me ten minste, dat ik niet gek ben, geef me een beetje vertrouwen in mezelf! Alles staat tegen mij op! alles keert zich tegen me, zij, die mij liefhadden, vervolgen me! mijn vrienden verlaten me! het is, of de bodem onder mijn voeten wegzinkt!»

Clara nam haar in haar armen.

»Neen, Adrienne, zeker niet, je bent niet gek, ik weet niet, welk ongeluk je bedreigt, maar 't kan niet zoo erg zijn, als jij je voorstelt. In elk geval, beschik over me in alle opzichten, er kan gebeuren wat wil, ik zal je nooit, nooit verlaten.«

»Zij zijn allen tegen me! allen! Wat heb ik toch aan de menschen gedaan? Ik ben goed voor hen geweest, ik heb alles weggegeven, wat ik had, ik heb voor hen gewerkt, en ze zijn allen tegen me..... allen, allen!»

Clara wist niet, wat te beginnen; zij bleef dien nacht bij Adrienne waken; het was alsof de vriendin voortdurend ijde.

»Ze komen morgen«, sprak ze, ook Corry, ook mijn zuster uit Amsterdam, mijn neven uit Utrecht, allen, en zij willen mij een stuk laten teekenen, waarbij ik verklaar zwak van geestvermogens te zijn..... Clara, Clara..... is dat waar? En dan ben ik niets meer, dan is alles weg, dan ben ik geen mensch, geen den-

kend wezen meer, niets als een ding..... O God! wat heb ik dan toch misdaan! Ik weet het niet!»

»Wees kalm, liefste, — tracht althans kalm te zijn. — Kon je mij alles zeggen, dan zouden wij samen naar een middel kunnen uitzien.«

»Neen, neen, het is te laat! Ik ben verloren, verloren..... het is uit. Jij moet ook maar weggan. 't Is beter als ik alleen ben.«

»Zoolang als je niet kalm bent, kan ik toch aan geen vertrekken denken..... buitendien is het nu nacht.«

»Nacht? Goddank! dan zullen zij niet komen, dan heb ik nog eenige uren uitstel... o, en als het ochtend is, verlaat mij dan ook niet. Je weet niet, wat er in mij omgaat. Bij oogenblikken wil ik alleen zijn, om... om een eind aan mijn ellendig bestaan te maken, en dan weer zou ik je op mijn knieën willen vragen: Verlaat mij niet! bescherm me voor mezelf.«

»Ik zal je zeker niet verlaten, Adrienne, zoolang als je je verloren rust niet terug hebt. Zou je niet wat kunnen bidden? God zal je troosten en uitkomst geven.«

Adrienne lei haar hoofd tegen den schouder der vriendin, vouwde haar handen, en zij moest wel gebeden hebben, want de kalmte kwam langzaam over haar, zoo kalm, dat zij in Clara's armen insliep.

Gedurende dien nacht zwoer de zuster van Frans Verwilligen een eed: zoolang als Adrienne haar noodig had, zoolang als zij ongelukkig was, zou zij niet van haar wijken: zij had haar levensdoel gevonden.

Toen Adrienne tegen den morgen ontwaakte, wist zij, dat Clara wat rusten zou. Juffrouw van Tak had nu weer geheel de oude zelfreheersching teruggevonden, geene emotie teekende zich op haar gelaat, de fijne trekken waren alleen een weinig gespannen, de wangen wat bleek.

»Om tien uur vergaderen zich hier mijn familieleden«, sprak zij tot Clara, »blijf dan zoolang in de eetkamer of op je slaapkamer, later

zal ik je alles zeggen.«

»Maar kan ik niet bij je blijven, of in een kamer daarnaast, zullen ze je niet te hard vallen?«

»Och neen, buitendien, ik ben op alles voorbereid.«

»Och, Adrienne..... kon ik het je besparen!«

»Corry zal er ook bij zijn«, sprak Adrienne somber, »dat doet mij 't meeste pijn.«

»Maar freule van Starum zal je partij opnemen, zij zal je verdedigen.«

»Zij..... zij is heelemaal op de hand van de Krelings, en wat ik eerst niet wist, nu heb ik bemerkt, dat die eigenlijk het meest tegen mij zijn..... Adieu, daar wordt gescheld, — wie weet.....«

»Mag ik niet mee?«

»Neen, neen! vooral niet! 't zou de toestand nog erger voor me maken.«

Adrienne ging naar 't salon. Clara bleef in de eetzaal. Wanhopig zat zij voor zich te kijken, zij voelde zich in een labyrinth, zij wist niet, wat er gebeurde, zij wist niet, in welk ongeluk Adrienne zich bevond, zij dacht er niet aan, dat er wellicht geldzaken mee gemoeid waren, zij meende alleen begrepen te hebben, een familie samenspanning, die besloten had Adrienne van haar redactie te berooven. Elke minuut werd haar een pijniging..... »nu zit zij daar boven«, dacht zij, »omgeven van lieden, die haar kwaad willen, die haar verdriet aandoen, en bij hen is Corry ook.«

Clara had een door en door muzikale ziel en in oogenblikken van hevige ontroering, vooral in droefheid, vond zij alleen de uiting van haar gevoel in melancholieke melodiën, zij wilde ook aan Adrienne daar boven zeggen: »Je bent niet alleen! Houd goeden moed! Ik denk aan je! Mijn ziel is bij je in dit moeilijke uur.« — Zij opende dus de piano en nam het weemoedige lied van Schumann, het lievelingslied van Adrienne:

»Dasz du so krank geworden, wer hat es denn
gethan.....

Dasz du trägst Todeswunden, das ist der
Menschen thun.....«

Haar stem klonk luid, schoon hevig ontroerd en al zingende rolden de tranen haar over de wangen.

Wat mocht de familie boven wel denken? In elk geval, dat zij vreemd was aan de bijeenkomst, en dat had Adrienne ook uitdrukkelijk gewenscht: »zij mogen niet bemerken, dat je er iets van weet,« had zij 's morgens nog gezegd.

»Dat ik er iets van weet, had Clara in zichzelf herhaald..... »wist ik maar iets, dan kon ik wellicht helpen.....«

Zij had pas haar laatste accoord aangeslagen, of daar werd heftig de deur opengeworpen. Mevrouw Kreling kwam binnen, op den voet gevolgd door Adrienne. Mevrouw Kreling wendde zich op harden toon tot Clara:

»Mag ik u verzoeken, zoo spoedig mogelijk het huis van mijn nicht te verlaten.«

Clara was verstomd, zij wist niet, wat zij hoorde, Adrienne zweeg; verontwaardigd, beleedigd voelde de vriendin zich ook.

»Mevrouw«, sprak zij hoog, »dit huis is van Adrienne; als zij mij zeggen zal het te verlaten, zal ik het doen, anders niet.«

»Zeg maar, dat je gaan zult«, sprak Adrienne zonder op te zien, »ik zal 't later wel uitleggen.«

»Is dat gedwongen door hen..... of uit vrijen wil, dat je me dat zegt?« vroeg Clara.

Mevrouw Kreling was haar antwoord voor:

»Buitendien«, zei ze eenigszins spottend, »u kunt hier alleen in huis niet blijven. Adrienne komt bij ons logeeren en al haar meubels gaan ook het huis uit; u zult dus wel met den eersten trein naar Amsterdam willen vertrekken, hoe eerder, hoe beter.«

Clara stond als versteend... en dat Adrienne niet sprak! Neen, zij ging met haar nicht de kamer uit zonder één blik, zonder één handdruk voor Clara. Wat was dat? Was zij wezenlijk gek? versuft? Er bleef niets anders te doen dan naar boven te gaan en haar koffer te pakken. Wat zij deed. — Zij was bijna gereed hiermee, toen zij hoorde, hoe de verschillende bezoekers heengingen..... Adrienne kwam bin-

nen, uiterlijk zoo kalm, dat het Clara hinderde.

»Dus ik moet weg?« vroeg Clara, »en je nicht Kreling heeft het recht me uit jouw huis te zetten?

»'t Zal beter zijn«, zeide Adrienne bijna toonloos.

»En wat gebeurt er dan met jou?«

»Ik weet het niet; van nacht logeer ik bij de Krelings.

Clara kende Adrienne nog niet genoeg om te weten, dat zij, in overmaat van droefheid verkeerende, altijd zoo gevoelloos scheen. Die gevoelloosheid is niet voorgewend, lieden die veel verdriet, groot verdriet ondervonden hebben, kennen dit allerpijnlijkste verschijnsel, dat aan krankzinnigheid grenst. De droefheid ten top gestegen, ontnemt eenigermate 't besef van ons bestaan, teweeggebracht door een spanning der zenuwen, die in verbijstering ontaarden kan, of langzaam weer normaal wordt of door een nieuwe ontroering iets zachts en liefelijks in ons genoeud brengt, dat het bewustzijn der smart heftig doet voelen, maar toch dragelijker is dan die overspannen gevoelloosheid. Clara was in haar vriendschap gekrenkt, zij meende, dat Adrienne had moeten spreken, dat zij dat wel verdiend had, toch was haar medelijden met de vriendin oneindig groot en zij vroeg:

»Je zult me toch schrijven? elken dag? En me laten komen of bij mij komen, als je een ongeluk dreigt?«

»Ja, ik zal je schrijven, en dan alles zeggen; ik spreek me zoo moeilijk uit.«

Clara ging.

Thuis komende vertelde zij het een en ander aan haar moeder, maar zij kon niets antwoorden op de verschillende vragen, die de goede vrouw haar deed.

Den volgenden dag ontving Clara haar eersten brief; Adrienne vertelde hierin, hoe zij door te veel weg te geven haar fortuin zoo verminderd had, hoe zij daarop het aanbod van Montering als een zegen uit den Hemel had beschouwd, vooral omdat zij haar lievelingsbezigheid, filantropische letterkunde, kon uitoefenen; hoe deze onderneming meer en meer geld

kostte, dat zij de hulp van vrienden had ingeroepen, en dat diezelfde vrienden, die kort te voren zoo bereidwillig hielpen, nu tegen haar op waren gestaan, en gerechtelijk het geld terug eischten; zij had drie groote créanciers: Veegers, de meubelmaker en Van 't Beerenveld, die eerst niet had willen opkomen.—

Men zou alles verkoopen, wat zij bezat; haar neef Kreling zou zich daarmee belasten, alsook om te zien, wat er van de drukkerij te maken was. — Om den naam te redden — haar zuster en neven hadden dat gisteren bepaald — zou men haar schulden betalen onder conditie, dat zij zich zelf onder curateele stelde wegens zwakte van geestvermogens. — Een van haar neven had zelfs voorgesteld haar naar 't gesticht van professor Van der Lith in Utrecht te brengen, zij zou daar «en observation» geplaatst worden, want hij was overtuigd, dat zij geheel gek was, om zoo met geld te hebben kunnen gooien. Dit alles las Clara in de hartverscheurendste termen. Corry is ook opgekomen onder mijn schuldeischers», schreef Adrienne, «zij verlangt achthonderd gulden om het ameublement te betalen, dat ik haar met haar verjaardag gaf. Op den dag zelf vroeg zij mij nog wel, die 800 aan haar zelf te geven, omdat zij eenige rekeningen te betalen had; zij zou dan later het ameublement betalen; ik deed dit zonder argwaan. Het is slechts een druppel in den oceaen, deze achthonderd... .. maar het smart mij meer dan al de rest. Het verlies van die twee vrienden, die heeren, — die zich door geen een antecedent gebonden achten, is mij wel hard, want ik geloofde, dat zij werkelijk vriendschap voor mij hadden; hun gedrag jegens mij — zij doen mij het ergste aan, wat iemand overkomen kan, door mijn naam voor de rechtbank te slepen (o God, dat ik geen vader of geen broeder heb om mij te verdedigen!) — is mij zeer pijnlijk, maar Corry, Corry, die ik met moederlijke teederheid liefhad, die 's nachts op mijn schouder sliep, die ik leerde, die al haar wenschen door mij verwezenlijkt zag, waarvoor geen offer mij te zwaar bleek, Corry! dat is meer dan ik dragen kan, dat maakt mij onge-

lukkiger dan al de rest tezamen, dat is iets, waarover ik mij nooit zal troosten, nooit! — Ik weet niet, wat er gebeuren zal, ik weet niet, hoe mijn zaken zich zullen schikken; zal je je ook niet van me afkeeren? Misschien is het beter Clara, want ik voel het, ik zink in een afgrond, en wie mij vasthoudt, zou wel mee kunnen vergaan.»

Clara was hevig ontroerd door dien brief; Adrienne was dus geruïneerd en de rechtbank nam de zaak in handen. — De naam, de persoon van dit teergevoelend meisje zouden dus geheel onteerd worden door een harde onverschillige rechtbank; men zou in haar leven ingrijpen en alles, alles bloot leggen! Verschrikkelijk! veel erger dan Clara 't zich zou hebben kunnen voorstellen!

Zij antwoordde haar terstond:

»Adrienne, kan je niet bij ons komen, als die akelige zaken in Den Haag zullen gebeuren, het beste zou zijn, als je met mij naar het buitenland gaat. Denk er eens over; vader vindt het 't beste, hij en moeder nemen een heel groot aandeel in je verdriet. Ik heb hun er wel een en ander van moeten vertellen, omdat zij ons moeten steunen. En laat ik je voor de-honderdste maal herhalen: nooit, nooit, nooit verlaat ik je. Ik had je al lief, toen je rijk en gevierd waart, nu heb ik je nog duizendmaal liever. Als je 't wilt kom ik je afhalen, ik blijf bij je, ik houd je bij me, zoo lang als je het zelf toe zult staan. Geef spoedig tijding aan je trouwe

Clara«.

Haar brief kon een paar uur weg zijn, toen zij 's middags een telegram ontving:

»Morgen vroeg ga ik naar de Starums te Haarlem, schrijf niet, voordat je tijding hebt.«

Wat was dat nu?

In erge onrust verkeerde de vriendin; wat zou er nu gebeuren? Waarom naar Haarlem, waarom niet naar Amsterdam? Kon zij dan niet doen, wat zij wilde, werd zij als een gevangene behandeld?

Zij moest vier en twintig uren wachten, voordat deze onzekerheid opgelost werd.

»Lieve Clara!

Mijn neef uit Utrecht moet me hier bij de Starum's komen halen, om mijn naam te redden heb ik er in toegestemd naar Utrecht te gaan; men zal mij wel voor gek verklaren, want mijn hersens zijn zoo in de war. Dat is dan nog de beste oplossing. Mijn familie betaalt gezamenlijk alles — voor haar fatsoen — en ik word opgesloten. — Als je nog bidden kunt, bid dan wat voor me, ik kan 't niet meer. Kreling heeft mij hier gebracht, men laat mij geen oogenblik alleen, ik mag ook geen brieven ontvangen. — Ik hoop toch dezen op de een of andere manier weg te krijgen, maar antwoord mij in geen geval. Corry spreekt niet tegen mij; men bedient mij à part op mijn slaapkamer. Men schaamt zich voor me! En jij?

Adrienne.«

»God! hoe ontzettend! Neen, ze mag in geen geval naar Utrecht! in haar toestand in een gesicht »en observation« geplaatst te moeten worden zou genoeg zijn om werkelijk krankzinnig te worden! Ze is zoo jong nog, zoo lief, goed en mooi! Ik houd zooveel van haar — dol veel! God! wat een ongeluk en hoe haar te redden?« Clara was wanhopig, maar zij moest, zij zou een middel vinden! — Zij las den brief nog eens over »Als ik haar een aangeteekenden brief zond? of een telegram? — God, wat te doen!? — Ik zal een telegram probeeren, zij moet afteekenen, misschien kan zij het dan wegstoppen, of althans den inhoud lezen, voordat men het haar afneemt.

EEN LIJDENSNACHT.

Adrienne was tegen etenstijd bij de Staruus aangekomen, men geleidde haar naar haar slaapkamer — een van de minste in 't huis, en de kamenier zeide terstond :

»Mevrouw dacht, dat de juffrouw liever alleen zou zijn, zij, zal haar diner naar boven zenden. Als de juffrouw iemand van de familie wil spreken, moet zij 't mij maar zeggen, ik ben in de kamer hier naast.«

»Dank je !« — Adrienne liet zich op een stoel vallen ; zij vergat zelfs haar goed af te doen. Het was haar, of zij een afschuwelijken droom had, zij kon zich niet voorstellen, dat dit alles werkelijk met haar gebeurde. Zij zat voor zich uit te staren in een gevoel van eindeloze afgemathheid, half versuft, dof van gedachten alleen in de vallende schemering.

Waar waren dan al die menschen, die zij geholpen had ? De familieleden, die zij steunde, de vrienden, die zij met goedheden overladen, die armen, die zij bijgestaan had ?

Toen de kamenier de lamp binnen bracht, kwam Adrienne weer bij ; zij stond op, ontdeed zich van haar goed.

»Vindt de juffrouw goed, dat ik het eten nu maar dadelijk breng ?« vroeg het meisje.

»'t Is goed.«

Zij zette zich neer en schreef aan Clara, dat zij besloten was naar Utrecht te gaan en alles met zich te laten doen, wat men goed zou vinden.

Het eten werd binnengebracht :

»Betje«, sprak Adrienne tot de kamenier, »je bent altijd goed en vriendelijk voor me geweest, toen ik rijk was... nu heb ik alles verloren, ik ben ongelukkig; maar wil je me tussenbeide een dienst bewijzen ?«

»Zeker, juffrouw; ik heb erg met de juffrouw te doen.«

»Wanneer ga je uit om boodschappen te doen of zoo?»

»Morgen om twaalf uur..... als ik iets voor de juffrouw doen kan zou ik ook vanavond kunnen gaan.«

»Ik zal brieven voor de post hebben; kom dan even bij me, voordat je uitgaat. Zou je me ook niet de brieven, die misschien voor mij komen, dadelijk boven kunnen brengen?»

De brievenbus is afgesloten, juffrouw, de freule heeft het sleuteltje, maar ik kan 't haar vragen«.

»Neen, spreek liever niet over me.....«

»Zooals de juffrouw wil.«

De brief aan Clara, hoe wanhopig ook, had haar toch weer eenige veerkracht gegeven.

Zij schreef een tweeden brief, en wel aan de gebroeders Lint, uitgevers te Dordrecht.

»Mijne Heeren,

Wellicht hebt gij reeds van mijn ongeluk gehoord, zoo niet, dan zal het gerucht toch spoedig tot u komen. — In de geringe aanraking, die ik vroeger met u had, heb ik ondervonden, dat u mij in alle opzichten vertrouwdet en dat gij wist, dat ik beloofd werk altijd afmaakte. — Ik heb mijn fortuin verloren, maar daar ik niet weet hoe mijn zaken geregeld zullen worden, zou het mij toch nuttig zijn eenig los geld te hebben. — Binnen zes weken zal ik een roman voor u geschreven hebben; wees zoo goed, mij die vooruit te betalen en mij zoo spoedig mogelijk driehonderd gulden te zenden; ge kunt ze adresseeren aan Betje Urk, de kamenier, die mij hier bij den graaf van Starum dient; liefst in een aangeteekenden brief zonder opgaaf van inhoud, ik zal u per ommegaande de kwitantie zenden. Nooit zal ik den vriendendienst vergeten, dien u mij hierdoor bewijzen zult, en als ik nog ooit gelukkige dagen mocht hebben, zal ik tot wederdienst bereid zijn.

Adrienne van Tak.

Haar eten was intusschen koud geworden, maar zij kon er buitendien niets van gebruiken, haar keel was als dichtgeknepen.

Het schrijven van die brieven had haar een

oogenblik beziggehouden; zij verviel weer in de doffe, gevoellooze stemming. Het eten werd door een knecht weggehaald, zonder dat 't haar opmerkzaamheid gaande maakte. Corry bracht haar een kopje thee, en sprak op luchtigen, onverschilligen toon:

»Jan van Herziel is beneden, hij vroeg natuurlijk of er een zieke in huis was, toen hij mij met een vol kopje uit 't salon zag gaan; — ik heb geantwoord: neen, 't is voor Mietje de naaister..... ik zou voor geen geld willen, dat hij wist, dat je hier was.«

Werktuigelijk vroeg Adrienne met matte stem:

»Waarom niet?«

»Nou, dat is ook een vraag, alsof men er zich niet voor schamen moest.«

»Wat bedoel je, zei Adrienne op denzelfden toon, terwijl het een blijkbare inspanning voor haar hersens was om 't gezegde te begrijpen.

»Dat het een schande is, iemand, die bedriegerijen met geldzaken pleegt in zijn huis te hebben. Bon soir!«

Zij ging de deur uit en sloeg die hard achter zich dicht.

Het was als een zweeps slag, die Adrienne over 't gelaat werd gegeven, een dolksteek, die haar in 't hart drong, zoo diep, in zoo felle pijn, dat zij met een kreet als zinneloos opstootte, naar de deur vloog om Corry terug te roepen, om rekenschap te vragen..... Zij hoorde haar de trap al fluitende afdansen; beneden in 't salon lachte en schertste men..... — dat zijn mijn vrienden!« — klonk het in een jammerkreet en zij liep als dronken, waggelend langs den muur tot voor het raam. Zij schoof het gordijn weg en leunde met het gloeiende hoofd tegen de koude ruiten. — Buiten was het donker, de hemel was zonder sterren, de wind loeide hevig hij korte vlagen en werd dan telkens door een plasregen gevolgd. Niemand in de straten; zij waren somber, verlaten, nat; het gas flikkerde flauw als een stervend nachtlucht en wierp een onzekeren schijn op de vochtige trottoirs.

Wat was haar leven tot nu toe geweest? Zij herinnerde zich eene jonge teedere vrouw, die zich over haar wieg boog; later zag zij die

vrouw altijd zoo prachtig, net als eene koningin meende zij in haar kindêrherinneringen ; ja, dat was haar moeder geweest ; zoo slank, zoo tanger in lichte ruischende zij, kan'ten en bloemen, een zachte witte hals en mooie armen, als ivoor, als zij 's avonds uitging Zij wist nog, hoe zij dacht, dat »mama« zeker de mooiste, de gelukkigste vrouw van de wereld moest zijn, ook de rijkste, — alleen maar die bedroefde oogen, en die haar toch zoo teeder aanzagen... en zij hoorde 't nog, als de vader zeide : »Ik ben veel te oud voor je« en hoe de moeder dan met nadruk antwoordde : »Prenez garde à l'enfant« ; zij had toen die woorden niet verstaan, maar de klank er van was haar bijgebleven. En toch toen al, met haar overrijp kinderhartje had zij gevoeld, alsof er iets was dat haar ouders deed lijden, en als de moeder haar tus-schenbeide zoo zenuwachtig, koortsig tegen zich aandrukte, was er in haar zieltje een medelijden gekomen voor de mooie gevierde vrouw... en daarop die verschrikkelijke nacht toen de moeder lag te sterven en telkens »Adrienne« riep en in haar benauwdheid nog uit kon brengen : »papa..... liefhebben.«

Zij had dit als een gebod, een laatste bede opgevat. — Daarop kwam het wegdragen van die zachte mama, weg, voor altijd en papa zoo stil, zoo vreemd, alsof hij ook weg wilde ; — geen blik, geen woord voor Adrienne, en zij kreeg een gevoel van schuld, men behandelde haar, alsof ze ondeugend was geweest, maar 't was louter verdriet — Papa kon dan zoo luid weenen en roepen : »Zij was nog zoo jong ! Waarom moet ik leven, ik ben zoo oud.« — Hij nam ook zijn dochttertje wel op zijn knie, zag haar met verwilderde oogen aan en zei :

Adrienne 't is mijn schuld, dat mama dood is, mijn schuld ; 'k had op haar moeten passen ; zij was zoo'n kind.«

Mama een kind ! Hoe vreemd : hoe kon papa zoo iets zeggen. — Daarop was zij met papa en de bonne een groote reis gaan maken ; 't was heel plezierig, alleen maar dat mama niet mee ging... Ze was wel in den hemel, maar

had toch niet over kunnen komen voor zoo'n mooie reis; en als zij 's avonds bad, vroeg zij altijd aan onzen lieven Heer, of mamma niet tusschenbeide nog eens uit logeeren mocht gaan bij haar en bij papa.

Op reis was papa wel een beetje vriendelijker geworden, maar overgegaan was het toch niet; als hij vriendelijk was, dan vroeg hij aan de bonne of Adrienne wel warm gekleed was, of zij niet hoestte. — De winter daarop was zij ziek geweest, o, toen was papa zoo lief, hij zat bijna altijd bij haar bedje en hield haar hand vast. Eens had zij hem gevraagd: Als ik nu dood ga, zooals mama, kom ik dan ook bij haar? — Toen had papa zoo verschrikkelijk gehuild; zij begreep, dat zij iets heel verkeerd gezegd had en in haar hartje voelde zij 't verwijt: is dat nu papa liefhebben? — en zij vertelde 't aan de bonne: »Dat is zeker je mama, lieverdje, die je dat is komen zeggen, want je mama is nu een engel en zij weet alles.« Daarover had zij lang liggen denken; zij vond het nogal prettig, dat mama zoo'n witte engel was met lange vleugels, maar 't speet haar toch, dat zij haar nooit meer zag. En van dat oogenblik aan, knielde zij elken avond nog eens bovenop haar bedje en bad:

»Mama, engel, ik zal heel braaf zijn en papa liefhebben, zeg het mij altijd, als 't u belijft, als ik het vergeet.«

En ja, Adrienne kon 't geluigen, zij had hem liefgehad. Want heelemaal zooals vroeger was hij nooit weer geworden en haar jongemeisjesjaren, haar studiejaren waren nogal somber geweest; papa sprak weinig met haar. Toen kwamen twee gelukkige kostschooljaren. Gelukkig? Ja, in zooverre, dat zij onder jonge meisjes van haar leeftijd zijnde en dol van studie houdende, allerlei jonge, vroolijke, leerzame indrukken kreeg, maar anders, de gedachte, dat haar vader 't zoo eenzaam had, kwelde haar voortdurend.

Zij kwam voor goed thuis; haar vader, die haar in geen jaar gezien had, stiet een uitroep uit, die meer vroolijk dan bedroefd klonk: »Precies haar moeder!« En zij wist nog, hoe

gelukkig haar dit maakte, en ook hoe haar vader er nu weer uitzag zooals vroeger, toen moeder nog leefde; zij dacht, dat het kwam door de gelijkenis..... nu, nu wist zij, dat de tijd met zelvende hand langzaam, langzaam alle droefheid verzacht.

Hoe heerlijk vond haar vader het haar in de wereld te brengen! Zij was blij om de vreugde, die 't hem gaf..... Zij had hem lief, voorkwam al zijn wenschen, verzorgde hem, want zij zag het nu..... dat hij oud was; en hij? Adrienne was zijn oogappel, geen wensch kon zij uiten, of hij vervulde dien; gelukkig had zij die jaren kunnen zijn, als niet het gemis der moeder zich voortdurend deed voelen: Bij wie haar hart uitstorten, aan wie raad vragen?

Want zij had raad noodig, zij heminde.....

Daarop kwam de engagementstijd..... papa, die zich eerst zoo goed had gehouden, werd somber en — de engel sprak: »Adrienne, papa liefhebben«. Zij dacht, dat hij oud was en geen verdriet mocht hebben en zij brak haar eigen hart om voor den vader te leven. Zij hoopte wel, dat hij zou wachten, zooals zij, maar kort nadat hij trouwde — welk verdriet!! — stierf de vader..... Smart, smart, altijd en overal smart.....

Daarbuiten was het, of de nacht nog donkerder werd en de regen in dikke druppels als duizenden tranen langzaam op de glibberige, zwarte aarde viel.

Vader dood! Eerst was het als een verbijs-tering geweest. Zij had hem verzorgd, met den dood geworsteld, alles in 't werk gesteld om dat dierbare leven te verlengen; — in haar armen was hij gestorven, hij was weggegaan, of schoon hij zelf nog zoo graag gebleven was; ofschoon zij aan God alle oifers beloofde als hij nog een beetje bij haar mocht blijven! Weg! Dood! En ze had hem in de kist zien liggen. Zij had den rouw besteld, zij had voor de bloemen gezorgd, die hem begeleiden moesten, alles met een kalmte, of het een vreemde gold, — en zij liep en handelde als in een droom, als een machine, die door een denkerden wil geleid wordt... en zij had niet geklaagd, niet geweend,

zij had slechts een onoverkomelijke matheid gevoeld en als hoogste wensch gedacht: »Was zijn kist maar breed genoeg, kon ik naast hem gaan liggen, hoe zalig zou dat zijn! Hij hield zooveel van gezelligheid, hij kon niet alleen zijn, en nu gaat hij... alleen... geheel alleen...

De zorg en liefde, die zij aan Corry wijdde, haar armen, die zij langzamerhand weer ging opzoeken: dat was haar troost geweest. — Haar eigen droefheid deed haar hartslochtelijk wenschen anderer droefheid te heelen, en zoo gaf zij altijd en weer opnieuw, zonder te bedenken, dat haar fortuin opging... en nu... nu...?

Adrienne trok haar hoofd van 't venster terug..... zij was geheel koud en stijf geworden, de lamp was uitgegaan, en in de kamer was het net zoo donker en kil als daarbuiten.....

— — — — —
Om tien uur den volgenden morgen kwam het telegram van Clara; niemand was nog op in huis..... gelukkig! — Dit luidde:

»Als mijn levensgeluk niet geheel verwoest moet worden, om Gods wil, ga dan in geen geval naar Utrecht.«

»Clara's levensgeluk? er is dus nog iemand op de wereld, die mij — verworpen, beschuldigd — lief genoeg heeft, om door mijn ongeluk zelf ongelukkig te worden?»

Weer iets als hoop, als leven ontwaakte in Adrienne, zij weende lang, want 't gevoel van haar ongeluk kwam met eenige zoetheid over haar, die de verbijstering verdreef. — Ja, nu Clara er mee gemoeid was, nu Clara's geluk door haar eigen lot verminderd kon worden, nu zou zij weer strijden tegen 't ongeluk!

Zij schreef aan Clara een paar woorden:

»Als ik morgenochtend om elf uur niet bij je ben, dan heb ik er niets aan kunnen doen. Ik zweer je echter, dat ik alles in 't werk zal stellen om niet naar Utrecht te gaan.«

— — — — —
Dien dag kwam Adrienne's neef naar Haarlem om haar af te halen; de familie van Starum, die erg graag brillante heeren bij zich ontving, haalde hem over tot den volgenden morgen te blijven. Zij gingen den geheelen mid-

dag met hem uit en sloten Adrienne in haar kamer op. Zij dacht er over, langs een venster te vluchten, maar haar vensters zagen alle uit op de straat, 't was lichte dag, het zou dus opschudding gegeven hebben, de politie had er zich mede bemoeid en zij zou nog minder vrijheid gehad hebben. — Dit was dus onuitvoerbaar, ofschoon het plan van te ontsnappen haar nu geen oogenblik meer verlief. — De gebroeders Lint — de edelste van alle uitgevers — zonden haar het gevraagde geld per omme gaande; zoodat zij dien avond, nog voordat de familie thuiskwam, langs Betje het geld kreeg; de goede meid schoof de gelakte enveloppe door de reet van de deur.

Honger, eenzaamheid, de vernedering van achter slot gezet te worden, alles moest Adrienne dien dag verduren; maar toch voelde zij zich minder ellendig, minder verlaten. De overtuiging, een vriendin te bezitten, die alles voor haar over had, was een ster in dien donkeren nacht en het geld, zoo juist ontvangen, gaf haar de mogelijkheid, indien de gelegenheid zich voordeed, werkelijk zich te onttrekken aan de heerschappij van 't ongeluk.

DE VLUCHT.

Clara was in de grootste spanning. Zou Adrienne kunnen ontsnappen, en wat dan? wat dan?.....

Het uur, dat Adrienne zou komen, indien zij had kunnen vlieden, was juist verstreken. Clara had nu alle hoop opgegeven; zij liep bij haar moeder in de kamer in de grootste zielsangst.

»Arme, arme Adrienne! Nu stoomt zij naar Utrecht, nu is zij verloren voor 't leven..... o God, 't is verschrikkelijk! dat daar niets meer aan te doen is!»

»Och kind, houd goeden moed!» sprak de moeder.

Daar kwam een van de meiden binnen gestoven.

Juffrouw, juffrouw! Juffrouw van Tak loopt hier over de straat zonder hoed, zij schijnt het huis niet meer te kunnen vinden.....«

»Ga haar dadelijk achterna, Keetje, breng haar hier!»

Zou het mogelijk zijn?!

Vijf minuten later kwam Adrienne binnen, doodsbleeke, zonder hoed, de kleeren haveloos.

»Red me! verstop me Clara! o red me!»

Zij wist niet meer, wat zij zeide.

Clara nam haar bij de hand en geleidde haar naar haar kamer.

»Blijf hier een oogenblik«, sprak ze, »ik kom dadelijk terug, ik zal even de noodige orders tot zwijgen beneden geven — ik ben toch zoo oneindig gelukkig dat je gered bent, want nu, Adrienne, nu sta ik verder voor alles in.«

Zij kustte haar, zette haar in een grooten stoel en ging naar beneden.

»Hoor eens, meisjes, juffrouw van Tak is hier, maar zij vertrekt spoedig, als er dus iemand komt, die naar haar vraagt, zeg jeli

gerust, dat jehui niet weet of ze hier is; pas op, dat je je niet versprekt en vraag dan, of men mij wil spreken, denkt er om, ze zou heel ongelukkig worden, indien je zei, dat ze hier is.«

Toen ging zij naar haar moeder.

»Zal u in geen geval zeggen, dat Adrienne hier is?«

»Neen, maar wat moet ik dan zeggen, als er iemand komt?«

»Eenvoudig niemand ontvangen; het zijn immers niet uw kennissen, die naar haar vragen zullen.«

»Ja, maar als men er op aandringt om iemand van ons te zien.«

»Dan laat u mij maar roepen! O, moeder, laat mij over haar geluk waken, ik bid er u om.«

»'t Is goed, kind, maar hoe moet dat afloopen?

»Ik weet nog niet, wat wij doen zullen, ik zal 't met haar gaan bespreken; wil u vader op 't gemoed drukken, dat hij er niets van zegt, och, moedertje, en als Frans thuis is, spreekt u er dan in 't geheel niet met hem over, hij mocht er iets van laten ontvallen bij haar halve zuster.«

»Ja, ja, ik hoop nu maar te doen zooals jij 't wilt en me niet te verspreken, ik zal mijn best doen; aan goeden wil ontbreekt het niet, dat weet je.«

Met een zucht ging Clara naar haar vriendin terug. Zij kende haar ouders als zoo waarheidslievend, dat zelfs het voorwenden van iets niet te weten hen onmogelijk zou zijn..... en toch hing er ditmaal te veel van af.

Zij vond de vriendin in een toestand van verdooving, die elke kalme bespreking onmogelijk maakte. Zij knielde voor haar neer:

»Adrienne, we hadden eens gedroomd samen te leven en te werken in Den Haag; kunnen wij dat ook niet elders doen?«

Zij knikte.

»Wil je met me naar Londen gaan?«

»O ja, ja, ver, ver, zoo ver mogelijk weg!«

»Misschien heb je iets tegen een klooster,

anders zouden we daar goed beschut, goed bewaard, onbereikbaar zijn, en ik ken een klooster daar, ik was er vroeger om wat Engelsch te studeeren, wij zullen daar geen wantrouwen ontmoeten, omdat ik daar bekend ben, wat dunkt je?»

»Doe met me, wat je goedvindt, maar breng me zoo ver mogelijk van de menschen weg!»

Clara had al dadelijk haar plan gemaakt en vastgesteld.

»'t Is goed; dan gaan we straks.«

»Ja? Gauw?»

Ik zal me even aankleeden, wat linnengoed inpakken en wij gaan met den eersten den besten trein naar Vlissingen en wachten daar de boot af om vannacht over te steken.«

Adrienne weende.

»Vindt je 't niet goed?»

»Ja, al te goed, ik durfde een dergelijke uitkomst niet hopen.«

»Laat nu maar alles aan mij over, je bent me 't liefste, wat ik heb, ik zal voor alles zorg dragen.«

Clara ging naar beneden om aan haar ouders haar besluit mee te deelen; zij bedacht op de trap, dat zij hun niet zou zeggen, waarheen zij gingen, om hun de moeilijkheid van tegenover anderen de waarheid te vernommen, te besparen. — Zij vond ze beiden in de huiskamer, juist over Adrienne pratende.

»Vader, moeder«, — sprak zij eenigszins bevend, »ik kan Adrienne niet alleen laten gaan, zij moet Holland uit; ik weet nog niet precies waar wij heengaan, maar u zult 't wel goedvinden..... niet waar?»

»Ja, kind, als 't niet anders kan..... wanneer wilde je dan gaan?»

»Zoo gauw mogelijk; vandaag.....«

»Vandaag! Maar laat ze eerst wat uitrusten, wat bij ons blijven«, sprak de vader.

»Dat is onmogelijk, vader, de schuldeischers, de familie..... u zoudt er zooveel last van hebben.«

»En heb je dan wel geld genoeg om zoo in den vreemde te gaan leven?» vroeg de moeder.

»Wij zullen zien wat te verdienen; moeder,

mag ik al mijn goed hier laten? En... .. en... zou u mij honderd gulden willen voorschieten om de eerste dagen te leven?»

»Honderd gulden!» riep de vader uit, »maar kind, ja, voor éénmaal is dat niets, maar bedenkt, dat het voor ééns is, je weet, ik heb veel verloren.«

»Ik hoop ook stellig u nooit meer lastig te vallen, vader, maar mijn inwonen hier kost u toch ook geld..... hoe het ook zij, ik smEEK u, mij nu honderd gulden te geven; het dringendste, het noodzakelijkste is, om op 't oogenblik met Adrienne weg te gaan.«

»'t Is goed.«

Zij kustte haar ouders en dankte hen.

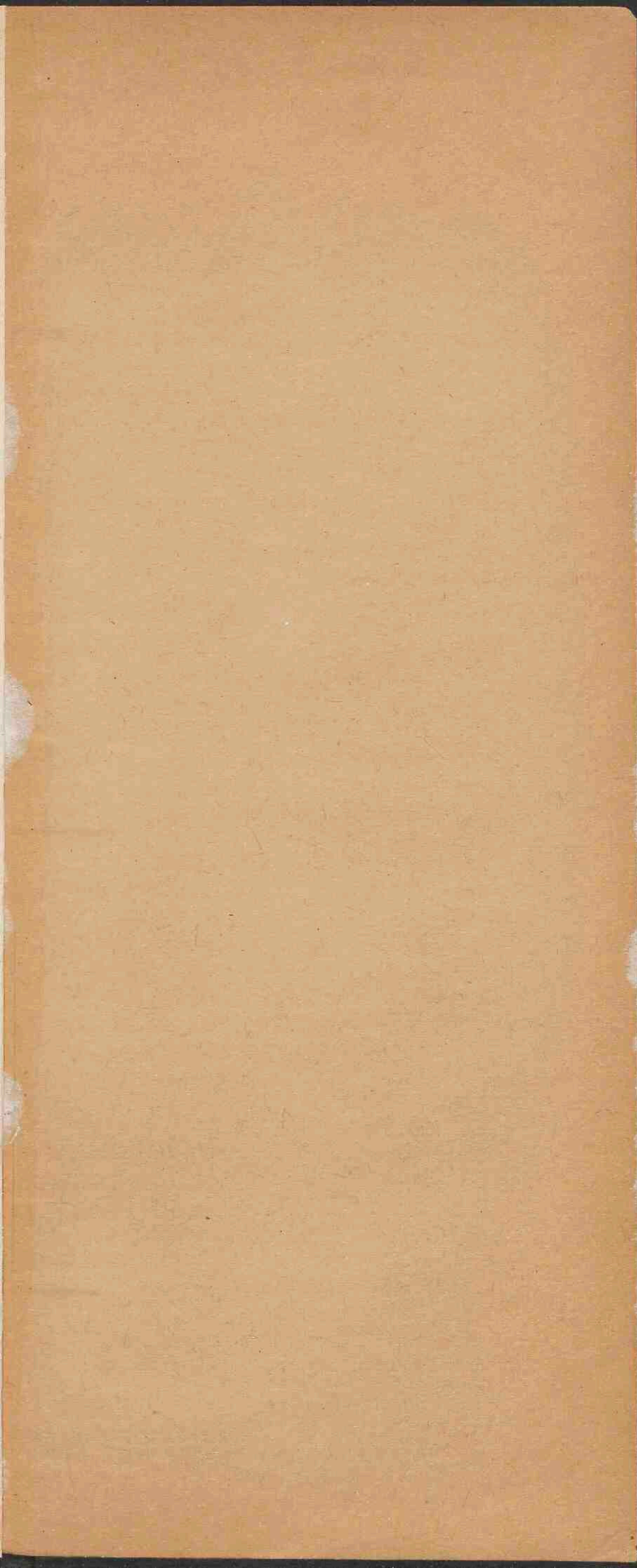
»Over een uur zullen wij vertrekken, kan ik dan op 't geld rekenen?»

»Ja.«

Het was een gure namiddag, alles zag grijs en kil, en toen de vriendinnen om vijf uur te Vlissingen aankwamen, was de avond reeds gevallen. Zij hadden gelukkig geen kennissen ontmoet, en in 't kleine Vlissingsche hotel een eenvoudig middagmaal gebruikt.

EINDE.

9867

482 6096

482 6096